

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการย่อยที่ 3

แนวทางการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง

Guidelines for Facility and Service Development for Sustainable Tourism
in the Wang Nam Khiao – Pha Khao Phu Luang Forest Reserve

โดย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. แสงสรรค์ ภูมิสถาน และคณะ

กรกฎาคม 2561

เลขที่สัญญา RDG60T0020

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการย่อยที่ 3

แนวทางการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง
Guidelines for Facility and Service Development for Sustainable Tourism
In the Wang Nam Khiao – Pha Khao Phu Luang Forest Reserve

คณะผู้วิจัย

ผศ. ดร. แสงสรรค์ ภูมิสถาน	คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ผศ. ดร. นันทชัย พงศ์พัฒนานุรักษ์	คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ผศ. จิตวิฑูฒิ ชัยสวัสดิ์อารี	คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
อ.ดร อุษารดี ภูมาลี	คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ชุดโครงการ

การพัฒนาสมรรถนะการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว - ป่าเขาภูหลวง จังหวัดนครราชสีมา
Competence Development for Sustainable Tourism Management
in the Wang Nam Khiao – Pha Khao Phu Luang Forest Reserve, Nakhon Ratchasima Province

สนับสนุนโดย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.)
และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย วช. - สกว. ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร (Executive Summary)

โครงการวิจัย แนวทางการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง
Guidelines for Facility and Service Development for Sustainable Tourism
in the Wang Nam Khiao – Pha Khao Phu Luang Forest Reserve

ผู้วิจัย	ผศ. ดร. แสงสรรค์ ภูมิสถาน	คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
	ผศ. ดร. นันทชัย พงศ์พัฒนานุรักษ์	คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
	ผศ. จิตติวุฒิ ชัยสวัสดิ์อารี	คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
	ดร. อูษารดี ภู่มาลี	คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ปีงบประมาณ 2560

1. บทนำ

1.1 ความสำคัญและที่มาของปัญหา

ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง จังหวัดนครราชสีมา เป็นพื้นที่มีศักยภาพสูงในการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยในปี 2558 ได้มีการศึกษาเพื่อพัฒนาต้นแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง ภายใต้การสนับสนุนทุนวิจัยของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย และความร่วมมือของหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการพื้นที่ ทั้งกรมป่าไม้ อุทยานแห่งชาติทับลาน องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ องค์การบริหารส่วนตำบลอุดมทรัพย์ อำเภอวังน้ำเขียว รวมถึงมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จากศักยภาพและความน่าสนใจของแหล่งท่องเที่ยว ได้กำหนด theme ของเส้นทางการท่องเที่ยว ได้แก่ “เส้นทางวนกร: เรียนรู้การป่าไม้ สู่สังคมไทยยั่งยืน” มีวัตถุประสงค์เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้เรื่องราวเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรป่าไม้และพื้นที่คุ้มครองของประเทศไทยผ่านเส้นทางการท่องเที่ยวป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียวและพื้นที่เชื่อมโยง โดยส่งเสริมการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวใน 2 ส่วนหลัก ได้แก่ 1) กิจกรรมกีฬานันทนาการกลางแจ้ง ประกอบด้วยเส้นทางจักรยานและเส้นทางวิ่งผจญภัยในพื้นที่ธรรมชาติ และ 2) กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อการเรียนรู้ทรัพยากรป่าไม้ ประกอบด้วยเส้นทางเดินป่าระยะไกล เส้นทางเดินป่าศึกษาธรรมชาติ และเส้นทางจักรยานสำหรับครอบครัว (แสงสรรค์ และคณะ, 2559) ด้วยมุ่งหวังว่ารูปแบบการท่องเที่ยวที่พัฒนาขึ้นจะเป็นเครื่องมือช่วยส่งเสริมให้เกิดการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนท้องถิ่น ส่งเสริมให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวใหม่ๆ บนพื้นฐานของการจัดการทรัพยากรป่าไม้ และชุมชนสามารถสร้างรายได้จากกิจกรรมการท่องเที่ยวได้อย่างแท้จริง ซึ่งจะนำมาสู่การปรับทัศนคติของชุมชนต่อการจัดการทรัพยากรป่าไม้ให้เป็นไปในทางบวกมากขึ้น และลดการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้แบบไม่ยั่งยืนของชุมชน อีกทั้งยังมีเป้าหมายที่จะสร้างการท่องเที่ยวทางเลือกสำหรับนักท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่มที่ต้องการเรียนรู้ระบบนิเวศและทรัพยากรป่าไม้ผ่าน

กิจกรรมการท่องเที่ยวภายใต้แนวคิดโปรแกรมการเรียนรู้เชิงบันเทิง (edutainment) ซึ่งทั้งหมดที่กล่าวมานี้จะเป็นองค์ประกอบที่ช่วยสนับสนุนการเกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง ในอนาคต

แต่อย่างไรก็ตามการส่งเสริมให้เกิดการพัฒนา กิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง ให้เกิดขึ้นได้จริงจำเป็นต้องมีการเตรียมความพร้อมด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการด้านการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอีกส่วนหนึ่งในการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว นอกจากนี้ในการจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ ชุมชนและหน่วยงานที่ดูแลจำเป็นต้องสามารถดำเนินการได้ด้วยตนเอง เพื่อส่งเสริมให้เกิดความเข้มแข็งของเครือข่ายการท่องเที่ยวที่จะนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในอนาคต ดังนั้น “โครงการวิจัย การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง” จึงมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการด้านการท่องเที่ยวสำหรับพื้นที่โครงการท่องเที่ยวป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง และการเตรียมความพร้อมให้กับหน่วยงานและชุมชนท้องถิ่นผู้ดูแลรับผิดชอบโครงการฯ ในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการ ซึ่งเป็นกระบวนการหนึ่งของการขับเคลื่อนให้เกิดการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง เพื่อการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในอนาคต ที่ชุมชนสามารถพึ่งพิงตนเองได้

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) สำรวจและประเมินความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการด้านการท่องเที่ยวในปัจจุบัน ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง
- 2) ศึกษาความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการเพื่อสนับสนุนการประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยวของผู้มาเยือน สำหรับเส้นทางจักรยานในพื้นที่ศึกษา
- 3) พัฒนามาตรฐานสำหรับการพัฒนา/การจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการด้านการท่องเที่ยวสำหรับเส้นทางจักรยาน ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
- 4) เตรียมความพร้อมของชุมชนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการที่เหมาะสมและจำเป็นสำหรับพื้นที่ศึกษา
- 5) เสนอแนะแนวทางการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง

1.3 ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านพื้นที่ กำหนดพื้นที่ศึกษาหลักได้แก่ พื้นที่โครงการท่องเที่ยวป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง จังหวัดนครราชสีมา ประกอบด้วยพื้นที่ในความดูแลของ 5 หน่วยงานหลัก ประกอบด้วย 1) สถานีวิจัยและฝักนิสิตวนศาสตร์วังน้ำเขียว 2) อุทยานแห่งชาติทับลาน ในพื้นที่หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ 4 (เขามะค่า) 3) พื้นที่สวนป่าวังน้ำเขียว องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ 4) สถานีวนวัฒนวิจัย

สะแกราช สำนักวิจัยและพัฒนาการป่าไม้ กรมป่าไม้ และ 5) องค์การบริหารส่วนตำบลอุ้มทราย โดย มีทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 304 (ถนนสาย 304) และเส้นทางจักรยานในพื้นที่โครงการท่องเที่ยวฯ (ภาพที่ 2 และ ภาพที่ 3) เป็นจุดเชื่อมโยงการท่องเที่ยวในพื้นที่

ขอบเขตด้านเนื้อหา แบ่งออกเป็น 4 ส่วนหลัก ได้แก่

- **ส่วนที่ 1** การสำรวจและประเมินความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการด้านการท่องเที่ยวที่มีการดำเนินการในปัจจุบันในแต่ละพื้นที่ศึกษา
- **ส่วนที่ 2** การศึกษาความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการเพื่อสนับสนุนการประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยวของผู้มาเยือนในพื้นที่ศึกษา
- **ส่วนที่ 3** การกำหนดแนวทางสำหรับการพัฒนา/การจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการด้านการท่องเที่ยว เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง
- **ส่วนที่ 4** การเตรียมความพร้อมให้กับชุมชนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการที่เหมาะสมและจำเป็นสำหรับพื้นที่ศึกษา โดยการจำลองสถานการณ์การจัดกิจกรรมการปั่นจักรยาน เพื่อให้ชุมชนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้มีประสบการณ์ สามารถดำเนินการเตรียมความพร้อมด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการสำหรับกิจกรรมการท่องเที่ยวได้ด้วยตนเอง

1.4 วิธีการศึกษา

1) การสำรวจและประเมินความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการด้านการท่องเที่ยว

ทำการประเมินความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่โครงการท่องเที่ยวฯ โดยใช้แบบประเมินความพร้อมที่ได้พัฒนาขึ้น พิจารณความพร้อมฯ ใน 6 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านแหล่งหรือกิจกรรมการท่องเที่ยว 2) ด้านความปลอดภัย 3) ด้านการบริการอาหารและเครื่องดื่ม 4) ด้านสินค้าและของที่ระลึก 5) ด้านข้อมูลและสารสนเทศ และ 6) ด้านที่พักแรม รวมทั้งหมด 40 ตัวชี้วัด ในการศึกษาครั้งนี้ทำการประเมินความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการด้านการท่องเที่ยวโดยการสำรวจในพื้นที่จริง (on-site survey) ร่วมกับตัวแทนหน่วยงานในพื้นที่ โดยใช้แบบประเมินที่พัฒนาขึ้น

2) การประเมินความพร้อมของการบริหารจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการด้านการท่องเที่ยว

การศึกษาในส่วนนี้ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกตัวแทนหน่วยงานและชุมชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในโครงการท่องเที่ยวป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง ทั้งในส่วนของผู้กำหนดนโยบายหรือผู้ขับเคลื่อนนโยบายการพัฒนาการท่องเที่ยวและผู้ปฏิบัติงานระดับหน่วยงานในพื้นที่ ทั้งหน่วยงานที่มีส่วนได้ส่วนเสียหลัก (key stakeholders) 5 หน่วยงาน ได้แก่ 1) องค์การบริหารส่วนตำบลอุ้มทราย 2) อุทยานแห่งชาติทับลาน 3) องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเขตนครราชสีมา 4) สถานีวนวัฒนวิจัยสะแกราช และ 5) สถานีวิจัยและฝึกนิสิตวนศาสตร์วังน้ำเขียว และหน่วยงานที่มีส่วนได้ส่วน

เสียชั้นรอง (secondary stakeholders) 6 หน่วยงาน ได้แก่ 1) หน่วยป้องกันรักษาป่า นม.3 2) สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 8 3) สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดนครราชสีมา 4) สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดนครราชสีมา 5) การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) สำนักงานนครราชสีมา และ 6) สมาคมธุรกิจท่องเที่ยวจังหวัดนครราชสีมา ในการศึกษาใช้แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างเป็นเครื่องมือในการวิจัย วัตถุประสงค์ในการสัมภาษณ์เพื่อประเมินความพร้อมของการบริหารจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการด้านการท่องเที่ยวที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน ในส่วนของการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ใช้กระบวนการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) เพื่อศึกษา แยกแยะ แจกแจง ประเด็นที่สำคัญตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3) การศึกษาความคิดเห็นและความพร้อมของชุมชนในการให้บริการด้านการท่องเที่ยว

ทำการศึกษาความคิดเห็น และความพร้อมของชุมชนในการให้บริการด้านการท่องเที่ยวของชุมชนเป้าหมาย โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือหลักในการเก็บข้อมูล แบบสอบถามประกอบด้วยคำถามทั้งหมด 3 ส่วนที่สำคัญ ประกอบด้วย 1) ข้อมูลทั่วไปทางด้านสังคมประชากรของผู้ตอบแบบสอบถาม 2) ความคิดเห็นต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่โครงการท่องเที่ยวป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง และ 3) การประเมินความพร้อมของชุมชนในการรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยวในด้านต่างๆ ทำการเก็บข้อมูลจากชุมชนหมู่บ้าน ชับพลู บ้านซับเต่า บ้านหนองโสมง บ้านวังน้ำเขียว และบ้านห้วยน้ำเค็ม ตำบลอุดมทรัพย์ จำนวน 150 ครัวเรือน (ทำการเก็บข้อมูลในช่วงเดือนสิงหาคม - ตุลาคม 2560) ในการสรุปข้อมูลใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistic) สถิติเชิงวิเคราะห์ (statistical analysis) และการประมวลข้อมูลความคิดเห็นโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)

4) การศึกษาความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการเพื่อสนับสนุนการประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยวของผู้มาเยือน

ทำการศึกษาความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการเพื่อสนับสนุนการประกอบกิจกรรมการปั่นจักรยานในพื้นที่ธรรมชาติ (ตามความเห็นร่วมกันของภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยวฯ ที่มีความต้องการที่จะพัฒนาเส้นทางจักรยานเป็นกิจกรรมหลักในพื้นที่โครงการท่องเที่ยวป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว - ป่าเขาภูหลวง) โดยทำการเก็บแบบสอบถามจากนักท่องเที่ยวที่ปั่นจักรยานในเส้นทางต่างๆ ในอำเภอวังน้ำเขียว และอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา โดยทำการเก็บตัวอย่างกระจายไปทุกเส้นทางปั่นจักรยาน ในการเก็บแบบสอบถามใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง (purposive sampling) ทำการเก็บข้อมูลในช่วงเดือนสิงหาคม - ตุลาคม 2560 จำนวน 166 ตัวอย่าง ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistic) สถิติเชิงวิเคราะห์ (statistical analysis) และการประมวลข้อมูลความคิดเห็นโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)

5) การศึกษาความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการเพื่อสนับสนุนการประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวกลุ่มเฉพาะ

การศึกษาในส่วนนี้ดำเนินการใน 2 ส่วนหลัก ได้แก่ 1) การประเมินความพร้อมและความเหมาะสมของสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการในเส้นทางจักรยานพื้นที่โครงข่ายการท่องเที่ยวฯ โดยให้นักปั่นจักรยานจากชมรมจักรยานในพื้นที่ ทดลองปั่นในเส้นทางจริงและประเมินผล (ดำเนินการช่วงเตรียมการสำหรับกิจกรรมทดสอบเส้นทางปั่นปลูกป่า) และ 2) จัดกิจกรรมประชุมเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (participatory workshop) ร่วมกับตัวแทนของภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยวป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาเส้นทางจักรยานท่องเที่ยวตามความสอดคล้องศักยภาพเส้นทางจักรยานท่องเที่ยวและกิจกรรมที่น่าสนใจ (ดำเนินการในช่วงวันที่ 17-18 กุมภาพันธ์ 2561) ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการประมวลข้อมูลความคิดเห็นโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) ที่ได้จากการสัมภาษณ์ การสังเกต และผลที่ได้จากการประชุมเชิงปฏิบัติการ

2. สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

2.1 สรุปผลการวิจัย

1) การสำรวจและประเมินความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการด้านการท่องเที่ยว

ในการประเมินความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่โครงข่ายการท่องเที่ยวฯ ใช้แบบประเมินความพร้อมที่ได้พัฒนาขึ้น ผลการประเมินโดยภาพรวมพบว่า ความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการด้านการท่องเที่ยวของพื้นที่โครงข่ายการท่องเที่ยวฯ อยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าพื้นที่โครงข่ายการท่องเที่ยวฯ มีระดับความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวหรือกิจกรรมการท่องเที่ยว การบริการด้านข้อมูลข่าวสารและการประชาสัมพันธ์ และการบริการด้านที่พักแรมในระดับปานกลาง สำหรับการบริการในด้านความปลอดภัย อาหารและเครื่องดื่ม และสินค้าและของที่ระลึก มีความพร้อมในระดับต่ำ และเมื่อพิจารณารายแหล่ง สรุปได้ว่า สถานีวนวัฒนวิจัยสระเกษ สถานีวิจัยและฝึกนิสิตวนศาสตร์วังน้ำเขียว และชุมชนอุดมทรัพย์ มีระดับความพร้อมด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการด้านการท่องเที่ยวในระดับปานกลาง ในขณะที่หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติ ที่ ทล. 4 (เขามะค่า) และ สวนป่าวังน้ำเขียว มีความพร้อมในระดับต่ำ

จากการสำรวจเส้นทางจักรยานเขามะค่า เส้นทางจักรยานสถานีวนวัฒนวิจัยสระเกษ และเส้นทางจักรยานชุมชน สรุปเปรียบเทียบลักษณะเส้นทาง ภูมิทัศน์ ทรัพยากรการท่องเที่ยว และสิ่งอำนวยความสะดวกสรุปได้ดังนี้

- เส้นทางจักรยานทั้ง 3 เส้นทาง เป็นเส้นทางที่มีศักยภาพของทรัพยากรที่สามารถส่งเสริมให้เกิดประสบการณ์ที่ดีแก่ผู้ประกอบการ ทั้งในส่วนของความสวยงามตามธรรมชาติ วิถีชีวิต และจุดสื่อความหมายธรรมชาติที่ส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับนักท่องเที่ยว

- เส้นทางจักรยานทั้ง 3 เส้นทาง สามารถส่งเสริมการประกอบกิจกรรมในหลายระดับ ตั้งแต่ ง่าย ปานกลาง ไปจนถึงยาก สามารถปั่นจักรยานได้หลายลักษณะ (ตามชนิดเส้นทางและการใช้งาน) ทั้ง Trail Bike, Cross country และ All Mountain
- เส้นทางจักรยานทั้ง 3 เส้นทาง มีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานอยู่บ้าง เช่น ป้ายทางเข้า ป้ายบอกทาง พื้นที่พักผ่อน แต่ยังไม่ได้มาตรฐาน ขาดการดูแลรักษา และจำนวนไม่เพียงพอ ทั้งในส่วนของสิ่งอำนวยความสะดวกบริเวณจุดเริ่มต้นและจุดสิ้นสุดการปั่น สิ่งอำนวยความสะดวกระหว่างการปั่น และสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการสนับสนุนอื่นๆ ในเส้นทางจักรยาน

2) การประเมินความพร้อมของการบริหารจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการด้านการท่องเที่ยวของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

จากผลการสัมภาษณ์เชิงลึกตัวแทนหน่วยงานและชุมชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในโครงข่ายการท่องเที่ยวป่าเขียว-ป่าเขาภูหลวง จำนวน 11 หน่วยงาน สรุปประเด็นที่สำคัญได้ดังนี้

- การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการทางการท่องเที่ยวในพื้นที่ ยังอยู่ในช่วงเริ่มต้นดำเนินการหรือขั้นเริ่มต้นของการพัฒนา ยังไม่มีการกำหนดทิศทางการพัฒนาอย่างชัดเจน
- การดำเนินการพัฒนาในปัจจุบัน เป็นการดำเนินการเฉพาะหน่วยงาน ขาดความเชื่อมโยงของการพัฒนาในลักษณะของโครงข่ายการท่องเที่ยว
- ประเด็นปัญหาที่เป็นจุดอ่อนที่สำคัญของการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการในพื้นที่โครงข่ายฯ สรุปได้ 3 ประเด็นหลัก ได้แก่ 1) ข้อยกจำกัดด้านงบประมาณในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการ 2) การขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยว รวมถึงการออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกและการพัฒนาบริการที่เหมาะสมกับการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ และ 3) การขาดข้อมูลข่าวสาร โดยที่ผ่านงานดำเนินงานของแต่ละหน่วยงานจะจำกัดอยู่เฉพาะหน่วยงานตนเอง ไม่มีการแลกเปลี่ยนและเชื่อมโยงข้อมูลกับแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงซึ่งกลายเป็นปัญหาที่ต่างคนต่างทำและไม่สามารถเชื่อมโยงกิจกรรมหรือการให้บริการการท่องเที่ยวได้
- หน่วยงานต่างๆ มีความต้องการที่จะดำเนินการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการในพื้นที่รับผิดชอบเพื่อที่จะรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยวในอนาคต ซึ่งทั้งนี้ต้องการการสนับสนุนจากหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องในระดับนโยบายทั้งในส่วนของงบประมาณ บุคลากร และข้อมูลข่าวสารต่างๆ เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่เป็นรูปธรรมและก่อให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในอนาคต
- ในส่วนของหน่วยงานระดับนโยบาย ยังขาดการทำงานที่แสดงให้เห็นถึงการบูรณาการร่วมกันและการเชื่อมโยงพันธกิจของแต่ละหน่วยงาน ทำให้การส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาที่เป็นรูปธรรมในพื้นที่เกิดขึ้นได้ช้า

3) การศึกษาความคิดเห็นและความพร้อมของชุมชนในการให้บริการด้านการท่องเที่ยว

จากการเก็บแบบสอบถามชุมชนท้องถิ่นในพื้นที่ศึกษา จำนวน 150 ตัวอย่าง ใน 5 หมู่บ้าน ประกอบด้วย บ้านวังน้ำเขียว บ้านซับเต่า บ้านซับพลู หนองโสมง และบ้านห้วยน้ำเค็ม สรุปประเด็นที่สำคัญได้ดังนี้

- คนในชุมชนท้องถิ่นมีการรับรู้ถึงการพัฒนากการท่องเที่ยวที่เริ่มปรากฏให้เห็นในชุมชน (บริเวณน้ำตกธารทาลี จุดชมรอยเท้าโบราณ และจุดชมวิวอ่างเก็บน้ำลำเชียงสา) มีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน และบริการจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่มให้นักท่องเที่ยว มีการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวตามสื่อต่างๆ
- สำหรับการพัฒนากการท่องเที่ยวในอนาคต ชุมชนท้องถิ่นส่วนใหญ่เห็นด้วยอย่างยิ่งกับการที่จะมีการพัฒนากการท่องเที่ยว และมีความต้องการที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนากการท่องเที่ยว ซึ่งรูปแบบการมีส่วนร่วมจะมีแนวโน้มไปทางการจำหน่ายอาหารเครื่องดื่ม หรือจำหน่ายของที่ระลึกให้กับนักท่องเที่ยว มีเพียงส่วนน้อยที่กล่าวถึงการมีส่วนร่วมในแง่ของการเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการ คณะทำงานที่เกี่ยวข้องกับการวางแผน หรือการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่
- คนท้องถิ่นมีความคาดหวังในเชิงบวกกับการพัฒนากการท่องเที่ยวในชุมชน โดยเฉพาะความคาดหวังในเรื่องของการยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในท้องถิ่น การสร้างทางเลือกในการประกอบอาชีพที่ส่งผลถึงการมีรายได้เพิ่มขึ้น
- อย่างไรก็ตามคนในท้องถิ่นก็มีความกังวลต่อผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการพัฒนากการท่องเที่ยว ในหลายๆ ประเด็น ดังเช่นที่ปรากฏในแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ เช่น ปัญหาสังคม ยาเสพติด อาชญากรรมที่อาจเกิดขึ้นหากมีการพัฒนากการท่องเที่ยว ปัญหาค่าครองชีพที่อาจสูงขึ้น ปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อม แต่ระดับของความกังวลกับปัญหาที่อาจเกิดขึ้นยังอยู่ในระดับน้อย-ปานกลาง
- สำหรับความพร้อมในการพัฒนากการท่องเที่ยวถ้าหากมีการพัฒนาในอนาคต โดยภาพรวมพบว่าคนในท้องถิ่นมีความพร้อมที่จะรองรับการพัฒนากการท่องเที่ยวในระดับปานกลาง - มาก ในประเด็นของการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การบริการอาหารและเครื่องดื่มให้นักท่องเที่ยว ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความคาดหวังถึงประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจ

4) การศึกษาความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการเพื่อสนับสนุนการประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยวของผู้มาเยือน

การศึกษาความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการเพื่อสนับสนุนการประกอบกิจกรรมการปั่นจักรยาน จากนักท่องเที่ยวที่ประกอบกิจกรรมปั่นจักรยานในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ และนักท่องเที่ยวที่ปั่นจักรยานในเส้นทางต่างๆ ในอำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 166 ตัวอย่าง สรุปประเด็นที่สำคัญได้ดังนี้

- กลุ่มนักท่องเที่ยวที่ประกอบกิจกรรมปั่นจักรยาน ส่วนใหญ่ เป็นกลุ่มนักท่องเที่ยว high-end ที่มีกำลังซื้อสูง มีประสบการณ์ในการปั่นจักรยาน 1-5 ปี โดยมีแรงจูงใจหลักในการปั่นจักรยานเพื่อออกกำลังกาย และนิยมปั่นจักรยานในพื้นที่ธรรมชาติ

- ผลการศึกษาพบว่านักปั่นจักรยานให้ความสำคัญและมีความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการในการประกอบกิจกรรมปั่นจักรยาน ทั้งนี้ผู้มาเยือนให้เหตุผลว่าจะช่วยสนับสนุนให้ได้รับประสบการณ์ที่มีคุณภาพมากขึ้น รวมถึงการลดอุบัติเหตุขณะประกอบกิจกรรมปั่นจักรยาน โดยสิ่งอำนวยความสะดวกที่นักท่องเที่ยวมีความต้องการในลำดับต้นๆ ได้แก่ ป้ายต่างๆ เช่น ป้ายจราจร ป้ายบอกเส้นทาง จุดให้ความช่วยเหลือเมื่อเกิดเหตุฉุกเฉิน ที่นั่ง จุดนั่งพัก ระหว่างเส้นทาง ป้ายสื่อความหมาย/พัฒนาโปรแกรมสื่อความหมาย เพื่อให้ได้เรียนรู้เรื่องราวเกี่ยวกับพื้นที่ ระบบไฟกระพริบเตือนบนป้ายทางจักรยาน ระบบไฟฟ้าแสงสว่างเพื่อขยายช่วงเวลาในการประกอบกิจกรรมและลดอันตรายที่จะเกิดกับนักท่องเที่ยว และร้านซ่อมรถ จุดซ่อมจักรยาน นอกจากนี้ นักปั่นจักรยานบางกลุ่มเสนอให้มีการพัฒนาระบบขนส่งมวลชนเพื่อให้สามารถเดินทางมาปั่นจักรยานในพื้นที่ได้โดยไม่ต้องใช้รถยนต์ส่วนตัว

5) การศึกษาความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการเพื่อสนับสนุนการประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวกลุ่มเฉพาะ

จากการประเมินความพร้อมและความเหมาะสมของสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการในเส้นทางจักรยานพื้นที่โครงการท่องเที่ยวฯ โดยนักปั่นจักรยานร่วมกับตัวแทนของภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยวป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง สรุปประเด็นที่สำคัญ ดังนี้

- เส้นทางจักรยานที่กำหนดมีศักยภาพสูงที่จะดึงดูดนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวในกลุ่ม eco-adventure
- สถานที่และจุดท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยม ได้แก่ สถานีวนวัฒนวิจัยสระเกล้า น้ำตกธารทาลี จุดชมวิวสันเขื่อนลำเชียงสา จุดชมวิวสวนป่าห้วยน้ำเค็ม และสวนรวมพันธุ์กรรมไม้ป่าเฉลิมพระเกียรติ ร.9
- การพัฒนาเส้นทางนี้เป็นเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวในอนาคต จำเป็นต้องมีการบำรุงรักษาและตรวจสอบเส้นทางอย่างสม่ำเสมอ รวมถึงการพัฒนาเส้นทางจักรยานแบบจัดพื้นที่เฉพาะสำหรับจักรยาน เพื่อป้องกันอันตรายที่จะเกิดขึ้น โดยเฉพาะการปั่นบนถนน 304 รวมถึงการพัฒนาระบบป้าย ทั้งในส่วนของป้ายบอกทางและป้ายสื่อความหมาย
- ปรับปรุงถนนสำหรับทางจักรยาน บริเวณเส้นทางชุมชน ปรับปรุงทัศนียภาพหน้าบ้านตามเส้นทางวิ่งจักรยานให้เป็นระเบียบ และส่งเสริมให้สมาชิกในชุมชนมีความรู้ความเข้าใจในพื้นที่สามารถให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อนักท่องเที่ยวได้

2.2 ข้อเสนอแนะ

1) แนวทางการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่โครงข่ายการท่องเที่ยว

จากผลการศึกษาพบว่าความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการด้านการท่องเที่ยวของพื้นที่โครงข่ายการท่องเที่ยวอยู่ในระดับปานกลาง แต่ในพื้นที่มีศักยภาพที่จะพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการที่จะรองรับการท่องเที่ยวในอนาคตได้ โดยมีข้อเสนอแนะในการพัฒนาแต่ละพื้นที่ ดังนี้

สถานีวิจัยและฝักระบบนิเวศน้ำเขียว

- ด้วยศักยภาพของพื้นที่และสิ่งอำนวยความสะดวกที่มีอยู่ในปัจจุบัน สามารถพัฒนาพื้นที่นี้ให้เป็นศูนย์บริการนักท่องเที่ยว หรือศูนย์ข้อมูลนักท่องเที่ยวของโครงข่ายการท่องเที่ยว โดยปรับใช้อาคารเดิมที่มีอยู่ได้
- ในพื้นที่สถานีวิจัยและฝักระบบนิเวศน้ำเขียวสามารถพัฒนาให้เป็นจุดพักแรมสำหรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการพักค้างได้ ได้แก่
  - พื้นที่สวนรวมพันธุ์กรรมไม้ป่าเฉลิมพระเกียรติ ร. 9 สามารถพัฒนาเป็นพื้นที่กางเต็นท์ แต่ต้องมีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานเพิ่มเติม เช่น ห้องน้ำ ห้องสุขา ระบบน้ำใช้ และไฟฟ้าส่องสว่าง
  - พื้นที่บริเวณสถานีฝักระบบนิเวศน้ำเขียวสามารถพัฒนาเป็นพื้นที่ค่ายเยาวชนเน้นกิจกรรมสิ่งแวดล้อมศึกษา (สามารถดำเนินการโดยใช้สิ่งอำนวยความสะดวกที่มีอยู่ในพื้นที่ได้เลย แต่อาจต้องมีการพัฒนาระบบป้ายสื่อความหมายเพิ่มเติม และบำรุงรักษาสิ่งอำนวยความสะดวกให้พร้อมใช้งานได้อยู่เสมอ)
- ในปัจจุบันในพื้นที่ได้มีการพัฒนากิจกรรมนันทนาการไปบ้างแล้ว โดยเน้นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การเดินป่าศึกษาธรรมชาติ แต่ยังคงขาดในเรื่องของการพัฒนาเจ้าหน้าที่ บุคลากร ในการเป็นนักสื่อความหมาย ในส่วนนี้ทางพื้นที่สามารถพัฒนาทักษะเจ้าหน้าที่ให้เป็นนักสื่อความหมายธรรมชาติ รวมถึงจัดกิจกรรมพัฒนามัคคุเทศก์ท้องถิ่น หรือพัฒนาป้ายสื่อความหมายสำหรับนักท่องเที่ยว เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของนักท่องเที่ยว รวมถึงการพัฒนาระบบสารสนเทศและบริการข้อมูลข่าวสารให้กับนักท่องเที่ยว เช่น การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์เพื่อให้ข้อมูลนักท่องเที่ยว
- จัดทำแผนบำรุงรักษาสิ่งอำนวยความสะดวกให้พร้อมใช้งานได้อยู่เสมอ

หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ ทล. 4 (เขามะค่า)

- จากการสำรวจและประเมินความพร้อมในพื้นที่ พบว่าบริเวณหน่วยพิทักษ์ฯ มีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อรองรับการประกอบกิจกรรมนันทนาการของนักท่องเที่ยวไว้ค่อนข้างครบถ้วน แต่ขาดการดูแลรักษา ในส่วนนี้ทางอุทยานแห่งชาติทำลานควรจัดทำแผนการซ่อมแซม และบำรุงรักษาสิ่งอำนวยความสะดวกที่มีอยู่เดิมให้อยู่ในสภาพที่พร้อมใช้งาน ซึ่งอาจพิจารณา ร่วมกับขีดความสามารถในการรองรับได้ของพื้นที่และความสามารถในการดูแลพื้นที่ของเจ้าหน้าที่

- หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ ทล. 4 ในปัจจุบัน มีนักท่องเที่ยวที่สนใจธรรมชาติและชอบกิจกรรมผจญภัยเข้าไปประกอบกิจกรรมในพื้นที่จำนวนหนึ่ง และในบางครั้งไม่ได้แจ้งให้เจ้าหน้าที่ทราบ ส่งผลต่อความเสี่ยงในการประกอบกิจกรรมของนักท่องเที่ยว ในส่วนนี้ทางอุทยานแห่งชาติทับลานควรมีการแจ้งระเบียบหรือข้อควรปฏิบัติในการประกอบกิจกรรมเพื่อป้องกันอันตรายที่จะเกิดระหว่างการประกอบกิจกรรม และควรมีมาตรการดูแลรักษาความปลอดภัยให้แก่ นักท่องเที่ยวและเตรียมความพร้อมด้านการปฐมพยาบาลเบื้องต้นให้กับเจ้าหน้าที่
- ระบบเส้นทางในพื้นที่หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ ทล. 4 มีความเสี่ยงในการเกิดอันตรายอยู่หลายจุด ทางพื้นที่ควรมีการจัดทำป้ายเตือนจุดที่อาจเกิดอันตรายให้กับนักท่องเที่ยวได้รับทราบ และพัฒนาระบบแจ้งเตือนเมื่อมีอันตรายกับนักท่องเที่ยว หรือหมายเลขติดต่อด่วนเพื่อให้ นักท่องเที่ยวสามารถแจ้งเตือนหรือติดต่อเจ้าหน้าที่ได้ เมื่อได้รับอันตรายขณะประกอบกิจกรรม หรือติดป้ายให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวสำหรับการปฐมพยาบาลตนเองเบื้องต้นเมื่อประสบอุบัติเหตุ ระหว่างประกอบกิจกรรม เป็นต้น

สถานีวิจัยสะแกราช กรมป่าไม้

- เนื่องจากในปัจจุบันได้มีการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ไปบ้างบางส่วน และมีกิจกรรมที่หลากหลาย ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถใช้เวลาอยู่ในพื้นที่ได้นาน ทางพื้นที่ควรมีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการเพิ่มเติม ดังนี้
  - การบริการอาหารและเครื่องดื่ม โดยใช้พื้นที่โรงอาหารและพื้นที่รับรองของสถานีฯ เน้นการให้บริการอาหารที่ประกอบจากวัตถุดิบในพื้นที่ ความปลอดภัย และสุขอนามัยในการประกอบอาหาร
  - พัฒนาสินค้าและของที่ระลึกบริการแก่นักท่องเที่ยว เน้นผลิตภัณฑ์ที่แปรรูปจากไม้สวนป่าในแปลงปลูกของสถานีวิจัยสะแกราช
  - พัฒนาการบริการด้านข้อมูลและสารสนเทศ โดยเฉพาะการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อออนไลน์ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงได้ง่ายในปัจจุบัน
  - ในอนาคตสามารถพัฒนาเป็นที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการจะพักค้างในพื้นที่ โดยปรับปรุงการให้บริการโดยใช้อาคารนักวิจัยที่มีอยู่แล้ว (รองรับนักท่องเที่ยวได้ประมาณ 40 คน/คืน) และจำเป็นต้องมีการพัฒนาทักษะงานบริการให้กับแม่บ้าน เจ้าหน้าที่ ผู้ดูแลในส่วนนี้เพิ่มเติม
- จากการสำรวจพบว่าสถานีวิจัยสะแกราชมีจุดที่น่าสนใจอยู่หลายจุด แต่ยังขาดการพัฒนาโปรแกรมสื่อความหมายให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว โดยเฉพาะข้อมูลของพื้นที่ และจุดเด่นของพื้นที่สถานีวิจัยสะแกราช ได้แก่ การเป็นพื้นที่สาธิตในการฟื้นฟูสภาพป่าจากการบุกรุกแผ้วถางเพื่อทำการเกษตรแปลงใหญ่โดยการปลูกสร้างสวนป่า แปลงสาธิตการจัดการทางด้านวนวัฒนวิธี และแปลงทดลองปลูกป่าต่างๆ เช่น แปลงปลูกป่าพะยูง ปี 2528 แปลงรวมพันธุ์ไม้โตเร็วต่างประเทศ (ไม้สกุล Acacia และ Eucalyptus หลายสายพันธุ์) ปี 2529 แปลงทดลองปลูกไม้โตเร็วเพื่อพลังงานทดแทนและวิกฤตโลกร้อน แปลงทดสอบแหล่งกำเนิดและคัดเลือกพันธุ์ไม้ ปี 2551 แปลงวิจัยการเปลี่ยนแปลงสวนป่าเชิงเดี่ยวให้มีความหลากหลายทางชีวภาพ ปี 2550 ซึ่งเป็นปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมศักยภาพการท่องเที่ยวของพื้นที่ ในส่วนนี้ทางพื้นที่สามารถพัฒนา

โปรแกรมสื่อความหมายให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว และจัดทำป้ายสื่อความหมายในพื้นที่โดย
ออกแบบให้กลมกลืนกับสภาพแวดล้อม และใช้วัสดุที่มีอยู่ในพื้นที่

สวนป่าวังน้ำเขียว องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้

- จากลักษณะทางกายภาพและศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของพื้นที่ ในช่วงแรกของการดำเนินการ
ควรส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงผจญภัย ไม่เน้นการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่
มากนัก แต่ควรเน้นการบริการด้านความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยว มีการจัดเจ้าหน้าที่เพื่อดูแล
ความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยว (ในกรณีที่สามารถดำเนินการได้) หรือจัดทำป้ายประกาศเตือน
ที่อาจเกิดอันตรายหรือมีความเสี่ยง รวมทั้งมีการแจ้งระเบียบหรือข้อควรปฏิบัติในการประกอบ
กิจกรรม เพื่อป้องกันอันตรายที่จะเกิดขึ้นระหว่างการประกอบกิจกรรม
- ควรมีการพัฒนาเส้นทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ติดตั้งป้ายบอกทาง และเคลียร์เส้นทางให้สามารถ
เข้าถึงได้
- พัฒนาระบบแจ้งเตือนเมื่อมีอันตรายกับนักท่องเที่ยว หรือหมายเลขติดต่อด่วนเพื่อให้
นักท่องเที่ยวสามารถแจ้งเตือนหรือติดต่อเจ้าหน้าที่ได้ เมื่อได้รับอันตรายขณะประกอบกิจกรรม

ชุมชนตำบลอุดมทรัพย์

- ด้านแหล่งและกิจกรรมการท่องเที่ยว ควรมีการพัฒนา ดังนี้
  - ติดตั้งป้ายบอกทาง และป้ายให้ข้อมูลตามจุดท่องเที่ยวต่างๆ
  - จัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกสาธารณะในแหล่งท่องเที่ยวให้เพียงพอ (พิจารณาร่วมกับ
ขีดความสามารถในการรองรับได้ของพื้นที่) และดูแลให้ถูกสุขลักษณะ ใช้งานได้อยู่เสมอ
  - ในอนาคตสามารถพัฒนาโครงการมัคคุเทศก์ท้องถิ่น อาสาสมัคร เจ้าหน้าที่ คอยบริการ
นักท่องเที่ยว ส่งเสริมให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการเดินทางท่องเที่ยวของ
นักท่องเที่ยว เช่น การให้บริการรถรับส่งในเส้นทางท่องเที่ยว
- ด้านความปลอดภัย ควรมีการพัฒนา ดังนี้
  - ในจุดที่มีนักท่องเที่ยวประกอบกิจกรรมหนาแน่น เช่น บริเวณน้ำตกธารทาลี ควรมีการ
จัดเจ้าหน้าที่เพื่อดูแลรักษาความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยวตลอดจนความพร้อมด้าน
การปฐมพยาบาลเบื้องต้นแก่นักท่องเที่ยว รวมถึงเตรียมเครื่องมือสื่อสารให้กับเจ้าหน้าที่
เมื่อเกิดเหตุร้ายหรือกรณีนักท่องเที่ยวเจ็บป่วย พัฒนาระบบแจ้งเตือนเมื่อมีอันตรายกับ
นักท่องเที่ยว หรือหมายเลขติดต่อด่วนเพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถแจ้งเตือนหรือติดต่อ
เจ้าหน้าที่ได้ เมื่อได้รับอันตรายขณะประกอบกิจกรรม
  - เพิ่มการรักษาความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวและยกระดับมาตรฐานความปลอดภัยของ
นักท่องเที่ยวด้านการให้บริการ รณรงค์ให้ชุมชนและผู้ประกอบการท้องถิ่นเป็นหูเป็นตา
ในฐานะชุมชนเจ้าของที่ดีให้ความช่วยเหลือนักท่องเที่ยวด้านความปลอดภัย และการ
สร้างความภูมิใจในการดูแลนักท่องเที่ยว
  - จัดทำและติดตั้งสัญลักษณ์เพื่อแสดงความปลอดภัย เช่น แจ้งเตือนอุบัติเหตุสำหรับ
เส้นทางปั่นจักรยาน ในพื้นที่ลาดชัน โค้งหักศอกการจัดทำป้าย เช่น ถนนลื่น ระวัง
รถบรรทุก ทางโค้ง ทางลาดชัน ฯลฯ (โดยเฉพาะการปั่นบนถนนสาย 304)

- ด้านสินค้าและของที่ระลึก ควรมีการพัฒนา ดังนี้
  - พัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อสนับสนุนการจำหน่ายสินค้าชุมชน เช่น ศูนย์กิจกรรมชุมชน ศูนย์จำหน่ายของที่ระลึก/ผลิตภัณฑ์ชุมชน
  - ในตำบลอุ้มผาง มีการผลิตสินค้าชุมชนและจำหน่ายให้แก่ผู้เดินทางสัญจรบริเวณริมทางหลวงหมายเลข 304 ควรมีการพัฒนามาตรฐานสินค้าชุมชน รวมถึงการออกแบบผลิตภัณฑ์เพื่อพัฒนาต่อยอดเป็นสินค้าของที่ระลึกทางการท่องเที่ยวของชุมชน และภาครัฐควรมีการพัฒนากิจกรรมทางการตลาด ส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ที่ทำขึ้นในชุมชน เช่น ไม้กวาด ผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ที่ผลิตในชุมชน
- ด้านข้อมูลข่าวสารและสารสนเทศ ควรมีการพัฒนา ดังนี้
  - จัดทำป้ายแนะนำสถานที่ท่องเที่ยว
  - จัดทำสื่อประเภทต่างๆ เพื่อให้ข้อมูลและประชาสัมพันธ์แก่นักท่องเที่ยว
  - จัดตั้งศูนย์ข้อมูลกลาง เพื่อเปิดช่องทางติดต่อสื่อสาร ที่นักท่องเที่ยวสามารถติดต่อในพื้นที่ได้
- ด้านการบริการอาหารและเครื่องดื่ม ควรมีการพัฒนา ดังนี้
  - จากการสำรวจพบว่าในพื้นที่มีร้านค้าร้านอาหารให้บริการแก่นักท่องเที่ยว แต่ยังคงขาดในเรื่องของคุณภาพและสุขอนามัย ทั้งนี้ควรมีการส่งเสริมให้ผู้ประกอบการเป็นผู้ประกอบการที่มีคุณภาพ (มีการใช้วัตถุดิบที่มีคุณภาพ มีการดูแลทำความสะอาดสถานที่อย่างสม่ำเสมอ และมีสุขอนามัยที่ดี) และส่งเสริมให้มีการให้บริการอาหารที่มีความปลอดภัยและถูกสุขอนามัย
- ด้านที่พักแรม ควรมีการพัฒนา ดังนี้
  - จากการสำรวจความต้องการในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการ พบว่าคนในชุมชนมีความต้องการที่จะพัฒนาที่พักแรมทั้งของชุมชนและเอกชน ซึ่งทางองค์การบริหารส่วนตำบลสามารถส่งเสริมการพัฒนาที่พักในลักษณะของ Homestay และมีการฝึกอบรมให้ผู้ที่ต้องการมีส่วนร่วมในการดำเนินการทราบถึงมาตรฐาน Homestay และการจัดการ Homestay และในส่วนของภาคเอกชนสามารถจัดฝึกอบรมให้กับผู้ที่สนใจให้มีความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการธุรกิจที่พักแรม

2) แนวทางการพัฒนาเส้นทางจักรยานท่องเที่ยวตามความสอดคล้องศักยภาพเส้นทางจักรยานท่องเที่ยว และความคิดเห็นของชุมชนท้องถิ่นและภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยว

ประเภทและกิจกรรมจักรยานท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับพื้นที่โครงการท่องเที่ยวป่าสงวนแห่งชาติ ป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง

จากศักยภาพของพื้นที่ ทั้งในส่วนของคุณลักษณะทางกายภาพ จุดท่องเที่ยว/จุดที่น่าสนใจในพื้นที่ ทัศนียภาพระหว่างเส้นทางที่หลากหลาย และสิ่งอำนวยความสะดวก สามารถส่งเสริมกิจกรรมปั่นจักรยานได้หลากหลายกลุ่ม ดังนี้

- เส้นทางจักรยานสำหรับครอบครัว ระดับความยาก ง่าย - ปานกลาง: ในพื้นที่โครงการท่องเที่ยวสามารถส่งเสริมให้เป็นเส้นทางจักรยานสำหรับครอบครัวในหลายจุด ได้แก่ เส้นทางจักรยาน “การป่าไม้ไทย งานวิจัยเพื่ออนาคต” (สถานีวนวัฒนวิจัยสระเกล้า) เนื่องจากเป็นเส้นทางที่มีความร่มรื่น มีความหลากหลายทางธรรมชาติ เป็นระเบียบ และรู้สึกปลอดภัย เหมาะแก่การท่องเที่ยวในรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการจัดการป่าไม้ นอกจากนี้ตลอดเส้นทางยังมีระดับความยากง่ายให้นักท่องเที่ยวเลือกประกอบกิจกรรมตามทักษะของตนเอง
- เส้นทางจักรยานสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่ม eco adventure เน้นการผจญภัย ระดับความยาก ปานกลาง – ยาก: นักท่องเที่ยวสามารถเลือกปั่นจักรยานตามเส้นทางจักรยานเขาชะเมา และเส้นทางจักรยานชุมชน เนื่องจากมีความหลากหลายทางกายภาพและสังคม ความยากของความชันและผิวทาง สร้างความตื่นเต้นและท้าทายได้จากเส้นทางและวิว เหมาะแก่การท่องเที่ยวในรูปแบบนันทนาการในพื้นที่ธรรมชาติแบบผจญภัย (adventure) และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และเรียนรู้วิถีชุมชน)
- กิจกรรมเสริมระหว่างการบิน บริเวณจุดพักและจุดพักรถ ได้แก่ ให้ความรู้เกี่ยวกับพื้นที่และเกี่ยวกับการจัดการป่าไม้ ชมวิถีชุมชน ชมธรรมชาติ ชื้อของฝากชุมชน นวดสมุนไพรพื้นบ้าน ถ่ายรูป กิจกรรมกลางคืนบริเวณที่พักแรม ส่องสัตว์ ดูดาว เป็นต้น

โดยระหว่างเส้นทางมีจุดท่องเที่ยว/จุดที่น่าสนใจที่สามารถประกอบกิจกรรมต่างๆ เพื่อเสริมประสบการณ์การท่องเที่ยว ได้ดังแสดงในภาพที่ (1)

การนำเสนอต้นแบบเส้นทางจักรยาน สำหรับส่งเสริมการท่องเที่ยว

จากการวิเคราะห์ความสอดคล้องของศักยภาพเส้นทางจักรยานท่องเที่ยวและความคิดเห็นของภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยวฯ ได้นำเสนอแบบจำลองเส้นทางจักรยานในพื้นที่โครงการท่องเที่ยวป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง โดยเส้นทางจักรยานนี้มีระยะทางรวม 48 กิโลเมตร ผ่านจุดที่น่าสนใจต่างๆ ที่ส่งเสริมประสบการณ์การท่องเที่ยวที่หลากหลาย ดังแสดงในภาพที่ (2)

ภาพที่ (2) เส้นทางจักรยานส่งเสริมการท่องเที่ยว ปัน-ปลูกป่า โครงการการท่องเที่ยวป่าสงวนแห่งชาติ ป่าวังน้ำเขียว – ป่าภูเขาลวง

การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อส่งเสริมกิจกรรมการปั่นจักรยาน

สิ่งอำนวยความสะดวกบริเวณจุดเริ่มต้นและจุดสิ้นสุดการปั่น ที่ควรมีการพัฒนาเพิ่มเติม ประกอบด้วย

- จุดประชาสัมพันธ์ จุดลงทะเบียน และ จุดบริการเช่า-ยืมอุปกรณ์
- ป้ายสื่อความหมายต่างๆ ประกอบด้วย ป้ายทางเข้า ป้ายบอกตำแหน่ง ป้ายหรือสื่อแสดงข้อมูลเส้นทาง (ข้อมูลทั่วไป บอกเวลาทำการ กิจกรรม ระดับความยาก-ง่ายของเส้นทาง) ข้อปฏิบัติที่ประกาศใช้ร่วมกันในพื้นที่ แจ้งเตือนภัยและเบอร์โทรศัพท์ฉุกเฉิน ก่อนเข้าเส้นทาง
- พื้นที่ที่จอดรถ พื้นที่รับฝากรถ และพื้นที่จอดและพักรถจักรยาน
- ห้องอาบน้ำ และห้องสุขา
- ตลาดชุมชน พื้นที่ซื้อของฝากชุมชน
- จุดพัก ประกอบด้วย พื้นที่พักของนักปั่นในลักษณะพื้นที่พักคอย อาจมีบริการน้ำดื่มของว่างและถังขยะ และพื้นที่ตรวจเช็คสภาพจักรยาน และซ่อมบำรุงในเบื้องต้น

สิ่งอำนวยความสะดวกระหว่างเส้นทางการปั่น ที่ควรมีการพัฒนาเพิ่มเติม ประกอบด้วย

- ป้ายสื่อความหมายต่างๆ ประกอบด้วย 1) ป้ายสื่อความหมายสนับสนุนการท่องเที่ยว ได้แก่ ป้ายหรือสัญลักษณ์แสดงแหล่งท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวก จุดชมวิวและจุดสื่อความหมายทางธรรมชาติต่างๆ 2) ป้ายสื่อความหมายเพื่อความปลอดภัยของนักปั่น ได้แก่ ป้ายบอกทาง ป้ายบอกทางบริเวณทางร่วมทางแยก รวมทั้ง มีอุปกรณ์และสัญลักษณ์เพื่อความปลอดภัยสำหรับผู้ปั่นจักรยาน
- จุดพัก ประเภท ศาลาและที่นั่งพัก ห้องน้ำ
- จุดบริการช่วยเหลือฉุกเฉินทั้งนักปั่นและจักรยาน (ระยะห่างอาจใช้ตามระยะเหมาะสมของการเดิน คือ 500 เมตร ถึง 1 กิโลเมตร อยู่ในเส้นทางที่มีความเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุได้ง่าย หรือใช้ระบบการจัดการ เช่น แจกอุปกรณ์แจ้งเหตุฉุกเฉินบริเวณจุดเริ่มต้น)
- ควรปรับปรุงถนนสำหรับทางจักรยาน บริเวณเส้นทางชุมชน และปรับปรุงทัศนียภาพหน้าบ้านตามเส้นทางวิ่งจักรยานให้เป็นระเบียบเรียบร้อย

สิ่งอำนวยความสะดวกสนับสนุนอื่นๆ ที่ควรมีการพัฒนาเพิ่มเติม ประกอบด้วย

- บริการที่พักแรม หรือ บ้านพัก สำหรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการพักแรมในพื้นที่
- ตลาดชุมชน และร้านขายของฝากต่างๆ
- ร้านอาหาร
- บริการสนับสนุนการเดินทาง
- พื้นที่แสดงเอกลักษณ์ชุมชน เช่น พื้นที่นวด สปาสมุนไพร เป็นต้น

แนวทางการส่งเสริมกิจกรรมการปั่นจักรยานในพื้นที่โครงข่ายการท่องเที่ยวฯ

- หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการประชาสัมพันธ์เส้นทางจักรยานที่ได้มีการนำเสนอ รวมถึงการประชาสัมพันธ์รูปแบบการใช้จักรยานเพื่อการท่องเที่ยว ตามสื่อต่างๆ ให้มากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะสื่อสังคมออนไลน์ที่นักท่องเที่ยวเข้าถึงมากที่สุด

- สำหรับการประชาสัมพันธ์เส้นทางจักรยาน โครงการการท่องเที่ยวป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว - ป่าเขาภูหลวง ควรมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการใช้จักรยานเพื่อการท่องเที่ยวในพื้นที่ เป็นการสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนในพื้นที่และนักท่องเที่ยวที่หันมาใช้จักรยานเพื่อท่องเที่ยวมากขึ้น
- หน่วยงานที่ดูแลพื้นที่และภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยว ควรมีการทำข้อตกลงร่วมกันอย่างชัดเจน ในประเด็นที่เป็นปัญหาอยู่ในปัจจุบัน ทั้งในเรื่องของการดูแลพื้นที่ที่ต้องมีการดำเนินการอย่างสม่ำเสมอ (งบประมาณ และอัตราค่าล้ง) และการแบ่งปันผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต (ค่าธรรมเนียม ค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว และงบประมาณที่ได้รับเพื่อพัฒนาพื้นที่)

3. ความสำเร็จและความคุ้มค่าของงานวิจัย

ผลจากการวิจัยนี้ทำให้ทราบถึงระดับความพร้อมด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการการท่องเที่ยวของหน่วยงานต่างๆ ในพื้นที่โครงการท่องเที่ยวป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง รวมทั้งชุมชนท้องถิ่นในตำบลอุดมทรัพย์ อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา รวมถึงปัจจัยสนับสนุนและข้อจำกัดของการพัฒนาบริการการท่องเที่ยวต่างๆ ในพื้นที่ศึกษาซึ่งจากผลการศึกษาทำให้ทราบว่าในพื้นที่โครงการท่องเที่ยวฯ สามารถส่งเสริมกิจกรรมปั่นจักรยานได้หลากหลายกลุ่ม ตั้งแต่เส้นทางจักรยานสำหรับครอบครัว ระดับความยากง่าย - ปานกลาง ไปจนถึงเส้นทางจักรยานสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่ม eco adventure เน้นการผจญภัย ระดับความยาก ปานกลาง - ยาก และยังสามารถส่งเสริมให้เกิดกิจกรรมเสริมได้หลายกิจกรรม ซึ่งจะช่วยให้เกิดการกระจายรายได้สู่ชุมชนท้องถิ่น แต่อย่างไรก็ตามเส้นทางจักรยานทั้ง 3 เส้นทาง ยังต้องมีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อส่งเสริมการประกอบกิจกรรมในหลายส่วน ทั้งสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน และสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการสนับสนุนอื่นๆ ในเส้นทางจักรยาน ซึ่งผลของการวิจัยได้นำเสนอแนวทางการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการด้านการท่องเที่ยวที่เหมาะสมสำหรับพื้นที่ศึกษา ที่สนับสนุนการเพิ่มขีดความสามารถการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง เพื่อการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่ทางหน่วยงานผู้ดูแลพื้นที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อไปได้

อีกประเด็นหนึ่งที่กล่าวได้ว่าเป็นความสำเร็จของงานวิจัย คือการส่งเสริมให้เกิดการบูรณาการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานต่างๆ ทั้งหน่วยงานที่ดูแลพื้นที่ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชน ในขั้นตอนต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการร่วมกันสำรวจและประเมินความพร้อมของพื้นที่ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่ บนพื้นฐานของความเข้าใจในศักยภาพของพื้นที่และข้อจำกัดในด้านต่างๆ และได้มีการประชุมร่วมกันเพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาเส้นทางจักรยานที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของการส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน นอกจากนี้ยังได้มีการทดลองจัดกิจกรรมปั่นจักรยานซึ่งเป็นการเตรียมความพร้อมให้กับหน่วยงานและชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว - ป่าเขาภูหลวงในระดับหนึ่ง

แนวทางการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง

แสงสรรค์ ภูมิสถาน
สาขาวิชาอุทยาน นันทนาการ และการท่องเที่ยว คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
นนทชัย พงศ์พัฒนานุรักษ์
ภาควิชาชีววิทยาป่าไม้ คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
จิตติวุฒิ ชัยสวัสดิ์อารี
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
อุษารดี ภูมาลี
สาขาวิชาอุทยาน นันทนาการ และการท่องเที่ยว คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อประเมินความพร้อมและนำเสนอแนวทางการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการด้านการท่องเที่ยวสำหรับพื้นที่โครงการท่องเที่ยวป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง การวิจัยนี้ทำการศึกษาใน 4 ส่วนหลัก ประกอบด้วย ส่วนที่ 1) การประเมินความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการด้านการท่องเที่ยวที่มีการดำเนินการในปัจจุบันในแต่ละพื้นที่ศึกษา ส่วนที่ 2) การประเมินความพร้อมของการบริหารจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการด้านการท่องเที่ยว ทำการศึกษาโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกตัวแทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จำนวน 11 หน่วยงาน ส่วนที่ 3) การศึกษาความคิดเห็นและความพร้อมของชุมชนในการให้บริการด้านการท่องเที่ยว ทำการศึกษาโดยการเก็บข้อมูลจากคนในชุมชนตำบลอุดมทรัพย์ จำนวน 150 ครอบครัว ส่วนที่ 4) การศึกษาความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการเพื่อสนับสนุนการประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยวของผู้มาเยือน โดยทำการเก็บแบบสอบถามจากนักท่องเที่ยว จำนวน 166 ตัวอย่าง ผลการศึกษาโดยภาพรวมพบว่าความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการด้านการท่องเที่ยวของพื้นที่โครงการท่องเที่ยวฯ อยู่ในระดับปานกลาง การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการทางด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ ยังอยู่ในช่วงเริ่มดำเนินการหรือขั้นเริ่มต้นของการพัฒนา ยังไม่มีการกำหนดทิศทางการพัฒนาอย่างชัดเจน คนในท้องถิ่นมีความพร้อมที่จะรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยวในระดับปานกลาง - มาก ในประเด็นของการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การบริการอาหารและเครื่องดื่มให้กับนักท่องเที่ยว ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความคาดหวังถึงประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจ ในส่วนของนักท่องเที่ยว มีความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อความปลอดภัยมากที่สุด จากผลการศึกษา ได้เสนอแนะแนวทางการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการเพื่อการท่องเที่ยวสำหรับพื้นที่โครงการท่องเที่ยวฯ ใน 6 ด้าน ประกอบด้วย ด้านแหล่งและกิจกรรมการท่องเที่ยว ด้านความปลอดภัย ด้านสินค้าและของที่ระลึก ด้านข้อมูลข่าวสารและสารสนเทศ ด้านการบริการอาหารและเครื่องดื่ม และด้านที่พักแรม รวมทั้งข้อเสนอแนะสำหรับการพัฒนาเส้นทางจักรยานในพื้นที่โครงการท่องเที่ยวฯ

คำสำคัญ: สิ่งอำนวยความสะดวกและบริการเพื่อการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว ป่าสงวนแห่งชาติป่าเขาภูหลวง

Guidelines for Facility and Service Development for Sustainable Tourism in the Wang Nam Khiao – Pha Khao Phu Luang Forest Reserve

---

Sangsan Phumsathan

Parks, Recreation, and Tourism Program, Faculty of Forestry, Kasetsart University

Nanthachai Pongpattananurak

Department of Forest Biology, Faculty of Forestry, Kasetsart University

Thitiwoot Chaisawatree

Faculty of Architecture, Kasetsart University

Usaradee Phumalee

Parks, Recreation, and Tourism Program, Faculty of Forestry, Kasetsart University

Abstract

This research was designed to assess the readiness of facilities and services for tourism and provide the guidelines for facilities and services development for sustainable tourism in the Wang Nam Khiao – Pha Khao Phu Luang Forest Reserve Tourism Network. This research comprised of four main parts. The first part focused on availability and readiness assessment of tourism facilities and services existing in the study area. The second part attempted to explore the readiness of government organizations to manage tourism facilities and services. The representatives from 11 organization were interviewed. The third part, the opinions of local villagers were examined. The 150 households were randomly selected to interview. The fourth part focused on the need of tourists for services and facilities to support recreational activities. The 166 tourists were interviewed. The results presented that, overall, facilities and services for tourism providing in the study area need to be improved, both quality and quantity aspects. Tourism facilities and services development in the tourism network was initial stage. The was lack of planning and development vision. For residents' opinions, the need and readiness of community in managing tourism was evaluate in medium to high level. For local participation, the villagers would like to participate in tourism development, especially food and beverage service. This result represented the expectation of local villagers to get economic benefits from tourism. For tourists, especially bikers, the facilities for safety purposes were highly needed. Based on the results of this study, the guidelines for facility and service development for sustainable tourism were presented covering six aspects – destination and tourism activities, safety, local products and souvenir, information, food and beverage, and accommodation. Additionally, the guidelines for bike lane design were proposed.

Key words: tourism facility and service; sustainable tourism; Wang Nam Khiao Forest Reserve; Pha Khao Phu Luang Forest Reserve

สารบัญเรื่อง

	หน้า
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความสำคัญและที่มาของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	2
1.3 กรอบขั้นตอนการวิจัย	2
1.4 ขอบเขตการวิจัย	4
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	7
 บทที่ 2 การทบทวนเอกสารและวรรณกรรม	 8
2.1 สิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการด้านการท่องเที่ยว	8
2.2 การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการด้านการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติในพื้นที่คุ้มครอง	10
2.3 การพัฒนาเส้นทางจักรยานในพื้นที่ธรรมชาติ	12
2.4 มาตรฐานการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการด้านการท่องเที่ยวในชุมชน	22
2.5 ศักยภาพการท่องเที่ยว โครงข่ายการท่องเที่ยวป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว - ป่าเขาภูหลวง จังหวัดนครราชสีมา	25
 บทที่ 3 การดำเนินการวิจัย	 31
3.1 การสำรวจและประเมินความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่โครงข่ายการท่องเที่ยวป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง	31
3.2 การประเมินความพร้อมของการบริหารจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการด้านการท่องเที่ยว	33
3.3 การศึกษาความคิดเห็นและความพร้อมของชุมชนในการให้บริการด้านการท่องเที่ยว	34
3.4 การศึกษาความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการเพื่อสนับสนุนการประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยวของผู้มาเยือน	37
3.5 การศึกษาความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการเพื่อสนับสนุนการประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวกลุ่มเฉพาะ	39

สารบัญเรื่อง (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการศึกษา	40
4.1 การสำรวจและประเมินความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการด้านการท่องเที่ยว	40
4.2 การประเมินความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการด้านการท่องเที่ยว ตามเส้นทางจักรยาน	59
4.3 การประเมินความพร้อมของการบริหารจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการด้านการท่องเที่ยวของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	71
4.4 การศึกษาความคิดเห็นและความพร้อมของชุมชนในการให้บริการด้านการท่องเที่ยว	78
4.5 การศึกษาความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการเพื่อสนับสนุนการประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยวของผู้อยู่อาศัย	89
4.6 การศึกษาความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการเพื่อสนับสนุนการประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวกลุ่มเฉพาะ	97
 บทที่ 5 สรุปผลการศึกษา	 116
5.1 สรุปผลการศึกษา	116
5.2 ข้อเสนอแนะ	123
 เอกสารอ้างอิง	 134
ภาคผนวก	
ภาคผนวก 1 แบบประเมินความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการด้านการท่องเที่ยว	136
ภาคผนวก 2 แบบสอบถามความคิดเห็น และความพร้อมของชุมชนในการให้บริการด้านการท่องเที่ยว	147
ภาคผนวก 3 แบบสอบถามความคิดเห็น เกี่ยวกับความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการเพื่อสนับสนุนการประกอบกิจกรรมการปั่นจักรยานในพื้นที่ธรรมชาติ	155
ภาคผนวก 4 ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์ กิจกรรมที่วางแผนไว้ กิจกรรมที่ดำเนินการ และผลที่ได้รับตลอดโครงการ โครงการวิจัยแนวทางการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง	162

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1	17
ตารางที่ 2	23
ตารางที่ 3	27
ตารางที่ 4	31
ตารางที่ 5	36
ตารางที่ 6	42
ตารางที่ 7	47
ตารางที่ 8	51
ตารางที่ 9	54
ตารางที่ 10	57
ตารางที่ 11	79
ตารางที่ 12	81
ตารางที่ 13	82
ตารางที่ 14	83
ตารางที่ 15	85
ตารางที่ 16	86

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ 17	88
ระดับความพร้อมของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยว โครงข่ายการท่องเที่ยวป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง ตามการรับรู้ของชุมชนท้องถิ่น	
ตารางที่ 18	89
ข้อมูลพื้นฐานทางสังคมประชากรของผู้มาเยือน	
ตารางที่ 19	91
รูปแบบการเดินทางของผู้มาเยือน	
ตารางที่ 20	93
วัตถุประสงค์หลักในการเดินทางของผู้มาเยือน	
ตารางที่ 21	94
พฤติกรรมการประกอบกิจกรรมปั่นจักรยานของผู้มาเยือน	
ตารางที่ 22	96
ความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการในการประกอบ กิจกรรมปั่นจักรยานของผู้มาเยือน	
ตารางที่ 23	117
ผลการประเมินระดับความพร้อมด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและการ บริการด้านการท่องเที่ยวโครงข่ายการท่องเที่ยวป่าสงวนแห่งชาติป่าวัง น้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง	
ตารางที่ 24	118
เปรียบเทียบลักษณะเส้นทางจักรยานเช่ามะค่า เส้นทางจักรยานสถานี วนวิจัยสะแกราชและเส้นทางจักรยานชุมชน	
ตารางที่ 25	128
สถานที่และแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพในการทำกิจกรรมปั่นจักรยาน ท่องเที่ยวประเภทต่าง ๆ	

สารบัญภาพ

		หน้า
ภาพที่ 1	กรอบขั้นตอนการวิจัย แนวทางการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง	3
ภาพที่ 2	โครงข่ายการท่องเที่ยวป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง จังหวัดนครราชสีมา	5
ภาพที่ 3	เส้นทางเชื่อมโยงโครงข่ายการท่องเที่ยวและจุดที่น่าสนใจในพื้นที่โครงข่ายการท่องเที่ยวป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง จังหวัดนครราชสีมา	6
ภาพที่ 4	จักรยานประเภทต่างๆ ที่นิยมใช้ในปัจจุบัน	16
ภาพที่ 5	ตัวอย่างเส้นทางจักรยานเสือภูเขาในพื้นที่ธรรมชาติ	19
ภาพที่ 6	ตัวอย่างเส้นทางจักรยานประเภท road based trail	20
ภาพที่ 7	กิจกรรมนันทนาการและการท่องเที่ยว ในพื้นที่สถานีวิจัยและฝึกนิสิตวนศาสตร์วังน้ำเขียว	41
ภาพที่ 8	สิ่งอำนวยความสะดวกที่มีอยู่ในปัจจุบัน ในพื้นที่สถานีวิจัยและฝึกนิสิตวนศาสตร์วังน้ำเขียว	41
ภาพที่ 9	กิจกรรมนันทนาการและการท่องเที่ยว ในพื้นที่หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ ทล. 4 (เขามะค่า)	46
ภาพที่ 10	สภาพสิ่งอำนวยความสะดวกที่มีอยู่ในปัจจุบัน ในพื้นที่หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ ทล. 4 (เขามะค่า)	46
ภาพที่ 11	กิจกรรมนันทนาการและการท่องเที่ยว ในพื้นที่สถานีวนวัฒนวิจัยสระแกรราช	50
ภาพที่ 12	สภาพสิ่งอำนวยความสะดวกที่มีอยู่ในปัจจุบัน ในพื้นที่สถานีวนวัฒนวิจัยสระแกรราช	50
ภาพที่ 13	การเตรียมการพัฒนาการท่องเที่ยว พื้นที่สวนป่าวังน้ำเขียว องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้	53
ภาพที่ 14	น้ำตกธารทาลี ตำบลอุดมทรัพย์ อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา	56
ภาพที่ 15	เส้นทางจักรยานเชื่อมโยงโครงข่ายการท่องเที่ยวป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวงจังหวัดนครราชสีมา	59
ภาพที่ 16	ลักษณะผิวทางและระดับความชัน เส้นทางจักรยานโครงข่ายการท่องเที่ยวป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง จังหวัดนครราชสีมา	62
ภาพที่ 17	ขนาดและลักษณะเขตทางวิ่งเส้นทางจักรยานโครงข่ายการท่องเที่ยวป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง จังหวัดนครราชสีมา	63

สารบัญภาพ

		หน้า
ภาพที่ 18	จุดท่องเที่ยวและทัศนียภาพระหว่างเส้นทางจักรยานสถานีวันพัฒนวิชัย สะแกราช	65
ภาพที่ 19	จุดท่องเที่ยวและทัศนียภาพระหว่างเส้นทางจักรยานเขามะค่า	66
ภาพที่ 20	จุดท่องเที่ยวและทัศนียภาพระหว่างเส้นทางจักรยานวิถีชุมชน	67
ภาพที่ 21	ตำแหน่งจุดท่องเที่ยวและจุดชมวิวเส้นทางจักรยานในพื้นที่ป่าสงวน แห่งชาติวังน้ำเขียว – ป่าภูเขาลวง	68
ภาพที่ 22	กิจกรรมการปั่นจักรยานท่องเที่ยวและช่วงเวลา ตามโปรแกรมการ ท่องเที่ยวแบบไปเช้าเย็นกลับ กลุ่มที่ 1	99
ภาพที่ 23	เส้นทางจักรยานตามโปรแกรมการท่องเที่ยวแบบไปเช้าเย็นกลับ กลุ่มที่ 1	100
ภาพที่ 24	กิจกรรมการปั่นจักรยานท่องเที่ยวและช่วงเวลา ตามโปรแกรมการ ท่องเที่ยวแบบพักค้าง (2 วัน 1 คืน) กลุ่มที่ 1	101
ภาพที่ 25	เส้นทางจักรยานตามโปรแกรมการท่องเที่ยวพักค้าง (2 วัน 1 คืน) กลุ่มที่ 1	102
ภาพที่ 26	กิจกรรมการปั่นจักรยานท่องเที่ยวและช่วงเวลา ตามโปรแกรมการ ท่องเที่ยวแบบไปเช้าเย็นกลับ กลุ่มที่ 2	104
ภาพที่ 27	เส้นทางจักรยานตามโปรแกรมการท่องเที่ยวแบบไปเช้าเย็นกลับ กลุ่มที่ 2	105
ภาพที่ 28	กิจกรรมการปั่นจักรยานท่องเที่ยวและช่วงเวลา ตามโปรแกรมการ ท่องเที่ยวแบบพักค้าง (2 วัน 1 คืน) กลุ่ม 2	106
ภาพที่ 29	เส้นทางจักรยานตามโปรแกรมการท่องเที่ยวแบบพักค้าง (2 วัน 1 คืน) กลุ่มที่ 2	107
ภาพที่ 30	เส้นทางจักรยานตามโปรแกรมการท่องเที่ยวแบบพักค้าง (2 วัน 1 คืน) กลุ่มที่ 3	109
ภาพที่ 31	จุดที่น่าสนใจและจุดที่มีศักยภาพในการรองรับกิจกรรมต่างๆ สำหรับ กิจกรรมปั่นจักรยานโครงการขยายการท่องเที่ยวป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำ เขียว – ป่าเขาภูหลวง	111
ภาพที่ 32	จุดที่ควรมีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับการปั่นจักรยาน ท่องเที่ยว กลุ่มที่ 1	113
ภาพที่ 33	จุดที่ควรมีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับการปั่นจักรยาน ท่องเที่ยว กลุ่มที่ 2	114
ภาพที่ 34	จุดที่ควรมีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับการปั่นจักรยาน ท่องเที่ยว กลุ่มที่ 3	115

สารบัญภาพ (ต่อ)

		หน้า
ภาพที่ 35	พื้นที่ที่มีศักยภาพในการทำกิจกรรมปั่นจักรยานท่องเที่ยวในเส้นทาง จักรยานโครงข่ายการท่องเที่ยวป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว - ป่าเขา ภูหลวง	129
ภาพที่ 36	เส้นทางจักรยานส่งเสริมการท่องเที่ยว ปั่น-ปลูกป่า โครงข่ายการ ท่องเที่ยวป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง	131

1.1 ความสำคัญและที่มาของปัญหา

ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง จังหวัดนครราชสีมา เป็นพื้นที่มีศักยภาพสูงในการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยในปี 2558 ได้มีการศึกษาเพื่อพัฒนาต้นแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง ภายใต้การสนับสนุนทุนวิจัยของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย และความร่วมมือของหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการพื้นที่ ทั้งกรมป่าไม้ อุทยานแห่งชาติทับลาน องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ องค์การบริหารส่วนตำบลอุดมทรัพย์ อำเภอวังน้ำเขียว รวมถึงมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จากศักยภาพและความน่าสนใจของแหล่งท่องเที่ยว ได้กำหนด theme ของเส้นทางการท่องเที่ยว ได้แก่ “เส้นทางวนกร: เรียนรู้การป่าไม้ สู่สังคมไทยยั่งยืน” มีวัตถุประสงค์เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้เรื่องราวเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรป่าไม้และพื้นที่คุ้มครองของประเทศไทยผ่านเส้นทางการท่องเที่ยว ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียวและพื้นที่เชื่อมโยง โดยส่งเสริมการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวใน 2 ส่วนหลัก ได้แก่ 1) กิจกรรมกีฬานันทนาการกลางแจ้ง ประกอบด้วยเส้นทางจักรยานและเส้นทางวิ่งผจญภัยในพื้นที่ธรรมชาติ และ 2) กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อการเรียนรู้ทรัพยากรป่าไม้ ประกอบด้วยเส้นทางเดินป่าระยะไกล เส้นทางเดินป่าศึกษาธรรมชาติ และเส้นทางจักรยานสำหรับครอบครัว (แสงสรรค์ และคณะ, 2559) ด้วยมุ่งหวังว่ารูปแบบการท่องเที่ยวที่พัฒนาขึ้นจะเป็นเครื่องมือช่วยส่งเสริมให้เกิดการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนท้องถิ่น ส่งเสริมให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวใหม่ๆ บนพื้นฐานของการจัดการทรัพยากรป่าไม้ และชุมชนสามารถสร้างรายได้จากกิจกรรมการท่องเที่ยวได้อย่างแท้จริง ซึ่งจะนำมาสู่การปรับทัศนคติของชุมชนต่อการจัดการทรัพยากรป่าไม้ให้เป็นไปในทางบวกมากขึ้น และลดการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้แบบไม่ยั่งยืนของชุมชน อีกทั้งยังมีเป้าหมายที่จะสร้างการท่องเที่ยวทางเลือกสำหรับนักท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่มที่ต้องการเรียนรู้ระบบนิเวศและทรัพยากรป่าไม้ผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยวภายใต้แนวคิดโปรแกรมการเรียนรู้เชิงบันเทิง (edutainment) ซึ่งทั้งหมดที่กล่าวมานี้จะเป็นองค์ประกอบที่ช่วยสนับสนุนการเกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง ในอนาคต

แต่อย่างไรก็ตามการส่งเสริมให้เกิดการพัฒนา กิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง ให้เกิดขึ้นได้จริงจำเป็นต้องมีการเตรียมความพร้อมด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการด้านการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอีกส่วนหนึ่งในการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว นอกจากนี้ในการจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ ชุมชนและหน่วยงานที่ดูแลจำเป็นต้องสามารถดำเนินการได้ด้วยตนเอง เพื่อส่งเสริมให้เกิดความเข้มแข็งของเครือข่ายการท่องเที่ยวที่จะนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในอนาคต ดังนั้น “โครงการวิจัย การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง” จึงมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการด้านการท่องเที่ยวสำหรับพื้นที่โครงการท่องเที่ยวป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง และการเตรียมความพร้อมให้กับหน่วยงานและชุมชนท้องถิ่นผู้ดูแลรับผิดชอบโครงการฯ ในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการ ซึ่งเป็นกระบวนการหนึ่งของการขับเคลื่อนให้เกิดการบริหาร

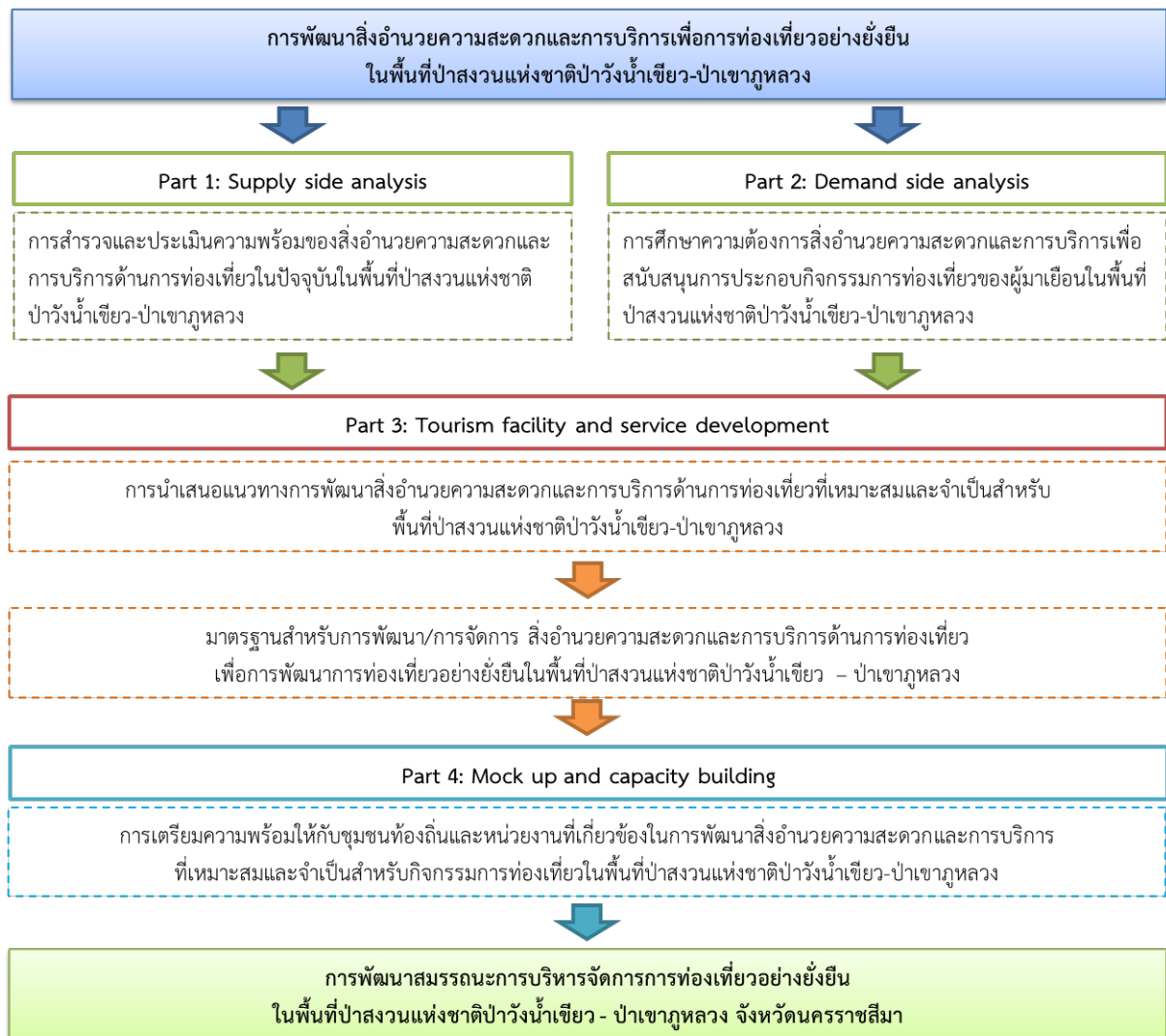
จัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง เพื่อจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในอนาคต ที่ชุมชนสามารถพึ่งพิงตนเองได้

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) สำรวจและประเมินความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการด้านการท่องเที่ยวในปัจจุบัน ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง
- 2) ศึกษาความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการเพื่อสนับสนุนการประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยวของผู้มาเยือน สำหรับเส้นทางจักรยานในพื้นที่ศึกษา
- 3) พัฒนามาตรฐานสำหรับการพัฒนา/การจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการด้านการท่องเที่ยวสำหรับเส้นทางจักรยาน ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
- 4) เตรียมความพร้อมของชุมชนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการที่เหมาะสมและจำเป็นสำหรับพื้นที่ศึกษา
- 5) เสนอแนะแนวทางการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง

1.3 กรอบขั้นตอนการวิจัย

การวิจัย แนวทางการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่โครงข่ายการท่องเที่ยวป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง จังหวัดนครราชสีมา โดยเน้นในเรื่องของการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ผ่านกระบวนการศึกษาในขั้นตอนต่างๆ ทั้งในส่วนของการศึกษาความพร้อมของพื้นที่ (supply side) และความต้องการ/ความคิดเห็นของผู้ใช้ประโยชน์ (demand side) รวมถึงการเตรียมความพร้อมให้กับชุมชนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการ โดยผ่านกระบวนการจำลองสถานการณ์ (กรอบขั้นตอนการวิจัย นำเสนอดังภาพที่ 1)

ภาพที่ 1 กรอบขั้นตอนการวิจัย แนวทางการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง

1.4 ขอบเขตการวิจัย

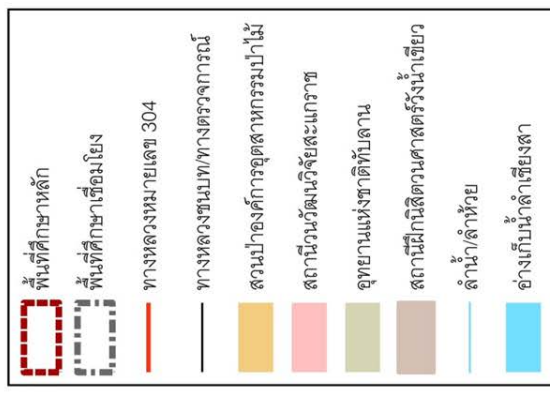
ขอบเขตด้านพื้นที่ กำหนดพื้นที่ศึกษาหลักได้แก่ พื้นที่โครงการการท่องเที่ยวป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง จังหวัดนครราชสีมา ประกอบด้วยพื้นที่ในความดูแลของ 5 หน่วยงานหลัก ประกอบด้วย 1) สถานีวิจัยและฝึกนิสิตวนศาสตร์วังน้ำเขียว 2) อุทยานแห่งชาติทับลาน ในพื้นที่หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ 4 (เขามะค่า) 3) พื้นที่สวนป่าวังน้ำเขียว องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ 4) สถานีวนวัฒนวิจัยสระเกล้าฯ สำนักวิจัยและพัฒนากาป่าไม้ กรมป่าไม้ และ 5) องค์การบริหารส่วนตำบลอุมทรัพย์ โดยมีทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 304 (ถนนสาย 304) และเส้นทางจักรยานในพื้นที่โครงการการท่องเที่ยวฯ (ภาพที่ 2 และ ภาพที่ 3) เป็นจุดเชื่อมโยงการท่องเที่ยวในพื้นที่

ขอบเขตด้านเนื้อหา แบ่งออกเป็น 4 ส่วนหลัก ได้แก่

- ส่วนที่ 1** การสำรวจและประเมินความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการด้านการท่องเที่ยวที่มีการดำเนินการในปัจจุบันในแต่ละพื้นที่ศึกษา ซึ่งเป็นการศึกษาในส่วนของ supply side (ดำเนินการศึกษาทั้ง 4 พื้นที่)
- ส่วนที่ 2** การศึกษาความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการเพื่อสนับสนุนการประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยวของผู้มาเยือนในพื้นที่ศึกษาเพื่อส่งเสริมประสบการณ์การท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ ซึ่งเป็นการศึกษาในส่วนของ demand side โดยในการศึกษาค้างนี้กำหนดให้กิจกรรมการปั่นจักรยานในพื้นที่ธรรมชาติ เป็นกิจกรรมหลักในการศึกษา (ที่มาในการกำหนดกิจกรรม มาจากมติที่ประชุมชี้แจงโครงการ วันที่ 27 กรกฎาคม 2560)
- ส่วนที่ 3** การกำหนดแนวทางสำหรับการพัฒนา/การจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการด้านการท่องเที่ยว เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง
- ส่วนที่ 4** การเตรียมความพร้อมให้กับชุมชนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการที่เหมาะสมและจำเป็นสำหรับพื้นที่ศึกษา โดยการจำลองสถานการณ์การจัดกิจกรรมการปั่นจักรยาน เพื่อให้ชุมชนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้มีประสบการณ์ สามารถดำเนินการเตรียมความพร้อมด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการสำหรับกิจกรรมการท่องเที่ยวได้ด้วยตนเอง

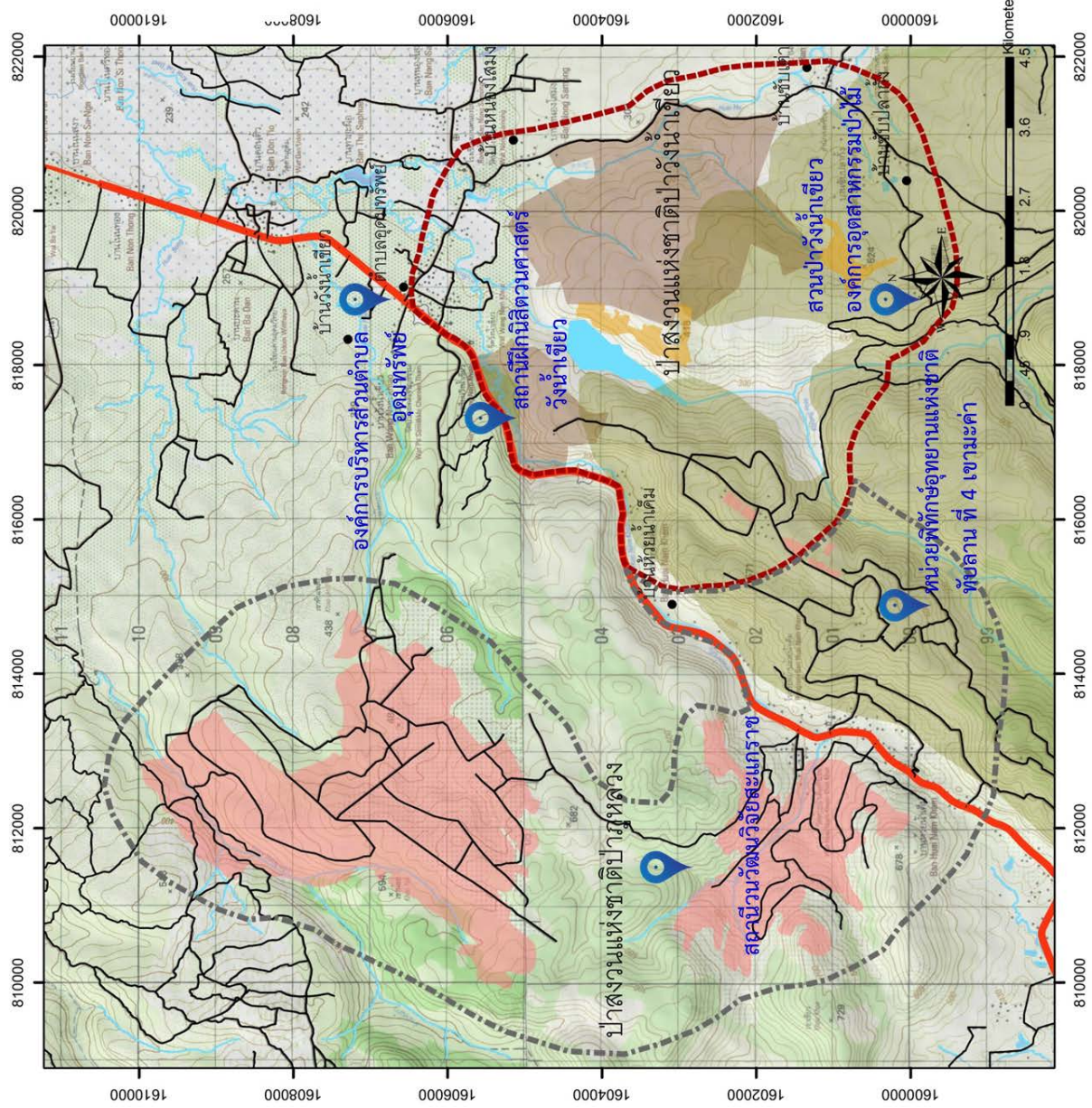

แผนงานวิจัยการพัฒนาสมรรถนะการบริหารจัดการ
การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ
ป่าวังน้ำเขียว - ป่าเขาภูหลวง จังหวัดนครราชสีมา

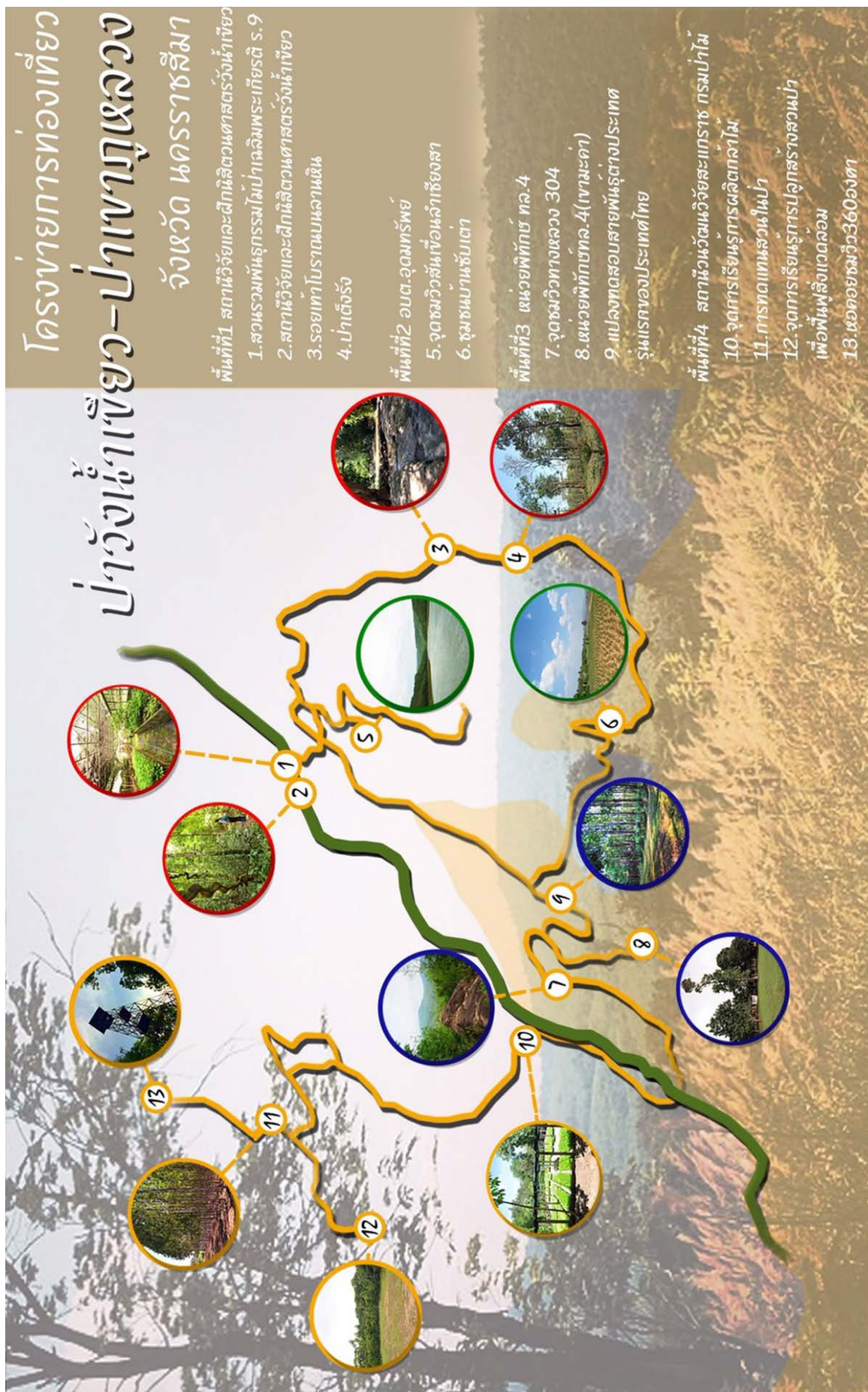

ภาพที่ 2

โครงข่ายการท่องเที่ยวป่าสงวนแห่งชาติ
ป่าวังน้ำเขียว - ป่าเขาภูหลวง
จังหวัดนครราชสีมา

ภาพที่ 3 เส้นทางเชื่อมโยงโครงการท่องเที่ยว และจุดที่น่าสนใจในพื้นที่โครงการท่องเที่ยวป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว - ป่าเขาภูหลวง จังหวัดนครราชสีมา

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1) ทำให้ทราบถึงระดับความพร้อมด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการการท่องเที่ยวของหน่วยงานต่างๆ ในพื้นที่โครงการท่องเที่ยวป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง รวมทั้งชุมชนท้องถิ่นในตำบลอุ้มทราย อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดนครราชสีมา รวมถึงปัจจัยสนับสนุนและข้อจำกัดของการพัฒนาการบริการการท่องเที่ยวต่างๆ ในพื้นที่ศึกษา
- 2) ทำให้ทราบถึงความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการทางด้านการท่องเที่ยวเพื่อสนับสนุนการประกอบกิจกรรมนันทนาการ/การท่องเที่ยวของผู้มาเยือนในพื้นที่ศึกษา เพื่อส่งเสริมให้เกิดประสบการณ์การท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ
- 3) มีแนวทางการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการด้านการท่องเที่ยวที่เหมาะสมสำหรับพื้นที่ศึกษา ที่สนับสนุนการเพิ่มขีดความสามารถการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง เพื่อการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
- 4) เป็นการเตรียมความพร้อมให้กับหน่วยงานและชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง
- 5) ส่งเสริมให้เกิดการบูรณาการการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานต่างๆ และชุมชนท้องถิ่น ในการวางแผน/กำหนดแนวทางการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการเพื่อการท่องเที่ยวร่วมกัน เพื่อรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยวที่จะเกิดขึ้นในอนาคต
- 6) การนำไปใช้ประโยชน์: หน่วยงานภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยว (องค์การบริหารส่วนตำบลอุ้มทราย อุทยานแห่งชาติทับลาน สถานีวิจัยและฝึกนิสิตวนศาสตร์วังน้ำเขียว สถานีวนวัฒนวิจัย สะแกราช สวนป่าปักธงชัย แปลงวังน้ำเขียว) สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการ สำหรับการพัฒนาเส้นทางจักรยานในพื้นที่ รวมไปถึงนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการท่องเที่ยวอื่นๆ ที่มีกิจกรรมและลักษณะพื้นที่ใกล้เคียงกัน

2.1 สิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการด้านการท่องเที่ยว

ในการจัดการการท่องเที่ยวผู้ที่ทำหน้าที่ในการจัดการการท่องเที่ยวจำเป็นต้องเข้าใจถึงองค์ประกอบ การท่องเที่ยว เพื่อที่จะสามารถกำหนดแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวในแต่ละแหล่งท่องเที่ยวได้อย่าง ถูกต้องเหมาะสม โดยองค์ประกอบของการท่องเที่ยวสามารถจำแนกออกเป็น 4 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวหรือสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการ นักท่องเที่ยว และการ บริหารจัดการและตลาดการท่องเที่ยว (แสงสรรค์ และคณะ, 2559)

สิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอีกส่วนหนึ่งในการพัฒนาและส่งเสริม การท่องเที่ยว โดยปกติสิ่งอำนวยความสะดวกเหล่านี้รัฐบาลเป็นผู้จัดหาและพัฒนาเพื่อบริการประชาชนใน พื้นที่ และในขณะเดียวกันก็เอื้อประโยชน์แก่นักท่องเที่ยวในการอำนวยความสะดวกและบริการนักท่องเที่ยวที่ เดินทางเข้ามาในแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ให้เกิดความสะดวกสบาย และความประทับใจ ทำให้อยู่ในแหล่ง ท่องเที่ยวนานขึ้น หรือกลับมาเยือนซ้ำในอนาคต นอกจากนี้สิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการที่เหมาะสม ยังเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเยือนพื้นที่ได้อีกด้วย สิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการ สามารถจำแนกได้ 5 ประเภท ได้แก่ สิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการด้านโครงสร้างพื้นฐาน สิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการด้านความปลอดภัย สิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการด้านที่พักแรม สิ่ง อาศัยความสะดวกและการบริการด้านร้านอาหาร และสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการด้านร้านค้า ของที่ระลึกและของฝาก

1) สิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการด้านโครงสร้างพื้นฐาน เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกและการ บริการสำหรับประชาชน หรือที่เรียกว่า สาธารณูปโภค เช่น น้ำประปา ไฟฟ้า ระบบการสื่อสาร ถนน เป็นต้น และสาธารณูปการ เช่น โรงพยาบาล สถานีตำรวจ เป็นต้น โดยภาครัฐเป็นผู้ลงทุนในการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกเหล่านี้ให้กับประชาชนในพื้นที่ให้ได้รับความสะดวกสบาย และส่งผลประโยชน์ต่อนักท่องเที่ยวอีกด้วย โครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญ เช่น การให้บริการด้านการสื่อสาร การให้บริการน้ำเพื่อการอุปโภคและบริโภค ระบบไฟฟ้าและพลังงาน การสุขาภิบาล การคมนาคมขนส่ง การให้บริการด้านสุขภาพอนามัย และการจัดหา พื้นที่สาธารณะ เป็นต้น

2) สิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการด้านความปลอดภัย เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกและการ บริการที่มุ่งให้ความปลอดภัยทางร่างกาย ชีวิต และทรัพย์สินแก่ประชาชนและเป็นประโยชน์ต่อนักท่องเที่ยว ด้วย ความปลอดภัยนี้เป็นเหตุผลสำคัญประการหนึ่งในการตัดสินใจไปเยือนแหล่งท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการประเภทความปลอดภัยมี 3 ด้าน คือ

- สิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการด้านความปลอดภัยทั่วไป เป็นการคุ้มครองรักษาความปลอดภัย และบำบัดทุกข์บำรุงสุขแก่ประชาชนของตนเองรวมถึงนักท่องเที่ยวด้วย ซึ่งการดำเนินงานด้านความ ปลอดภัยให้แก่ นักท่องเที่ยว ควรอยู่ในลักษณะของการป้องกันมากกว่าการปราบปราม ซึ่งอาจใช้ มาตรการต่างๆ เช่น การออกกฎหมายป้องกันความปลอดภัยให้แก่ นักท่องเที่ยว การให้ความ ช่วยเหลือเมื่อนักท่องเที่ยวได้รับอันตราย เป็นต้น

- สิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการด้านความปลอดภัยจากการใช้บริการท่องเที่ยว เป็นการคุ้มครองดูแลความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวจากการใช้บริการท่องเที่ยวเพื่อไม่ให้เกิดอุบัติเหตุ หรือถูกหลอกลวงจากผู้ประกอบธุรกิจท่องเที่ยว เช่น บริการด้านการขนส่ง บริการด้านที่พักแรม บริการด้านแหล่งท่องเที่ยว บริการด้านสินค้าที่ระลึก บริการด้านอาหารและเครื่องดื่ม เป็นต้น
- สิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการด้านความปลอดภัยอื่นๆ เช่น ความปลอดภัยด้านการแลกเปลี่ยนเงินตรา การให้ข่าวสารข้อมูลด้านความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว ความปลอดภัยจากพืชและสัตว์ในแหล่งท่องเที่ยว ความปลอดภัยจากภัยธรรมชาติในแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น

3) สิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการด้านที่พักแรม ที่พักรแรม (accommodation) หมายถึง การบริการที่พักรเพื่อคนเดินทางที่ต้องการพักค้าง ซึ่งอาจมีบริการอาหารและเครื่องดื่มไว้บริการด้วย ที่พักแรมมีบทบาทโดยตรงในการสนับสนุนกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยเฉพาะนักท่องเที่ยวที่ต้องการพักค้างเพื่อพักผ่อนในระหว่างการเดินทาง ซึ่งนอกจากจะช่วยอำนวยความสะดวกด้านที่พักและบริการอาหาร นักท่องเที่ยวสามารถใช้เวลาท่องเที่ยวในพื้นที่ได้นานขึ้นด้วย ดังนั้นจึงมีการสร้างที่พักแรมหลายประเภทเพื่อตอบสนองความต้องการของนักเดินทาง เช่น โรงแรม (hotel) โมเตล (motel) เกสต์เฮาส์ (guest house) รีสอร์ทคอนโดมิเนียม หรือคอนโดเทล (resort condominiums/condotel) ห้องชุด (apartment) เรือนพักตากอากาศ (resort) สถานที่พักรแรมกลางแจ้ง (camp ground) เป็นต้น

4) สิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการด้านร้านอาหาร การบริการด้านอาหารเป็นการบริการที่มีความสำคัญในการจัดการการท่องเที่ยว และในบางพื้นที่ภัตตาคารและร้านอาหารก็ได้กลายเป็น สิ่งจูงใจสำคัญส่วนหนึ่งที่ทำให้มีการเดินทางท่องเที่ยวในพื้นที่เพื่อไปรับประทานอาหารที่ถูกปากและถูกใจด้วย นอกจากนี้ในบางพื้นที่ “อาหาร” ได้กลายเป็นสิ่งดึงดูดใจสำคัญของการพัฒนาการท่องเที่ยวอาหาร (food tourism) สำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มเฉพาะที่สนใจเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์ด้านอาหาร เป็นการส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่นและเป็นการเพิ่มมูลค่าให้กับการท่องเที่ยวในพื้นที่นั้นๆ อีกด้วย

5) สิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการด้านร้านขายของที่ระลึกและของฝาก การซื้อสินค้าและของที่ระลึกเป็นองค์ประกอบสำคัญของการเดินทางท่องเที่ยวในปัจจุบัน โดยเฉพาะการซื้อสินค้าที่ระลึก ซึ่งนักท่องเที่ยวซื้อมากมายกลับไปยังภูมิลำเนา อาจจะมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้สอยในชีวิตประจำวัน เป็นที่ระลึก หรือเป็นของฝากก็ได้ สินค้าที่ระลึกถือว่าเป็นสิ่งที่แสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวนั้นๆ

2.2 การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการด้านการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติในพื้นที่คุ้มครอง

การท่องเที่ยวในพื้นที่คุ้มครองเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่มีกิจกรรมหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมที่ต้องใช้ทักษะในการประกอบกิจกรรม เช่น การเดินป่า ดูนก ส่องสัตว์ ชี้อัจฉริยะ จนไปถึงกิจกรรมชื่นชมธรรมชาติ ถ่ายรูป และการพักผ่อนในบรรยากาศที่สงบ การระบุขอบเขตของการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและสาธารณูปโภคในการรองรับกิจกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวจึงเป็นประเด็นที่ต้องให้ความสำคัญเพื่อให้การจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่คุ้มครองอยู่ภายใต้กรอบของการพัฒนาการท่องเที่ยวทางธรรมชาติอย่างยั่งยืน (Priskin, 2001) อย่างไรก็ตาม ความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกจะถูกกำหนดจากค่านิยมของการท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่แปรผันตามระดับความเข้มข้นของการใช้ประโยชน์ด้านการท่องเที่ยวและการอนุรักษ์พื้นที่คุ้มครอง ช่วงชั้นของการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกแบ่งได้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่เน้นการอนุรักษ์และแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่เน้นนันทนาการ ยกตัวอย่างเช่น สิ่งอำนวยความสะดวกประเภทที่พักแรมในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่เน้นนันทนาการอาจประกอบด้วยโรงแรมหรือที่พักแบบ ecolodge ที่เน้นการบริการตามมาตรฐานสากล ในขณะที่ที่พักแรมในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่เน้นการอนุรักษ์จะเป็นรูปแบบของการพักแรมกางเต็นท์ในพื้นที่สันโดษ (Laarman and Durst, 1987; Pearce, 1989; Department of Conservation and Land Management, 1998) ทั้งนี้การศึกษาเพื่อประเมินระดับความเหมาะสมของการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกจะประกอบด้วยกลุ่มตัวชี้วัด 4 ด้านด้วยกันคือ 1) ความหลากหลายของกิจกรรมนันทนาการ 2) การเข้าถึง 3) สาธารณูปโภคที่รองรับ และ 4) ระดับของผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่จะเกิดขึ้นจากการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก โดยวิธีการที่ใช้มักผสมผสานระหว่างการใช้ระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์กับการใช้สมการถ่วงน้ำหนักในการหาความเหมาะสมของการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติในพื้นที่คุ้มครองที่สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวและขีดความสามารถของพื้นที่ในการรองรับการท่องเที่ยว (Lindberg, 1991; May and Selwood, 1992; Leiper, 1995)

ข้อควรพิจารณาในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

แนวคิดในการออกแบบเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable design) เป็นแนวคิดที่ถูกนำมาใช้พิจารณาในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ โดยเฉพาะในพื้นที่คุ้มครอง แนวคิดนี้ถือกำเนิดมาในช่วง ๒ ทศวรรษที่ผ่านมา พร้อมๆ กับการเผยแพร่แนวความคิดด้านการอนุรักษ์ซึ่งสนับสนุนให้มีการใช้ทรัพยากรบนผืนโลกอย่างชาญฉลาด ให้เกิดการสูญเสียน้อยที่สุด และสามารถฐานทรัพยากรอยู่ได้อย่างยั่งยืน

การออกแบบเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนมุ่งที่จะให้เทคโนโลยีต่างๆ ในอนาคตมีความเหมาะสมและผสมกลมกลืนกับรูปแบบและขนาดของชีวภูมิภาค (Bioregional Pattern and Scales) รักษาไว้ซึ่งความหลากหลายทางชีวภาพและความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม และลดผลกระทบจากการพัฒนาตามแบบที่กำหนดต่อทรัพยากรธรรมชาติในระดับท้องถิ่น ภูมิภาค และระดับโลก ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่ามนุษย์จะสูญเสียคุณภาพชีวิตที่เคยมีและการพัฒนาทางเศรษฐกิจหยุดชะงัก แนวคิดนี้เพียงสนับสนุนให้มนุษย์บริโภคและดำเนินกิจกรรมการพัฒนาอย่างประหยัดและมีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคมมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ

หลักการโดยภาพรวมของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและสถานการณ์ปัจจุบันของประเทศ ภายใต้กรอบวัตถุประสงค์ของการพัฒนาอย่างยั่งยืน กลุ่มนักวิชาการและผู้ประกอบวิชาชีพด้านการวางแผนและออกแบบ ตลอดจนองค์กรและสถาบันต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น The World Congress of the International Union of Architects (UIA), The American Institute of Architects (AIA), The International Council on Environmental design (ICED) และองค์กรอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้ร่วมกันกำหนดหลักการในการออกแบบเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน (American Society of Interior Designers, 2016) สรุปได้ดังนี้

- 1) ให้ความสำคัญกับสิทธิของบุคคลและธรรมชาติอย่างเท่าเทียมกัน เพื่อให้องค์ประกอบทั้งสองส่วนอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อหนุน และสามารถคงไว้ซึ่งความหลากหลายของกันและกันอย่างยั่งยืน
- 2) ให้ความสำคัญกับการเชื่อมโยงในระหว่างองค์ประกอบทุกส่วนของระบบธรรมชาติ และผลกระทบจากการออกแบบต่อองค์ประกอบแต่ละส่วนในทุกระดับ
- 3) เคารพในความสัมพันธ์ระหว่างจิตวิญญาณ/ สิ่งที่มีคุณค่าทางจิตใจกับวัตถุ และพิจารณาองค์ประกอบทุกส่วนทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรมภายในชุมชน/ สังคมที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบ
- 4) คำนึงถึงผลกระทบทางตรงและทางอ้อมของการพัฒนาอันเป็นผลมาจากการออกแบบต่อความเป็นอยู่ที่ดีของมนุษย์และความสมบูรณ์ของระบบธรรมชาติ
- 5) สร้างสรรค์สิ่งที่มีคุณค่าในระยะยาว และไม่สร้างปัญหาในการบำรุงรักษา การบริหารจัดการ ตลอดจนปัญหาด้านความปลอดภัย ให้กับคนในรุ่นหลังที่ต้องรับผิดชอบดูแล ใช้ประโยชน์ ตลอดจนยึดถือเป็นมาตรฐาน/ แบบอย่าง
- 6) สนับสนุนให้มีการใช้ทรัพยากรในการพัฒนาอย่างคุ้มค่าและไม่มีของเสียหรือให้มีของเสียน้อยที่สุด
- 7) ออกแบบเพื่อให้มีการใช้พลังงานอย่างประหยัดและคุ้มค่า
- 8) ตระหนักเสมอว่าไม่มีสิ่งใดที่สร้างขึ้นโดยมนุษย์จะคงอยู่ได้อย่างยั่งยืน และการออกแบบไม่สามารถแก้ปัญหาได้ทุกๆ เรื่อง ดังนั้น จึงไม่ควรที่จะออกแบบเพื่อเอาชนะ / หรือควบคุมธรรมชาติ หากแต่ควรปล่อยให้ธรรมชาติเป็นแม่แบบหรือผู้ชี้นำการออกแบบ

จะเห็นได้ว่าในการออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับแหล่งท่องเที่ยวที่มีทรัพยากรหลักเป็นทรัพยากรทางธรรมชาติ จะให้ความสำคัญสูงสุดกับระบบนิเวศและผลกระทบจากการพัฒนาต่อการเปลี่ยนแปลงของระบบนิเวศ ทั้งในแง่โครงสร้างและการทำงานของแต่ละองค์ประกอบภายในระบบ การพัฒนามุ่งให้สิ่งอำนวยความสะดวกทุกประเภทมีความเหมาะสมสอดคล้องกับขีดความสามารถในการรองรับได้ (carrying capacity) และข้อจำกัด (constraints) ของระบบนิเวศ (Bell, 2008)

แนวคิดการออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับการท่องเที่ยวในพื้นที่คุ้มครอง

กรมอุทยานแห่งชาติของสหรัฐอเมริกา (US National Parks Service, 2006) ได้นำเสนอแนวคิดการออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับการท่องเที่ยวในพื้นที่คุ้มครอง โดยมีหลักการพื้นฐาน ดังนี้

- 1) จะต้องมีการดำเนินการจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็น เหมาะสม และช่วยป้องกันรักษาทรัพยากรและคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว

- 2) สิ่งอำนวยความสะดวกจะต้องสอดคล้อง กลมกลืนกับสภาพธรรมชาติและระบบนิเวศในพื้นที่ สนับสนุนให้มีการใช้ทรัพยากรในการพัฒนาและก่อให้เกิดการใช้ประโยชน์อย่างคุ้มค่า รวมถึงการประหยัดพลังงาน
- 3) คำนึงถึงการออกแบบตลอดจนบริการสาธารณะต่างๆ ให้เป็นมิตรกับผู้ใช้ประโยชน์ทุกกลุ่ม เพื่อให้ทุกคน ทุกเพศ ทุกวัย ทุกสภาพร่างกาย สามารถเข้าถึง และใช้ประโยชน์ได้ โดยสะดวก ปลอดภัย ทันสมัย เป็นธรรม ทัวถึง เท่าเทียม
- 4) สิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่จะต้องแสดงให้เห็นถึงการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนในทุกๆ กระบวนการ ใช้ธรรมชาติเป็นแม่แบบในการพัฒนา

จากหลักการพื้นฐานดังกล่าว สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติในแต่ละประเภทของสิ่งอำนวยความสะดวก สรุปได้ดังนี้

- 1) การออกแบบโดยภาพรวม ต้องให้ความสำคัญกับการลดผลกระทบสิ่งแวดล้อมจากการพัฒนาทั้งในและนอกแหล่งท่องเที่ยวและให้มีความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อผู้ใช้ประโยชน์ สิ่งอำนวยความสะดวกและผู้มาเยือนอย่างต่อเนื่อง
- 2) สิ่งอำนวยความสะดวกประเภทอาคาร ควรให้ความสำคัญกับเรื่องของแสงสว่าง การถ่ายเทของอากาศ ทิศทางลม และความผสมกลมกลืนกับสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยว
- 3) ระบบการคมนาคมและการหมุนเวียน (circulation) ภายในแหล่งท่องเที่ยว ควรให้ความสำคัญกับเส้นทางคมนาคมทางเลือก เช่น ทางจักรยาน ทางเดินเท้า ควบคู่กับระบบถนน-ลานจอดรถที่เป็นมาตรฐาน และระบบป้าย-สัญลักษณ์ที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับทิศทางและที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยวอย่างชัดเจน
- 4) ระบบสาธารณูปโภค เน้นระบบที่ใช้พลังงานอย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพ ได้แก่ อนุรักษ์น้ำ กำจัดน้ำเสียและของเสียอย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงมีการนำของเก่ากลับมาใช้ใหม่

2.3 การพัฒนาเส้นทางจักรยานในพื้นที่ธรรมชาติ

ในปัจจุบันมีความนิยมใช้จักรยานในชีวิตประจำวันมากขึ้น ด้วยวัตถุประสงค์ต่างๆ ได้แก่ การใช้จักรยานสำหรับการเดินทางในชีวิตประจำวัน (daily cycling or utility cycling) เช่น การเดินทางไปทำงาน การติดต่อทางธุรกิจ การเดินทางเพื่อการศึกษา การเดินทางระหว่างแหล่งกิจกรรมต่างๆ การใช้จักรยานสำหรับการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ การพักผ่อนและการสันทนาการ (exercise and recreation cycling) การใช้จักรยานสำหรับการท่องเที่ยว (touring cycling) การใช้จักรยานสำหรับการแข่งขัน (racing cycling) การใช้จักรยานสำหรับการร่วมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรม (organized rides) การใช้จักรยานสำหรับวัตถุประสงค์อื่นๆ เช่น ใช้ในการสงคราม ใช้ในการทดลองทางวิทยาศาสตร์ ใช้ในการสำรวจข้อมูล เป็นต้น (ดาร์ณี และคณะ, 2559) ในส่วนของกิจกรรมปั่นจักรยานในพื้นที่ธรรมชาติ หรือกิจกรรมปั่นจักรยานเพื่อการท่องเที่ยว เป็นกิจกรรมที่กำลังได้รับความนิยมอย่างมากในประเทศไทย อันเป็นผลมาจากกระแสของการรณรงค์ด้านรักษาสุขภาพและด้านอนุรักษ์ธรรมชาติ การใช้จักรยานในการท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งในการช่วยลดภาวะโลกร้อนจากการลดการใช้พลังงานอย่างสิ้นเปลืองและลดปริมาณของเสียที่จะเป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อม รวมถึงผลกระทบทางอากาศและเสียง (air and noise pollution) การส่งผลต่อความสวยงามของสภาพแวดล้อม โดยภาพรวม (aesthetics) งบประมาณส่วนรวม (public expense) และมีความรุนแรงของอุบัติเหตุต่ำ

(fewer serious accidents) (สถาบันวิจัยสังคม, 2558) นอกจากนี้ในมิติของการส่งเสริมประสบการณ์การท่องเที่ยว กิจกรรมปั่นจักรยานถือได้ว่าเป็นกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ สร้างประสบการณ์ใหม่ๆ เนื่องจากนักท่องเที่ยวจะได้มีโอกาสสัมผัสกับธรรมชาติรอบข้างและซึมซับวิถีชีวิต วัฒนธรรมท้องถิ่นได้อย่างเต็มที่ในขณะที่ประกอบกิจกรรมปั่นจักรยานผ่านสถานที่ต่างๆ

ประเภทของจักรยาน

ในปัจจุบันได้มีการพัฒนาจักรยานออกมาหลากหลายประเภท เพื่อตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ของการใช้งาน ซึ่งสามารถแบ่งเป็นประเภทหลักๆ ได้ดังนี้ (นฤพนธ์, 2546); สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ: สสส, 2559)

- 1) **จักรยานทั่วไปหรือจักรยานใช้งาน (utility bike)** จักรยานประเภทนี้เหมาะสำหรับใช้งานทั่วไป เช่น ไปจ่ายตลาด ใช้ไปทำงาน และใช้งานทั่วไป จักรยานประเภทนี้ถูกออกแบบมาอย่างสำเร็จรูปพร้อมอุปกรณ์ประกอบ เช่น บังโคลน ไฟหน้า ขาตั้ง บังโซ่ อานซ้อนท้าย รวมไปถึงตะแกรงหน้า เพื่อให้ใช้งานได้สะดวกและง่ายต่อการบำรุงรักษา
- 2) **จักรยานเสือภูเขา (mountain bike)** จักรยานประเภทนี้ถูกออกแบบมาให้มีความแข็งแรงมากกว่าจักรยานประเภทอื่นๆ เพื่อการใช้งานอย่างสมบุกสมบัน โดยทั่วไปใช้ในการปั่นขึ้นเขา ปั่นตามทางวิบาก หรือ ถนนลูกรัง จักรยานประเภทนี้ได้รับความนิยมอย่างมากในปัจจุบันเนื่องจากเป็นจักรยานที่ปั่นสนุก มีระบบเกียร์ที่ช่วยทุ่นแรงในการปั่น จักรยานเสือภูเขาแบ่งเป็น 3 ประเภทหลัก ตามชนิดของอุปกรณ์ที่ติดตั้งและเส้นทางการใช้งาน (Health Me Fit, 2557) ได้แก่
  - 1.1 **จักรยานเสือภูเขาประเภททางแข็ง (hard trail)** จักรยานประเภทนี้ไม่มีระบบดูดซับแรงกระแทกของล้อหลัง อาจจะมีโช๊คหน้าหรือไม่ก็ได้ ถ้าไม่มีโช๊คด้านหน้าโดยเรียกอีกชื่อหนึ่งได้ว่าจักรยาน Rigid Bike เหมาะสำหรับปั่นทางเรียบ ขรุขระไม่มาก เป็นถนนดิน หรือเส้นทางไม่วิบากจนเกินไป
  - 1.2 **จักรยานประเภททางอ่อน (soft tail)** เป็นจักรยานที่มีระบบดูดซับแรงกระแทกของล้อหลังซึ่งดูดซับแรงกระแทกนั้นจะไม่ตรงกันแล้วแต่การออกแบบของยี่ห้อต่างๆ ส่วนใหญ่จะติดตั้งระหว่างปลายบนของเบาะที่นั่งกับท่อนั่งและอาจจะมีโช๊คหน้าหรือไม่ก็ได้ ซึ่งส่วนใหญ่แล้วจะใส่โช๊คหน้ากันทั้งหมด จักรยานประเภทนี้จะมีลักษณะคล้ายคลึงกับ full suspension แตกต่างกันที่ระยะการเคลื่อนตัวของเฟรมจักรยานและจุดหมุน
  - 1.3 **จักรยานประเภท Full Suspension** แบ่งออกเป็น 2 ชนิดคือ cross country กับ downhill
    - **Cross Country** เป็นจักรยานที่มีระบบกันกระแทกทั้งด้านหน้าและด้านหลัง จุดเด่นอยู่ที่โช๊คหลัง และชุด Swing Arm ที่จะเป็นตัวรับแรงกระแทกแบบอิสระโดยใช้จุดหมุนซึ่งทำหน้าที่เป็นตัวเชื่อมระหว่าง Swing Arm กับตัวถัง เหมาะสำหรับลุยกับทุกสภาพพื้นผิว ได้ทั้งทางเรียบและทางขรุขระ
    - **Downhill** เป็นจักรยานที่มีระบบกันกระแทก หรือ Suspension อย่างดี นอกจากจะมีโช๊คหน้าขนาดใหญ่ที่รองรับการกระแทกหนักๆ ได้ การออกแบบระบบกันกระแทกด้านหลังจักรยานชนิดนี้ยังมีความซับซ้อนมากหลายแบบและจะรวมเทคโนโลยีใหม่และวัสดุที่แข็งแรงมาใช้อย่างสม่ำเสมอ แต่ก็แลกกับการที่ตัวจักรยานที่มีน้ำหนักมากขึ้น แต่ก็

เพื่อให้ผู้ขับขี่สามารถบังคับจักรยาน เพื่อผ่านอุปสรรคต่างๆไปได้ด้วยความเร็วและปลอดภัย ซึ่งเหมาะสำหรับการปั่นทางวิบากมากๆ

- 3) **จักรยานเสือหมอบ (Road Bike)** จักรยานประเภทนี้สามารถใช้สำหรับออกกำลังกายได้เป็นอย่างดี ถูกออกแบบมาเพื่อปั่นทำความเร็วในถนนที่ค่อนข้างเรียบ สามารถทำความเร็วสูงสุดได้ถึง 50-60 กิโลเมตร/ชั่วโมง มีลักษณะเด่นคือขนาดเล็ก มีรูปทรงที่ลู่ลม แฮนด์จักรยานจะโค้งและต่ำกว่าที่นั่ง เพื่อให้ผู้ที่ขี่สามารถนั่งในท่าที่ทำให้ลดแรงปะทะของลมทำให้มีความเร็วสูง การออกแบบจะทำให้จักรยานเล็กและเบาที่สุด ซึ่งทำให้ราคาและประสิทธิภาพของเสือหมอบขึ้นอยู่กับวัสดุและอุปกรณ์ที่ใช้ผลิต ซึ่งจะให้ผลที่ได้แตกต่างกันทั้งในเรื่องของน้ำหนัก ความแข็งแรง และความสิ้นเปลืองของการขี่ที่ส่งผลทำให้สามารถทำความเร็วได้ดีขึ้น
- 4) **จักรยานทัวร์ริ่ง (Touring Bike)** เป็นจักรยานที่ออกแบบมาเพื่อสำหรับการขี่ท่องเที่ยวและการเดินทางไกลโดยเฉพาะ การออกแบบรถที่ลักษณะคล้ายเสือหมอบแต่ออกแบบให้มีที่นั่งที่สบายกว่า เน้นให้ผู้ขี่นั้นได้รับความสะดวกสบายมากกว่า จักรยานเสือหมอบ และ จักรยานประเภทอื่นๆ จักรยานท่องเที่ยวจะมีจุดยึดเพื่อที่จะสามารถติดตั้งอุปกรณ์ที่จำเป็นในการเดินทางเข้าไป เช่น กระเป๋าสัมภาระ และ อุปกรณ์ที่จำเป็นในการเดินทางไกล ดังนั้นจักรยานประเภทนี้จึงต้องมีความแข็งแรงพอสมควร จึงทำให้จักรยานประเภทนี้มีน้ำหนักค่อนข้างเยอะกว่าจักรยานประเภทอื่นๆ จักรยานประเภทนี้เหมาะกับการปั่นทางไกลบนถนนทางเรียบ
- 5) **จักรยานไฮบริด (hybrid bike)** จักรยานประเภทนี้เป็นลูกผสมระหว่างจักรยานเสือภูเขาและจักรยานทัวร์ริ่ง เป็นจักรยานที่ออกแบบมาให้เหมาะสมกับการขี่ในเมือง มีหน้าตาคล้ายจักรยานเสือภูเขา ซึ่งอาจจะมีหรือไม่มีโช๊คกันกระแทกก็ได้ แต่จะมีการใช้หน้ายางที่เล็กกว่าและดอกยางลึกซึ่งเป็นจุดสังเกตสำคัญ เพื่อให้จักรยานทำความเร็วได้บนถนน แต่ก็สามารถขี่ไปบนทางวิบากได้หากเส้นทางไม่ทุระกันดารหรือเป็นหลุมโคลนจนเกินไป
- 6) **จักรยานฟิกซ์เกียร์ (fixed gear)** จักรยานประเภทนี้มีความคล้ายคลึงกับจักรยานที่ใช้สำหรับแข่งขันในประเภทลู่ แต่ถูกผลิตหรือดัดแปลงมาเพื่อใช้บนถนนทั่วไป จุดเด่นคือไม่มีเกียร์ มีเพียงแค่จานสับกับเฟืองหลังเท่านั้น ไม่สามารถปล่อยล้อฟรีและสามารถเบรกด้วยเท้าได้ ถูกออกแบบมาเพื่อ สามารถปรับแต่งจักรยานเพื่อเล่นทางต่าง ๆ แบบเอ็กซ์ตรีมได้
- 7) **จักรยานไซโครครอส (cyclo cross bike)** เป็นจักรยานที่มีลักษณะคล้ายเสือหมอบ แต่จะต่างกันที่ ยางและตัวถังของรถ เป็นการนำเสือหมอบมาปรับแต่งให้ลุยได้มากขึ้น สามารถติดที่วางสัมภาระได้ ขนาดของล้อจะมีความกว้างมากกว่าเสือหมอบและมีดอกยางแบบลุยโคลน เพื่อผ่านอุปสรรคต่างๆ ได้ด้วยความรวดเร็ว จักรยานประเภทนี้จะใช้วัสดุอย่างดีและมีน้ำหนักเบา ไซโครครอสจึงเหมาะกับคนที่ชอบความรู้สึกของการปั่นเสือหมอบ ชอบทำการปั่นแบบเสือหมอบ การเร่งความเร็วแบบสปринท์ตัวทันที แต่ขณะเดียวกัน ก็ชอบที่จะลุยไปในทุกพื้นถนน โดยไม่ต้องยกตัวเพื่อผ่อนแรงกระแทก
- 8) **จักรยานจิ๋วหรือจักรยานมินิ (mini bike)** เป็นจักรยานที่มีจุดเด่นด้วยขนาดเล็กกว่าปกติ ทั้งล้อขนาดไม่เกิน 20 นิ้ว และตัวรถที่หัดเล็กลงมา แต่ก็มีสมรรถนะที่ใกล้เคียงกับจักรยานขนาดใหญ่ทั่วไป มีประโยชน์ คือ น้ำหนักเบา หลายรุ่นติดตั้งชุดขับเคลื่อนต่างๆ แบบเดียวกับเสือหมอบ ซึ่งทำให้สามารถทำความเร็วได้ ด้วยขนาดที่เล็กและยังทำความเร็วได้ จักรยานประเภทนี้จึงเป็นที่นิยมนำมาใช้ในเมือง
- 9) **จักรยานครุยเซอร์ (cruiser bike)** จักรยานประเภทนี้ส่วนใหญ่จะใช้ปั่นเที่ยวตามชายหาด หรือ ชายทะเล ลักษณะจะเป็นจักรยานเฟืองเดี่ยว (single-speed) ส่วนทางด้านตัวถังส่วนใหญ่จะผลิตมา

จากเหล็ก จึงทำให้จักรยานครุยเชอร์นั้นน้ำหนักมากพอสมควร จักรยานครุยเชอร์นั้นได้รับความนิยมมากในประเทศสหรัฐอเมริกา ในช่วงปี 1930 ถึง 1950 และ ได้รับความนิยมมาเรื่อยๆ จนถึง ปี 1990 จักรยานประเภทนี้มีจุดเด่นที่รูปทรงที่น่ารักแปลกตา

- 10) **จักรยาน BMX หรือ “Bicycle motocross”** เป็นจักรยานที่เป็นที่รู้จักของคนส่วนใหญ่เป็นอย่างดี โดยเฉพาะเด็กๆ ไปจนถึงวัยรุ่น เป็นจักรยานที่ปรากฏให้เห็นในช่วงปี ค.ศ. 1970 ที่เลียนแบบมาจาก Motor Cross จักรยาน BMX เป็นกลุ่มจักรยานวิบากใช้ได้ทุกสภาพถนน ตั้งแต่ทางเรียบๆ ไปจนถึงทางวิบากมากๆ ส่วนใหญ่จะมี speed เดียว ปัจจุบันนิยมใช้เป็นจักรยานสำหรับกีฬาผาดโผนหรือ extreme sport
- 11) **จักรยานพับ (folding bike)** เป็นจักรยานที่ออกแบบมาให้สามารถพับได้ เหมาะสำหรับการปั่นระยะใกล้บนทางเรียบทั่วไป

ตัวอย่างของจักรยานประเภทต่างๆ ที่นิยมใช้ในปัจจุบัน ดังแสดงในภาพที่ 4

ประเภทของเส้นทางจักรยาน

เส้นทางจักรยานสามารถแบ่งได้เป็น 2 กลุ่มประเภทหลัก ได้แก่ 1) เส้นทางจักรยานกลุ่ม off-road หรือเส้นทางจักรยานเสือภูเขา (mountain bike trail) และ 2) เส้นทางจักรยานที่ใช้พื้นที่ร่วมกับรถยนต์หรือยานพาหนะอื่นๆ (road based trail) โดยในกลุ่มของเส้นทางจักรยาน off-road หรือเส้นทางจักรยานเสือภูเขา The Irish Sports Council (2011) ได้จัดเส้นทางประเภทนี้เป็นเส้นทางสำหรับการประกอบกิจกรรมนันทนาการกลางแจ้ง (recreational trail) โดยแบ่งประเภทย่อยออกเป็น 5 ประเภท (ภาพที่ 5) และแบ่งความยากเป็น 6 ระดับ ดังรายละเอียดต่อไปนี้ (ตารางที่ 1)

จักรยานเสือภูเขา (mountain bike)

จักรยานไฮด์บริด (Hybrid Bike)

จักรยานประเภทถนน (Road Bike)

จักรยานท่องเที่ยว (Touring Bike)

จักรยาน BMX (Bicycle motocross)

จักรยานครุยเซอร์ (Cruiser Bike)

จักรยานใช้งาน (utility bike))

จักรยานฟิกซ์เกียร์ (fixed gear)

ภาพที่ 4 จักรยานประเภทต่างๆ ที่นิยมใช้ในปัจจุบัน
ที่มา <http://www.tonybike.com>

ตารางที่ 1 ประเภทของเส้นทางจักรยานกลุ่ม off-road หรือเส้นทางจักรยานเสือภูเขา

ลักษณะของเส้นทาง	รายละเอียด
ประเภทที่ 1: Class 1	
ลักษณะทั่วไปของเส้นทาง	- ส่วนใหญ่เป็นทางราบ เหมาะกับทุกกลุ่มวัย สามารถปั่นโดยใช้จักรยานทุกประเภท - ความกว้างของเส้นทางมากพอที่จะปั่นสวนกันได้ - มีการปูผิวทาง/ฉาบผิวทางด้วยวัสดุที่แข็งและคงทน (Hard and Durable) เกือบตลอดเส้นทาง - ระดับความปลอดภัยสูง ความเสี่ยงในการปั่นต่อนักปั่นมีน้อย
พื้นที่	พื้นที่ชานเมือง พื้นที่เขตนันทนาการ
ความกว้างของเส้นทาง	2.2 – 3.0 เมตร
ความชันของเส้นทาง	ไม่เกินร้อยละ 5 ความลาดชันที่เหมาะสม ร้อยละ 3
ระดับความยาก	ง่ายมาก – ง่าย
ประเภทที่ 2: Class 2	
ลักษณะทั่วไปของเส้นทาง	- มีความลาดชันของเส้นทางเล็กน้อย - ความกว้างของเส้นทางมากพอที่จะปั่นสวนกันได้ - มีการปูผิวทาง/ฉาบผิวทางด้วยวัสดุหินหรือปูด้วยแผ่นวัสดุที่เหมาะสม ไม่ขัดต่อสภาพแวดล้อม อาจโรยหินย่อยหรือกรวดย่อย
พื้นที่	พื้นที่ชานเมือง พื้นที่เขตนันทนาการ
ความกว้างของเส้นทาง	1.5 – 2.2 เมตร
ความชันของเส้นทาง	ไม่เกินร้อยละ 5 สำหรับทางลงเขา (downhill) และ ไม่เกินร้อยละ 10 สำหรับทางขึ้นเขา (uphill) ความลาดชันที่เหมาะสม ร้อยละ 5
ระดับความยาก	ง่าย – ปานกลาง
ประเภทที่ 3: Class 3	
ลักษณะทั่วไปของเส้นทาง	- มีความลาดชันของเส้นทางอยู่ในระดับปานกลาง ทางค่อนข้างแคบไม่ สามารถปั่นสวนกันได้ - ลักษณะเส้นทางมีความคดเคี้ยว - เหมาะกับจักรยานเสือภูเขา - มีการปูผิวทาง/ฉาบผิวทางด้วยวัสดุหินหรือปูด้วยแผ่นวัสดุที่เหมาะสม ไม่ขัดต่อสภาพแวดล้อม อาจโรยหินย่อยหรือกรวดย่อย หรือเป็นทางลูกรัง - ผู้ที่ปั่นจักรยานต้องมีทักษะในการปั่นในระดับหนึ่ง หรือมีประสบการณ์ในการปั่นจักรยานเสือภูเขามาก่อน
พื้นที่	พื้นที่เขตนันทนาการ พื้นที่ชนบท พื้นที่ป่า
ความกว้างของเส้นทาง	0.8 – 1.2 เมตร
ความชันของเส้นทาง	มากกว่าร้อยละ 5 แต่ไม่เกินร้อยละ 8 สำหรับทางลงเขา (downhill) และไม่เกินร้อยละ 15 สำหรับทางขึ้นเขา (uphill) ความลาดชันที่เหมาะสม ร้อยละ 6
ระดับความยาก	ปานกลาง – ยาก

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ลักษณะของเส้นทาง	รายละเอียด
ประเภทที่ 4: Class 4	
ลักษณะทั่วไปของเส้นทาง	- เป็นเส้นทางที่มีความท้าทาย ทั้งในด้านความชันและความคดเคี้ยวของเส้นทาง ผู้ที่ปั่นจักรยานต้องมีทักษะในการปั่นและควบคุมจักรยานได้เป็นอย่างดี มีความแข็งแรงและความพร้อมทางด้านร่างกาย - กำหนดลักษณะใช้ทางไปในทิศทางเดียวกัน ไม่สามารถปั่นสวนกันได้ - ผิวทางค่อนข้างขรุขระ ไม่มีการปรับเส้นทางให้เรียบ ส่วนใหญ่คงสภาพตามธรรมชาติ
พื้นที่	พื้นที่ชนบท พื้นที่ป่า พื้นที่สันโดษ
ความกว้างของเส้นทาง	0.5 – 0.8 เมตร
ความชันของเส้นทาง	มากกว่าร้อยละ 8 แต่ไม่เกินร้อยละ 25 สำหรับทางลงเขา (downhill) ไม่เกินร้อยละ 20 สำหรับทางขึ้นเขา (uphill) ความลาดชันที่เหมาะสม ร้อยละ 10
ระดับความยาก	ยาก – ยากมาก
ประเภทที่ 5: Class 5	
ลักษณะทั่วไปของเส้นทาง	- เป็นเส้นทางที่มีความท้าทาย ทั้งในด้านความชันสูงและความคดเคี้ยวที่พบได้ตลอดเส้นทาง ตลอดเส้นทางมีอุปสรรคต่างๆ เช่น โค้งหักศอก ขอนไม้ ตอไม้ ก้อนหิน - เป็นเส้นทางที่ต้องใช้ทักษะการปั่นจักรยานในระดับสูง ผู้ที่ปั่นจักรยานต้องมีทักษะในการปั่นและควบคุมจักรยานได้เป็นอย่างดี มีความแข็งแรงและความพร้อมทางด้านร่างกาย - กำหนดลักษณะใช้ทางไปในทิศทางเดียวกัน ไม่สามารถปั่นสวนกันได้ - ผิวทางคงสภาพตามธรรมชาติ ในบางครั้งมีการจัดการเส้นทางเพื่อเพิ่มความท้าทาย - จักรยานที่ใช้ต้องเป็นจักรยานเสือภูเขาแบบ Full suspension
พื้นที่	พื้นที่ลาดชัน พื้นที่สันโดษ พื้นที่ห่างไกล
ความกว้างของเส้นทาง	0.3 – 0.5 เมตร
ความชันของเส้นทาง	มากกว่าร้อยละ 10 แต่ไม่เกินร้อยละ 50 สำหรับทางลงเขา (downhill) ไม่เกินร้อยละ 25 สำหรับทางขึ้นเขา (uphill) ความลาดชันที่เหมาะสม ร้อยละ 15
ระดับความยาก	ยากมาก มีความเสี่ยงสูง

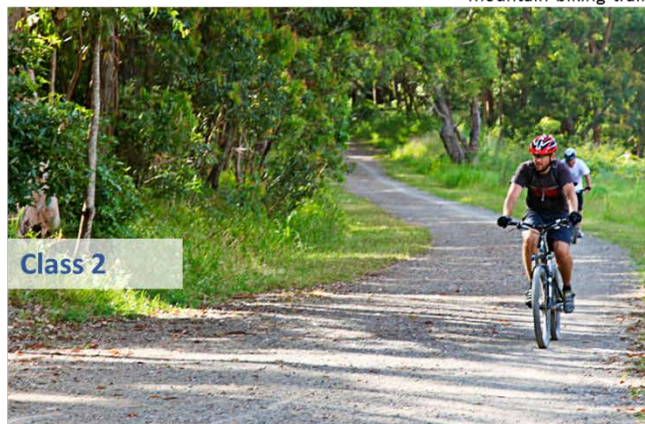
ที่มา: The Irish Sports Council (2011)

<http://cyclingsojourner.com/2011/06/bike-triumph-on-the-banks-vernonia-trail/>

<https://www.nationalparks.nsw.gov.au/things-to-do/cycling-trails/glenrock-mountain-biking-trails>

<http://www.cityofspartanburg.org/parks-and-recreation/trails-and-cycling/duncan-park-trails>

<https://www.mtbproject.com/directory/8013334/allegheeny-national-forest>

<https://www.shutterstock.com/>

ภาพที่ 5 ตัวอย่างเส้นทางจักรยานเสือภูเขาในพื้นที่ธรรมชาติ

สำหรับเส้นทางจักรยานที่ใช้พื้นที่ร่วมกับรถยนต์หรือยานพาหนะอื่นๆ (road based trail) กรมทางหลวง (2558) ได้แบ่งเส้นทางจักรยานในกลุ่มนี้เป็น 3 ประเภทหลัก (ภาพที่ 6) ได้แก่

- 1) ทางจักรยานแบบใช้พื้นที่ร่วมกับรถยนต์ เป็นเส้นทางจักรยานที่ใช้ถนนและช่องจราจรร่วมกับรถยนต์ได้ โดยไม่มีการแบ่งพื้นที่ให้เฉพาะสำหรับจักรยาน บนเส้นทางมีป้ายหรือสัญลักษณ์เพื่อบอกผู้ใช้รถใช้ถนนว่าจักรยานสามารถใช้งานร่วมกันบนถนนได้ บางเส้นทางมีการทำช่องจราจรด้านริมให้กว้างกว่าปกติ (wide curb lane: WCL) เพื่อรองรับจักรยาน เส้นทางจักรยานประเภทนี้เหมาะกับถนนที่มีปริมาณและความเร็วของการจราจรน้อยเพื่อความปลอดภัยของผู้ใช้จักรยาน
- 2) ทางจักรยานแบบแบ่งพื้นที่สำหรับจักรยาน เป็นลักษณะของทางจักรยานที่มีการแบ่งช่องทางจักรยาน (bicycle lane) และการใช้ไหล่ทางเป็นทางจักรยาน (road shoulder) เพื่อความปลอดภัยของผู้ขับขี่จักรยาน เส้นทางจักรยานประเภทนี้เหมาะกับถนนที่มีปริมาณและความเร็วของการจราจรปานกลาง

- 3) ทางจักรยานแบบจัดพื้นที่เฉพาะสำหรับจักรยาน เป็นลักษณะของทางจักรยานที่มีการจัดพื้นที่เฉพาะสำหรับเส้นทางจักรยาน เช่น การกั้นช่องทางด้วยเสาหรือหลัก การกั้นด้วยเกาะกลาง หรือการมีพื้นที่กัน (buffer area) ระหว่างทางจักรยานและถนน นอกจากนี้ทางประเภทนี้อาจเปิดให้ใช้ร่วมกับคนเดินเท้า หรือเป็นทางคู่สำหรับคนเดินเท้าได้ด้วย เส้นทางจักรยานประเภทนี้เหมาะกับถนนที่มีปริมาณและความเร็วของการจราจรสูง

ภาพที่ 6 ตัวอย่างเส้นทางจักรยานประเภท road based trail

สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับกิจกรรมปั่นจักรยาน

สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับกิจกรรมปั่นจักรยาน สามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภทหลัก ตามช่วงเวลาของการประกอบกิจกรรม (ดารณี และคณะ, 2556) ได้แก่

- 1) สิ่งอำนวยความสะดวกระหว่างการปั่นจักรยาน หมายถึง สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ที่ตั้งอยู่ในบริเวณเส้นทางที่ผู้ใช้จักรยานขับขี่อยู่ สิ่งอำนวยความสะดวกประเภทนี้ประกอบด้วย
  - ทางข้ามสำหรับผู้ขี่จักรยาน ซึ่งเป็นทางที่ใช้ในการข้ามถนนสำหรับผู้ขี่จักรยาน
  - ระบบอำนวยความสะดวกปลอดภัยทางจราจร ประกอบด้วย ระบบไฟกระพริบเตือนบนป้ายทางจักรยาน และ ระบบไฟฟ้าแสงสว่าง จุดให้ความช่วยเหลือเมื่อเกิดเหตุฉุกเฉิน
  - สิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ หมายถึง สิ่งอำนวยความสะดวกที่อยู่ในบริเวณทางจักรยาน อาจเป็นพวกเครื่องใช้ริมทางต่างๆ เช่น ป้ายจราจร ป้ายบอกเส้นทาง ที่นั่ง จุดพัก ที่ดื่ม น้ำสาธารณะ ถึงขยะ ไฟฟ้าส่องทาง เป็นต้น
- 2) สิ่งอำนวยความสะดวกเมื่อสิ้นสุดการปั่นจักรยาน หมายถึง สิ่งอำนวยความสะดวกภายหลังการขับขี่จักรยาน หรือการเชื่อมต่อการเดินทางในรูปแบบอื่นๆ ประกอบด้วย
  - ที่จอดรถจักรยาน หรือจุดจอดรถจักรยาน เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นต้องมีเพื่ออำนวยความสะดวกให้ผู้ปั่นจักรยานสามารถเก็บจักรยานให้อยู่ในความปลอดภัยไม่สูญหาย ลักษณะของที่จอดรถจักรยานมีหลายรูปแบบ เช่น แบบจอดได้คันเดียว แบบกลุ่มจอดได้หลายคัน แบบถาวรไม่สามารถเคลื่อนย้ายได้ แบบชั่วคราวสามารถเคลื่อนย้ายได้ (วิโรจน์, 2557)
  - การเชื่อมต่อระบบขนส่งมวลชน เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกที่ต้องพิจารณาสำหรับกลุ่มนักปั่นจักรยานที่เดินทางมายังพื้นที่โดยระบบขนส่งมวลชน เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกที่ส่งเสริมการปั่นจักรยาน ลักษณะการจัดการการเชื่อมต่อระบบขนส่งมวลชนนั้นสามารถกระทำได้หลายรูปแบบ เช่น การจัดที่จอดรถจักรยานในตำแหน่งที่ใกล้กับจุดเชื่อมต่อ การจัดที่เก็บจักรยานด้านหลังรถประจำทาง การอนุญาตให้นำจักรยานขึ้นรถไฟ รถเมล์ได้ เป็นต้น

นอกจากนี้ยังมีสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการอื่นๆ เพื่อส่งเสริมการประกอบกิจกรรมการปั่นจักรยาน เช่น จุดซ่อมจักรยาน การทำแผนที่สำหรับเส้นทางจักรยาน เพื่อเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับผู้ที่ไม่คุ้นเคยกับเส้นทาง (ศาสน์ และรุ่งอรุณ, 2548) รวมถึงการพัฒนาโปรแกรมสื่อความหมายเพื่อให้ผู้ปั่นจักรยานในเส้นทางนั้นๆ ได้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพื้นที่ มากกว่าความเพลิดเพลินเพียงอย่างเดียว

หลักการพัฒนาเส้นทางจักรยานในพื้นที่ธรรมชาติ

ในการพัฒนาเส้นทางจักรยานในพื้นที่ธรรมชาติต้องคำนึงถึงความสอดคล้องกับทรัพยากรทางกายภาพและสุนทรียภาพที่อยู่ในพื้นที่ ซึ่งประกอบด้วยลักษณะเฉพาะทางภูมิทัศน์ มุมมอง วิถี และรายละเอียดต่างๆ โดยการกำหนดเส้นทางจักรยานในพื้นที่ธรรมชาติมีข้อควรคำนึงพื้นฐาน (แสงสรรค์ และคณะ, 2559) ดังนี้

- ควรแยกทางเท้าและทางจักรยานออกจากกันเพื่อไม่ให้เกิดอุบัติเหตุ หรือให้มีความกว้างเพียงพอที่สามารถแยกพื้นที่การใช้งานได้และมีการแบ่งช่องทางให้ชัดเจนหรือมีสิ่งกีดขวางเพื่อแบ่งช่องทาง บริเวณทางแยกควรกำหนดให้ชัดเจนว่าเส้นทางใดเป็นทางหลักเส้นทางใดเป็นทางรอง
- ควรกำหนดให้ผ่านจุดที่มีความน่าสนใจหลากหลาย เพื่อให้นักปั่นจักรยานได้สัมผัสและเรียนรู้ธรรมชาติในลักษณะต่างๆ โดยไม่เกิดความเบื่อหน่าย ทั้งนี้อาจจัดให้มีจุดพักให้นักปั่นได้พักเหนื่อยไปพร้อมๆ กับได้ชื่นชมความงามของธรรมชาติตามสมควร
- หลีกเลี่ยงพื้นที่อันตรายและพื้นที่ที่มีความเปราะบางของระบบนิเวศ เพื่อลดผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศ
- ต้องมีป้ายบอกทาง แผนที่ ข้อมูลจำเป็นต่างๆ ตามจุดที่สำคัญ เช่น จุดเริ่มต้นเส้นทาง ทางแยกทางเลี้ยว รวมทั้งระหว่างเส้นทางที่มีระยะไกล เพื่อสร้างความมั่นใจแก่ผู้ใช้เส้นทางและให้ผู้ใช้งานเส้นทางปฏิบัติตามได้ถูกต้องเหมาะสม
- ควรคำนึงความปลอดภัย เช่น แสงสว่าง พื้นผิวทาง เส้นทาง สิ่งกีดขวาง รวมถึงจุดอันตราย จุดเสี่ยง หรือจุดที่เกิดอุบัติเหตุได้ง่าย
- ในการกำหนดเส้นทางจักรยานจะต้องคำนึงถึงเส้นทางขาลงจากทางลาดชันซึ่งจะมีผลต่อความเร็วของจักรยาน นอกจากนี้เส้นทางที่ผ่านบริเวณที่มีผิวเส้นทางอ่อนนุ่ม ล้อรถจะทำให้เกิดหลุมบ่อหรือทิ้งร่องรอยไว้ได้มาก
- ต้องมีการกำหนดกฎเกณฑ์หรือข้อปฏิบัติที่ใช้ร่วมกันของนักปั่นจักรยานภายในพื้นที่ให้เป็นไปในทางเดียวกัน

2.4 มาตรฐานการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการด้านการท่องเที่ยวในชุมชน

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย (2550) ได้มีการพัฒนามาตรฐานและตัวชี้วัดด้านส่งเสริมการท่องเที่ยว เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน มีภาระหน้าที่หลักในการส่งเสริมการท่องเที่ยว การวางแผนการท่องเที่ยว การปรับปรุงดูแล บำรุงรักษาสถานที่ท่องเที่ยว และการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวในชุมชน โดยแบ่งมาตรฐานออกเป็น 3 ด้าน ประกอบด้วย มาตรฐานด้านแหล่งหรือกิจกรรมท่องเที่ยว มาตรฐานด้านการบริการการท่องเที่ยว และมาตรฐานด้านตลาดการท่องเที่ยว ทั้งนี้มีส่วนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการด้านการท่องเที่ยวในชุมชน ทั้งหมด 10 มาตรฐาน ประกอบด้วย 1) การสนับสนุนหรือจัดให้มีเส้นทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว 2) การสนับสนุนหรือจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว 3) การสนับสนุนหรือจัดให้มีบริการด้านความปลอดภัย 4) การสนับสนุนหรือจัดให้มีบริการรถจักรยานและร้านอาหาร 5) การสนับสนุนหรือจัดให้มีบริการสินค้าและของที่ระลึก 6) การสนับสนุนหรือจัดให้มีบริการที่พักค้างแรมสำหรับนักท่องเที่ยว 7) การสนับสนุนหรือจัดให้มีบริการนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ 8) การสนับสนุนหรือจัดให้มีบริการด้านบันเทิงและนันทนาการ 9) การสนับสนุนหรือจัดให้มีบริการด้านสารสนเทศ และ 10) การสนับสนุนหรือจัดให้มีบริการด้านการขนส่ง ซึ่งมีทั้งตัวชี้วัดพื้นฐาน และตัวชี้วัดขั้นพัฒนา (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 มาตรฐานและตัวชี้วัดด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา
 สิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการด้านการท่องเที่ยว

มาตรฐาน	ตัวชี้วัดขั้นพื้นฐาน	ตัวชี้วัดขั้นพัฒนา
มาตรฐานด้านแหล่งหรือกิจกรรมการท่องเที่ยว		
1. สนับสนุนหรือจัดให้มีเส้นทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	- สนับสนุนหรือจัดให้มีเส้นทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว - สนับสนุนหรือจัดให้มีป้ายบอกทางหรือแนะนำแหล่งท่องเที่ยว	- สนับสนุนหรือจัดให้มีป้ายบอกทางหรือแนะนำแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นมาตรฐานสากล
2. สนับสนุนหรือจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว	- สนับสนุนหรือจัดให้มีห้องน้ำสาธารณะอย่างเพียงพอ - สนับสนุนหรือจัดให้มีถังขยะอย่างเพียงพอ - สนับสนุนหรือจัดให้มีที่พักผ่อนสำหรับนักท่องเที่ยว - สนับสนุนหรือจัดให้มีระบบไฟฟ้าแสงสว่างในจุดต่างๆ อย่างเหมาะสมกับสภาพพื้นที่	- สนับสนุนหรือจัดให้มีห้องน้ำสาธารณะที่ถูกสุขลักษณะอย่างเพียงพอ - สนับสนุนหรือจัดให้มีศูนย์บริการนักท่องเที่ยว และ/หรือ สนับสนุนให้มีสำนักงานที่ทำการของแหล่งท่องเที่ยว - สนับสนุนหรือจัดให้มีที่ขายบัตรเข้าชมแหล่งท่องเที่ยว - สนับสนุนหรือจัดให้มีป้ายแสดงข้อมูลเฉพาะของแหล่งท่องเที่ยว - สนับสนุนหรือจัดให้มีลานทำกิจกรรม - สนับสนุนหรือจัดให้มีการปรับภูมิทัศน์ภายในสถานที่ท่องเที่ยว - สนับสนุนหรือจัดให้มีการจัดมุมทางเข้าที่สวยงาม
มาตรฐานด้านการบริการการท่องเที่ยว		
1. สนับสนุนหรือจัดให้มีบริการด้านความปลอดภัย	- สนับสนุนหรือจัดให้มีการจัดเจ้าหน้าที่เพื่อดูแลด้านความปลอดภัยให้แก่นักท่องเที่ยวตลอดจนความพร้อมด้านการปฐมพยาบาลเบื้องต้นแก่นักท่องเที่ยว - สนับสนุนหรือจัดให้มีการเตรียมเครื่องมือสื่อสารให้กับเจ้าหน้าที่เมื่อเกิดเหตุร้าย หรือกรณีนักท่องเที่ยวเกิดเจ็บป่วย - สนับสนุนหรือจัดให้มีการจัดทำป้ายประกาศเตือนจุดที่อาจเกิดอันตราย - สนับสนุนหรือจัดให้มีการจัดทำรั้วหรืออุปกรณ์ป้องกันอันตราย	- สนับสนุนหรือจัดให้มีการเตรียมอุปกรณ์สัญญาณเตือนภัย
2. สนับสนุนหรือจัดให้มีบริการภัตตาคารและร้านอาหาร	- สนับสนุนหรือจัดให้มีร้านอาหารที่จำหน่ายอาหารให้แก่นักท่องเที่ยวอย่างเพียงพอ	- สนับสนุนหรือจัดให้มีภัตตาคารหรือร้านอาหารที่สะอาดและปลอดภัยจำหน่ายอาหารให้แก่นักท่องเที่ยวหรือได้รับการรับรองมาตรฐานจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ตารางที่ 2 (ต่อ)

มาตรฐาน	ตัวชี้วัดขั้นพื้นฐาน	ตัวชี้วัดขั้นพัฒนา
3. สนับสนุนหรือจัดให้มีบริการสินค้าและของที่ระลึก	- สนับสนุนหรือจัดให้มีสินค้าและของที่ระลึกบริการแก่นักท่องเที่ยว	- สนับสนุนหรือจัดให้มีสินค้าและของที่ระลึกที่ผลิตโดยชุมชน หรือ OTOP ของท้องถิ่นบริการแก่นักท่องเที่ยว โดยสินค้าดังกล่าวต้องมีเอกลักษณ์ มีคุณภาพ และราคายุติธรรม และได้รับการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนของกระทรวงอุตสาหกรรม
4. สนับสนุนหรือจัดให้มีบริการที่พักค้างแรมสำหรับนักท่องเที่ยว	- สนับสนุนหรือจัดให้มีการจัดบริการที่พักที่สะอาดปลอดภัย เช่น โรงแรม โฮมสเตย์ เกสเฮาส์ วัด เป็นต้น	- สนับสนุนหรือจัดให้มีการจัดบริการที่พัก เช่น โรงแรม โฮมสเตย์ เกสเฮาส์ เป็นต้น โดยต้องมีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับ หรือมีการให้ข้อมูล/ประสานงานที่ที่พักที่บริเวณใกล้เคียง
5. สนับสนุนหรือจัดให้มีบริการนำเที่ยวและมัคคุเทศก์		- สนับสนุนหรือจัดให้มีมัคคุเทศก์หรืออาสาสมัครนำเที่ยว คอยให้บริการนำนักท่องเที่ยวชมในท้องถิ่น - สนับสนุนหรือจัดให้มีมัคคุเทศก์ท้องถิ่นที่ผ่านการฝึกอบรม คอยให้บริการนำนักท่องเที่ยวชมในท้องถิ่น
6. สนับสนุนหรือจัดให้มีบริการด้านบันเทิงและนันทนาการ		- สนับสนุนหรือจัดให้มีกิจกรรมบริการเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ หรือนันทนาการ บันเทิง ต่างๆ
7. สนับสนุนหรือจัดให้มีบริการด้านสารสนเทศ	- สนับสนุนหรือจัดให้มีเอกสาร แผ่นพับข้อมูลด้านการท่องเที่ยว เพื่อบริการแก่นักท่องเที่ยว	- สนับสนุนหรือจัดให้มีบริการติดต่อสื่อสารทางโทรศัพท์ โทรสาร และอินเทอร์เน็ต
8. สนับสนุนหรือจัดให้มีบริการด้านการขนส่ง		- สนับสนุนหรือจัดให้มีพาหนะโดยสารสาธารณะเข้าถึงแหล่ง - สนับสนุนหรือจัดให้มีพาหนะโดยสารสาธารณะที่มีระบบความปลอดภัยและอุปกรณ์อำนวยความสะดวกเข้าถึงแหล่ง - สนับสนุนหรือจัดให้มีบุคลากรประจำพาหนะที่มีความรู้ ทักษะ ที่สามารถสื่อสารกับนักท่องเที่ยวได้ดี

หมายเหตุ ตัวชี้วัดด้านพื้นฐาน หมายถึง ตัวชี้วัดที่มีความสำคัญและเป็นการกิจที่ตอบสนองความจำเป็นพื้นฐานในการส่งเสริมการท่องเที่ยว เพื่อกำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องดำเนินการ

ตัวชี้วัดขั้นพัฒนา หมายถึง ตัวชี้วัดที่มีความสำคัญและเป็นการกิจที่มีการพัฒนาระดับการส่งเสริมการท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น หรือก้าวหน้ามากกว่ามาตรฐานตัวชี้วัดขั้นพื้นฐานและกำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อาจจะทำหรือเลือกทำตามศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นๆ เช่น ความพร้อมทางด้านงบประมาณ บุคลากร ฯลฯ

ที่มา กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย (2550)

2.5 ศักยภาพการท่องเที่ยว โครงข่ายการท่องเที่ยวป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว - ป่าเขาภูหลวง จังหวัดนครราชสีมา

จากการศึกษาของ แสงสรรค์ และคณะ (2559) ได้ประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวโครงข่ายการท่องเที่ยวป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว - ป่าเขาภูหลวง จังหวัดนครราชสีมา (แผนงานวิจัยการพัฒนาด้านแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว - ป่าเขาภูหลวง จังหวัดนครราชสีมา) โดยทำการประเมินจุดท่องเที่ยวหลักทั้งหมด 4 จุดท่องเที่ยว ประกอบด้วย 1) สถานีวิจัยและฝักนิสิตวนศาสตร์วังน้ำเขียว 2) หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ 4 (เขามะค่า) อุทยานแห่งชาติทับลาน 3) ศูนย์วนวัฒนวิจัยสะแกราช กรมป่าไม้ และ 4) พื้นที่สวนป่าปึกธงชัย แปลงวังน้ำเขียว องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ สรุปผลการศึกษาดังนี้

ผลการประเมินศักยภาพการพัฒนาการท่องเที่ยว

สถานีวิจัยและฝักนิสิตวนศาสตร์วังน้ำเขียว เป็นจุดที่มีศักยภาพที่สนับสนุนและส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนหลายด้าน ทั้งในด้านสภาพแวดล้อมที่มีความหลากหลายทางชีวภาพป่าไม้สูงและยังคงไว้ซึ่งความสมบูรณ์ของธรรมชาติและมีแปลงทดลองศึกษาวิจัย ที่เอื้อประโยชน์แก่การศึกษาวិชาการป่าไม้ได้อย่างดีเยี่ยม นอกจากนี้ยังมีสิ่งอำนวยความสะดวกสนับสนุนที่จะพัฒนาให้เป็นศูนย์กิจกรรมชุมชน ศูนย์ฝักนิสิตวนศาสตร์ เช่น การผลิตสินค้าพื้นเมืองเพื่อเป็นของที่ระลึกจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยว รวมถึงศูนย์จำหน่ายสินค้าท้องถิ่น ซึ่งจะเป็นปัจจัยสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาศักยภาพชุมชน ส่งเสริมอาชีพ และพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนได้ในอนาคต กิจกรรมนันทนาการที่สามารถส่งเสริมและพัฒนาให้เกิดขึ้นได้ในอนาคต ได้แก่ กิจกรรมสิ่งแวดล้อมศึกษา กิจกรรมศึกษาธรรมชาติในศูนย์รวมพันธุ์ไม้และศูนย์รวมไฟ กิจกรรมปั่นจักรยานเรียนรู้ธรรมชาติสำหรับครอบครัว กิจกรรมปิกนิก กิจกรรมพักผ่อน และกิจกรรมเยี่ยมชมป่าสาธิตและแปลงทดลองป่าไม้ เป็นต้น

หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติทับลานที่ 4 (เขามะค่า) มีศักยภาพของพื้นที่ด้านสภาพความสวยงามทางกายภาพและสภาพภูมิทัศน์ของแหล่งธรรมชาติ รวมถึงศักยภาพด้านการสื่อความหมายในระดับที่สูงมาก ด้วยสภาพป่าธรรมชาติดั้งเดิม และมีจุดชมวิวหลายจุดที่สามารถมองเห็นภูมิทัศน์ที่หลากหลายที่ช่วยเสริมโอกาสในการประกอบกิจกรรมในพื้นที่ สามารถพัฒนาโปรแกรมสื่อความหมายเพื่อเรียนรู้ระบบนิเวศได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ยังมีลานกางเต็นท์ที่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวที่ขอความสันโดษ นิยมการพักผ่อนในบรรยากาศที่เงียบสงบ

สถานีวิวนวัฒนวิจัยสะแกราช กรมป่าไม้ มีศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวในระดับสูงมาก จากจุดเด่นของพื้นที่สถานีวิวนวัฒนวิจัยสะแกราช ซึ่งได้แก่ การจัดการทางด้านวนวัฒนวิธี และแปลงทดลองปลูกป่าต่างๆ ที่สามารถนำมาใช้สร้างโปรแกรมสื่อความหมายในเรื่องของการจัดการป่าไม้ในอดีต ปัจจุบัน และเพื่ออนาคต เพื่อให้เห็นมิติของการจัดการป่าไม้ในด้านต่างๆ ที่ส่งเสริมให้เกิดการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน นอกจากนี้ในพื้นที่ศูนย์วนวัฒนวิจัยสะแกราชยังมีจุดชมวิวที่มีทัศนียภาพที่สวยงามหลายจุด รวมถึงความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวกก็เป็นปัจจัยที่ส่งเสริมการประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ กิจกรรมนันทนาการที่สามารถส่งเสริมและพัฒนาให้เกิดขึ้นได้ในอนาคต ได้แก่ กิจกรรมจักรยานเรียนรู้การเกษตรป่าไม้ ผ่านแปลงปลูกป่าต่างๆ กิจกรรมเรียนรู้การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากไม้สวนป่าเป็นของใช้ในครัวเรือน เยี่ยมชมงาน

เพาะชำกล้าไม้ และรับแจกกล้าไม้ กิจกรรมเรียนรู้การใช้ประโยชน์จากของป่า การเก็บของป่าแบบพอเพียง กิจกรรมป็นหอคอยขมิ้ว 360 องศา เรียนรู้การจัดการไฟป่า เป็นต้น

พื้นที่สวนป่าปึกธงชัย แปลงวังน้ำเขียว มีจุดเด่นในด้านความหลากหลายของทรัพยากรการท่องเที่ยว คือ มีทั้งภูเขา อ่างเก็บน้ำ (ลำเชียงสา) ป่าไม้ (แปลงปลูกป่าขององค์กรอุตสาหกรรมป่าไม้) ทรัพยากรธรณี (ผาอีโลตัง) และมีจุดชมวิวที่สามารถมองเห็นภูมิทัศน์ในหลายทิศทาง และบริเวณอ่างเก็บน้ำสามารถพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวสำหรับชุมชนได้ นอกจากนี้ในพื้นที่สวนป่ายังมีพื้นที่ป่าฟื้นฟูที่สามารถพัฒนาให้เป็นลานกางเต็นท์สำหรับนักท่องเที่ยวที่มาเป็นกลุ่มและต้องการความเป็นส่วนตัว (unit camp) ได้อีกด้วย

จากการประเมินศักยภาพการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยประเมินจากตัวชี้วัด รวม 17 ตัวชี้วัด ประกอบด้วย ตัวชี้วัดด้านองค์ประกอบด้านศักยภาพของพื้นที่ จำนวน 13 ตัวชี้วัด ได้แก่ 1) ความโดดเด่นเฉพาะตัวของระบบนิเวศในแหล่งธรรมชาติ 2) ความเป็นแหล่งรวมพืชหรือสัตว์ที่มีลักษณะโดดเด่น หายาก ใกล้สูญพันธุ์ หรือมีจำนวนมาก 3) สภาพความสวยงามทางกายภาพและสภาพภูมิทัศน์ของแหล่งธรรมชาติ 4) ความเป็นเอกลักษณ์และโดดเด่นเฉพาะตัวทางกายภาพของพื้นที่ 5) ความดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว 6) คุณค่าต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนท้องถิ่น 7) ศักยภาพด้านการสื่อความหมาย 8) อุณหภูมิของอากาศที่เหมาะสมต่อการท่องเที่ยว 9) ปริมาณน้ำฝน 10) ความเสี่ยงต่อการถูกทำลายโดยมนุษย์ 11) ความเสี่ยงต่อการถูกทำลายจากภัยธรรมชาติ 12) โอกาสในการเกิดการชะล้างพังทลายของดิน และ 13) ความคงทนของสภาพแวดล้อมในการรองรับการใช้ประโยชน์) และ ตัวชี้วัดด้านศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยว จำนวน 4 ตัวชี้วัด ได้แก่ 1) ศักยภาพในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว 2) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว/จุดท่องเที่ยว 3) ความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยว และ 4) ศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวจากปัจจัยภายนอก ผลการประเมินศักยภาพในภาพรวมของโครงข่ายการท่องเที่ยวพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง จะเห็นได้ว่า เส้นทางท่องเที่ยวนี้มีศักยภาพสูง (ค่าคะแนนระดับศักยภาพเฉลี่ย = 3.8) ทั้งในด้านศักยภาพของพื้นที่ (ค่าคะแนนระดับศักยภาพเฉลี่ย = 3.8) และศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวซึ่งอยู่ในระดับที่สูงมาก (ค่าคะแนนระดับศักยภาพเฉลี่ย = 4.1) (ตารางที่ 3)

**ตารางที่ 3 ผลการประเมินศักยภาพโดยภาพรวมโครงการท่องเที่ยวพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ
ป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง จังหวัดนครราชสีมา**

จุดท่องเที่ยว	ค่าระดับศักยภาพ		
	ตัวชี้วัดด้านศักยภาพ ของพื้นที่	ศักยภาพในการ พัฒนาการท่องเที่ยว	ระดับศักยภาพโดยรวม
สถานีวิจัยและฝึกนิสิตวนศาสตร์วังน้ำเขียว	3.7	4.4	3.9
หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ 4 (เขามะค่า)	3.9	4.1	3.9
ศูนย์วนวัฒนวิจัยสะแกราช กรมป่าไม้	4.1	4.7	4.2
พื้นที่สวนป่าปึกธงชัย แปลงวังน้ำเขียว	3.2	3.4	3.2
ภาพรวมของโครงการท่องเที่ยวพื้นที่ป่า สงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง	3.7	4.1	3.8

หมายเหตุ	ค่าคะแนน	1.0 -1.9	ศักยภาพต่ำในการพัฒนา/รองรับการท่องเที่ยว
		2.0 -2.9	ศักยภาพปานกลางในการพัฒนา/รองรับการท่องเที่ยว
		3.0 -3.9	ศักยภาพสูงในการพัฒนา/รองรับการท่องเที่ยว
		4.0 -5.0	ศักยภาพสูงมากในการพัฒนา/รองรับการท่องเที่ยว

ที่มา แสงสรรค์ และคณะ (2559)
(แผนงานวิจัยการพัฒนาด้านแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว - ป่าเขาภูหลวง
จังหวัดนครราชสีมา)

**แนวทางการกำหนดกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว –
ป่าเขาภูหลวง**

การกำหนดกิจกรรมการท่องเที่ยวในส่วนนี้พิจารณาจากศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว ร่วมกับหลักการ
วางแผนบริเวณและการออกแบบองค์ประกอบทางภูมิสถาปัตยกรรม รวมถึงหลักการออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวก
สะดวกในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เพื่อกำหนดกิจกรรมที่สอดคล้องกับทรัพยากรทางกายภาพและ
สุนทรียภาพที่มีอยู่ในพื้นที่ โดยการกำหนดประเภทของกิจกรรมนั้นหนทางการและการท่องเที่ยว เป็น 3 รูปแบบ
ได้แก่ 1) กิจกรรมนันทนาการ/การท่องเที่ยวแบบใช้พละกำลัง (active activity) (A) 2) กิจกรรมนันทนาการ/
การท่องเที่ยวแบบไม่ใช้พละกำลัง (passive activity) (P) และ 3) กิจกรรมที่รองรับการผ่านเข้าออกพื้นที่ (B)
ร่วมกับระยะเวลาในการทำกิจกรรมในพื้นที่ โดยแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ ได้แก่ 1) กิจกรรมการท่องเที่ยวที่ใช้
ระยะเวลาน้อย (น้อยกว่า 3 ชั่วโมง) (-) และ 2) กิจกรรมการท่องเที่ยวที่ใช้ระยะเวลามาก (3 ชม ขึ้นไป) (+)
โดยในแต่ละพื้นที่สามารถนำเสนอแนวคิดในการกำหนดกิจกรรมการท่องเที่ยว ได้ดังนี้

สถานีวิจัยและฝึกนิสิตวนศาสตร์ วังน้ำเขียว	1. เลือกซื้อของที่ระลึก ผลิตภัณฑ์ชุมชน (B)
	2. ศิลปะจากพงไพร ให้นักท่องเที่ยวร่วมสร้างงานศิลปะของตนเองโดยใช้ วัสดุจากป่า (forest-gallery) (B)
	3. เยี่ยมชมการทำฟาร์มในพื้นที่ป่าไม้ (forest-farming) (B)
	4. เลือกซื้อผลิตภัณฑ์ออร์แกนิกส์ (B)

	5. เยี่ยมชมเรือนเพาะชำ เลือกซื้อกล้าไม้ (B) 6. เยี่ยมชมป่าสาธิตและแปลงทดลองป่าไม้ (A-) 7. จุดเรียนรู้ทางธรณี รอยเท้าโบราณบนลานหิน (A-) 8. สวนสมุนไพร/กิจกรรมเพื่อสุขภาพ (PA+-) 9. กิจกรรมสิ่งแวดล้อมศึกษา (PA+-) 10. เส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติในศูนย์รวมพันธุ์ไม้และศูนย์รวมผี (A+-) 11. เส้นทางจักรยานเรียนรู้ธรรมชาติสำหรับครอบครัว (A+-) 12. กิจกรรมปิกนิก (P+) 13. กิจกรรมพักผ่อน (P+) 14. เยี่ยมชมศูนย์กิจกรรมชุมชน และศูนย์บริการนักท่องเที่ยว (B)
หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ 4 (เขามะค่า)	1. กิจกรรมชมวิวยุทธบริเวณหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ 4 (เขามะค่า) และจุดชมวิเขาค้อช้าง (P-) 2. เส้นทางจักรยานชมวิวและเรียนรู้ระบบนิเวศป่าไม้ (A+-) 3. ทางเดินพักผ่อนบริเวณหน่วยพิทักษ์อุทยานฯ (P+)
ศูนย์วนวัฒนวิจัยสะแกราช กรมป่าไม้	1. เส้นทางจักรยานเรียนรู้การเกษตรป่าไม้ ผ่านแปลงปลูกป่าต่างๆ (A+-) 2. เยี่ยมชมการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากไม้สวนป่าเป็นของใช้ในครัวเรือน (PA-) 3. เยี่ยมชมงานเพาะชำกล้าไม้ และรับแจกกล้าไม้ (PA-) 4. เรียนรู้การใช้ประโยชน์จากของป่า การเก็บของป่าแบบพอเพียง (A+-) 5. ปีนหอคอยชมวิว 360 องศา (A-)
พื้นที่สวนป่าปึกธงชัย แปลงวังน้ำเขียว	1) จุดชมวิวเขื่อนลำเชียงสา (P-) 2) เยี่ยมชมแปลงปลูกป่าองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ (A-) 3) กิจกรรมพักผ่อน สำหรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการความเป็นส่วนตัว (P+) 4) การเรียนรู้ทางด้านธรณีวิทยา (A-) 5) วิ่งผจญภัยในพื้นที่ธรรมชาติ (trail running) (A+)
หมายเหตุ	(A) หมายถึง กิจกรรมการท่องเที่ยวแบบ active (P) หมายถึง กิจกรรมการท่องเที่ยวแบบ passive (-) หมายถึง กิจกรรมการท่องเที่ยวที่ใช้ระยะเวลาน้อย (0-3 ชม) (+) หมายถึง กิจกรรมการท่องเที่ยวที่ใช้ระยะเวลามาก (3 ชม ขึ้นไป)

แนวคิดการพัฒนาแบบการท่องเที่ยว เพื่อการพัฒนาต้นแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว - ป่าเขาภูหลวง

จากการศึกษาศักยภาพของพื้นที่และกิจกรรมการท่องเที่ยวและนันทนาการในพื้นที่ ได้กำหนดรูปแบบกิจกรรมนันทนาการและการท่องเที่ยวใน 2 กลุ่มกิจกรรมหลัก ได้แก่ กิจกรรมกีฬานันทนาการกลางแจ้ง (recreational sport activities) และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

กิจกรรมกีฬานันทนาการกลางแจ้ง รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวในกลุ่มนี้ ประกอบด้วยกิจกรรมหลักคือ การปั่นจักรยานและการวิ่งผจญภัยในพื้นที่ธรรมชาติ (trail running) โดยกำหนดเส้นทางจักรยานและเส้นทางวิ่งผจญภัยในพื้นที่ธรรมชาติ เชื่อมโยงโครงข่ายเส้นทางท่องเที่ยวป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว - ป่าเขาภูหลวง ประกอบด้วยพื้นที่สถานีวิจัยและฝักรีสตวนศาสตร์วังน้ำเขียว หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ 4 (เขามะค่า) สถานีวนวัฒนวิจัยสระเกล้า และพื้นที่สวนป่าปักธงชัย แปลงวังน้ำเขียว รวม 3 เส้นทาง ประกอบด้วย

- เส้นทางจักรยาน 1 “พื้นที่ป่าธรรมชาติ” ระยะทาง 26.3 กิโลเมตร (สวนรวมพันธุ์กรรมไม้ป่าเฉลิมพระเกียรติ ร.9 คณะวนศาสตร์ - ศูนย์ควบคุมไฟฟ้า - หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติทับลานที่ 4 (เขามะค่า) - สถานีวิจัยและฝักรีสตวนศาสตร์วังน้ำเขียว - สวนรวมพันธุ์กรรมไม้ป่าเฉลิมพระเกียรติ ร.9) เส้นทางนี้นักท่องเที่ยวจะได้เรียนรู้กระบวนการฟื้นฟูสภาพป่าที่เสื่อมโทรมให้กลับมาเป็นผืนป่าที่อุดมสมบูรณ์
- เส้นทางจักรยาน 2 “วิถีคน วิถีป่า” ระยะทาง 22.8 กิโลเมตร (สวนรวมพันธุ์กรรมไม้ป่าเฉลิมพระเกียรติ ร.9 คณะวนศาสตร์ - หมู่บ้านหนองโสมง - หมู่บ้านซับเต่า - บ้านซับเตย - แปลงปลูกป่าสวนป่าวังน้ำเขียว - จุดชมวิวเขื่อนลำเชียงสา - บ้านวังน้ำเขียว - สวนรวมพันธุ์กรรมไม้ป่าเฉลิมพระเกียรติ ร.9) เส้นทางจักรยานนี้เน้นการเรียนรู้การใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ในมิติต่างๆ ทั้งการพึ่งพา และปัญหาความขัดแย้ง
- เส้นทางวิ่งผจญภัยในพื้นที่ธรรมชาติ “เรียนรู้งานป่าไม้” ระยะทาง 16.74 กิโลเมตร (สวนรวมพันธุ์กรรมไม้ป่าเฉลิมพระเกียรติ ร.9 คณะวนศาสตร์ - แปลงปลูกป่าฟื้นฟูคณะวนศาสตร์ - แปลงปลูกป่า ปตท. - หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติทับลาน ที่ 4 (เขามะค่า) - ศูนย์ควบคุมไฟฟ้า) เน้นการเรียนรู้การจัดการป่าไม้ในพื้นที่จริง

กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กิจกรรมท่องเที่ยวในกลุ่มนี้ส่งเสริมการเรียนรู้การจัดการป่าไม้และระบบนิเวศป่าไม้ในพื้นที่ รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวในกลุ่มนี้ ประกอบด้วย

- เส้นทางเดินป่าระยะไกลสำหรับเยาวชน “อนาคตป่าไม้ไทย” สถานีวิจัยและฝักรีสตวนศาสตร์วังน้ำเขียว - หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ 4 (เขามะค่า) ระยะทางประมาณ 8 กิโลเมตร
- เส้นทางเดินป่าศึกษาพรรณไม้ (dendrological nature trail) ในพื้นที่สถานีวิจัยและฝักรีสตวนศาสตร์วังน้ำเขียว
- เส้นทางเดินป่าศึกษาธรรมชาติ “พลวัตป่าเขตร้อน (tropical forest dynamics)” ในพื้นที่สถานีวิจัยและฝักรีสตวนศาสตร์วังน้ำเขียว
- เส้นทางจักรยานเพื่อเรียนรู้การจัดการป่าไม้ผ่านแปลงทดลอง “การป่าไม้ไทย งานวิจัยเพื่ออนาคต” ในพื้นที่สถานีวนวัฒนวิจัยสระเกล้า ระยะทางประมาณ 10 กิโลเมตร

ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง

จากผลการศึกษา คณะผู้วิจัยได้นำเสนอข้อเสนอแนะในการจัดการการท่องเที่ยวในด้านต่างๆ โดยนำเสนอในรูปแบบของ “ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง” ประกอบด้วย 5 ยุทธศาสตร์ ได้แก่

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบนันทนาการกลางแจ้ง

- 1) การพัฒนากิจกรรมกีฬานันทนาการกลางแจ้ง เส้นทางจักรยานที่ 1 “ฟื้นฟูป่าธรรมชาติ” และเส้นทางจักรยานที่ 2 “วิถีคน วิถีป่า”
- 2) การพัฒนาเส้นทางวิ่งผจญภัยในพื้นที่ธรรมชาติ “เรียนรู้งานป่าไม้”

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อการเรียนรู้ทรัพยากรป่าไม้

- 1) การพัฒนาเส้นทางเดินป่าเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ประกอบด้วย เส้นทางเดินป่าระยะไกลสำหรับเยาวชน “ป่าไม้ไทยเพื่ออนาคต” เส้นทางรุกขวิद्या-ศึกษาพรรณไม้ เส้นทางเดินป่าศึกษาธรรมชาติ “พลวัตป่าเขตร้อน”
- 2) การพัฒนากิจกรรมนันทนาการกลางแจ้ง เส้นทางจักรยานที่ 3 “การป่าไม้ไทย งานวิจัยเพื่ออนาคต”

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการอนุรักษ์

- 1) การปรับปรุงภูมิทัศน์ภายในพื้นที่โครงการการท่องเที่ยว
- 2) การก่อสร้างทางเชื่อมสัตว์ป่า
- 3) การพัฒนาระบบป้ายและการคมนาคมภายในพื้นที่โครงการการท่องเที่ยว
- 4) การพัฒนาสื่อการเรียนรู้และโปรแกรมสื่อความหมายเพื่อการอนุรักษ์

ยุทธศาสตร์ที่ 4 การพัฒนาบุคลากรและระบบบริหารการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

- 1) การเสริมสร้างองค์ความรู้เพื่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
- 2) การพัฒนารูปแบบองค์กรเพื่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
- 3) การพัฒนาระบบบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม
- 4) การพัฒนาระบบติดตามประเมินผลกระทบจากการนันทนาการ

ยุทธศาสตร์ที่ 5 การประชาสัมพันธ์และการตลาดเฉพาะกลุ่ม

- 1) การส่งเสริมทางการตลาดสำหรับตลาดเฉพาะกลุ่ม
- 2) การประชาสัมพันธ์โครงการการท่องเที่ยวให้เป็นที่รู้จัก

จากยุทธศาสตร์ที่นำเสนอ เห็นได้ว่าการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการเป็นกิจกรรมที่สำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษาฯ ทั้งในส่วนของการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการที่เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน และโปรแกรมการเรียนรู้และการสื่อความหมายต่างๆ ดังนั้นในการศึกษาในส่วนของการโครงการย่อยที่ 3 จึงได้นำยุทธศาสตร์ในส่วนดังกล่าวมาต่อยอดในการทำวิจัย เพื่อให้เกิดผลการดำเนินงานที่เป็นรูปธรรมต่อไป

3.1 การสำรวจและประเมินความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่โครงการท่องเที่ยวป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดตัวชี้วัดและวิธีการประเมินความพร้อมๆ โดยประยุกต์ใช้มาตรฐานการส่งเสริมการท่องเที่ยวของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2550) เป็นกรอบในการกำหนดประเภทของสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการ และมาตรฐานของการบริการในแต่ละตัวชี้วัด ร่วมกับเกณฑ์มาตรฐานการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งพัฒนาโดยสำนักท่องเที่ยวโดยชุมชน องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) หรือ อพท. (อพท, 2557) และ มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนของอาเซียน (ASEAN, 2014) โดยเกณฑ์ในการประเมินความพร้อมๆ 6 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านแหล่งหรือกิจกรรมการท่องเที่ยว 2) ด้านความปลอดภัย 3) ด้านการบริการอาหารและเครื่องดื่ม 4) ด้านสินค้าและของที่ระลึก 5) ด้านข้อมูลและสารสนเทศ และ 6) ด้านที่พักแรม รวมทั้งหมด 40 ตัวชี้วัด (ตารางที่ 4) (รายละเอียดและเกณฑ์ในการประเมิน นำเสนอในภาคผนวก 1)

ตารางที่ 4 ตัวชี้วัดในการประเมินความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการด้านการท่องเที่ยว

เกณฑ์การประเมิน	ตัวชี้วัดในการประเมิน
1. ด้านแหล่งหรือกิจกรรมการท่องเที่ยว	
มีเส้นทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	1) มีเส้นทางที่สามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว
	2) มีป้ายบอกทาง
มีสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว	3) มีห้องน้ำสาธารณะที่เพียงพอ
	4) มีถังขยะรองรับขยะอย่างเพียงพอ
	5) มีที่พักผ่อนสำหรับนักท่องเที่ยว
	6) มีระบบไฟฟ้า แสงสว่างในจุดต่างๆ อย่างเหมาะสมกับสภาพพื้นที่
	7) มีการออกแบบที่กลมกลืนกับสภาพแวดล้อม
	8) มีการดูแลให้ใช้งานได้อย่างสม่ำเสมอ
มีการจัดกิจกรรมนันทนาการและการท่องเที่ยวในพื้นที่	9) มีกิจกรรมการท่องเที่ยว/นันทนาการ ในพื้นที่
	10) มีมัคคุเทศก์ท้องถิ่น อาสาสมัคร หรือเจ้าหน้าที่ คอยให้บริการนักท่องเที่ยว
2. ด้านความปลอดภัย	
มีการบริการด้านความปลอดภัยให้แก่นักท่องเที่ยว	1) มีการจัดเจ้าหน้าที่เพื่อดูแลรักษาความปลอดภัยให้แก่นักท่องเที่ยวตลอดจนความพร้อมด้านการปฐมพยาบาลเบื้องต้นแก่นักท่องเที่ยว
	2) มีการเตรียมเครื่องมือสื่อสารให้กับเจ้าหน้าที่เมื่อเกิดเหตุร้ายหรือกรณีนักท่องเที่ยวเจ็บป่วย
	3) มีการจัดทำป้ายประกาศเตือนจุดที่อาจเกิดอันตราย
	4) มีการจัดทำรั้วหรืออุปกรณ์ป้องกันอันตราย
	5) มีการแจ้งระเบียบหรือข้อควรปฏิบัติในการประกอบกิจกรรม เพื่อป้องกันอันตรายที่จะเกิดขึ้นระหว่างการประกอบกิจกรรม

ตารางที่ 4 (ต่อ)

เกณฑ์การประเมิน	ตัวชี้วัดในการประเมิน
3. ด้านการบริการอาหารและเครื่องดื่ม	
มีร้านอาหารที่จำหน่ายอาหารให้แก่นักท่องเที่ยวอย่างเพียงพอ	1) มีร้านอาหารที่จำหน่ายอาหารให้แก่นักท่องเที่ยวอย่างเพียงพอ
	2) มีร้านอาหารที่มีความสะดวกในการเข้าถึง
ผู้ประกอบการร้านอาหารเป็นผู้ประกอบการที่มีคุณภาพ	3) ผู้ประกอบการร้านอาหารมีความรู้และประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริการอาหารและเครื่องดื่ม
	4) มีการใช้วัตถุดิบที่มีคุณภาพ
	5) มีการเปิดโอกาสให้ผู้บริโภคแสดงความคิดเห็นต่อการบริการอาหารและเครื่องดื่ม
	6) บริเวณที่เก็บอาหาร ครั้วปรุงอาหาร และบริเวณที่เสิร์ฟอาหาร มีการดูแลความสะอาดอย่างสม่ำเสมอ
	7) น้ำที่ใช้ในการปรุงอาหารมีความสะอาด
	8) ผู้ประกอบอาหารมีสุขอนามัยที่ดี
	9) อุปกรณ์ที่ใช้ในการปรุงอาหารได้รับการดูแลทำความสะอาดอย่างสม่ำเสมอ
อาหารที่ให้บริการมีความปลอดภัยและถูกสุขอนามัย	10) มีการส่งเสริมสุขอนามัยที่ดีให้กับนักท่องเที่ยว
4. ด้านสินค้าและของที่ระลึก	
มีสินค้าและของที่ระลึกบริการแก่นักท่องเที่ยว	1) มีการจัดหาสินค้าและของที่ระลึกบริการแก่นักท่องเที่ยว
	2) มีการจัดหาสถานที่เพื่อจำหน่ายของที่ระลึก
5. ด้านข้อมูลและสารสนเทศ	
มีการบริการด้านข้อมูลและสารสนเทศ	1) มีป้ายแนะนำสถานที่ท่องเที่ยว
	2) มีสื่อประเภทต่างๆ เช่น เอกสารแผ่นพับ สื่อออนไลน์ เพื่อให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว
	3) มีช่องทางติดต่อ สื่อสาร ที่นักท่องเที่ยวสามารถติดต่อได้
6) ด้านที่พักแรม	
การจัดให้มีการบริการที่พักแรมที่สะอาดและปลอดภัย	1) โครงสร้างที่พักแรมมีสภาพดีและปลอดภัย
	2) มีสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานให้บริการนักท่องเที่ยว
	3) มีการจัดการเรื่องความปลอดภัย
	4) มีระบบการลงทะเบียนแขกที่มาพัก
	5) ทุกส่วนในที่พักแรม มีความสะอาดและถูกหลักสุขอนามัย
	6) มีระบบการจัดการขยะและของเสีย
คุณภาพของผู้ประกอบการธุรกิจที่พักแรม	7) ผู้ประกอบการธุรกิจที่พักแรมมีความรู้และประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการธุรกิจที่พักแรม
	8) มีพนักงานที่มีคุณภาพ
	9) มีการให้ความรู้/ข้อมูลที่จำเป็นแก่นักท่องเที่ยว
	10) มีการเปิดโอกาสให้ผู้บริโภคแสดงความคิดเห็นต่อการบริการของที่พักแรม

ในการศึกษาครั้งนี้ทำการประเมินความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการด้านการท่องเที่ยวโดยการสำรวจในพื้นที่จริง (on-site survey) ร่วมกับตัวแทนหน่วยงานในพื้นที่ โดยใช้แบบประเมินที่พัฒนาขึ้น

3.2 การประเมินความพร้อมของการบริหารจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการด้านการท่องเที่ยว

การศึกษาในส่วนนี้ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกตัวแทนหน่วยงานและชุมชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในโครงข่ายการท่องเที่ยวป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง ทั้งในส่วนของผู้กำหนดนโยบายหรือผู้ขับเคลื่อนนโยบายการพัฒนาการท่องเที่ยวและผู้ปฏิบัติงานระดับหน่วยงานในพื้นที่ โดยจำแนกเป็นหน่วยงานกลุ่มต่างๆ ดังนี้

1. หน่วยงานที่มีส่วนได้ส่วนเสียหลัก (key stakeholders) คือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยตรงในการดำเนินการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่โครงข่ายการท่องเที่ยวป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง เป็นหน่วยงานที่มีความสำคัญต่อความสำเร็จของการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่โครงข่ายฯ และเป็นหน่วยงานที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ ประกอบด้วย 5 หน่วยงาน ได้แก่ 1) องค์การบริหารส่วนตำบลอุดมทรัพย์ 2) อุทยานแห่งชาติทับลาน 3) องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเขตนครราชสีมา 4) สถานีวนวัฒนวิจัยสระแกราช และ 5) สถานีวิจัยและฝึกนิสิตวนศาสตร์วังน้ำเขียว
2. หน่วยงานที่มีส่วนได้ส่วนเสียชั้นรอง (secondary stakeholders) คือ หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่โครงข่ายการท่องเที่ยวฯ แต่ไม่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานโดยตรง แต่จะเป็นหน่วยงานที่มีส่วนในการกำหนดนโยบายหรือมีภารกิจสนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่โครงข่ายการท่องเที่ยวฯ ประกอบด้วย 6 หน่วยงาน ได้แก่ 1) หน่วยป้องกันรักษาป่า นม.3 2) สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 8 3) สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดนครราชสีมา 4) สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดนครราชสีมา 5) การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) สำนักงานนครราชสีมา และ 6) สมาคมธุรกิจท่องเที่ยวจังหวัดนครราชสีมา

ในการศึกษาใช้แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างเป็นเครื่องมือในการวิจัย วัตถุประสงค์ในการสัมภาษณ์เพื่อประเมินความพร้อมของการบริหารจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการด้านการท่องเที่ยวที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน ในส่วนของการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ใช้กระบวนการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) เพื่อศึกษา แยกแยะ แจกแจง ประเด็นที่สำคัญตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3.3 การศึกษาความคิดเห็นและความพร้อมของชุมชนในการให้บริการด้านการท่องเที่ยว

การออกแบบเครื่องมือสำหรับงานวิจัย

การพัฒนาการท่องเที่ยวสามารถนำมาซึ่งการสร้างประโยชน์แก่ชุมชนทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้หากไม่มีการประเมินความพร้อม การวางแผน และการจัดการที่มีประสิทธิภาพ การท่องเที่ยวก็อาจนำมาซึ่งผลกระทบที่ไม่พึงปรารถนาต่อสังคม สิ่งแวดล้อม และระบบพลวัตการท่องเที่ยว ดังนั้นการวางแผนดำเนินการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้ประสบความสำเร็จ สามารถตอบสนองได้ทั้งความต้องการด้านนันทนาการของนักท่องเที่ยว การพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนท้องถิ่น และรักษาไว้ซึ่งคุณภาพสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศ กระบวนการดำเนินการวางแผนก่อนการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนจึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญของกระบวนการประเมินความพร้อมอย่างมีส่วนร่วม เพื่อให้การตัดสินใจวางแผนและการจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเกิดจากการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องอย่างแท้จริง ทั้งนี้ในการศึกษาความคิดเห็น และความพร้อมของชุมชนในการให้บริการด้านการท่องเที่ยวของชุมชนเป้าหมาย ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือหลักในการเก็บข้อมูล โดยแบบสอบถามประกอบด้วยคำถามทั้งหมด 3 ส่วนที่สำคัญ ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปทางด้านสังคมประชากรของผู้ตอบแบบสอบถาม: คำถามในส่วนนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานทางสังคมประชากรของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุปัจจุบัน ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส อาชีพหลัก อาชีพเสริม รายได้ครัวเรือน ภูมิลำเนาและการย้ายถิ่น การถือครองที่ดิน

2. ความคิดเห็นต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่โครงการท่องเที่ยวป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง: คำถามในส่วนนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาความคิดเห็นของคนในชุมชนต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในมิติต่างๆ ได้แก่

- รูปแบบของการท่องเที่ยวที่อยากให้เกิดขึ้นในชุมชน
- จุดเด่นของทรัพยากรการท่องเที่ยว
- ความต้องการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน และการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวที่จะเกิดขึ้น
- การรับรู้ถึงประโยชน์ที่จะได้รับการพัฒนาการท่องเที่ยว
- การรับรู้ผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในชุมชนหากมีการพัฒนาการท่องเที่ยว

3. การประเมินความพร้อมของชุมชนในการรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยวในด้านต่างๆ โดยคำถามในส่วนนี้จะมีความสอดคล้องกับเกณฑ์ในการประเมินความพร้อมฯ 6 ด้าน ที่กำหนดไว้ในแบบประเมินความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการด้านการท่องเที่ยว 15 ประเด็น ประกอบด้วย

- 1) ทรัพยากรการท่องเที่ยว/แหล่งท่องเที่ยว
- 2) เส้นทางคมนาคมเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว
- 3) สิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการท่องเที่ยว เช่น ห้องน้ำ ที่พักผ่อน
- 4) ระบบสาธารณูปโภคในแหล่งท่องเที่ยว เช่น ระบบไฟฟ้า แสงสว่าง
- 5) การดูแลสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวให้พร้อมใช้งานอยู่เสมอ

- 6) การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยว
- 7) การบริการนำเที่ยว
- 8) การจัดการเรื่องระบบรักษาความปลอดภัยในแหล่งท่องเที่ยว
- 9) ร้านอาหาร สามารถจำหน่ายอาหารให้นักท่องเที่ยวอย่างเพียงพอ
- 10) คุณภาพของอาหาร
- 11) การจัดการขยะในแหล่งท่องเที่ยว
- 12) การบริการด้านสินค้าของที่ระลึกแก่นักท่องเที่ยว
- 13) การบริการด้านข้อมูลข่าวสารแก่นักท่องเที่ยว
- 14) การบริหารจัดการ เช่น องค์กร การกระจายรายได้
- 15) การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

ก่อนการเก็บข้อมูลจริง ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่ได้พัฒนาขึ้นไปทดลองเก็บข้อมูล (pre-test) กับคนในชุมชนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 ตัวอย่าง เพื่อทดสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (reliability) และความถูกต้องของเนื้อหา (content validity) แล้วนำผลการทดสอบมาปรับปรุงข้อความเพื่อให้สอดคล้องต่อความเข้าใจและวัดได้ตรงตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย ก่อนนำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลจริงในพื้นที่ศึกษา จากผลการทดสอบเครื่องมือในส่วนต่างๆ ผู้วิจัยได้ทำการปรับแก้แบบสอบถามทั้งในส่วนข้อความที่ทำให้ตอบได้ง่ายขึ้น การลำดับคำถาม และความเข้าใจโดยรวม เพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลจริง โดยแบบสอบถามที่ผ่านการปรับแก้ ได้นำเสนอในภาคผนวก 3-2

การเก็บข้อมูลภาคสนาม

การกำหนดขนาดตัวอย่าง: กำหนดให้บุคคลที่อาศัยอยู่ใน 5 หมู่บ้านของตำบลอุทุมพรพิสัย อำเภอวังน้ำเขียว เป็นกลุ่มประชากรที่ต้องการศึกษา ประกอบด้วย บ้านชัยพลู บ้านชัยเต่า บ้านหนองโสมง บ้านวังน้ำเขียว และบ้านห้วยน้ำเค็ม ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่ตั้งอยู่โดยรอบโครงข่ายการท่องเที่ยวป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง ในการกำหนดขนาดตัวอย่างเพื่อเก็บแบบสอบถาม กำหนดโดยใช้จำนวนครัวเรือนของทั้ง 5 หมู่บ้าน เมื่อเดือนสิงหาคม 2560 = 1,167 ครัวเรือน (ข้อมูลทะเบียนราษฎร์ ตำบลอุทุมพรพิสัย อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา) (ตารางที่ 3-6) เป็นฐานในการกำหนดตัวอย่าง

สำหรับการกำหนดขนาดตัวอย่างใช้สูตรของ Yamane (1973) ซึ่งเป็นสูตรที่เหมาะสมสำหรับการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (simple random sampling) โดยกำหนดระดับความคาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่างที่ยอมรับได้ที่ 10% ดังนั้นสามารถกำหนดขนาดตัวอย่าง ดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

โดย n = ขนาดตัวอย่างที่ต้องการศึกษา
 N = ขนาดของประชากร (จำนวนครัวเรือน = 1,167)
 e = ค่าความคาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่างที่ยอมรับได้
 (กำหนดระดับความคาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่างที่ยอมรับได้เท่ากับ 10% ค่า $e = 0.1$)

จำนวนกลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำสำหรับการเก็บข้อมูลชุมชนท้องถิ่น (ระดับความคลาดเคลื่อน 10%)

$$n = \frac{1,167}{1 + (1,167)(0.10)^2} = 92.1 \approx 93 \text{ ตัวอย่าง}$$

การสุ่มตัวอย่างและการเก็บข้อมูลภาคสนาม: สำหรับการกำหนดขนาดตัวอย่างในแต่ละหมู่บ้าน ใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบสัดส่วน (Proportional Sampling) โดยกำหนดขนาดตัวอย่างตามจำนวนครัวเรือนในแต่ละหมู่บ้าน ในแต่ละหมู่บ้านทำการสุ่มเลือกครัวเรือนตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) จากบ้านเลขที่ จากนั้นนำแบบสอบถามที่ผ่านการปรับปรุงคุณภาพไปเก็บข้อมูลในพื้นที่ศึกษา ตามขนาดตัวอย่างที่กำหนด ผลการเก็บข้อมูลชุมชนได้แบบสอบถามที่สมบูรณ์ จำนวนทั้งสิ้น 150 ชุด ซึ่งมากกว่าจำนวนตัวอย่างขั้นต่ำที่กำหนดไว้ (ตารางที่ 5) และในการศึกษารั้งนี้ทำการเก็บข้อมูลในช่วงเดือน สิงหาคม - ตุลาคม 2560

ตารางที่ 5 จำนวนประชากร จำนวนครัวเรือน ของแต่ละหมู่บ้าน และการกำหนดขนาดตัวอย่าง

หมู่บ้าน	จำนวนประชากร (คน)	จำนวนครัวเรือน	จำนวนตัวอย่างขั้นต่ำ	จำนวนตัวอย่างที่เก็บจริง
1. บ้านหนองโสมง (หมู่ 6)	1,067	293	23	30
2. บ้านวังน้ำเขียว (หมู่ 9)	1,126	323	26	30
3. บ้านซับเต่า (หมู่ 10)	496	165	13	30
4. บ้านห้วยน้ำเค็ม (หมู่ 11)	556	226	18	30
5. บ้านซับพลู (หมู่ 16)	351	160	13	30
รวม		1,167	93	150

การวิเคราะห์ข้อมูล

สรุปประเด็นความคิดเห็น และประเมินความพร้อมของชุมชนในการให้บริการด้านการท่องเที่ยว โดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistic) สถิติเชิงวิเคราะห์ (statistical analysis) และการประมวลผลข้อมูลความคิดเห็นโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)

3.4 การศึกษาความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการเพื่อสนับสนุนการประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยวของผู้มาเยือน

การออกแบบเครื่องมือสำหรับงานวิจัย

สืบเนื่องจากผลของการประชุมนำเสนอโครงการวิจัย เมื่อวันพฤหัสบดีที่ 27 กรกฎาคม 2560 ณ ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลอุ้มผาง อำเภอน้ำเชียว จังหวัดนครราชสีมา ได้มีการหารือในที่ประชุมเกี่ยวกับการจัดจำลองสถานการณ์และจัดกิจกรรมเพื่อศึกษาความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการเพื่อสนับสนุนการประกอบกิจกรรมของนักท่องเที่ยว และเพื่อให้ภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยวฯ ได้ประเมินความพร้อมของตนเองในการจัดการด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการ ในที่ประชุมได้มีความคิดเห็นร่วมกันว่าจะเลือกกิจกรรมปั่นจักรยานเป็นกิจกรรมสำหรับการจัดจำลองสถานการณ์ ดังนั้นการพัฒนาแบบสอบถามในส่วนนี้ผู้วิจัยจึงได้พัฒนาแบบสอบถามเพื่อศึกษาความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการเพื่อสนับสนุนการประกอบกิจกรรมการปั่นจักรยานในพื้นที่ธรรมชาติ โดยแบบสอบถามประกอบด้วยเนื้อหาใน 4 ส่วนหลัก ได้แก่

1. ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับการท่องเที่ยวของผู้มาเยือน เช่น แรงจูงใจในการมาเยือนพื้นที่ ลักษณะการเดินทาง กิจกรรมนันทนาการ/การท่องเที่ยวที่ประกอบจริงในพื้นที่ กลุ่มในการประกอบกิจกรรม
2. พฤติกรรมการประกอบกิจกรรมปั่นจักรยานของผู้มาเยือน: เช่น วัตถุประสงค์/แรงจูงใจในการประกอบกิจกรรมปั่นจักรยาน ประเภทจักรยานที่ใช้ ประสบการณ์ในการประกอบกิจกรรมปั่นจักรยาน
3. ความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการในการประกอบกิจกรรมปั่นจักรยานในพื้นที่ธรรมชาติ: คำถามในส่วนนี้มีวัตถุประสงค์หลักที่จะทราบถึงความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการที่จำเป็นสำหรับนักท่องเที่ยวระหว่างการประกอบกิจกรรมปั่นจักรยาน เพื่อนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการในพื้นที่ศึกษา โดยให้นักท่องเที่ยวประเมินระดับความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการ จำนวน 13 รายการ ดังนี้
  - 1) ทางข้ามสำหรับผู้ใช้จักรยาน
  - 2) ระบบไฟกระพริบเตือนบนป้ายทางจักรยาน
  - 3) ระบบไฟฟ้าแสงสว่าง
  - 4) จุดให้ความช่วยเหลือเมื่อเกิดเหตุฉุกเฉิน
  - 5) ป้ายต่างๆ เช่น ป้ายจราจร ป้ายบอกเส้นทาง
  - 6) ที่นั่ง จุดพัก
  - 7) ที่ดื่ม น้ำสาธารณะ
  - 8) ป้ายสื่อความหมาย เพื่อให้ได้เรียนรู้เรื่องราวเกี่ยวกับพื้นที่
  - 9) ที่จอดรถจักรยาน หรือจุดจอดรถจักรยาน
  - 10) ร้านซ่อมรถ/จุดซ่อมจักรยาน
  - 11) ระบบเชื่อมต่อระบบขนส่งมวลชน

12) ร้านขายอาหาร เครื่องดื่ม

13) ห้องน้ำ/ห้องสุขา

4. ข้อมูลทั่วไปของผู้มาเยือน: คำถามในส่วนนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานทางสังคม ประชากรของผู้มาเยือน ประกอบด้วย เพศ อายุปัจจุบัน ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ และภูมิสำเนาของผู้มาเยือน

ก่อนการเก็บข้อมูลจริง ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่ได้พัฒนาขึ้นไปทดลองเก็บข้อมูล (pre-test) กับนักท่องเที่ยวที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 ตัวอย่าง เพื่อทดสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (reliability) และความถูกต้องของเนื้อหา (content validity) แล้วนำผลการทดสอบมาปรับปรุงข้อความเพื่อให้สอดคล้องต่อความเข้าใจและวัดได้ตรงตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย ก่อนนำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลจริงในพื้นที่ศึกษา จากผลการทดสอบเครื่องมือในส่วนต่างๆ ผู้วิจัยได้ทำการปรับแก้แบบสอบถามทั้งในส่วนข้อความที่ทำให้ตอบได้ง่ายขึ้น การลำดับคำถาม และความเข้าใจโดยรวม เพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลจริง โดยแบบสอบถามที่ผ่านการปรับแก้ ได้นำเสนอในภาคผนวก 3-3

การเก็บข้อมูลภาคสนาม

การกำหนดขนาดตัวอย่าง: กำหนดประชากรในการศึกษา ได้แก่ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่ประกอบกิจกรรมปั่นจักรยานในพื้นที่ธรรมชาติ และเนื่องจากไม่สามารถหาจำนวนประชากรที่เป็นตัวเลขที่แท้จริงได้ การกำหนดขนาดตัวอย่างเพื่อเก็บแบบสอบถามในพื้นที่ศึกษา จึงใช้สูตรของ Cochran (1953) ในการกำหนดขนาดตัวอย่าง โดยกำหนดระดับความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่างที่ยอมรับได้ที่ 10% ดังนี้

$$n = \frac{P(1 - P)Z^2}{d^2}$$

โดย	n	=	ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา
	P	=	สัดส่วนของประชากรที่ผู้วิจัยต้องการจะสุ่ม (กำหนด P = 0.5)
	Z	=	ความมั่นใจที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ (ในการศึกษาครั้งนี้กำหนด Z ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.10 โดยมีค่าเท่ากับ 1.65)
	d	=	สัดส่วนของความคลาดเคลื่อนที่ยอมให้เกิดขึ้นได้ (10%)

จำนวนกลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำสำหรับการเก็บข้อมูลนักท่องเที่ยวโดยใช้แบบสอบถาม (ระดับความคลาดเคลื่อน 10%)

$$n = \frac{0.5(1-0.5)1.64^2}{0.1^2} = 68.06 \approx 69 \text{ ตัวอย่าง}$$

การสุ่มตัวอย่างและการเก็บข้อมูลภาคสนาม: กำหนดช่วงเวลาในการเก็บข้อมูลในช่วงเดือนสิงหาคม - ตุลาคม 2560 โดยทำการเก็บข้อมูลในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ซึ่งเป็นอุทยานแห่งชาติที่มีนักท่องเที่ยวนิยมไปปั่นจักรยานเป็นจำนวนมาก และเก็บข้อมูลจากนักท่องเที่ยวที่ปั่นจักรยานในเส้นทางต่างๆ ในอำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา โดยทำการเก็บตัวอย่างกระจายไปทุกเส้นทางปั่นจักรยาน ในการเก็บแบบสอบถามใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง (purposive sampling) กำหนดให้กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ตอบแบบสอบถามด้วยตนเอง (self-administered interview) เพื่อลดความผิดพลาดจากการที่คำถาม-คำตอบ จะถูกดัดแปลงโดยผู้สัมภาษณ์ จากนั้นนำแบบสอบถามที่ผ่านการปรับปรุงคุณภาพไปเก็บข้อมูลในพื้นที่ศึกษา ตามขนาดตัวอย่างที่กำหนด ผลการเก็บข้อมูลในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ และเส้นทางปั่นจักรยานในอำเภอวังน้ำเขียว ได้แบบสอบถามที่สมบูรณ์ จำนวนทั้งสิ้น 166 ชุด ซึ่งมากกว่าจำนวนตัวอย่างขั้นต่ำที่กำหนดไว้

การวิเคราะห์ข้อมูล

ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistic) สถิติเชิงวิเคราะห์ (statistical analysis) และการประมวลข้อมูลความคิดเห็นโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)

3.5 การศึกษาความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการเพื่อสนับสนุนการประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวกลุ่มเฉพาะ

การเก็บข้อมูลภาคสนาม

การศึกษาในส่วนนี้ดำเนินการใน 2 ส่วนหลัก ได้แก่

- 1) การประเมินความพร้อมและความเหมาะสมของสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการในเส้นทางจักรยานพื้นที่โครงการท่องเที่ยวฯ โดยให้นักปั่นจักรยานจากชมรมจักรยานในพื้นที่ (ชมรมปั่นจักรยานวังน้ำเขียว ชมรมจักรยาน เฟรนด์กรุ๊ปโคราช ชมรมปั่นจักรยาน Thai MTB) ทดลองปั่นในเส้นทางจริงและประเมินผล (ดำเนินการช่วงเตรียมการสำหรับกิจกรรมทดสอบเส้นทางปั่นปลูกป่า)
- 2) จัดกิจกรรมประชุมเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (participatory workshop) ร่วมกับตัวแทนของภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยวป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง โดยกำหนดกิจกรรมดังนี้
  - สำรวจเส้นทางในพื้นที่ร่วมกันเพื่อประเมินศักยภาพเส้นทางจักรยานท่องเที่ยว ตามลักษณะกายภาพ สิ่งอำนวยความสะดวกและบริการ รวมทั้งกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่
  - ประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาแบบจำลองโปรแกรมจักรยานท่องเที่ยว
  - เสนอแนะแนวทางการพัฒนาเส้นทางจักรยานท่องเที่ยวตามความสอดคล้องศักยภาพเส้นทางจักรยานท่องเที่ยวและกิจกรรมที่นำเสนอ (ดำเนินการในช่วงวันที่ 17-18 กุมภาพันธ์ 2561)

การวิเคราะห์ข้อมูล

ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการประมวลข้อมูลความคิดเห็นโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) ที่ได้จากการสัมภาษณ์ การสังเกต และผลที่ได้จากการประชุมเชิงปฏิบัติการ

4.1 การสำรวจและประเมินความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการด้านการท่องเที่ยว

1) สถานีวิจัยและฝักนิสิตวนศาสตร์วังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา

สถานีวิจัยและฝักนิสิตวนศาสตร์วังน้ำเขียว ตั้งอยู่ในท้องที่ตำบลอุดมทรัพย์ อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา ติดกับทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 304 เป็นพื้นที่ตอนปลายต่อเนื่องจากอุทยานแห่งชาติทับลาน ตรงข้ามกับพื้นที่สงวนชีวมณฑลสะแกราชและสถานีวิจัยสิ่งแวดล้อมสะแกราช ยังคงที่มีความหลากหลายทางชีวภาพป่าไม้สูงและเป็นผืนป่าธรรมชาติที่มีความสมบูรณ์ เนื่องจากมีอาณาเขตติดต่อกับผืนป่าเต็งรังและป่าดิบแล้งที่มีสภาพป่าสมบูรณ์ตามธรรมชาติในพื้นที่รับผิดชอบของสถานีวิจัยสิ่งแวดล้อมสะแกราช ซึ่งเดิมเป็นป่าผืนเดียวกัน แต่ถูกตัดแยกออกเมื่อคราวที่มีการก่อสร้างเส้นทางสายนครราชสีมา-กบินทร์บุรี (ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 304) ตั้งแต่สมัยสงครามเวียดนาม เพื่อใช้เป็นเส้นทางขนส่งลำเลียงทางการทหาร (คณะวนศาสตร์, 2558) และจากการศึกษาของแสงสรรค์ และคณะ (2559) พบว่าพื้นที่สถานีวิจัยฯ มีศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวในระดับสูง โดยเฉพาะในด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว/จุดท่องเที่ยว การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว การสื่อความหมาย รวมถึงลักษณะภูมิอากาศที่เหมาะสมต่อการท่องเที่ยว

ในปัจจุบันสถานีวิจัยและฝักนิสิตวนศาสตร์วังน้ำเขียวได้มีการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ โดยเน้นกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การเดินป่าศึกษาธรรมชาติ การปั่นจักรยาน (ภาพที่ 7) ในส่วนของสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการเพื่อการท่องเที่ยวนั้น ยังไม่มีการจัดการที่ชัดเจน การให้บริการในปัจจุบันเป็นการปรับใช้สิ่งอำนวยความสะดวกที่มีในพื้นที่ ได้แก่ หอพักนิสิต บ้านพักอาจารย์ สวนรวมพันธุ์กรรมไม้ป่าเฉลิมพระเกียรติ ร.9 สาธารณูปโภคต่างๆ มาให้บริการนักท่องเที่ยวในช่วงที่ไม่มีการเรียนการสอน (ภาพที่ 8) นอกจากนี้ทางคณะวนศาสตร์ได้มีการจัดทำแผนพัฒนาป่าสาธิตวังน้ำเขียว (พ.ศ. 2559 - 2563) โดยได้มีการกล่าวถึงการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ในยุทธศาสตร์ที่ 4 การบริการการศึกษาและนันทนาการ (Education and Recreation Services) – โครงการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสาธิตฯ เพื่อการเรียนรู้การป่าไม้ และยุทธศาสตร์ที่ 6 การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก (Infrastructure and Facility Development) – โครงการพัฒนาศูนย์บริการนักท่องเที่ยวและเขตการใช้ประโยชน์เข้มข้น

ภาพที่ 7 กิจกรรมนันทนาการและการท่องเที่ยว ในพื้นที่สถานีวิจัยและฝักนิสิตวนศาสตร์วังน้ำเขียว

ภาพที่ 8 สิ่งอำนวยความสะดวกที่มีอยู่ในปัจจุบัน ในพื้นที่สถานีวิจัยและฝักนิสิตวนศาสตร์วังน้ำเขียว

จากการประเมินความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่โดยใช้แบบประเมินที่พัฒนาขึ้น โดยภาพรวมพบว่าสถานีวิจัยและฝักนิสิตวนศาสตร์วังน้ำเขียว มีระดับความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการด้านการท่องเที่ยวในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่าพื้นที่ที่มีความพร้อมสูงในด้านแหล่งหรือกิจกรรมท่องเที่ยว (ทั้งในองค์ประกอบของการมีเส้นทางเข้าถึง สิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานในแหล่งท่องเที่ยว รวมถึงมีการจัดกิจกรรมนันทนาการและการท่องเที่ยวในพื้นที่) และการให้บริการที่พัก มีความพร้อมในระดับปานกลางในการให้บริการด้านอาหารและเครื่องดื่ม และการให้บริการข้อมูลข่าวสารและการประชาสัมพันธ์ แต่มีความพร้อมในระดับต่ำในด้านการบริการด้านความปลอดภัย และยังไม่มีการบริการด้านการจัดหาสินค้าและของที่ระลึกบริการแก่นักท่องเที่ยว (ตารางที่ 6)

ตารางที่ 6 การประเมินความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการด้านการท่องเที่ยว
ในพื้นที่สถานีวิจัยและฝักนิสิตวนศาสตร์วังน้ำเขียว

เกณฑ์การประเมิน	ตัวชี้วัดในการประเมิน	ค่าคะแนน
1. ด้านแหล่งหรือกิจกรรมการท่องเที่ยว		8
มีเส้นทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	1) มีเส้นทางที่สามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	1
	2) มีป้ายบอกทาง	1
มีสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว	3) มีห้องน้ำสาธารณะที่เพียงพอ	1
	4) มีถังขยะรองรับขยะอย่างเพียงพอ	0.5
	5) มีที่พักผ่อนสำหรับนักท่องเที่ยว	0.5
	6) มีระบบไฟฟ้า แสงสว่างในจุดต่างๆ อย่างเหมาะสมกับสภาพพื้นที่	1
	7) มีการออกแบบที่กลมกลืนกับสภาพแวดล้อม	0.5
	8) มีการดูแลให้ใช้งานได้อย่างสม่ำเสมอ	1
มีการจัดกิจกรรมนันทนาการและการท่องเที่ยวในพื้นที่	9) มีกิจกรรมการท่องเที่ยว/นันทนาการ ในพื้นที่	1
	10) มีมัคคุเทศก์ท้องถิ่น อาสาสมัคร หรือเจ้าหน้าที่ คอยให้บริการนักท่องเที่ยว	0.5
2. ด้านความปลอดภัย		2.5
มีการบริการด้านความปลอดภัยให้นักท่องเที่ยว	1) มีการจัดเจ้าหน้าที่เพื่อดูแลรักษาความปลอดภัยให้นักท่องเที่ยวตลอดจนความพร้อมด้านการปฐมพยาบาลเบื้องต้นแก่นักท่องเที่ยว	0.5
	2) มีการเตรียมเครื่องมือสื่อสารให้กับเจ้าหน้าที่เมื่อเกิดเหตุร้ายหรือกรณีนักท่องเที่ยวเจ็บป่วย	0.5
	3) มีการจัดทำป้ายประกาศเตือนจุดที่อาจเกิดอันตราย	0
	4) มีการจัดทำรั้วหรืออุปกรณ์ป้องกันอันตราย	0.5
	5) มีการแจ้งระเบียบหรือข้อควรปฏิบัติในการประกอบกิจกรรม เพื่อป้องกันอันตรายที่จะเกิดขึ้นระหว่างประกอบกิจกรรม	0.5
3. ด้านการบริการอาหารและเครื่องดื่ม		5.5
มีร้านอาหารที่จำหน่ายอาหารให้นักท่องเที่ยวอย่างเพียงพอ	1) มีร้านอาหารที่จำหน่ายอาหารให้นักท่องเที่ยวอย่างเพียงพอ	0.5
	2) มีร้านอาหารที่มีความสะอาดในการเข้าถึง	1

ตารางที่ 6 (ต่อ)

เกณฑ์การประเมิน	ตัวชี้วัดในการประเมิน	ค่าคะแนน
ผู้ประกอบการร้านอาหารเป็น ผู้ประกอบการที่มีคุณภาพ	3) ผู้ประกอบการร้านอาหารมีความรู้และประสบการณ์ที่ เกี่ยวข้องกับการบริการอาหารและเครื่องดื่ม	0.5
	4) มีการใช้วัตถุดิบที่มีคุณภาพ	0.5
	5) มีการเปิดโอกาสให้ผู้บริโภคแสดงความคิดเห็นต่อการ บริการอาหารและเครื่องดื่ม	0.5
	6) บริเวณที่เก็บอาหาร ครว้ปรุงอาหาร และบริเวณที่เสิร์ฟ อาหาร มีการดูแลความสะอาดอย่างสม่ำเสมอ	0.5
	7) น้ำที่ใช้ในการปรุงอาหารมีความสะอาด	0.5
	8) ผู้ประกอบอาหารมีสุขอนามัยที่ดี	0.5
อาหารที่ให้บริการมีความปลอดภัย และถูกสุขอนามัย	9) อุปกรณ์ที่ใช้ในการปรุงอาหารได้รับการดูแลทำความ สะอาดอย่างสม่ำเสมอ	0.5
	10) มีการส่งเสริมสุขอนามัยที่ดีให้กับนักท่องเที่ยว	0.5
4. ด้านสินค้าและของที่ระลึก		0
มีสินค้าและของที่ระลึกแก่นัก ท่องเที่ยว	1) มีการจัดหาสินค้าและของที่ระลึกบริการแก่นักท่องเที่ยว	0
	2) มีการจัดหาสถานที่เพื่อจำหน่ายของที่ระลึก	0
5. ด้านข้อมูลและสารสนเทศ		1.5
มีการบริการด้านข้อมูลและ สารสนเทศ	1) มีป้ายแนะนำสถานที่ท่องเที่ยว	0.5
	2) มีสื่อประเภทต่างๆ เช่น เอกสารแผ่นพับ สื่อออนไลน์ เพื่อให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว	0.5
	3) มีช่องทางติดต่อ สื่อสาร ที่นักท่องเที่ยวสามารถติดต่อได้	0.5
6. ด้านที่พักแรม		7
การจัดให้มีการบริการที่พักแรมที่ สะอาดและปลอดภัย	1) โครงสร้างที่พักแรมมีสภาพดีและปลอดภัย	1
	2) มีสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานให้บริการนักท่องเที่ยว	1
	3) มีการจัดการเรื่องความปลอดภัย	0.5
	4) มีระบบการลงทะเบียนแขกที่มาพัก	1
	5) ทุกส่วนในที่พักแรม มีความสะอาดและถูกหลัก สุขอนามัย	0.5
	6) มีระบบการจัดการขยะและของเสีย	0.5
คุณภาพของผู้ประกอบการธุรกิจที่ พักแรม	7) ผู้ประกอบการธุรกิจที่พักแรมมีความรู้และประสบการณ์ที่ เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการธุรกิจที่พักแรม	0.5
	8) มีพนักงานที่มีคุณภาพ	0.5
	9) มีการให้ความรู้/ข้อมูลที่จำเป็นแก่นักท่องเที่ยว	1
	10) มีการเปิดโอกาสให้ผู้บริโภคแสดงความคิดเห็นต่อการ บริการของที่พักแรม	0.5
รวม		24
ระดับความพร้อม		ปานกลาง

หมายเหตุ   ค่าคะแนน มากกว่า 30 คะแนน   ระดับความพร้อมสูง
                     ค่าคะแนน 21 - 30 คะแนน   ระดับความพร้อมปานกลาง
                     ค่าคะแนน น้อยกว่า 20 คะแนน   ระดับความพร้อมต่ำ

2) หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ ทล. 4 (เขามะค่า) อุทยานแห่งชาติทับลาน

หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ ทล. 4 (เขามะค่า) อุทยานแห่งชาติทับลาน อยู่ในท้องที่ตำบลอุดมทรัพย์ อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา ห่างจากทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 304 ประมาณ 5 กิโลเมตร เส้นทางเป็นทางขึ้นเขาหินทรายที่มีสภาพลาดชันไม่มากนัก จุดเด่นของหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ ทล. 4 (เขามะค่า) มีอยู่หลายจุด ทั้งจุดชมวิวที่สามารถมองเห็นภูมิทัศน์ที่หลากหลาย เส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติ สำหรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการผจญภัย นอกจากนี้สถานที่แห่งนี้เป็นที่นิยมของนักปั่นจักรยาน รวมทั้งนักท่องเที่ยวที่นิยมการพักผ่อนในบรรยากาศที่เงียบสงบ และจากการศึกษาของแสงสรรค์ และคณะ (2559) พบว่าพื้นที่หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ ทล. 4 (เขามะค่า) มีศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวในระดับสูง โดยเฉพาะในด้านความสวยงามทางกายภาพและสภาพภูมิทัศน์ของแหล่งท่องเที่ยว การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว/จุดท่องเที่ยว การสื่อความหมายธรรมชาติ และ การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลาย ทั้งทางเดินที่พักผ่อน เดินป่าศึกษาธรรมชาติ และกิจกรรมการปั่นจักรยานเสือภูเขา (ภาพที่ 9)

ในส่วนของสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการเพื่อการท่องเที่ยว จากการสำรวจพื้นที่ศึกษาพบว่าในพื้นที่หน่วยพิทักษ์ฯ การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อรองรับการท่องเที่ยวค่อนข้างครบถ้วน แต่ขาดการบำรุงรักษาให้อยู่ในสภาพที่พร้อมใช้งาน ไม่ว่าจะเป็น ห้องน้ำ ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว บ้านพักรับรอง ลานกางเต็นท์ ลานจอดรถ ถึงขยะ ระบบไฟฟ้าส่องสว่าง ตลอดจนโครงข่ายเส้นทางที่ขาดการดูแล (ภาพที่ 10) ทั้งนี้มาจากปัญหาการขาดงบประมาณ และอัตรากำลังในการดูแลพื้นที่ที่ต้องไปปฏิบัติภาระกิจด้านการป้องกันปราบปรามเป็นส่วนใหญ่ (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์)

จากข้อมูลในแผนแม่บทอุทยานแห่งชาติทับลาน 2550 – 2559 (กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช, 2550) ได้มีการระบุถึงการจัดการการท่องเที่ยวในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติทับลานในหลายส่วน ดังนี้

- **การแบ่งเขตการจัดการ:** หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ ทล. 4 (เขามะค่า) ถูกกำหนดให้เป็นสถานที่สำหรับการปฏิบัติงานป้องกันปราบปราม และพักอาศัยอยู่ของเจ้าหน้าที่อุทยานฯ และเป็นสถานที่พักผ่อนของนักท่องเที่ยวทั่วไป
- **พันธกิจด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวและนันทนาการในเขตอุทยานแห่งชาติ:** โดยกำหนดกลยุทธ์ในการส่งเสริมให้อุทยานแห่งชาติทับลานเป็นแหล่งท่องเที่ยวและนันทนาการที่สำคัญของจังหวัดนครราชสีมาและปราจีนบุรี ประกอบด้วย
  - 1) การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก และการปรับปรุงผังบริเวณและสภาพภูมิทัศน์ในแหล่งท่องเที่ยวและการบริการ โดยการคำนึงถึงศักยภาพ ชีตความสามารถในการรองรับได้ และช่วงชั้นโอกาสด้านนันทนาการ รวมทั้งพิจารณาถึงความเหมาะสมกลมกลืนกับสภาพธรรมชาติ
  - 2) การประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว เพื่อให้เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะกลุ่มที่สนใจการท่องเที่ยวในพื้นที่ธรรมชาติและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รวมทั้งนักเรียนนักศึกษาในจังหวัดนครราชสีมา จังหวัดปราจีนบุรีและจังหวัดใกล้เคียง

- 3) การให้บริการด้านการท่องเที่ยวและนันทนาการ โดยมีแนวทางดำเนินการที่สำคัญคือ
  - พัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวในลักษณะของการท่องเที่ยวแบบโครงข่าย เพื่อดึงดูดความสนใจและเพิ่มแรงจูงใจในการมาท่องเที่ยว ส่งผลให้มีการเพิ่มระยะเวลาในการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดนครราชสีมา และปราจีนบุรีให้นานขึ้น
  - จัดให้มีกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เช่น กิจกรรมเดินป่า/ศึกษาธรรมชาติ กิจกรรมดูนก กิจกรรมค่ายเยาวชนเพื่อศึกษาและเรียนรู้ธรรมชาติ เป็นต้น พร้อมทั้งจัดเจ้าหน้าที่/บุคลากร เพื่อให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว และส่งเสริมให้ชุมชนท้องถิ่นและผู้ประกอบการในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมาและปราจีนบุรีได้มีส่วนร่วมในการให้บริการด้านการท่องเที่ยว
  - จัดให้มีระบบการสื่อความหมายในรูปแบบต่างๆ อย่างเหมาะสมทั้งในรูปแบบของป้ายนิทรรศการ เอกสารแผ่นพับ ป้ายสื่อความหมาย รวมทั้งนักสื่อความหมาย/มัคคุเทศก์ ทั้งนี้เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติ นอกเหนือจากความเพลิดเพลินจากกิจกรรมท่องเที่ยวและนันทนาการ
  - ประสานงานกับผู้ประกอบการในจังหวัดนครราชสีมาและปราจีนบุรี รวมถึงชุมชนท้องถิ่นในการให้บริการด้านการท่องเที่ยวในเขตอุทยานแห่งชาติอย่างมีคุณภาพ
  - ปรับปรุงการให้บริการของศูนย์บริการนักท่องเที่ยว เพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการด้านข้อมูลข่าวสาร และความรู้ต่างๆ เกี่ยวกับอุทยานแห่งชาติแก่นักท่องเที่ยวได้
  - ปรับปรุงการให้บริการร้านขายของที่ระลึก พร้อมทั้งส่งเสริมบทบาทการมีส่วนร่วมของชุมชนในการเป็นศูนย์จำหน่ายสินค้า/ของที่ระลึกแก่นักท่องเที่ยว
  - ดำเนินมาตรการในการรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว เช่น จัดทำป้ายเตือน จัดเจ้าหน้าที่ออกตรวจตราพื้นที่บริเวณน้ำตก หรือจัดเวรยามในจุดที่มีความเสี่ยงต่อการเกิดอันตราย โดยเฉพาะในช่วงที่มีนักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวมากเป็นพิเศษ
- **แผนงานด้านการท่องเที่ยว นันทนาการ และสื่อความหมาย:** เป็นแผนที่ตอบสนองพันธกิจ และกลยุทธ์ด้านการส่งเสริมให้บริการด้านการท่องเที่ยวและนันทนาการเป็นหลัก ประกอบด้วย 8 โครงการ
  - 1) โครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวบริเวณน้ำตกสวนห้อม
  - 2) โครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวบริเวณหาดชมตะวัน
  - 3) โครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวบริเวณหาดจอมทอง
  - 4) โครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวบริเวณเขื่อนลำมูลบน
  - 5) โครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวบริเวณเขื่อนลำแชะ
  - 6) โครงการจัดทำเส้นทางจักรยานเสือภูเขารอบแหล่งท่องเที่ยว น้ำตกสวนห้อม-ไทยสามัคคี
  - 7) โครงการปรับปรุงและพัฒนาระบบสื่อความหมายธรรมชาติ
  - 8) โครงการพัฒนาระบบการสำรองน้ำใช้ในเขตบริการ

จากแผนงานด้านการท่องเที่ยว นันทนาการ และสื่อความหมายในแผนแม่บทของอุทยานแห่งชาติทับลาน เห็นได้ว่าไม่ได้มีการกำหนดแผนงานการพัฒนาสำหรับหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ ทล. 4 (เขามะค่า) ซึ่งอาจเป็นสาเหตุหนึ่งส่งผลให้การพัฒนาลำดับความสะดวกและการบริการเพื่อการท่องเที่ยวในหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ ทล. 4 ไม่สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ภาพที่ 9 กิจกรรมนันทนาการและการท่องเที่ยว ในพื้นที่หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ ทล. 4 (เขามะค่า)

ภาพที่ 10 สภาพสิ่งอำนวยความสะดวกที่มีอยู่ในปัจจุบัน ในพื้นที่หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ ทล. 4 (เขามะค่า)

จากการประเมินความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่โดยใช้แบบประเมินที่พัฒนาขึ้น โดยภาพรวมพบว่าพื้นที่หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ ทล. 4 (เขามะค่า) มีระดับความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการด้านการท่องเที่ยวในระดับต่ำ และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่าหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ ทล. 4 (เขามะค่า) มีความพร้อมด้านการเป็นแหล่งท่องเที่ยวหรือกิจกรรมการท่องเที่ยว การให้บริการข้อมูลข่าวสารและการประชาสัมพันธ์ และการบริการด้านที่พักแรมระดับปานกลาง มีความพร้อมด้านความปลอดภัยในระดับต่ำ และยังไม่มีการให้บริการในส่วนของการอาหารและเครื่องดื่ม และการบริการด้านสินค้าและของที่ระลึก (ตารางที่ 7)

ตารางที่ 7 การประเมินความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการด้านการท่องเที่ยว ในพื้นที่หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ ทล. 4 (เขามะค่า)

เกณฑ์การประเมิน	ตัวชี้วัดในการประเมิน	ค่าคะแนน
1. ด้านแหล่งหรือกิจกรรมการท่องเที่ยว		5
มีเส้นทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	1) มีเส้นทางที่สามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	0.5
	2) มีป้ายบอกทาง	0.5
มีสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว	3) มีห้องน้ำสาธารณะที่เพียงพอ	0.5
	4) มีถังขยะรองรับขยะอย่างเพียงพอ	0.5
	5) มีที่พักผ่อนสำหรับนักท่องเที่ยว	0.5
	6) มีระบบไฟฟ้า แสงสว่างในจุดต่างๆ อย่างเหมาะสมกับสภาพพื้นที่	0.5
	7) มีการออกแบบที่กลมกลืนกับสภาพแวดล้อม	0.5
	8) มีการดูแลให้ใช้งานได้อย่างสม่ำเสมอ	0.5
มีการจัดกิจกรรมนันทนาการและการท่องเที่ยวในพื้นที่	9) มีกิจกรรมการท่องเที่ยว/นันทนาการ ในพื้นที่	0.5
	10) มีมัคคุเทศก์ท้องถิ่น อาสาสมัคร หรือเจ้าหน้าที่ คอยให้บริการนักท่องเที่ยว	0.5
2. ด้านความปลอดภัย		1.5
มีการบริการด้านความปลอดภัยให้แก่นักท่องเที่ยว	1) มีการจัดเจ้าหน้าที่เพื่อดูแลรักษาความปลอดภัยให้แก่นักท่องเที่ยวตลอดจนความพร้อมด้านการปฐมพยาบาลเบื้องต้นแก่นักท่องเที่ยว	0.5
	2) มีการเตรียมเครื่องมือสื่อสารให้กับเจ้าหน้าที่เมื่อเกิดเหตุร้ายหรือกรณีนักท่องเที่ยวเจ็บป่วย	0.5
	3) มีการจัดทำป้ายประกาศเตือนจุดที่อาจเกิดอันตราย	0
	4) มีการจัดทำรั้วหรืออุปกรณ์ป้องกันอันตราย	0
	5) มีการแจ้งระเบียบหรือข้อควรปฏิบัติในการประกอบกิจกรรม เพื่อป้องกันอันตรายที่จะเกิดขึ้นระหว่างประกอบกิจกรรม	0.5
3. ด้านการบริการอาหารและเครื่องดื่ม		0
มีร้านอาหารที่จำหน่ายอาหารให้แก่นักท่องเที่ยวอย่างเพียงพอ	1) มีร้านอาหารที่จำหน่ายอาหารให้แก่นักท่องเที่ยวอย่างเพียงพอ	0
	2) มีร้านอาหารที่มีความสะดวกในการเข้าถึง	0

ตารางที่ 7 (ต่อ)

เกณฑ์การประเมิน	ตัวชี้วัดในการประเมิน	ค่าคะแนน
ผู้ประกอบการร้านอาหารเป็น ผู้ประกอบการที่มีคุณภาพ	3) ผู้ประกอบการร้านอาหารมีความรู้และประสบการณ์ที่ เกี่ยวข้องกับการบริการอาหารและเครื่องดื่ม	0
	4) มีการใช้วัตถุดิบที่มีคุณภาพ	0
	5) มีการเปิดโอกาสให้ผู้บริโภคแสดงความคิดเห็นต่อการ บริการอาหารและเครื่องดื่ม	0
	6) บริเวณที่เก็บอาหาร ครว้ปรุงอาหาร และบริเวณที่เสิร์ฟ อาหาร มีการดูแลความสะอาดอย่างสม่ำเสมอ	0
	7) น้ำที่ใช้ในการปรุงอาหารมีความสะอาด	0
	8) ผู้ประกอบอาหารมีสุขอนามัยที่ดี	0
อาหารที่ให้บริการมีความปลอดภัย และถูกสุขอนามัย	9) อุปกรณ์ที่ใช้ในการปรุงอาหารได้รับการดูแลทำความสะอาด อย่างสม่ำเสมอ	0
	10) มีการส่งเสริมสุขอนามัยที่ดีให้กับนักท่องเที่ยว	0
4. ด้านสินค้าและของที่ระลึก		0
มีสินค้าและของที่ระลึกแก่นัก ท่องเที่ยว	1) มีการจัดหาสินค้าและของที่ระลึกบริการแก่นักท่องเที่ยว	0
	2) มีการจัดหาสถานที่เพื่อจำหน่ายของที่ระลึก	0
5. ด้านข้อมูลและสารสนเทศ		1.5
มีการบริการด้านข้อมูลและ สารสนเทศ	1) มีป้ายแนะนำสถานที่ท่องเที่ยว	0.5
	2) มีสื่อประเภทต่างๆ เช่น เอกสารแผ่นพับ สื่อออนไลน์ เพื่อให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว	0.5
	3) มีช่องทางติดต่อ สื่อสาร ที่นักท่องเที่ยวสามารถติดต่อได้	0.5
6. ด้านที่พักแรม		5
การจัดให้มีการบริการที่พักแรมที่ สะอาดและปลอดภัย	1) โครงสร้างที่พักแรมมีสภาพดีและปลอดภัย	0.5
	2) มีสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานให้บริการนักท่องเที่ยว	0.5
	3) มีการจัดการเรื่องความปลอดภัย	0.5
	4) มีระบบการลงทะเบียนแขกที่มาพัก	0.5
	5) ทุกส่วนในที่พักแรม มีความสะอาดและถูกหลัก สุขอนามัย	0.5
	6) มีระบบการจัดการขยะและของเสีย	0.5
คุณภาพของผู้ประกอบการธุรกิจที่ พักแรม	7) ผู้ประกอบการธุรกิจที่พักแรมมีความรู้และประสบการณ์ที่ เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการธุรกิจที่พักแรม	0.5
	8) มีพนักงานที่มีคุณภาพ	0.5
	9) มีการให้ความรู้/ข้อมูลที่จำเป็นแก่นักท่องเที่ยว	0.5
	10) มีการเปิดโอกาสให้ผู้บริโภคแสดงความคิดเห็นต่อการ บริการของที่พักแรม	0.5
รวม		13
ระดับความพร้อม		ต่ำ

หมายเหตุ   ค่าคะแนน มากกว่า 30 คะแนน   ระดับความพร้อมสูง
                     ค่าคะแนน 21 - 30 คะแนน   ระดับความพร้อมปานกลาง
                     ค่าคะแนน น้อยกว่า 20 คะแนน   ระดับความพร้อมต่ำ

3) สถานีวนวัฒนวิจัยสระเกล้า กรมป่าไม้

สถานีวนวัฒนวิจัยสระเกล้า เป็นหน่วยงานภาคสนามในสังกัดกลุ่มงานวนวัฒนวิจัย สำนักวิจัยและพัฒนาการป่าไม้ กรมป่าไม้ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าเขาภูหลวง บ้านห้วยน้ำเค็ม ตำบลอุ้มทราย อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น จุดเด่นของพื้นที่สถานีวนวัฒนวิจัยสระเกล้า ได้แก่ การเป็นพื้นที่สาธิตในการฟื้นฟูสภาพป่าจากการบุกรุกแผ้วถางเพื่อทำการเกษตรแปลงใหญ่โดยการปลูกสร้างสวนป่า แปลงสาธิตการจัดการทางด้านวนวัฒนวิธี และแปลงทดลองปลูกป่าต่างๆ เช่น แปลงปลูกป่าพะยูง ปี 2528 แปลงรวมพันธุ์ไม้โตเร็วต่างประเทศ (ไม้สกุล Acacia และ Eucalyptus หลายสายพันธุ์) ปี 2529 แปลงทดลองปลูกไม้โตเร็วเพื่อพลังงานทดแทนและวิกฤตโลกร้อน แปลงทดสอบแหล่งกำเนิดและคัดเลือกพันธุ์ไม้ ปี 2551 แปลงวิจัยการเปลี่ยนแปลงสวนป่าเชิงเดี่ยวให้มีความหลากหลายทางชีวภาพ ปี 2550 และจากการศึกษาของ แสงสรรค์ และคณะ (2559) พบว่าพื้นที่สถานีวนวัฒนวิจัยสระเกล้ามีศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวในระดับสูงมาก โดยเฉพาะศักยภาพในด้านความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยว การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว/จุดท่องเที่ยว การสื่อความหมาย การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว ความโดดเด่นเฉพาะตัวของระบบนิเวศในแหล่งธรรมชาติ ความเป็นเอกลักษณ์และโดดเด่นเฉพาะตัวทางกายภาพของพื้นที่ ความดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว ความสวยงามทางกายภาพและสภาพภูมิทัศน์ของแหล่งท่องเที่ยว และสภาพอากาศที่เหมาะสมกับการท่องเที่ยว

ในปัจจุบันสถานีวนวัฒนวิจัยสระเกล้าได้มีการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ ได้แก่ การปั่นจักรยานเส้นทาง การป่าไม้ไทย งานวิจัยเพื่ออนาคต ระยะทางประมาณ 10 กิโลเมตร (แสงสรรค์ และคณะ, 2559) และได้มีการพัฒนากิจกรรมเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว เช่น กิจกรรมเรียนรู้งานรุกขกร กิจกรรมศึกษาธรรมชาติ กิจกรรมเรียนรู้การปลูกต้นไม้ (ภาพที่ 11) ในส่วนของสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการเพื่อการท่องเที่ยว จากการสำรวจพื้นที่ศึกษาพบว่าในพื้นที่สถานีวนวัฒนวิจัยสระเกล้ายังไม่มีจัดการที่ชัดเจน การให้บริการในปัจจุบันเป็นการปรับใช้สิ่งอำนวยความสะดวกที่มีในพื้นที่ ได้แก่ อาคารหอพัก บ้านพักรับรอง ศาลาอเนกประสงค์ ลานจอดรถ สามารถให้บริการนักท่องเที่ยวได้ในระดับหนึ่ง (ภาพที่ 12) และมีแนวโน้มที่จะพัฒนาต่อไปในอนาคต ซึ่งเป็นผลมาจากนโยบายการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่สถานีวนวัฒนวิจัย กรมป่าไม้ (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ และการประชุมนำเสนอโครงการวิจัย เมื่อวันที่พฤหัสบดีที่ 27 กรกฎาคม 2560 ณ ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลอุ้มทราย อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น)

ภาพที่ 11 กิจกรรมนันทนาการและการท่องเที่ยว ในพื้นที่สถานีวิจัยสัตว์ป่าภูเขียว

ภาพที่ 12 สภาพสิ่งอำนวยความสะดวกที่มีอยู่ในปัจจุบัน ในพื้นที่สถานีวิจัยสัตว์ป่าภูเขียว

จากการประเมินความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่โดยใช้แบบประเมินที่พัฒนาขึ้น โดยภาพรวมพบว่าพื้นที่สถานีวิทยุสะแกกราชมีระดับความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการด้านการท่องเที่ยวในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า สถานีวิทยุสะแกกราชมีความพร้อมในการให้บริการด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว ด้านสินค้าและของที่ระลึก การบริการข้อมูลข่าวสารและการประชาสัมพันธ์ และการให้บริการด้านที่พักแรม ในระดับสูง ในส่วนของการให้บริการด้านความปลอดภัยและการบริการอาหารและเครื่องดื่มมีความพร้อมในระดับปานกลาง (ตารางที่ 8)

ตารางที่ 8 การประเมินพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่สถานีวิทยุสะแกกราช

เกณฑ์การประเมิน	ตัวชี้วัดในการประเมิน	ค่าคะแนน
1. ด้านแหล่งหรือกิจกรรมการท่องเที่ยว		7.5
มีเส้นทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	1) มีเส้นทางที่สามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	1
	2) มีป้ายบอกทาง	0.5
มีสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว	3) มีห้องน้ำสาธารณะที่เพียงพอ	0.5
	4) มีถังขยะรองรับขยะอย่างเพียงพอ	0.5
	5) มีที่พักผ่อนสำหรับนักท่องเที่ยว	1
	6) มีระบบไฟฟ้า แสงสว่างในจุดต่างๆ อย่างเหมาะสมกับสภาพพื้นที่	1
	7) มีการออกแบบที่กลมกลืนกับสภาพแวดล้อม	1
	8) มีการดูแลให้ใช้งานได้อย่างสม่ำเสมอ	1
มีการจัดกิจกรรมนันทนาการและการท่องเที่ยวในพื้นที่	9) มีกิจกรรมการท่องเที่ยว/นันทนาการ ในพื้นที่	1
	10) มีมัคคุเทศก์ท้องถิ่น อาสาสมัคร หรือเจ้าหน้าที่ คอยให้บริการนักท่องเที่ยว	0.5
2. ด้านความปลอดภัย		3.5
มีการบริการด้านความปลอดภัยให้นักท่องเที่ยว	1) มีการจัดเจ้าหน้าที่เพื่อดูแลรักษาความปลอดภัยให้แก่นักท่องเที่ยวตลอดจนความพร้อมด้านการปฐมพยาบาลเบื้องต้นแก่นักท่องเที่ยว	0.5
	2) มีการเตรียมเครื่องมือสื่อสารให้กับเจ้าหน้าที่เมื่อเกิดเหตุร้ายหรือกรณีนักท่องเที่ยวเจ็บป่วย	0.5
	3) มีการจัดทำป้ายประกาศเตือนจุดที่อาจเกิดอันตราย	0.5
	4) มีการจัดทำรั้วหรืออุปกรณ์ป้องกันอันตราย	1
	5) มีการแจ้งระเบียบหรือข้อควรปฏิบัติในการประกอบกิจกรรม เพื่อป้องกันอันตรายที่จะเกิดขึ้นระหว่างประกอบกิจกรรม	1
3. ด้านการบริการอาหารและเครื่องดื่ม		6.5
มีร้านอาหารที่จำหน่ายอาหารให้นักท่องเที่ยวอย่างเพียงพอ	1) มีร้านอาหารที่จำหน่ายอาหารให้นักท่องเที่ยวอย่างเพียงพอ	0.5
	2) มีร้านอาหารที่มีความสะดวกในการเข้าถึง	1

ตารางที่ 8 (ต่อ)

เกณฑ์การประเมิน	ตัวชี้วัดในการประเมิน	ค่าคะแนน
ผู้ประกอบการร้านอาหารเป็น ผู้ประกอบการที่มีคุณภาพ	3) ผู้ประกอบการร้านอาหารมีความรู้และประสบการณ์ที่ เกี่ยวข้องกับการบริการอาหารและเครื่องดื่ม	0.5
	4) มีการใช้วัตถุดิบที่มีคุณภาพ	0.5
	5) มีการเปิดโอกาสให้ผู้บริโภคแสดงความคิดเห็นต่อการ บริการอาหารและเครื่องดื่ม	0.5
	6) บริเวณที่เก็บอาหาร ครั้วปรุงอาหาร และบริเวณที่เสิร์ฟ อาหาร มีการดูแลความสะอาดอย่างสม่ำเสมอ	1
	7) น้ำที่ใช้ในการปรุงอาหารมีความสะอาด	0.5
	8) ผู้ประกอบอาหารมีสุขอนามัยที่ดี	0.5
อาหารที่ให้บริการมีความปลอดภัย และถูกสุขอนามัย	9) อุปกรณ์ที่ใช้ในการปรุงอาหารได้รับการดูแลทำความสะอาด อย่างสม่ำเสมอ	1
	10) มีการส่งเสริมสุขอนามัยที่ดีให้กับนักท่องเที่ยว	0.5
4. ด้านสินค้าและของที่ระลึก		2
มีสินค้าและของที่ระลึกแก่นัก ท่องเที่ยว	1) มีการจัดหาสินค้าและของที่ระลึกบริการแก่นักท่องเที่ยว	1
	2) มีการจัดหาสถานที่เพื่อจำหน่ายของที่ระลึก	1
5. ด้านข้อมูลและสารสนเทศ		2.5
มีการบริการด้านข้อมูลและ สารสนเทศ	1) มีป้ายแนะนำสถานที่ท่องเที่ยว	0.5
	2) มีสื่อประเภทต่างๆ เช่น เอกสารแผ่นพับ สื่อออนไลน์ เพื่อให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว	1
	3) มีช่องทางติดต่อ สื่อสาร ที่นักท่องเที่ยวสามารถติดต่อได้	1
6. ด้านที่พักแรม		7.5
การจัดให้มีการบริการที่พักแรมที่ สะอาดและปลอดภัย	1) โครงสร้างที่พักแรมมีสภาพดีและปลอดภัย	1
	2) มีสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานให้บริการนักท่องเที่ยว	1
	3) มีการจัดการเรื่องความปลอดภัย	1
	4) มีระบบการลงทะเบียนแขกที่มาพัก	1
	5) ทุกส่วนในที่พักแรม มีความสะอาดและถูกหลัก สุขอนามัย	1
	6) มีระบบการจัดการขยะและของเสีย	1
คุณภาพของผู้ประกอบการธุรกิจที่ พักแรม	7) ผู้ประกอบการธุรกิจที่พักแรมมีความรู้และประสบการณ์ที่ เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการธุรกิจที่พักแรม	0.5
	8) มีพนักงานที่มีคุณภาพ	0.5
	9) มีการให้ความรู้/ข้อมูลที่จำเป็นแก่นักท่องเที่ยว	0.5
	10) มีการเปิดโอกาสให้ผู้บริโภคแสดงความคิดเห็นต่อการ บริการของที่พักแรม	0.5
รวม		29.5
ระดับความพร้อม		ปานกลาง

หมายเหตุ   ค่าคะแนน มากกว่า 30 คะแนน   ระดับความพร้อมสูง
                     ค่าคะแนน 21 - 30 คะแนน   ระดับความพร้อมปานกลาง
                     ค่าคะแนน น้อยกว่า 20 คะแนน   ระดับความพร้อมต่ำ

4) สวนป่าวังน้ำเขียว องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้

พื้นที่สวนป่าวังน้ำเขียว เป็นพื้นที่ในความดูแลขององค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ ซึ่งแต่เดิมเป็นส่วนหนึ่งของป่าสงวนแห่งชาติวังน้ำเขียว จุดเด่นของพื้นที่อยู่ที่จุดชมวิบริเวณอ่างเก็บน้ำเขื่อนลำเชียงสา ซึ่งเป็นจุดชมวิวที่มีภูมิทัศน์สวยงามแห่งหนึ่ง และจากการศึกษาของแสงสรรค์ และคณะ (2559) พบว่าพื้นที่สวนป่าปึกธงชัย แปลงวังน้ำเขียวมีศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวในระดับสูง โดยเฉพาะศักยภาพในด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว และสภาพความสวยงามทางกายภาพและสภาพภูมิทัศน์ของแหล่งท่องเที่ยว

ในปัจจุบันพื้นที่แห่งนี้ยังอยู่ในช่วงของการเตรียมการที่จะพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว (ภาพที่ 13) โดยเป็นการพัฒนาตามข้อเสนอแนะจากงานวิจัย การพัฒนาต้นแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว - ป่าเขาภูหลวง จังหวัดนครราชสีมา ทั้งในส่วนของกิจกรรมและการออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวก และมีการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อออนไลน์ ซึ่งเป็นการขานรับนโยบายขององค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ที่ให้พัฒนาพื้นที่สวนป่าให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว แต่อย่างไรก็ตามการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่สวนป่าปึกธงชัยยังต้องมีการเตรียมความพร้อมในด้านการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการเพื่อรองรับการท่องเที่ยวอีกหลายด้าน

ภาพที่ 13 การเตรียมการพัฒนาการท่องเที่ยว พื้นที่สวนป่าวังน้ำเขียว องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้

จากการประเมินความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ที่ใช้แบบประเมินที่พัฒนาขึ้น โดยภาพรวมพบว่าพื้นที่สวนป่าวังน้ำเขียว มีระดับความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการด้านการท่องเที่ยวในระดับต่ำ และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าสวนป่าวังน้ำเขียว มีความพร้อมในการให้บริการข้อมูลข่าวสารในระดับปานกลาง มีความพร้อมด้านการให้บริการด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวในระดับต่ำ และยังไม่มีบริการด้านอาหารและเครื่องดื่ม สินค้าและของที่ระลึก การบริการด้านความปลอดภัย และการบริการที่พักแรม (ตารางที่ 9)

ตารางที่ 9 การประเมินความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการด้านการท่องเที่ยว ในพื้นที่สวนป่าวังน้ำเขียว

เกณฑ์การประเมิน	ตัวชี้วัดในการประเมิน	ค่าคะแนน
1. ด้านแหล่งหรือกิจกรรมการท่องเที่ยว		1
มีเส้นทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	1) มีเส้นทางที่สามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	0.5
	2) มีป้ายบอกทาง	0.5
มีสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว	3) มีห้องน้ำสาธารณะที่เพียงพอ	0
	4) มีถังขยะรองรับขยะอย่างเพียงพอ	0
	5) มีที่พักผ่อนสำหรับนักท่องเที่ยว	0
	6) มีระบบไฟฟ้า แสงสว่างในจุดต่างๆ อย่างเหมาะสมกับสภาพพื้นที่	0
	7) มีการออกแบบที่กลมกลืนกับสภาพแวดล้อม	0
	8) มีการดูแลให้ใช้งานได้อย่างสม่ำเสมอ	0
มีการจัดกิจกรรมนันทนาการและการท่องเที่ยวในพื้นที่	9) มีกิจกรรมการท่องเที่ยว/นันทนาการ ในพื้นที่	0
	10) มีมัคคุเทศก์ท้องถิ่น อาสาสมัคร หรือเจ้าหน้าที่ คอยให้บริการนักท่องเที่ยว	0
2. ด้านความปลอดภัย		0
มีการบริการด้านความปลอดภัยให้แก่นักท่องเที่ยว	1) มีการจัดเจ้าหน้าที่เพื่อดูแลรักษาความปลอดภัยให้แก่นักท่องเที่ยวตลอดจนความพร้อมด้านการปฐมพยาบาลเบื้องต้นแก่นักท่องเที่ยว	0
	2) มีการเตรียมเครื่องมือสื่อสารให้กับเจ้าหน้าที่เมื่อเกิดเหตุร้ายหรือกรณีนักท่องเที่ยวเจ็บป่วย	0
	3) มีการจัดทำป้ายประกาศเตือนจุดที่อาจเกิดอันตราย	0
	4) มีการจัดทำรั้วหรืออุปกรณ์ป้องกันอันตราย	0
	5) มีการแจ้งระเบียบหรือข้อควรปฏิบัติในการประกอบกิจกรรม เพื่อป้องกันอันตรายที่จะเกิดขึ้นระหว่างประกอบกิจกรรม	0
3. ด้านการบริการอาหารและเครื่องดื่ม		0
มีร้านอาหารที่จำหน่ายอาหารให้แก่นักท่องเที่ยวอย่างเพียงพอ	1) มีร้านอาหารที่จำหน่ายอาหารให้แก่นักท่องเที่ยวอย่างเพียงพอ	0
	2) มีร้านอาหารที่มีความสะอาดในการเข้าถึง	0

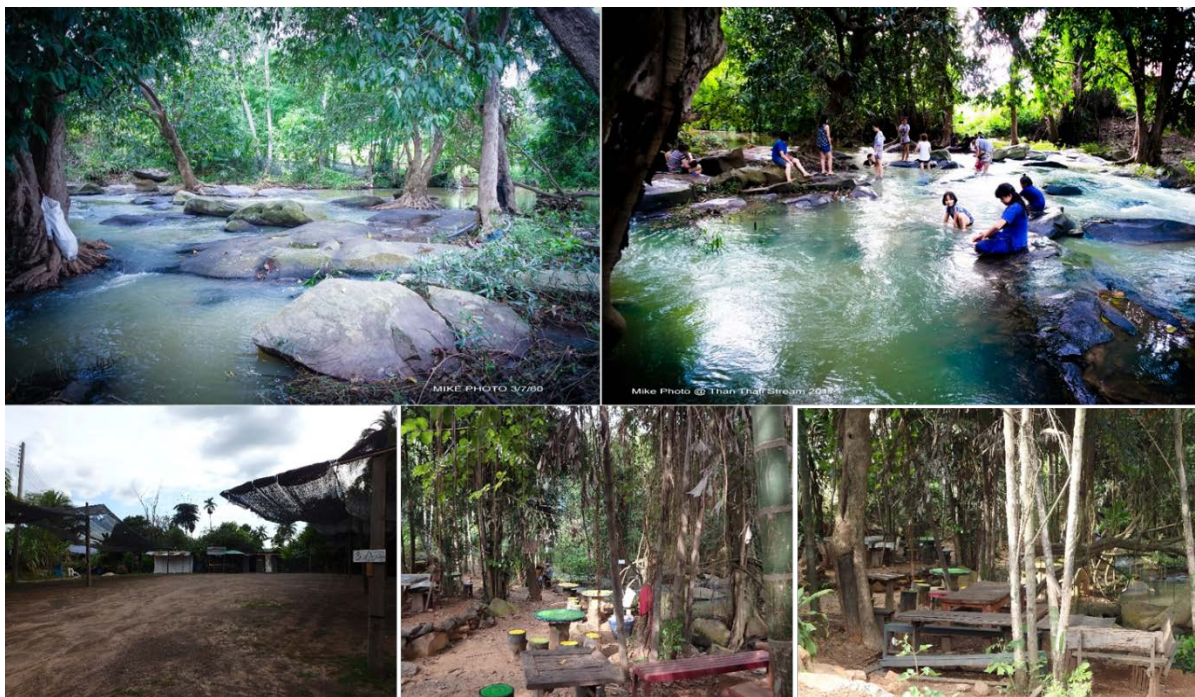
ตารางที่ 9 (ต่อ)

เกณฑ์การประเมิน	ตัวชี้วัดในการประเมิน	ค่าคะแนน
ผู้ประกอบการร้านอาหารเป็น ผู้ประกอบการที่มีคุณภาพ	3) ผู้ประกอบการร้านอาหารมีความรู้และประสบการณ์ที่ เกี่ยวข้องกับการบริการอาหารและเครื่องดื่ม	0
	4) มีการใช้วัตถุดิบที่มีคุณภาพ	0
	5) มีการเปิดโอกาสให้ผู้บริโภคแสดงความคิดเห็นต่อการ บริการอาหารและเครื่องดื่ม	0
	6) บริเวณที่เก็บอาหาร ครว้ปรุงอาหาร และบริเวณที่เสิร์ฟ อาหาร มีการดูแลความสะอาดอย่างสม่ำเสมอ	0
	7) น้ำที่ใช้ในการปรุงอาหารมีความสะอาด	0
	8) ผู้ประกอบอาหารมีสุขอนามัยที่ดี	0
อาหารที่ให้บริการมีความปลอดภัย และถูกสุขอนามัย	9) อุปกรณ์ที่ใช้ในการปรุงอาหารได้รับการดูแลทำความสะอาด อย่างสม่ำเสมอ	0
	10) มีการส่งเสริมสุขอนามัยที่ดีให้กับนักท่องเที่ยว	0
4. ด้านสินค้าและของที่ระลึก		0
มีสินค้าและของที่ระลึกแก่นัก ท่องเที่ยว	1) มีการจัดหาสินค้าและของที่ระลึกบริการแก่นักท่องเที่ยว	0
	2) มีการจัดหาสถานที่เพื่อจำหน่ายของที่ระลึก	0
5. ด้านข้อมูลและสารสนเทศ		1.5
มีการบริการด้านข้อมูลและ สารสนเทศ	1) มีป้ายแนะนำสถานที่ท่องเที่ยว	0.5
	2) มีสื่อประเภทต่างๆ เช่น เอกสารแผ่นพับ สื่อออนไลน์ เพื่อให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว	0.5
	3) มีช่องทางติดต่อ สื่อสาร ที่นักท่องเที่ยวสามารถติดต่อได้	0.5
6. ด้านที่พักแรม		0
การจัดให้มีการบริการที่พักแรมที่ สะอาดและปลอดภัย	1) โครงสร้างที่พักแรมมีสภาพดีและปลอดภัย	0
	2) มีสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานให้บริการนักท่องเที่ยว	0
	3) มีการจัดการเรื่องความปลอดภัย	0
	4) มีระบบการลงทะเบียนแขกที่มาพัก	0
	5) ทุกส่วนในที่พักแรม มีความสะอาดและถูกหลัก สุขอนามัย	0
	6) มีระบบการจัดการขยะและของเสีย	0
คุณภาพของผู้ประกอบการธุรกิจที่ พักแรม	7) ผู้ประกอบการธุรกิจที่พักแรมมีความรู้และประสบการณ์ที่ เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการธุรกิจที่พักแรม	0
	8) มีพนักงานที่มีคุณภาพ	0
	9) มีการให้ความรู้/ข้อมูลที่จำเป็นแก่นักท่องเที่ยว	0
	10) มีการเปิดโอกาสให้ผู้บริโภคแสดงความคิดเห็นต่อการ บริการของที่พักแรม	0
รวม		2.5
ระดับความพร้อม		ต่ำ

หมายเหตุ   ค่าคะแนน มากกว่า 30 คะแนน   ระดับความพร้อมสูง
                     ค่าคะแนน 21 - 30 คะแนน   ระดับความพร้อมปานกลาง
                     ค่าคะแนน น้อยกว่า 20 คะแนน   ระดับความพร้อมต่ำ

5) ชุมชนบ้านวังน้ำเขียว ตำบลอุทุมพรพิสัย

นอกจากนี้ในส่วนของการบริหารส่วนตำบลอุทุมพรพิสัย ซึ่งเป็นองค์กรหนึ่งในภาคีเครือข่าย โครงการการท่องเที่ยวป่าวังน้ำเขียว - ป่าเขาภูหลวง ซึ่งเป็นหน่วยงานท้องถิ่นที่ดูแลพื้นที่ตำบลอุทุมพรพิสัย อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น ได้มีการขออนุมัติโครงการส่งเสริมการออกกำลังกายปั่นจักรยานเที่ยวชม วิถีคน วิถีป่า ซึ่งเป็นผลผลิตจากแผนงาน การพัฒนาต้นแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าวังน้ำเขียว - ป่าเขาภูหลวง จังหวัดขอนแก่น มีการกำหนดงบประมาณของท้องถิ่นเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินโครงการ และได้พัฒนาน้ำตกธารท่าลี่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน มีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกบริเวณน้ำตกธารท่าลี่ให้นักท่องเที่ยว (ภาพที่ 14) นอกจากนี้ยังมีการพัฒนาที่พักโดยคนในท้องถิ่นในลักษณะรีสอร์ท เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวในอนาคต

ภาพที่ 14 น้ำตกธารท่าลี่ ตำบลอุทุมพรพิสัย อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น

จากการประเมินความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่โดยใช้แบบประเมินที่พัฒนาขึ้น โดยภาพรวมพบว่าพื้นที่ชุมชนบ้านวังน้ำเขียว ตำบลอุดมทรัพย์ มีระดับความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการด้านการท่องเที่ยวในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าชุมชนบ้านวังน้ำเขียว มีความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการด้านการท่องเที่ยวทั้ง 6 ด้าน ในระดับปานกลาง (ตารางที่ 10)

ตารางที่ 10 การประเมินพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการด้านการท่องเที่ยว
ในพื้นที่ชุมชนบ้านวังน้ำเขียว ตำบลอุดมทรัพย์

เกณฑ์การประเมิน	ตัวชี้วัดในการประเมิน	ค่าคะแนน
1. ด้านแหล่งหรือกิจกรรมการท่องเที่ยว		7
มีเส้นทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	1) มีเส้นทางที่สามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	1
	2) มีป้ายบอกทาง	1
มีสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว	3) มีห้องน้ำสาธารณะที่เพียงพอ	0.5
	4) มีถังขยะรองรับขยะอย่างเพียงพอ	0.5
	5) มีที่พักผ่อนสำหรับนักท่องเที่ยว	0.5
	6) มีระบบไฟฟ้า แสงสว่างในจุดต่างๆ อย่างเหมาะสมกับสภาพพื้นที่	1
	7) มีการออกแบบที่กลมกลืนกับสภาพแวดล้อม	0.5
	8) มีการดูแลให้ใช้งานได้อย่างสม่ำเสมอ	0.5
มีการจัดกิจกรรมนันทนาการและการท่องเที่ยวในพื้นที่	9) มีกิจกรรมการท่องเที่ยว/นันทนาการ ในพื้นที่	1
	10) มีมีคฤหาสน์ท้องถิ่น อาสาสมัคร หรือเจ้าหน้าที่ คอยให้บริการนักท่องเที่ยว	0.5
2. ด้านความปลอดภัย		2.5
มีการบริการด้านความปลอดภัยให้แก่นักท่องเที่ยว	1) มีการจัดเจ้าหน้าที่เพื่อดูแลรักษาความปลอดภัยให้แก่นักท่องเที่ยวตลอดจนความพร้อมด้านการปฐมพยาบาลเบื้องต้นแก่นักท่องเที่ยว	0.5
	2) มีการเตรียมเครื่องมือสื่อสารให้กับเจ้าหน้าที่เมื่อเกิดเหตุร้ายหรือกรณีนักท่องเที่ยวเจ็บป่วย	0.5
	3) มีการจัดทำป้ายประกาศเตือนจุดที่อาจเกิดอันตราย	0.5
	4) มีการจัดทำรั้วหรืออุปกรณ์ป้องกันอันตราย	0.5
	5) มีการแจ้งระเบียบหรือข้อควรปฏิบัติในการประกอบกิจกรรม เพื่อป้องกันอันตรายที่จะเกิดขึ้นระหว่างการประกอบกิจกรรม	0.5
3. ด้านการบริการอาหารและเครื่องดื่ม		6
มีร้านอาหารที่จำหน่ายอาหารให้แก่นักท่องเที่ยวอย่างเพียงพอ	1) มีร้านอาหารที่จำหน่ายอาหารให้แก่นักท่องเที่ยวอย่างเพียงพอ	1
	2) มีร้านอาหารที่มีความสะดวกในการเข้าถึง	1

ตารางที่ 10 (ต่อ)

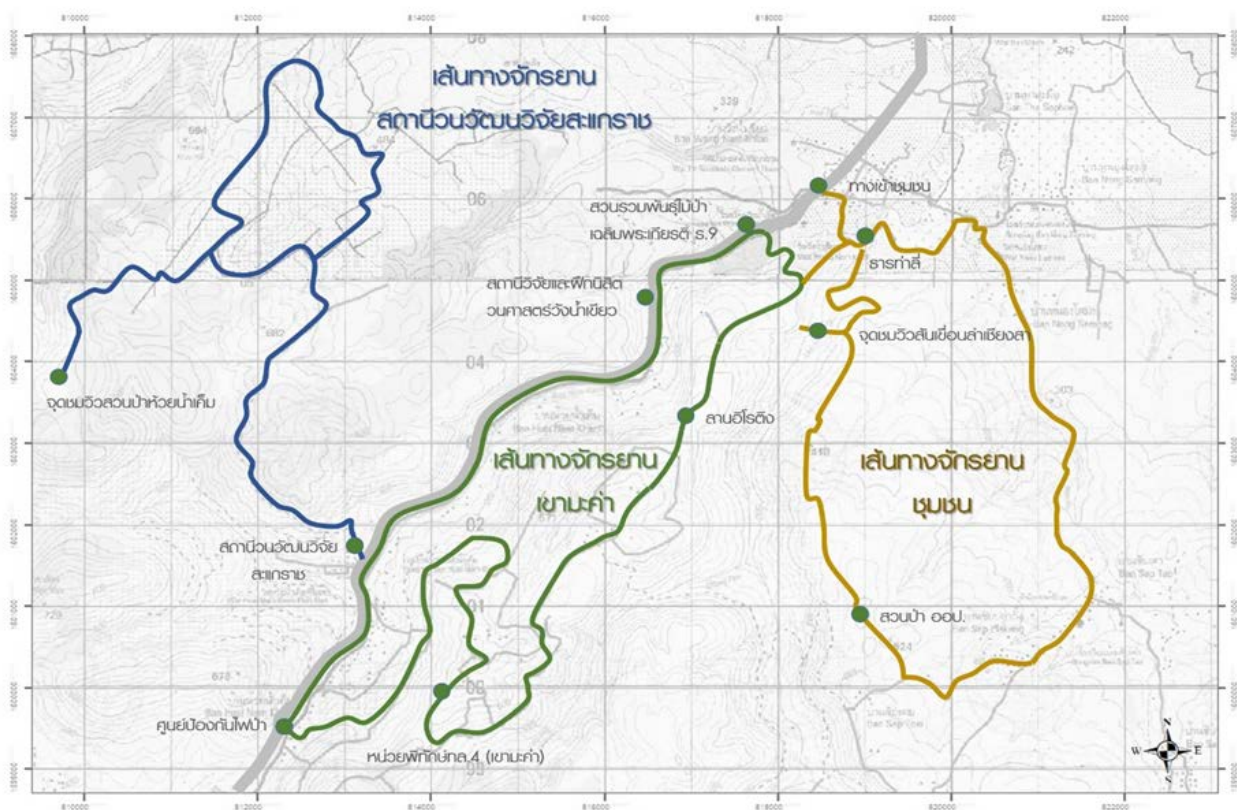
เกณฑ์การประเมิน	ตัวชี้วัดในการประเมิน	ค่าคะแนน
ผู้ประกอบการร้านอาหารเป็น ผู้ประกอบการที่มีคุณภาพ	3) ผู้ประกอบการร้านอาหารมีความรู้และประสบการณ์ที่ เกี่ยวข้องกับการบริการอาหารและเครื่องดื่ม	0.5
	4) มีการใช้วัตถุดิบที่มีคุณภาพ	0.5
	5) มีการเปิดโอกาสให้ผู้บริโภคแสดงความคิดเห็นต่อการ บริการอาหารและเครื่องดื่ม	0.5
	6) บริเวณที่เก็บอาหาร ครั้วปรุงอาหาร และบริเวณที่เสิร์ฟ อาหาร มีการดูแลความสะอาดอย่างสม่ำเสมอ	0.5
	7) น้ำที่ใช้ในการปรุงอาหารมีความสะอาด	0.5
	8) ผู้ประกอบอาหารมีสุขอนามัยที่ดี	0.5
อาหารที่ให้บริการมีความปลอดภัย และถูกสุขอนามัย	9) อุปกรณ์ที่ใช้ในการปรุงอาหารได้รับการดูแลทำความสะอาด อย่างสม่ำเสมอ	0.5
	10) มีการส่งเสริมสุขอนามัยที่ดีให้กับนักท่องเที่ยว	0.5
4. ด้านสินค้าและของที่ระลึก		1
มีสินค้าและของที่ระลึกแก่นัก ท่องเที่ยว	1) มีการจัดหาสินค้าและของที่ระลึกบริการแก่นักท่องเที่ยว	0.5
	2) มีการจัดหาสถานที่เพื่อจำหน่ายของที่ระลึก	0.5
5. ด้านข้อมูลและสารสนเทศ		1.5
มีการบริการด้านข้อมูลและ สารสนเทศ	1) มีป้ายแนะนำสถานที่ท่องเที่ยว	0.5
	2) มีสื่อประเภทต่างๆ เช่น เอกสารแผ่นพับ สื่อออนไลน์ เพื่อให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว	0.5
	3) มีช่องทางติดต่อ สื่อสาร ที่นักท่องเที่ยวสามารถติดต่อได้	0.5
6. ด้านที่พักแรม		6
การจัดให้มีการบริการที่พักแรมที่ สะอาดและปลอดภัย	1) โครงสร้างที่พักแรมมีสภาพดีและปลอดภัย	0.5
	2) มีสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานให้บริการนักท่องเที่ยว	1
	3) มีการจัดการเรื่องความปลอดภัย	0.5
	4) มีระบบการลงทะเบียนแขกที่มาพัก	1
	5) ทุกส่วนในที่พักแรม มีความสะอาดและถูกหลัก สุขอนามัย	0.5
	6) มีระบบการจัดการขยะและของเสีย	0.5
คุณภาพของผู้ประกอบการธุรกิจที่ พักแรม	7) ผู้ประกอบการธุรกิจที่พักแรมมีความรู้และประสบการณ์ที่ เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการธุรกิจที่พักแรม	0.5
	8) มีพนักงานที่มีคุณภาพ	0.5
	9) มีการให้ความรู้/ข้อมูลที่จำเป็นแก่นักท่องเที่ยว	0.5
	10) มีการเปิดโอกาสให้ผู้บริโภคแสดงความคิดเห็นต่อการ บริการของที่พักแรม	0.5
รวม		24
ระดับความพร้อม		ปานกลาง

หมายเหตุ   ค่าคะแนน มากกว่า 30 คะแนน   ระดับความพร้อมสูง
                     ค่าคะแนน 21 - 30 คะแนน   ระดับความพร้อมปานกลาง
                     ค่าคะแนน น้อยกว่า 20 คะแนน   ระดับความพร้อมต่ำ

4.2 การประเมินความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการด้านการท่องเที่ยว ตามเส้นทาง จักรยาน

การศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการประเมินความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการด้านการท่องเที่ยวตามเส้นทางจักรยานทั้ง 3 เส้นทาง ที่ได้พัฒนาขึ้นจากแผนงานวิจัย การพัฒนาต้นแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติวังน้ำเขียว – ป่าเขาหลวง ที่ได้ศึกษาในปี 2558 – 2559 ประกอบด้วย 1) เส้นทางจักรยานสถานีวนวัฒนวิจัยสระแกรซ (เส้นทางจักรยาน “การป่าไม้ไทย งานวิจัยเพื่ออนาคต”) 2) เส้นทางจักรยานเขามะค่า (เส้นทางจักรยาน “ฟื้นฟู สู่ป่าธรรมชาติ”) และ 3) เส้นทางจักรยานเรียนรู้วิถีชุมชน (เส้นทางจักรยาน “วิถีคน วิถีป่า”) โดยเส้นทางจักรยานสถานีวนวัฒนวิจัยสระแกรซ เป็นเส้นทางจักรยานเสือภูเขาในพื้นที่สถานีวนวัฒนวิจัยสระแกรซตลอดเส้นทาง เส้นทางจักรยานเขามะค่าเป็นเส้นทางจักรยานเสือภูเขาบนพื้นที่เขามะค่า (อุทยานแห่งชาติทับลาน และบางส่วนอยู่ในพื้นที่สถานีวิจัยและผืนนิเวศวนศาสตร์วังน้ำเขียว) ควบคู่กับเส้นทางจักรยานที่วิ่งบนผิวนถนนร่วมกับทางสัญจรหลัก (ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 304) และเส้นทางจักรยานเรียนรู้วิถีชุมชนเป็นเส้นทางจักรยานที่วิ่งบนผิวนถนนร่วมกับทางสัญจรหลัก (ถนนชุมชน) ผ่านวิถีชุมชน ควบคู่กับเส้นทางเสือภูเขาในพื้นที่สวนป่าวังน้ำเขียว (ภาพที่ 15) เส้นทางจักรยานดังกล่าวมีความหลากหลายของบรรยากาศและทัศนียภาพสองข้างทางที่สามารถดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้ชื่นชอบได้

ภาพที่ 15 เส้นทางจักรยานเชื่อมโยงโครงข่ายการท่องเที่ยวป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาหลวง จังหวัดนครราชสีมา

การประเมินศักยภาพและความพร้อมของเส้นทางจักรยานท่องเที่ยว พิจารณาจากปัจจัยสนับสนุนการท่องเที่ยว ได้แก่ 1) ลักษณะทางกายภาพและความพร้อมของเส้นทาง 2) ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยว และ 3) สิ่งอำนวยความสะดวกและบริการทางการท่องเที่ยว ดังนี้

4.2.1 ลักษณะทางกายภาพและความพร้อมของเส้นทาง

ลักษณะทางกายภาพของเส้นทาง พิจารณาจากปัจจัยหลัก 3 ด้าน ได้แก่ ผิวทาง ขนาดและลักษณะเขตทางวิ่งจักรยาน และความชันของเส้นทาง ซึ่งเป็นปัจจัยหลักในการกำหนดประเภทของการปั่นจักรยาน ประเภทจักรยานและอุปกรณ์เสริมที่จำเป็นสำหรับการปั่นจักรยาน โดยผลการประเมินลักษณะทางกายภาพและความพร้อมของเส้นทางจักรยานโครงข่ายการท่องเที่ยวป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง มีรายละเอียดดังนี้

ผิวทางวิ่งจักรยาน ในเส้นทางจักรยานพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง ประกอบด้วยผิวทาง 4 ประเภท ได้แก่ ดินลูกรังบดอัด ดินลูกรังบดอัดและหินคลุก แอสฟัลท์ (ยางมะตอย) และคอนกรีต ลักษณะผิวทางส่วนมากเป็นดินลูกรังบดอัดเนื่องจากเป็นเส้นทางในพื้นที่ธรรมชาติ

- เส้นทางที่มีผิวทางประเภทดินลูกรังบดอัด ได้แก่ ตลอดเส้นทางทางจักรยานสถานีวนวัฒนวิจัยสระแกรซ เส้นทางจากศูนย์ป้องกันไฟป่าถึงทางออกบริเวณแปลงวิจัยการจัดการไม้ยูคาลิปตัส คณะวนศาสตร์ (เส้นทางจักรยานเขามะค่า) และเส้นทางบริเวณสวนป่าเศรษฐกิจพื้นที่สวนป่าวังน้ำเขียว ถึงถนนชั้นอ่างเก็บน้ำลำเชียงสา (เส้นทางจักรยานวิถีชุมชน) ผิวทางประเภทดินลูกรังบดอัดและหินคลุก พบที่บริเวณคลองชลประทานถึงหมู่บ้านซับเต่า (เส้นทางจักรยานวิถีชุมชน) บางช่วงของถนนมีผิวทางไม่เรียบเป็นหลุมเป็นบ่อ เช่น บริเวณสะพานและจุดรอยเท้าโบราณ
- ผิวทางประเภทแอสฟัลท์หรือยางมะตอย พบบริเวณวัดหนองโสมงถึงคลองชลประทาน (เส้นทางจักรยานวิถีชุมชน) หลังจากทางออกบริเวณแปลงวิจัยการจัดการไม้ยูคาลิปตัส คณะวนศาสตร์ จนถึงทางออกถนนทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 304 และถนนทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 304
- ผิวทางประเภทคอนกรีตพบในเส้นทางวิถีชุมชนบางช่วง ได้แก่ บริเวณหน้าชุมชนถึงวัดหนองโสมง และเขตบริเวณพื้นที่ชุมชนหมู่บ้านซับเต่า

ความแตกต่างของผิวทางวิ่งจักรยาน มีผลต่อความน่าสนใจและระดับความยาก-ง่ายของเส้นทางจักรยาน โดยทั่วไปผิวทางที่เป็นดินลูกรังตามธรรมชาติหรือดินลูกรังบดอัดจะมีความยากมากกว่าผิวทางคอนกรีตหรือแอสฟัลท์ที่มีความเรียบสูง แต่ยังคงคำนึงถึงปัจจัยอื่น ๆ ร่วมด้วย เช่น ความเสื่อมสภาพของวัสดุพื้นผิว ระยะทาง ความชัน และบรรยากาศโดยรอบ ในที่นี้เส้นทางบางช่วงมีผิวทางชำรุด เป็นหลุมเป็นบ่อ ทั้งผิวทางประเภทดินลูกรังบดอัดและแอสฟัลท์เช่น ในบริเวณ เส้นทางชุมชนและบริเวณแปลงวิจัยการจัดการไม้ยูคาลิปตัสคณะวนศาสตร์ เป็นต้น อาจเกิดอันตรายต่อการปั่นจักรยานได้ (ภาพที่ 16)

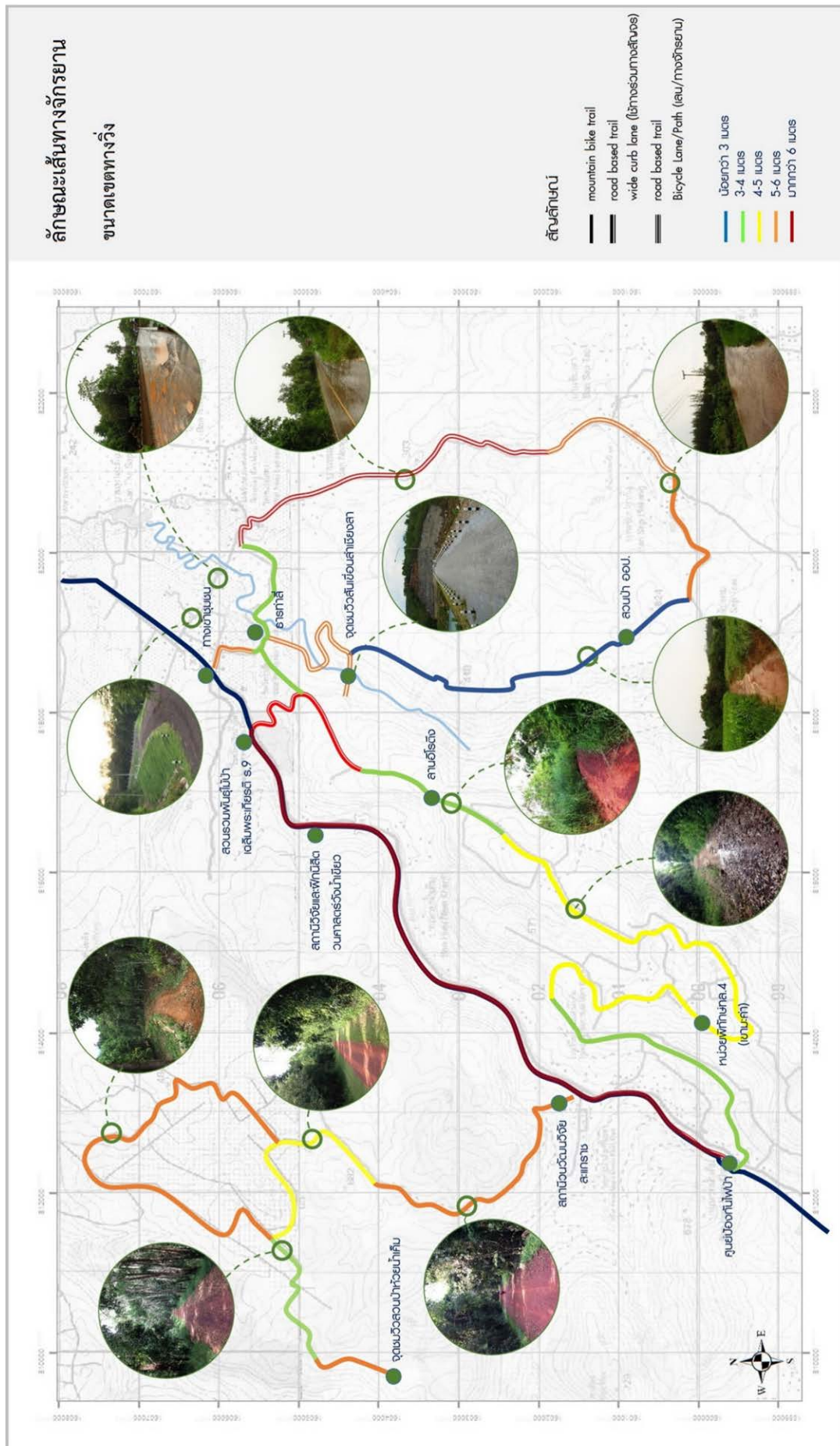
ความชัน ในภาพรวมตลอดเส้นทางอยู่ระหว่าง 0-10 องศา มีระดับความยากในทุกระดับ ตั้งแต่ง่าย – ปานกลาง – ยาก ระดับความชันโดยรวมในเส้นทางจักรยานสถานีวนวัฒนวิจัยสระแกรซ อยู่ในเกณฑ์เส้นทางระดับ ง่าย – ปานกลาง บางช่วงของเส้นทางประมาณ 1-2 กิโลเมตรบริเวณแปลงปลูกกระถินเทพาประดู่ พะยูง ปี 2528 ถึงบริเวณแปลงปลูกไม้พื้นเมืองภายใต้ร่มเงาไม้กระถินเทพา ที่มีความชันอยู่ระหว่าง 5-10 องศา (ขึ้น

และลงเขา) จัดอยู่ในระดับ ปานกลาง – ยาก ระดับความชันโดยรวมในเส้นทางจักรยานเขามะค่า ในส่วนของเส้นทางขึ้นเขา อยู่ในระดับง่าย – ปานกลาง เส้นทางลงเขาอยู่ในระดับ ปานกลาง – ยาก บางช่วงสั้น ๆ ของทางลงเขาอยู่ในระดับยาก (อยู่ระหว่าง 5-10 องศา) และระดับความชันโดยรวมในเส้นทางจักรยานชุมชน อยู่ในระดับ ปานกลาง – ยาก (ภาพที่ 16)

เขตทาง ปัจจัยที่ต้องคำนึงถึงในการพิจารณาเขตทางวิ่งเส้นทางจักรยาน ได้แก่ ขนาดความกว้างของเส้นทางวิ่ง และประเภทของเส้นทาง ความกว้างเส้นทางจักรยานในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติวังน้ำเขียว – ป่าภูเขาลวง อยู่ระหว่าง 1-6 เมตร มีประเภทเส้นทางวิ่งทั้งเส้นทางจักรยานเสือภูเขา ที่วิ่งในพื้นที่ธรรมชาติ (mountain bike trail) เส้นทางจักรยานที่ใช้ทางร่วมทางสัญจร (road based trail) ทั้งประเภทใช้ทางร่วมกับทางสัญจรหลัก (wide curb lane) และมีเขตทางจักรยานแยกชัดเจนอยู่บนทางสัญจรหลัก (bicycle lane/path) โดยทั่วไปเขตทางประเภท road based trail จะมีผิวทางเรียบ มีระดับความง่ายและความมีความปลอดภัยสูงกว่า wide curb lane สำหรับเส้นทางจักรยานเสือภูเขา เป็นเส้นทางเฉพาะระดับความง่ายและความปลอดภัยขึ้นอยู่กับความชัน ผิวทาง สิ่งกีดขวางและการใช้อุปกรณ์ที่เหมาะสม (ภาพที่ 17)

ภาพที่ 17 ขนาดและลักษณะเขตทางวิ่ง เส้นทางจักรยานโครงการท่อประปาหลวงแห่งชาติดำรงน้ำเขียว – ป่าภูเขาลวง จังหวัดนครราชสีมา

4.2.2 จุดท่องเที่ยวและกิจกรรมนันทนาการ

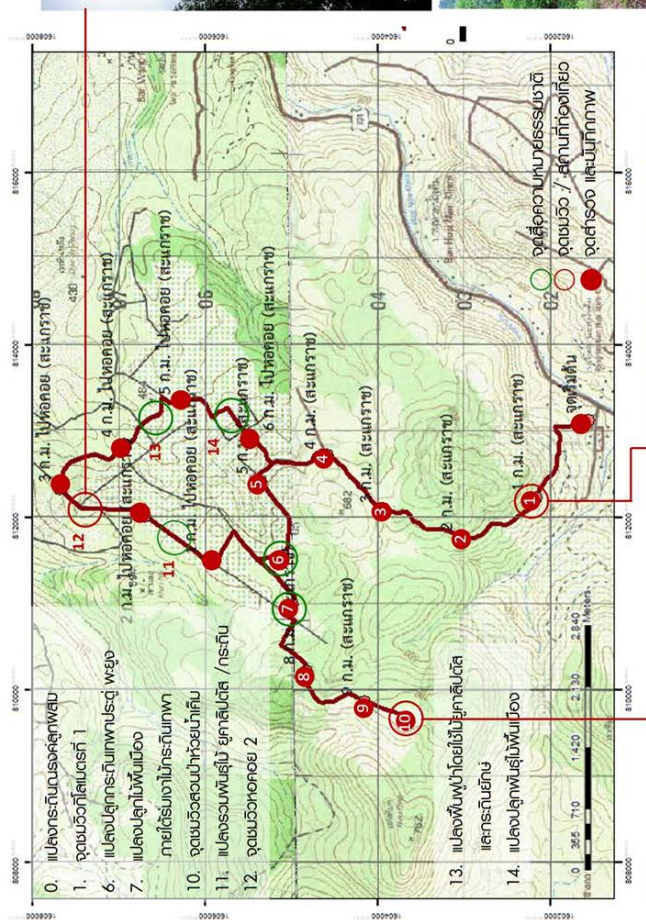
จุดที่น่าสนใจที่มีศักยภาพในการพัฒนาเป็นจุดท่องเที่ยวตามเส้นทางจักรยานในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ วังน้ำเขียว – ป่าภูเขาลอง โดยมากเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประเภทจุดชมวิวและจุดสื่อความหมายทางธรรมชาติต่างๆ เนื่องจากอยู่ในเขตพื้นที่คุ้มครอง มีทัศนียภาพที่สวยงาม หลากหลาย ทั้งในลักษณะจุดท่องเที่ยวและภูมิทัศน์สองข้างทางระหว่างเส้นทางการปั่นจักรยาน สามารถจัดกิจกรรมนันทนาการได้หลายรูปแบบ ทั้งกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เน้นการส่งเสริมการเรียนรู้การจัดการป่าไม้และระบบนิเวศป่าไม้ในพื้นที่ กิจกรรมกีฬานันทนาการกลางแจ้งผสมผสานกับการท่องเที่ยวแบบผจญภัยที่นักท่องเที่ยวจะได้ประกอบกิจกรรมที่ได้พัฒนาศักยภาพของตนเอง และได้รับความเพลิดเพลิน ตื่นเต้น ท้าทาย ผจญภัย และได้ประสบการณ์แปลกใหม่ โดยจุดท่องเที่ยวในเส้นทางจักรยานที่กระจายอยู่ตลอดเส้นทางในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติวังน้ำเขียว – ป่าภูเขาลองทั้งจุดชมวิวและจุดสื่อความหมายทางธรรมชาติมีดังนี้

จุดชมวิว ได้แก่ จุดชมวิวกิโลเมตรที่ 1 จุดชมวิวนาคอย 1 และ 2 จุดชมวิวน้ำตกห้วยน้ำเค็ม (หลังคาสะแกราช) ในพื้นที่สถานีวิจัยสะแกราช จุดชมวิวน้ำตกห้วยน้ำเค็ม (จุดชมวิวน้ำตกห้วยน้ำเค็ม) จุดชมวิวน้ำตกห้วยน้ำเค็ม (แปลงปลูกป่า ปตท.) พื้นที่ตั้งแคมป์หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ ทล.4 (เขามะค่า) จุดชมวิวน้ำตกห้วยน้ำเค็ม และจุดชมวิวน้ำตกห้วยน้ำเค็ม (ภาพที่ 18-21)

จุดสื่อความหมายทางธรรมชาติ ได้แก่ แปลงปลูกกระถินเทพาประตู พะยูง แปลงปลูกไม้พื้นเมืองภายใต้ร่มเงาไม้กระถินเทพา แปลงรวมพันธุ์ไม้ ยูคาลิปตัสและกระถิน แปลงพื้นที่ป่าโดยใช้ไม้ยูคาลิปตัส และกระถินยักษ์ แปลงปลูกพันธุ์ไม้พื้นเมือง สวนรวบรวมพันธุ์ไม้ไผ่ แปลงปลูกป่า ปตท.สผ. การทดลองเพื่อการฟื้นฟูป่าโดยใช้ไม้ต่างประเทศ แปลงกระถินณรงค์ แปลงวิจัยการจัดการไม้ยูคาลิปตัสคณะวนศาสตร์ สวนรวมพันธุ์ไม้ป่าเฉลิมพระเกียรติ ร.9 วัดหนองโสมง แปลงปลูกป่าลดภาวะโลกร้อน ปตท.สผ. (สวนหิน ประสมยาม) รอยเท้าโบราณบนลานหิน วิถีเกษตรดั้งเดิม พื้นที่เกษตรกรรมเชิงเดี่ยวขนาดใหญ่ (เช่น ไร่มัน ไร่ข้าวโพด) และสวนป่าเศรษฐกิจ ออป. (ภาพที่ 18-21)

เส้นทางจักรยานสวนวนวิทย์สะแกราช

ภาพที่ 18 จุดท่องเที่ยวและทัศนียภาพระหว่างเส้นทางจักรยานในพื้นที่สวนวนวิทย์สะแกราช

ทัศนียภาพ ทัศนียภาพ ระหว่างทาง

จุดท่องเที่ยว

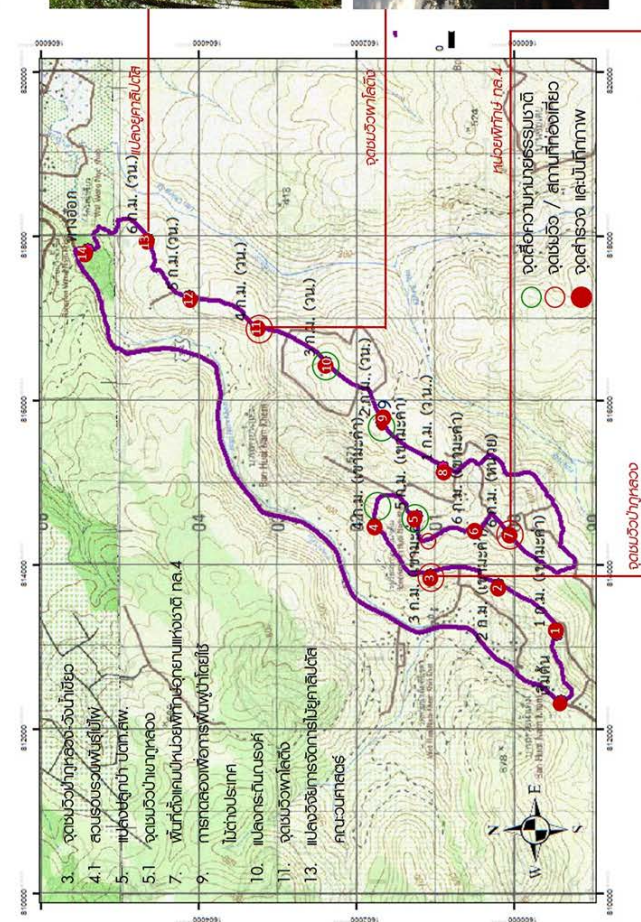
ระยะทาง จุดท่องเที่ยว 7-8 กม.

- สภาพภูมิทัศน์ที่สวยงาม เป็นระเบียบ และมีความหลากหลาย
- วิว อุโมงค์ต้นไม้ สวนป่า ป่าหลากหลายสายพันธุ์ แปลงดง สลับเป็นช่วง (ป่า กรรณวนพันธุ์พืชผสม กรรณวนป่า กรรณวนป่า ป่าดง ทุ่งหญ้า ป่าดง ทุ่งหญ้า ป่าดง)
- ร่มรื่น มีเส้นทางให้คนไปพักผ่อนเล่นทาง

เหมาะแก่การท่องเที่ยวในรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการจัดการป่าไม้

เส้นทางจักรยานเขมาค่า

แผนที่เส้นทางจักรยานเขมาค่า

ภาพที่ 19 จุดท่องเที่ยวและทัศนียภาพระหว่างเส้นทางจักรยานเขมาค่า

จุดท่องเที่ยว

ระยะห่าง จุดท่องเที่ยว 1-3 กม.

ทัศนียภาพ ระหว่างทาง

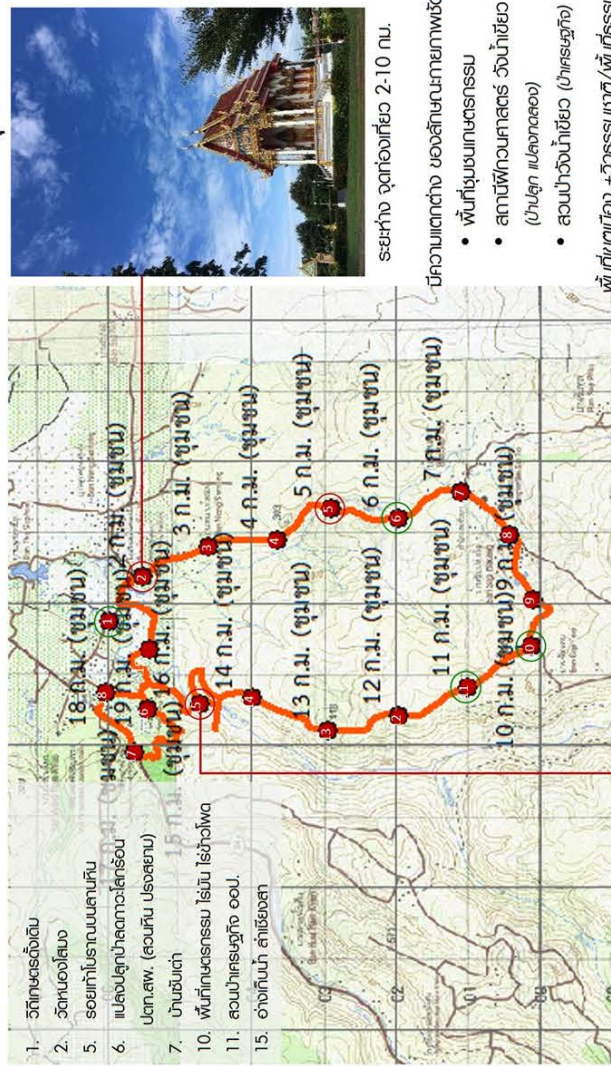

- เขตป่า 58 %
- วิว ป่าปลูก (ฝั้ว กระเทียม พริก ผักสวนครัว)
  - พื้นที่โล่ง จุดชมวิว ลานกางเต็นท์
  - ร่มรื่น มีเส้นทางเดินป่าศึกษาธรรมชาติ
- เขตเมือง 48 %
- วิว ธรรมชาติ จากระยะใกล้
  - ร่มรื่น ไม่ร้อนเกินไปจากลมพัด

ในบางช่วง เส้นทางจักรยานเขมาค่า มีเส้นทางเป็นทางเป็นบางช่วง

เส้นทางจักรยานวิถีชุมชน

ระยะห่าง จุดท่องเที่ยว 2-10 กม.

มีความแตกต่าง ของลักษณะกายภาพชัดเจน

- พื้นที่ชุมชนเกษตรกรรม
- สถานีพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ (บ้านตุ๊ก และจันทอง)
- สวนป่าวังน้ำเขียว (ป่าศรีบุญทิพย์)

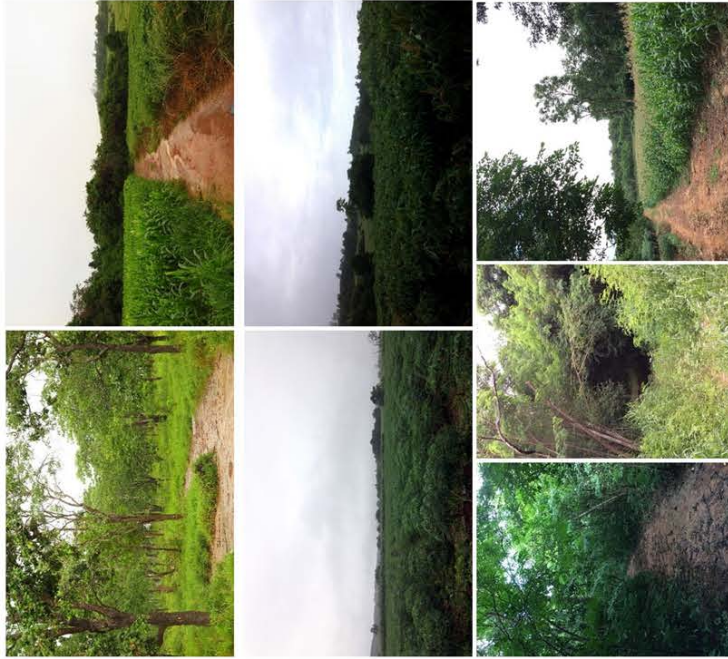
พื้นที่เขตเมือง + วิถีชุมชน/พื้นที่ธรรมชาติ

แนวทางการท่องเที่ยวในรูปแบบกิจกรรมในพื้นที่ธรรมชาติ (adventure) กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและเรียนรู้ วิถีชุมชน

ภาพที่ 20 จุดท่องเที่ยวและทัศนียภาพระหว่างเส้นทางจักรยานวิถีชุมชน

ทัศนียภาพ ทัศนียภาพ ระหว่างทาง

ธรรมชาติ

- วิถี สอนป่า (สวนป่าเขียว) แปลงปลูกป่า ป่าพื้นฟู ป่าดั้งเดิม ปรางค์ยา (อ.ป.)
- แหล่งพื้นที่เกษตรกรรมขนาดใหญ่ ไร่ป้า ไร่บัวไฟ (อ.ป.) จุดชมวิว
- ค่อยข้างสูง สมน้ำเขียว (อ.ป.)
- สมน้ำเขียว มีสภาพป่าไม้เบญจพรรณ ค่อยข้างรก ไร่สัณฐานขนาดใหญ่ (อ.ป.)

เขตเมือง

- วิถี ชีวิตดั้งเดิมชุมชนเกษตรกรรม
- ร้อน ไม่ร่มเงาไม้ใหญ่ปกคลุมเส้นทาง

แหล่งท่องเที่ยว จุดสื่อความหมาย

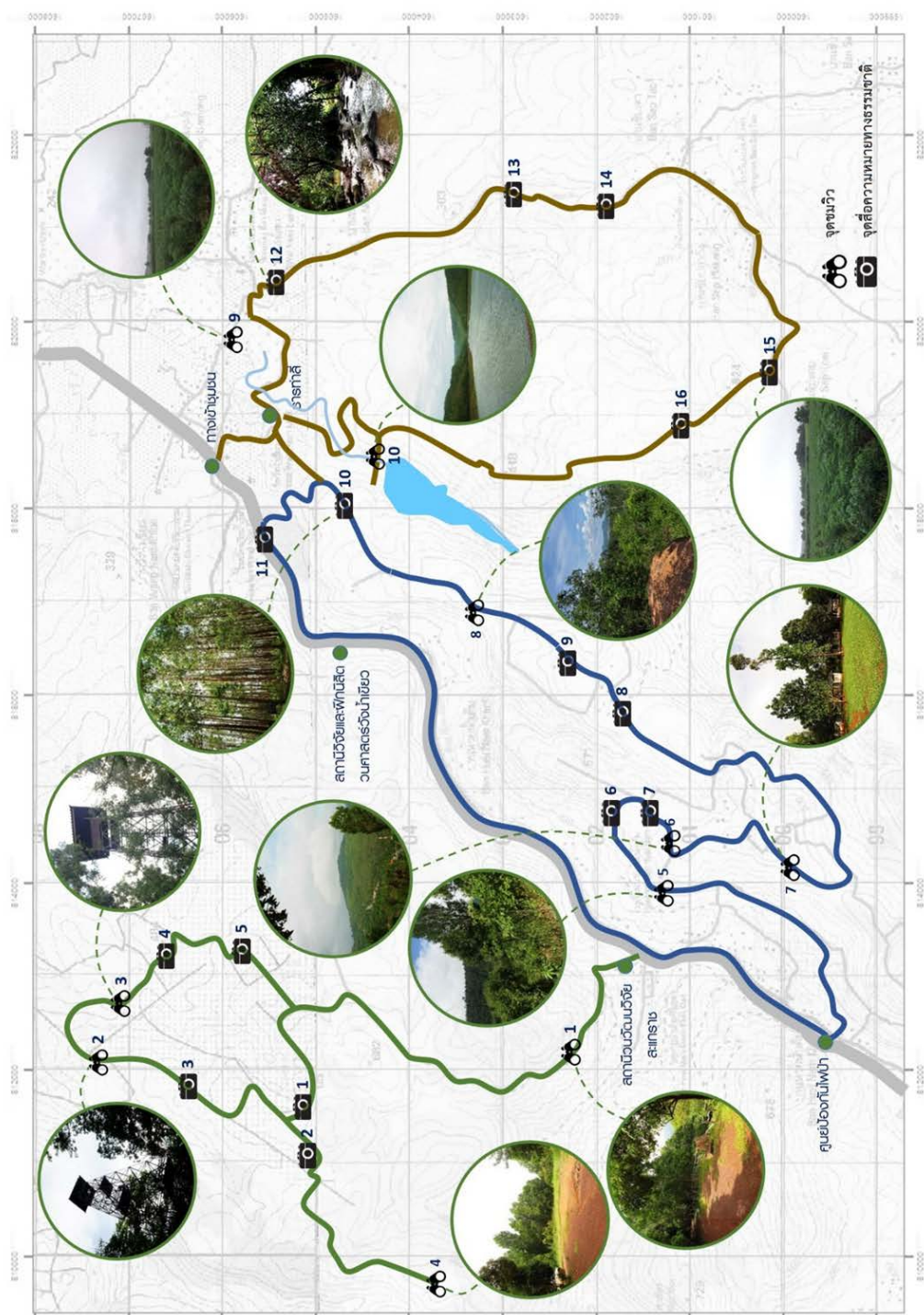
สัญลักษณ์

จุดชมวิว

1. จตุรวิภังโกปนทนต์ 1
2. จตุรวิภังโกปนทนต์ 2
3. จตุรวิภังโกปนทนต์ 1
4. จตุรวิภังโกปนทนต์ 1 (ปกติจาสะเนกราช)
5. จตุรวิภังโกปนทนต์ 1 (ปกติจาสะเนกราช)
6. จตุรวิภังโกปนทนต์ 1
7. จตุรวิภังโกปนทนต์ 1 (ปกติจาสะเนกราช)
8. จตุรวิภังโกปนทนต์ 1
9. จตุรวิภังโกปนทนต์ 1
10. จตุรวิภังโกปนทนต์ 1

จุดสื่อความหมายทางธรรมชาติ

1. แลงบลูกระถินเทพาประดู่ พะยูง
2. แลงบลูทึ่มพื้นเมือง
ภาวไพร่างไม้กระถินเทพา
3. แลงบลูพญานิ้ม ญากลิบดัส /กระถิน
4. แลงที่เห็นฟูๆโดยที่ไม่มีตุลาริดัส และกระถินยักษ์
5. แลงบลูท่งพื้นเมือง
6. สารรวมพญานิ้มไม้ไผ่
7. แลงบลูป่า ปดหสม.
8. กากหระลอมที่ถากที่ป่นฟูๆโดยใช้น้ำด่างประเทศ
9. แลงกระถินแตรงค์
10. แลงที่จัดการจัดการกับตุลาริดัส คมเวสสาสตร์
11. สารรวมที่ฟูไปบาสลิมพระเกียรติ 9
12. รังทองโสมง
13. รอยเท้าโบราณบานหิน
14. แลงบลูป่าดอกกาละโคกริม ปดห.สม. (สวนหิน
ประสงค์)
15. พื้นที่เกษตรกรรม ไร่แก้ว ไร่ข้าวโต
16. สวนป่าเศรษฐี ออป.

ภาพที่ 21 จุดท่องเที่ยวและจุดชมวิวเส้นทางจักรยานโคราชยามเช้าที่ปางน้ำเขียว – ป่าภูเขาสอง จังหวัดนครราชสีมา

4.2.3 สิ่งอำนวยความสะดวกและบริการทางการท่องเที่ยว

สิ่งอำนวยความสะดวกและบริการสำหรับเส้นทางจักรยานท่องเที่ยว แบ่งได้เป็น 3 ประเภท ได้แก่ 1) สิ่งอำนวยความสะดวกบริเวณจุดเริ่มต้นและจุดสิ้นสุดการปั่น 2) สิ่งอำนวยความสะดวกระหว่างการปั่น และ 3) สิ่งอำนวยความสะดวกและบริการสนับสนุนการท่องเที่ยวอื่นๆ จากการสำรวจสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการด้านการท่องเที่ยวสำหรับเส้นทางจักรยานในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติวังน้ำเขียว – ป่าภูเขาลวง มีรายละเอียดดังนี้

1) สิ่งอำนวยความสะดวกบริเวณจุดเริ่มต้นและจุดสิ้นสุดการปั่น

สิ่งอำนวยความสะดวกบริเวณจุดเริ่มต้นและจุดสิ้นสุดการปั่น เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อเตรียมความพร้อมของนักปั่นทั้งการสร้างความเข้าใจกฎระเบียบ ข้อปฏิบัติและข้อมูลเส้นทาง เตรียมความพร้อมของร่างกายและจักรยาน เก็บสิ่งของ รวมทั้งพักร่างกายและเตรียมพร้อมเดินทางหลังการปั่น สิ่งที่มีในบริเวณดังกล่าว ได้แก่

- ป้ายสื่อความหมายต่างๆ ประกอบด้วย ป้ายทางเข้า ป้ายบอกตำแหน่ง ป้ายหรือสื่อ แสดงข้อมูลเส้นทาง (ข้อมูลทั่วไป บอกเวลาทำการ กิจกรรม ระดับความยาก-ง่ายของเส้นทาง) ข้อปฏิบัติที่ประกาศใช้ร่วมกันในพื้นที่ แจ้งเตือนภัยและเบอร์โทรศัพท์ฉุกเฉิน ก่อนเข้าเส้นทาง
- ที่จอดรถยนต์หรือรถตู้สำหรับนักปั่น
- พื้นที่จอดและพักรถจักรยาน
- ห้องอาบน้ำ และห้องสุขา
- จุดพัก ประกอบด้วย พื้นที่พักของนักปั่นในลักษณะพื้นที่พักคอย อาจมีบริการน้ำดื่มของว่างและถังขยะ และพื้นที่ตรวจเช็คสภาพจักรยาน และซ่อมบำรุงในเบื้องต้น

สำหรับสิ่งอำนวยความสะดวกบริเวณจุดเริ่มต้นและจุดสิ้นสุดการปั่นที่มีในเส้นทางจักรยานพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติวังน้ำเขียว – ป่าภูเขาลวง ยังไม่เพียงพอต่อการรองรับการปั่นจักรยานท่องเที่ยว มีเพียงป้ายแสดงตำแหน่งด้านหน้า ในเส้นทางปั่นจักรยานในพื้นที่ชุมชน มีที่จอดรถยนต์สำหรับชุมชนและมีค่าใช้จ่าย มีจุดพัก เป็นลักษณะพื้นที่พักคอย จุดบริการน้ำดื่ม ของว่างและถังขยะที่ใช้ร่วมกับชุมชน ในพื้นที่สถานีวนวัฒนวิจัยสะแกราชมีพื้นที่จอดรถ พื้นที่จอดและพักรถจักรยาน ห้องอาบน้ำ และห้องสุขา พื้นที่พักคอย สถานที่บริการเครื่องดื่มและอาหาร มีถังขยะและสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ แต่ปัจจุบันเป็นการใช้สำหรับนักวิจัยหรือนักท่องเที่ยวที่เข้าพักในสถานีนี้อยู่เท่านั้น ยังไม่รองรับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติหรือกิจกรรมการท่องเที่ยวปั่นจักรยาน

พื้นที่ที่สามารถเพิ่มสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อเป็นจุดเริ่มต้นและจุดสิ้นสุดการปั่น ได้แก่บริเวณ 1) ทางเข้าบริเวณทางขึ้นเขามะค่าและทางออกบริเวณแปลงวิจัยการจัดการไม้ยูคาลิปตัส 2) สถานีวนวัฒนวิจัยสะแกราช 3) สวนรวมพันธุ์กรรมไม้ป่าเฉลิมพระเกียรติ ร.9 (สวนรุกชาติ) 4) สันเขื่อนลำเชียงสา 5) เส้นทางเข้าชุมชน เนื่องจากใกล้ถนนสายหลักเข้าถึงได้สะดวก มีพื้นที่เพียงพอ รวมทั้งมีสิ่งก่อสร้างและสิ่งอำนวยความสะดวกอยู่บ้างแล้ว และไม่ส่งผลกระทบต่อทัศนียภาพและสภาพแวดล้อม

7) สิ่งอำนวยความสะดวกระหว่างการปั่น

สิ่งอำนวยความสะดวกระหว่างการปั่น เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกที่จัดเตรียมให้นักปั่นในเส้นทางจักรยานระหว่างการปั่น ได้แก่

- ป้ายสื่อความหมายต่างๆ ประกอบด้วย 1) ป้ายสื่อความหมายสนับสนุนการท่องเที่ยว ได้แก่ ป้ายหรือสัญลักษณ์แสดงแหล่งท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวก จุดชมวิวและจุดสื่อความหมายทางธรรมชาติต่างๆ 2) ป้ายสื่อความหมายเพื่อความปลอดภัยของนักปั่น ได้แก่ ป้ายบอกทาง ป้ายบอกทางบริเวณทางร่วมทางแยก รวมทั้งมีอุปกรณ์และสัญลักษณ์เพื่อความปลอดภัยสำหรับผู้ปั่นจักรยาน เช่น สัญลักษณ์ทางจักรยานทุกระยะ 250 เมตร สัญลักษณ์ไฟกระพริบบนป้าย เป็นต้น
- จุดบริการช่วยเหลือฉุกเฉินทั้งนักปั่นและจักรยาน จุดซ่อม หรือจุดแจ้งเหตุฉุกเฉิน (ระยะห่างอาจใช้ตามระยะเหมาะสมของการเดิน คือ 500 เมตร ถึง 1 กิโลเมตร หรือใช้ระบบการจัดการ เช่น แจกอุปกรณ์แจ้งเหตุฉุกเฉินบริเวณจุดเริ่มต้น)
- จุดพัก ทั้งในลักษณะศาลาและที่นั่งพัก บริเวณจุดพักหลักควรมีห้องน้ำ และถังขยะ

สิ่งอำนวยความสะดวกระหว่างการปั่น ที่มีในเส้นทางจักรยานโครงข่ายพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติวังน้ำเขียว – ป่าภูเขาลวง ได้แก่ ป้ายสื่อความหมายบางประเภท เช่น ป้ายบอกทางบริเวณทางแยก (ในเส้นทางจักรยานสถานีวนวัฒนวิจัยสระแกราซและเส้นทางจักรยานชุมชน) มีป้ายแสดงตำแหน่งจุดสื่อความหมายทางธรรมชาติบ้างบางแห่ง ซึ่งพบมากในเส้นทางจักรยานสถานีวนวัฒนวิจัยสระแกราซ (เช่น ในเส้นทางจักรยานสถานีวนวัฒนวิจัยสระแกราซ พบบริเวณลานลามิน่า บริเวณพื้นที่การทดแทนในสวนป่า และศูนย์รวมพันธุ์ไม้โตเร็วในต่างประเทศสกุลอะคาเซียและยูคาลิปตัส ในเส้นทางจักรยานเขามะค่า พบบริเวณแปลงทดสอบพันธุ์ไม้ยูคาลิปตัส ยูโรฟิลล่า) และพื้นที่จุดพักในหลายบริเวณ ทั้งประเภท ศาลาหรือที่นั่งพักริมทาง ศาลาที่พักบริเวณจุดชมวิว พื้นที่พักริมบริเวณจุดกางเต็นท์ ซึ่งพบมากในเส้นทางจักรยานเขามะค่า และเส้นทางสถานีวนวัฒนวิจัยสระแกราซ (เส้นทางละ 2 ตำแหน่ง) พบห้องน้ำ 2 ตำแหน่ง บริเวณหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ ทล. 4 และวัดหนองโสมง และมีเสาไฟฟ้าตั้งแต่ทางเข้าถึงพื้นที่ชุมชนบ้านซับเต่า ก่อนถึงพื้นที่เกษตรกรรมเชิงเดี่ยว แต่ยังไม่มีการไฟฟ้าส่องสว่างตามเส้นทางจักรยาน

การเพิ่มพื้นที่พักริม จุดบริการช่วยเหลือฉุกเฉิน หรือสิ่งอำนวยความสะดวกระหว่างเส้นทางจักรยาน ควรเพิ่มบริเวณที่เส้นทางจักรยานค่อนข้างยาก สภาพผิวทางไม่ดี ความชันสูง มีโอกาสเกิดอุบัติเหตุระหว่างการปั่นได้ง่าย หรือบริเวณจุดชมวิวระหว่างเส้นทางจักรยาน มีพื้นที่เพียงพอสำหรับการเป็นจุดพักหรือการเพิ่มสิ่งอำนวยความสะดวก มีพื้นที่เพียงพอสำหรับจอดพักจักรยาน และไม่กีดขวางการจราจร

8) สิ่งอำนวยความสะดวกและบริการสนับสนุนอื่นๆ

สิ่งอำนวยความสะดวกและบริการสนับสนุนอื่นๆ เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวก่อนและหลังการปั่น ได้แก่

- บริการที่พักแรม หรือ บ้านพัก
- ร้านอาหาร และร้านขายของฝากต่างๆ
- บริการสนับสนุนการเดินทาง

สิ่งอำนวยความสะดวกและบริการสนับสนุนอื่นๆในเส้นทางจักรยาน มีที่พักแรมและลานกางเต็นท์ รวมทั้งบริการอาหารและเครื่องดื่ม บริเวณหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ ทล. 4 และสถานีวนวัฒนวิจัยสระเกษ สำหรับนักท่องเที่ยวที่จองล่วงหน้า และมีพื้นที่รองรับสำหรับการกางเต็นท์บริเวณจุดชมวิวดวนป่าห้วยน้ำเค็ม (หลังคาสะแกราช) และบริเวณแปลงทดสอบพันธุ์ไม้ยูคาลิปตัส ยูโรฟิลล่า (เส้นทางเขามะค่า)

เพื่อสนับสนุนการปั่นจักรยานท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพ ควรปรับปรุงและจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน ทั้งสิ่งอำนวยความสะดวกบริเวณจุดเริ่มต้นและจุดสิ้นสุดการปั่น สิ่งอำนวยความสะดวกระหว่างการปั่น และสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการสนับสนุนอื่นๆ เพื่ออำนวยความสะดวกและสร้างมาตรฐานทางความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวและทรัพยากรการท่องเที่ยวในเขตพื้นที่คุ้มครองที่มีความเปราะบาง

4.3 การประเมินความพร้อมของการบริหารจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการด้านการท่องเที่ยวของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาส่วนนี้ ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์เชิงลึกตัวแทนหน่วยงานและชุมชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในโครงข่ายการท่องเที่ยวป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง ทั้งในส่วนของผู้กำหนดนโยบายหรือผู้ขับเคลื่อนนโยบายการพัฒนาการท่องเที่ยวและผู้ปฏิบัติงานระดับหน่วยงานในพื้นที่ 11 หน่วยงาน จำนวนผู้ให้ข้อมูล 20 คน จำแนกเป็นหน่วยงานกลุ่มต่างๆ ดังนี้

1. **หน่วยงานที่มีส่วนได้ส่วนเสียหลัก (key stakeholders)** คือ หน่วยงานเกี่ยวข้องโดยตรงในการดำเนินการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่โครงข่ายการท่องเที่ยวป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง เป็นหน่วยงานที่มีความสำคัญต่อความสำเร็จของการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่โครงข่ายฯ และเป็นหน่วยงานที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ ประกอบด้วย 5 หน่วยงาน ได้แก่ 1) องค์การบริหารส่วนตำบลอุดมทรัพย์ 2) อุทยานแห่งชาติทับลาน 3) องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเขตนครราชสีมา 4) สถานีวนวัฒนวิจัยสระเกษ และ 5) สถานีวิจัยและฝักนิสิตวนศาสตร์วังน้ำเขียว
2. **หน่วยงานที่มีส่วนได้ส่วนเสียรอง (secondary stakeholders)** คือ หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่โครงข่ายการท่องเที่ยวฯ แต่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องในการ

ดำเนินงานโดยตรง แต่จะเป็นหน่วยงานที่มีส่วนในการกำหนดนโยบายหรือมีภารกิจสนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่โครงข่ายการท่องเที่ยวฯ ประกอบด้วย 6 หน่วยงาน ได้แก่ 1) หน่วยป้องกันรักษาป่า นม.3 2) สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 8 3) สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดนครราชสีมา 4) สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดนครราชสีมา 5) การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) สำนักงานนครราชสีมา และ 6) สมาคมธุรกิจท่องเที่ยวจังหวัดนครราชสีมา

โดยในแต่ละหน่วยงานมีการดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่โครงข่ายการท่องเที่ยวฯ ดังนี้

1) องค์การบริหารส่วนตำบลอุโมงค์

องค์การบริหารส่วนตำบลอุโมงค์เป็นหน่วยงานที่มีภารกิจโดยตรงในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่โครงข่ายการท่องเที่ยวฯ และมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยภารกิจหลักที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย 1) การส่งเสริมการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่สนับสนุนการท่องเที่ยวและเร่งรัดการปรับปรุงมาตรฐานในเรื่องสิ่งอำนวยความสะดวกความปลอดภัยและสุขอนามัย 2) การพัฒนา บุธนะ และฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ศาสนาและวัฒนธรรมเดิมที่มีอยู่แล้ว และ 3) การส่งเสริมพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ที่มีศักยภาพสามารถเชื่อมโยงธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชน โดยรักษาไว้ความหลากหลายทางชีวภาพ และสร้างความมั่นคงของฐานทรัพยากรธรรมชาติ ในระยะเวลาที่ผ่านมาองค์การบริหารส่วนตำบลอุโมงค์มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องในการพัฒนาการท่องเที่ยว กิจกรรมที่สำคัญ ได้แก่ 1) การจัดทำมาตรฐานประเมินโฮมสเตย์ โดยทางองค์การบริหารส่วนตำบลอุโมงค์ได้กำหนดเกณฑ์ในประเมินขึ้นมาและนำไปใช้เฉพาะโฮมสเตย์ในเขตพื้นที่รับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลอุโมงค์เท่านั้น ทั้งนี้การสร้างเกณฑ์มาตรฐานดังกล่าวดำเนินการขึ้นเพื่อเตรียมความพร้อมในการขอรับรองมาตรฐานโฮมสเตย์จากกรมการท่องเที่ยว โดยในปัจจุบันมีเพียงยุบลโฮมสเตย์เท่านั้นที่มีความพร้อมในการเข้าขอรับรองมาตรฐานดังกล่าว 2) การสำรวจเส้นทางท่องเที่ยว 5 เส้นทางโดยเป็นการกำหนดจุดนำเที่ยวที่น่าสนใจในพื้นที่ เช่น วัด แหล่งซื้อไม้กวาด การบริการนวดแผนไทย แต่ยังไม่มีการประเมินศักยภาพของเส้นทางดังกล่าว และยังไม่มีการออกแบบรายการนำเที่ยวและการจัดมัคคุเทศก์ท้องถิ่นในการบริการนำเที่ยวและให้ความรู้แก่ผู้มาเยือน 3) การเปิดแหล่งท่องเที่ยวใหม่ที่มีความนิยมอย่างมากในปัจจุบัน นั่นคือ น้ำตกธารทาลี ซึ่งมีความสวยงาม มีน้ำใสไหลทั้งปี โดยแหล่งต้นน้ำมาจากอ่างเก็บน้ำลำเชียงสา และเขาอีโลดิง และในพื้นที่มีการจัดภูมิทัศน์และบริการสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน เช่น ลานจอดรถ ห้องน้ำ ห้องสุขา แก้วน้ำดื่ม ไม้กวาดบริการนักท่องเที่ยว จุดจำหน่ายสินค้าที่ระลึก

2) อุทยานแห่งชาติทับลาน

อุทยานแห่งชาติทับลาน มีภารกิจหลักของการจัดการพื้นที่ตามวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งอุทยานแห่งชาติ ได้แก่ 3 ประการ คือ 1) เพื่อคุ้มครองและบำรุงรักษาระบบนิเวศและทรัพยากรธรรมชาติ 2) เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้เป็นแหล่งค้นคว้าวิจัยและการศึกษาหาความรู้ และ 3) เพื่อจัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและนันทนาการสำหรับประชาชนทั่วไป โดยภาพรวมการดำเนินงานด้านการพัฒนาการท่องเที่ยว

ในเขตอุทยานแห่งชาติทับลาน ได้มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่ที่มีศักยภาพ เช่น เขามะค่า เขื่อนลำปายมาศ เขื่อนลำนมูน น้ำตกบ่อทอง น้ำตกสวนห้อม ห้วยขมิ้น ห้วยใหญ่ใต้ น้ำตกห้วยคำภู น้ำตกห้วยใหญ่ ผาเก็บตะวัน ลำแปรง แต่การดำเนินงานในปัจจุบันพบว่าการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวนั้นมีอุปสรรคในการขับเคลื่อนการดำเนินงานเนื่องจากทางอุทยานแห่งชาติทับลานต้องเร่งแก้ไขปัญหาเรื่องการบุกรุกที่ดินของอุทยานแห่งชาติเป็นภารกิจลำดับแรกๆ เนื่องจากผลกระทบจากปัญหาดังกล่าวนั้นมีความเสี่ยงต่อการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ อย่างไรก็ตามทางอุทยานแห่งชาติทับลานมีการวางแผนในการจัดแบ่งเขตการใช้ประโยชน์เพื่อการท่องเที่ยวและกำลังปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกที่ปัจจุบันค่อนข้างเสื่อมโทรมเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวในอนาคต สำหรับพื้นที่หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ ทล. 4 (เขามะค่า) อุทยานแห่งชาติทับลาน ซึ่งเป็นจุดท่องเที่ยวในโครงข่ายการท่องเที่ยวฯ ได้มีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่มาเยือนพื้นที่ ได้แก่ ห้องน้ำ ห้องสุขา ลานจอดรถ ลานกางเต็นท์ รวมถึงศูนย์บริการนักท่องเที่ยว แต่ขาดการบำรุงรักษาให้อยู่ในสภาพพร้อมใช้งาน เนื่องจากการขาดงบประมาณและอัตรากำลังในการดูแลพื้นที่ เช่นเดียวกับปัญหาที่พบในจุดท่องเที่ยวอื่นๆ ของอุทยานแห่งชาติทับลาน นอกจากนี้ยังขาดการพัฒนากิจกรรมในการเสริมสร้างประสบการณ์ในการเรียนรู้ธรรมชาติ จึงทำให้ในปัจจุบันนักท่องเที่ยวใช้เวลาเรียนรู้และศึกษาธรรมชาติในพื้นที่ค่อนข้างน้อย

3) สวนป่าวังน้ำเขียว องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เขตนครราชสีมา

สวนป่าวังน้ำเขียว (สวนป่าปักธงชัย แปลงวังน้ำเขียวเดิม) ภายใต้การบริหารจัดการขององค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเขตนครราชสีมา เป็นหน่วยงานที่มีภารกิจโดยตรงในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่โครงข่ายการท่องเที่ยวฯ ในปัจจุบันได้กำหนดภารกิจหลักในการพัฒนาธุรกิจบริการการท่องเที่ยวอย่างครบวงจรสอดคล้องกับนโยบายขององค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ โดยรูปแบบการท่องเที่ยวเน้นการพัฒนาการบริการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในสวนป่าเศรษฐกิจให้ได้มาตรฐานในการบริการ ทั้งในด้านความสะดวกสบาย ความสวยงามของบ้านพัก ระบบการให้บริการ รวมถึงการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว การจัดกิจกรรมและการส่งเสริมการตลาดในแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ในความรับผิดชอบของแต่ละเขต ในปัจจุบันพื้นที่สวนป่าปักธงชัย แปลงวังน้ำเขียว ยังไม่มีการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างเป็นรูปธรรม ยังไม่มีผลการดำเนินการที่ชัดเจน การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการในพื้นที่ถือได้ว่ายังอยู่ในช่วงเริ่มต้นสำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยวในอนาคต สวนป่าปักธงชัยฯ แต่ได้กำหนดแผนงานที่จะพัฒนาพื้นที่บริเวณอ่างเก็บน้ำลำเชียงสา ภายใต้ชื่อโครงการ “สร้างศูนย์ประชารัฐเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน สวนป่าวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา” โดยได้ดำเนินการตามยุทธศาสตร์ที่ 5 ซึ่งโครงการดังกล่าวอยู่ในช่วงการเสนอพิจารณาของงบประมาณจากรัฐ โดยยื่นของงบประมาณประจำปี 2562 ซึ่งหากได้รับการอนุมัติจะสามารถดำเนินการได้ในช่วงหลังเดือนตุลาคม 2561

4) สถานีวนวัฒนวิจัยสระแกรซ

สถานีวนวัฒนวิจัยสระแกรซ เป็นหน่วยงานที่ไม่ได้กำหนดภารกิจหลักด้านการท่องเที่ยวโดยตรงแต่มีภารกิจหลักในด้านการศึกษาเพื่อสร้างองค์ความรู้และพัฒนาเทคโนโลยีที่เหมาะสม เพื่อใช้ในการจัดสวนป่าเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน ถ่ายทอดเทคโนโลยี และบริการวิชาการด้านป่าไม้ การดำเนินกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวของหน่วยงานในปัจจุบันในพื้นที่สถานีวิจัยสระแกรซปัจจุบันมีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและการ

บริการด้านการท่องเที่ยว ส่วนหนึ่งเนื่องจากการได้รับการส่งเสริมและรับนโยบายจากส่วนกลางให้มีการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงการเรียนรู้ ในปัจจุบันมีการจัดโครงการสร้างสวนสมุนไพร กิจกรรมรุกรูขกร และการพัฒนาโปรแกรมการท่องเที่ยว ซึ่งคาดว่าจะสามารถประสบความสำเร็จตามที่ตั้งไว้ในอนาคต นอกจากนี้สถานีวิวัฒนวิจัยสะแกราขอยู่ในช่วงของการดำเนินการพัฒนาแผนงานการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยว โดยจะกำหนดให้อยู่ในภารกิจของหน่วยงานให้ชัดเจน ประกอบด้วย 1) แผนงานการรองรับการท่องเที่ยวเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยมีกลุ่มผู้สนใจ คือ นักวิจัย นักเรียน นักศึกษา และ 2) การพัฒนาการจัดโปรแกรมการศึกษาเรียนรู้ โดยมีคู่มือหลักสูตรการเรียนรู้เกี่ยวกับระบบนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพที่มหาวิทยาลัยมหาสารคามได้พัฒนาขึ้น และใช้พื้นที่ของสถานีวิจัยเป็นแหล่งเรียนรู้

5) สถานีวิจัยและฝักนิสิตวนศาสตรังน้ำเชี่ยว

สถานีวิจัยและฝักนิสิตวนศาสตรังน้ำเชี่ยวมีภารกิจหลักในการเป็นแหล่งฝักงานของนิสิตคณะวนศาสตร การเป็นพื้นที่วิจัยศาสตรด้านป่าไม้ และการให้บริการด้านการเป็นแหล่งเรียนรู้ระบบนิเวศ ธรรมชาติ และศึกษาพันธุ์ไม้ การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวในปัจจุบันเน้นการเป็นสถานที่รองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ส่งเสริมการเรียนรู้ มีการนำชมและบรรยายข้อมูล โดยที่ผ่านมากลุ่มที่เข้าใช้บริการจะเป็นกลุ่มนักเรียน และนักศึกษาที่เข้ามาศึกษาเรียนรู้ โดยส่วนใหญ่จะเป็นหน่วยงานของสถาบันการศึกษาที่เข้ามาใช้พื้นที่ ซึ่งต้องมีการขอเข้าใช้พื้นที่ไปที่คณะวนศาสตร ในช่วงเวลาที่ผ่านมากการพัฒนาการท่องเที่ยวทั้งในเรื่องของสิ่งอำนวยความสะดวกมีความพร้อมในระดับหนึ่ง เช่น ที่พัก โรงอาหาร แต่ขาดความพร้อมเรื่องของวิทยากรในการบรรยายที่อาจเป็นข้อจำกัดอย่างหนึ่งในการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวของสถานีวิจัยและฝักนิสิตวนศาสตรังน้ำเชี่ยว การดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวถือได้ว่าเป็นการพัฒนาแบบค่อยเป็นค่อยไป ด้วยข้อจำกัดหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นงบประมาณและบุคลากร แต่ที่ผ่านมานักท่องเที่ยวที่เข้ามาก็มักจะเป็นกลุ่มคณะนักเรียน นักศึกษา ซึ่งส่วนใหญ่ก็มีความพึงพอใจต่อการได้มาเรียนรู้และศึกษาธรรมชาติในพื้นที่ ปัจจุบันด้านงบประมาณกับบุคลากรเป็นปัจจัยอุปสรรคอย่างหนึ่งที่ทำให้การพัฒนาการท่องเที่ยวในสถานีวิจัยและฝักนิสิตวนศาสตรเป็นไปค่อนข้างช้า เนื่องจากคณะวนศาสตรมีรายได้น้อย โดยเฉลี่ย 200,000 – 300,000 บาทต่อปี ซึ่งต้องนำไปใช้พัฒนาหรือจัดจ้างบุคลากรประจำสถานีวิจัยและฝักนิสิตวนศาสตรเป็นลำดับแรก การพัฒนาในเรื่องอื่นที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เช่น การพัฒนาระบบสื่อความหมายธรรมชาติ การพัฒนาห้องพักให้ได้มาตรฐาน จึงยังไม่สามารถดำเนินการได้อย่างเต็มที่ เช่นเดียวกับวิทยากรที่หากมีคณะนักศึกษามาเป็นกลุ่มใหญ่ ต้องมีการทำเรื่องขอความอนุเคราะห์วิทยากรจากคณะวนศาสตร หรือจากสถานีวิวัฒนวิจัยสะแกราขามาเป็นวิทยากรบรรยาย

6) หน่วยป้องกันรักษาป่า นม.3

หน่วยป้องกันรักษาป่า นม.3 (วังน้ำเชี่ยว) เป็นหน่วยงานที่ไม่มีการฝักหลักโดยตรงที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยว แต่มีภารกิจหลักในด้านการปราบปรามและป้องกันการตัดไม้ทำลายป่า สัตว์ป่าสงวน และการประชาสัมพันธ์ให้รับทราบข้อมูลทางกฎหมาย ในส่วนของการท่องเที่ยวนั้น ที่ผ่านมาหน่วยงานไม่มีการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวโดยตรง แต่ทำหน้าที่ในการกำกับดูแลการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ดูแลรับผิดชอบให้เป็นไปตามกฎระเบียบ ไม่ลุกล้ำพื้นที่ หรือสร้างความเสียหาย รวมถึงเป็นหน่วยงานสำคัญที่มีความพร้อมในเรื่องของการสนับสนุนเจ้าหน้าที่เข้าไปมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือและดูแลนักท่องเที่ยวหากมี

การจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่ เช่น การจัดกิจกรรมปั่นจักรยานของจังหวัด หน่วยงานฯ เข้าไปมีส่วนร่วมในการอำนวยความสะดวกด้านสถานที่ของหน่วยเป็นจุดพัก และเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานเป็นผู้ดูแลความปลอดภัยระหว่างประกอบกิจกรรมร่วมกับหน่วยงานอื่นในพื้นที่

7) สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 8 กรมป่าไม้

สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 8 เป็นหน่วยงานที่มีภารกิจหลักในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ในรูปแบบป่าชุมชน ป่าในเมือง วนเกษตร และอื่นๆ ซึ่งไม่มีภารกิจหลักด้านการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวโดยตรง การดำเนินงานของหน่วยงานที่ผ่านมาไม่ได้มีส่วนเข้าไปเกี่ยวข้องหรือพัฒนาการท่องเที่ยวโดยตรง เนื่องจากไม่ใช่ภารกิจหลักของหน่วยงาน แต่ในช่วง 4 -5 ปีที่ผ่านมาได้มีการเข้าไปดูแลและส่งเสริมศักยภาพของชุมชนในเรื่องของการดูแลรักษาป่าชุมชน โดยบางชุมชนมีศักยภาพและความพร้อมจึงได้มีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ซึ่งทางหน่วยงานได้เห็นถึงพัฒนาการของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น จึงได้มีส่วนร่วมในการเสนอชื่อชุมชนเข้าประกวดรางวัลต่างๆ ของกรมป่าไม้ ส่วนในเรื่องการพัฒนาการท่องเที่ยวในป่าชุมชนทางกรมป่าไม้ยังไม่ได้มีนโยบายที่ชัดเจนในการสนับสนุน วัตถุประสงค์หลักคือการให้แต่ละหน่วยงานดูแลป่าไม้โดยมีการส่งเสริมการท่องเที่ยวตามศักยภาพของชุมชน นอกจากนี้ สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 8 ได้นำเสนอประเด็นปัญหาที่สำคัญเกี่ยวกับการขอใช้พื้นที่ป่าสงวนที่ไม่ถูกต้องตามระเบียบ ทำให้เกิดปัญหาความขัดแย้งตามมาระหว่างหน่วยงานกับชุมชน ซึ่งปัญหาดังกล่าวเป็นปัญหาที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อพัฒนาการท่องเที่ยว ซึ่งทางหน่วยงานสามารถช่วยเหลือในเรื่องการให้ความรู้และคำแนะนำการดำเนินการที่ถูกต้อง

8) สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดนครราชสีมา

สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดนครราชสีมา เป็นหน่วยงานที่มีภารกิจหลักในการประสานความร่วมมือในการดำเนินการป้องกันและการแก้ไขปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมทุกระดับ รวมถึงการแก้ไขปัญหา เรื่องร้องเรียนที่เกี่ยวข้องกับป่าไม้ การดำเนินการในเรื่องของการขอใช้พื้นที่ ในปัจจุบันทางหน่วยงานไม่ได้มีการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวหรือการส่งเสริมการพัฒนาสิ่งแวดล้อมความสะดวกและการบริการด้านการท่องเที่ยวโดยตรง แต่มีการดำเนินงานในเรื่องของการประสานงานระหว่างชุมชนกับหน่วยงานกรมป่าไม้ในเรื่องของขั้นตอนการขอใช้ประโยชน์พื้นที่ป่าสงวน และการให้คำแนะนำเกี่ยวกับระเบียบการดำเนินงานในพื้นที่ป่าสงวนที่เกี่ยวข้องกับประเด็นของการเรียกร้องที่ดินทำกินระหว่างรัฐกับชาวบ้าน และมีการดำเนินการในส่วนของการประสานงานด้านการท่องเที่ยวกับหน่วยงานและชุมชนท้องถิ่นในการให้ความรู้เรื่องข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้กับชุมชน หน่วยงาน นักธุรกิจ และส่วนงานอื่นๆ

9) การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) สำนักงานนครราชสีมา

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) สำนักงานนครราชสีมา เป็นหน่วยงานระดับนโยบายที่มีภารกิจหลักที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในพื้นที่โครงการท่องเที่ยวฯ โดยตรง โดยมีภารกิจหลักในด้านต่างๆ ประกอบด้วย 1) การสำรวจ รวบรวม ข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

วัฒนธรรม สินค้าความสนใจพิเศษ และโครงข่ายเส้นทางในภูมิภาคภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2) การนำเสนอสินค้าทางการท่องเที่ยวใหม่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ วัฒนธรรม สินค้าความสนใจพิเศษในภูมิภาคภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และ 3) การส่งเสริม สนับสนุน และให้คำปรึกษาแนะนำการพัฒนาสินค้าทางการท่องเที่ยว ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ วัฒนธรรม สินค้าความสนใจพิเศษในแต่ละพื้นที่ของภูมิภาคภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยในปัจจุบันทางหน่วยงานได้มีการส่งเสริมการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการในพื้นที่โครงข่ายการท่องเที่ยวฯ หลายด้าน เช่น 1) การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว เช่น การประกวดและจำหน่าย "ดอกเบญจมาศ" แพลงชาติดอกเบญจมาศหลากสายพันธุ์ การแสดงและจำหน่ายสินค้าผักเมืองหนาว และกิจกรรมการขี่จักรยานท่องเที่ยวรับสายหมอกและลมหนาวของอำเภอวังน้ำเขียว 2) การประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว 3) การส่งเสริม การสร้างงาน สร้างรายได้ให้กับคนในท้องถิ่น โดยส่งเสริมการท่องเที่ยวของอำเภอวังน้ำเขียวให้เป็นการท่องเที่ยวเชิงเกษตร และสนับสนุนให้นักท่องเที่ยวเรียนรู้วิถีชีวิตท่องเที่ยวแบบเกษตรเรียนรู้วัฒนธรรมเกษตรสมัยใหม่ในพื้นที่ การดำเนินการของสำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดนครราชสีมาที่ผ่านมาถือว่าประสบความสำเร็จได้ในระดับหนึ่ง โดยพิจารณาจากผลสำเร็จที่เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาเส้นทางจักรยานในจังหวัดนครราชสีมา ตลอดจนการช่วยประสานงานในเรื่องของการจัดทำโครงการด้านการท่องเที่ยวของหน่วยงานและชุมชนในจังหวัด โดยเป็นที่ปรึกษาและประสานในเรื่องของการจัดทำโฮมสเตย์สำหรับชุมชนที่ต้องการมาตรฐานของโฮมสเตย์ โดยล่าสุดมีที่สามารถขึ้นทะเบียนโฮมสเตย์ได้ 3 แห่งในอำเภอวังน้ำเขียว

10) สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดนครราชสีมา

สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดนครราชสีมาเป็นหน่วยงานในระดับนโยบายอีกหน่วยงานหนึ่งที่มีภารกิจหลักที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในพื้นที่โครงข่ายการท่องเที่ยวฯ โดยตรง โดยมีภารกิจหลักประกอบด้วย การประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้ ให้งบประมาณและจัดสรรงบประมาณซึ่งมาจากกรมการท่องเที่ยว การช่วยประสานงานในการยื่นเอกสารเสนอโครงการ รวมถึงการสนับสนุนและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของจังหวัดนครราชสีมา การดำเนินการที่ผ่านมา สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดนครราชสีมาได้มีส่วนสำคัญในการส่งเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลอุทุมพรพิสัยและอำเภอวังน้ำเขียว ทั้งในส่วนของ การประสานงานในเรื่องของการจัดทำโครงการ จัดสรรงบประมาณของจังหวัดและงบประมาณจากกรมการท่องเที่ยว การเป็นที่ปรึกษาและประสานในเรื่องของการจัดทำโฮมสเตย์สำหรับชุมชนที่ต้องการมาตรฐานของโฮมสเตย์ โดยล่าสุดมีโฮมสเตย์ที่สามารถขึ้นทะเบียนโฮมสเตย์ได้ 3 แห่งในอำเภอวังน้ำเขียว การจัดสรรโครงการพัฒนาเส้นทางจักรยาน 11 เส้นทางในจังหวัดนครราชสีมา การร่วมจัดกิจกรรมการปั่นจักรยานเส้นทางในพื้นที่อำเภอวังน้ำเขียว ซึ่งผลสำเร็จจากการดำเนินงานของหน่วยงานที่เป็นรูปธรรมคือการจัดกิจกรรมกระตุ้นการท่องเที่ยวในพื้นที่วังน้ำเขียวมารวมถึงพื้นที่ตำบลอุทุมพรพิสัย โดยมีการประชาสัมพันธ์และสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงเกษตร การจัดกิจกรรมปั่นจักรยาน และการพัฒนาความเชื่อมโยงของการท่องเที่ยวในจังหวัดนครราชสีมา

11) สมาคมธุรกิจท่องเที่ยวจังหวัดนครราชสีมา

สมาคมธุรกิจท่องเที่ยวจังหวัดนครราชสีมา เป็นหน่วยงานภาคเอกชนที่มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษา เป็นหน่วยงานที่มีภารกิจหลักที่สำคัญ ประกอบด้วย 1) การส่งเสริมการ

ประกอบธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยตรงในเขตจังหวัดนครราชสีมา 2) การสนับสนุน ช่วยเหลือ แก่ผู้ประกอบการซื้อจัดซื้อ เจริญทำความตกลงระหว่างสมาชิก 3) การปรับปรุง ส่งเสริมคุณภาพสินค้า การบริการให้ได้มาตรฐานความนิยมและเพียงพอของตลาด การฝึกอบรม และ 4) การพัฒนา แสวงหาแหล่งท่องเที่ยว โฆษณา ชักจูงให้นักท่องเที่ยวทั้งภายในและภายนอกประเทศมาเที่ยว ในปัจจุบันทางสมาคมฯ มีการดำเนินงานหลายกิจกรรมในการผลักดันการท่องเที่ยว ได้แก่ การดำเนินการประชาสัมพันธ์กิจกรรมการท่องเที่ยวที่จะจัดขึ้นในจังหวัด รวมไปถึงการจัดกิจกรรมตามสถานที่ต่างๆ (roadshow) เพื่อเป็นการเผยแพร่ทรัพยากรการท่องเที่ยวของจังหวัดนครราชสีมาให้คนรู้จักมากยิ่งขึ้น รวมถึงการเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งใน คณะกรรมการต่าง ๆ ที่ส่งเสริมสนับสนุน ด้านการท่องเที่ยวภายในจังหวัด จากผลการดำเนินงานของสมาคมฯ ที่ผ่านมา ถือว่าประสบความสำเร็จเป็นอย่างมาก เนื่องจากการดำเนินงานที่ผ่านมาได้รับการสนับสนุนจาก ภาครัฐในการจัดกิจกรรม เช่น การที่สมาคมได้ร่วมมือกันในกลุ่มสมาชิกของสมาคมในการส่งเสริมการท่องเที่ยว อีกทั้งมีการจัดอบรมเสริมทักษะด้านการดำเนินงานท่องเที่ยวให้กับผู้นำท้องถิ่น มัคคุเทศก์ท้องถิ่น และผู้ประกอบการ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว กระจายรายได้ไปยังสถานประกอบการที่พิกต่างๆ ทำให้เกิด มัคคุเทศก์อาสาซึ่งเป็นเยาวชนในพื้นที่มารองรับนักท่องเที่ยว และการนำผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยว เติมนายประชาสัมพันธ์ตลาดการท่องเที่ยวนอกพื้นที่

จากผลการสัมภาษณ์เชิงลึกหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่โคราช การท่องเที่ยวปาวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง ในส่วนของหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่โคราชฯ ประเมินได้ว่าการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการทางด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ ยังอยู่ในช่วงเริ่มดำเนินการหรือขั้นเริ่มต้นของการพัฒนา ยังไม่มีการกำหนดทิศทางการพัฒนาอย่างชัดเจน การดำเนินการเป็นการดำเนินการเฉพาะหน่วยงานขาดความเชื่อมโยงของการพัฒนาใน ลักษณะของโครงข่ายการท่องเที่ยว ทั้งนี้ประเด็นปัญหาที่เป็นจุดอ่อนที่สำคัญของการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการในพื้นที่โคราชฯ สรุปได้ 3 ประเด็นหลัก ได้แก่

- 1) ข้อจำกัดด้านงบประมาณในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการ
- 2) การขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยว รวมถึงการ ออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกและการพัฒนาการบริการที่เหมาะสมกับการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่
- 3) การขาดข้อมูลข่าวสาร โดยที่ผ่านการดำเนินงานของแต่ละหน่วยงานจะจำกัดอยู่เฉพาะหน่วยงานตนเอง ไม่มีการแลกเปลี่ยนและเชื่อมโยงข้อมูลกับแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงซึ่งกลายเป็นปัญหาที่ ต่างคนต่างทำและไม่สามารถเชื่อมโยงกิจกรรมหรือการให้บริการการท่องเที่ยวได้

แต่อย่างไรก็ตามหน่วยงานต่างๆ มีความต้องการที่จะดำเนินการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการในพื้นที่รับผิดชอบเพื่อที่จะรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยวในอนาคต ซึ่งทั้งนี้ต้องการการสนับสนุนจาก หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องในระดับนโยบายทั้งในส่วนของงบประมาณ บุคลากร และข้อมูลข่าวสารต่างๆ เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่เป็นรูปธรรมและก่อให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในอนาคต

4.4 การศึกษาความคิดเห็นและความพร้อมของชุมชนในการให้บริการด้านการท่องเที่ยว

ผลการศึกษานำเสนอใน 3 ส่วนหลัก ตามกรอบแนวคิดการวิจัย ประกอบด้วย 1) ข้อมูลทั่วไปทางด้านสังคมประชากรของกลุ่มตัวอย่าง 2) ความคิดเห็นต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่โครงการท่องเที่ยวฯ และ 3) ความพร้อมของคนในท้องถิ่น/ชุมชนในการรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยวในด้านต่างๆ

1) ข้อมูลทั่วไปทางด้านสังคมประชากรของกลุ่มตัวอย่าง

จากการเก็บแบบสอบถามชุมชนท้องถิ่นในพื้นที่ศึกษา จำนวน 150 ตัวอย่าง จาก 150 ครัวเรือนใน 5 หมู่บ้าน ประกอบด้วย บ้านวังน้ำเขียว บ้านซับเต่า บ้านซับพลูหนองโสมง และบ้านห้วยน้ำเค็ม สรุปข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง ได้ดังนี้

ข้อมูลพื้นฐานทางสังคมประชากรและสถานภาพในครัวเรือน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 66.67) มากกว่าเพศชาย (ร้อยละ 33.33) ส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในช่วง 41-60 ปี (ร้อยละ 54.67) โดยมีอายุเฉลี่ย 45.67 ปี ในส่วนของระดับการศึกษาสูงสุด พบว่า ส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาในระดับประถมศึกษา (ร้อยละ 55.33) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรสมากที่สุด (ร้อยละ 84.67) สำหรับสถานภาพในครัวเรือน กลุ่มตัวอย่างมีสถานภาพสมาชิกผู้อยู่อาศัย (ร้อยละ 56.67) และเป็นเจ้าบ้าน/หัวหน้าครัวเรือน (ร้อยละ 43.33) ขาดครัวเรือนของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นครัวเรือนขนาดกลาง (4-5 คน) (ร้อยละ 50.67) และขนาดเล็ก (2-3 คน) (ร้อยละ 31.33) โดยมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.89 คน/ครัวเรือน (ตารางที่ 11)

ภูมิลำเนาเดิมและการย้ายถิ่น กลุ่มตัวเป็นคนที่ท้องถิ่น (เกิดที่ตำบลอุดมทรัพย์) (ร้อยละ 48.67) และย้ายมาจากถิ่นอื่น (ร้อยละ 51.33) ในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน สำหรับกลุ่มที่ย้ายมาจากถิ่นอื่นส่วนใหญ่ย้ายเข้าภายหลังปี พ.ศ. 2540 (ร้อยละ 38.96) สาเหตุของการย้ายเข้าสามารถจำแนกเป็น 3 กลุ่มหลัก โดยส่วนใหญ่ย้ายเนื่องจากแต่งงานกับคนในหมู่บ้าน (ร้อยละ 35.06) ย้ายเข้ามาบุกเบิกหาที่ทำกิน (ร้อยละ 31.17) และย้ายตามสมาชิกในครอบครัวที่ย้ายมาตั้งรกรากก่อนแล้ว (ร้อยละ 28.57) สำหรับความต้องการในการย้ายถิ่นที่อยู่ในอนาคต กลุ่มตัวอย่างเกือบทั้งหมด (ร้อยละ 92.67) ไม่มีความต้องการในการย้ายถิ่น โดยส่วนใหญ่ให้เหตุผลหลักคือ มีครอบครัวและที่ทำกินอยู่ที่นี่แล้ว และไม่ทราบว่าจะย้ายไปไหน (ตารางที่ 11)

รายได้และการประกอบอาชีพ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้ของครัวเรือนต่อเดือนอยู่ในช่วง 5,000-10,000 บาท (ร้อยละ 42.67) และ 10,001 – 20,000 บาท (ร้อยละ 26.00) มากที่สุด ซึ่งส่วนใหญ่มีรายได้ที่ไม่เพียงพอค่าใช้จ่ายในครัวเรือน (ร้อยละ 54.05) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้าง (ร้อยละ 38.00) และเกษตรกร (ร้อยละ 36.00) เป็นหลัก ส่วนใหญ่ไม่มีอาชีพเสริม (ร้อยละ 53.19) สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพเสริม ผลการศึกษาพบว่า อาชีพเสริมส่วนใหญ่ ได้แก่ รับจ้าง เก็บหาของป่า เกษตรกรรม และ ทำหัตถกรรมในครัวเรือน (ตารางที่ 12)

ตารางที่ 11 ข้อมูลพื้นฐานทางสังคมประชากรและสถานภาพทางครัวเรือนของกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลพื้นฐานทางสังคมประชากร	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	50	33.33
หญิง	100	66.67
รวม	150	100.00
อายุ		
น้อยกว่า 20 ปี	2	1.33
อายุ 21-30 ปี	20	13.33
อายุ 31-40 ปี	28	18.67
อายุ 41-50 ปี	45	30.00
อายุ 51-60 ปี	37	24.67
อายุ 60 ปี ขึ้นไป	18	12.00
รวม	150	100.00
($\bar{X}$ = 49.31 SD = 14.53)		
ระดับการศึกษา		
ไม่ได้ศึกษา	13	8.67
ประถมศึกษา	83	55.33
มัธยมศึกษาตอนต้น	22	14.67
มัธยมศึกษาตอนปลาย	25	16.67
อาชีวหรือเทียบเท่า	3	2.00
อนุปริญญาหรือเทียบเท่า	1	0.67
ปริญญาตรี	3	2.00
สูงกว่าปริญญาตรี	0	0.00
รวม	150	100.00
สถานภาพการสมรส		
โสด	127	84.67
สมรส	12	8.00
ม่าย/หย่าร้าง	11	7.33
รวม	150	100.00
สถานภาพในครัวเรือน		
เจ้าบ้าน/หัวหน้าครัวเรือน	65	43.33
สมาชิก/ผู้อยู่อาศัย	85	56.67
รวม	150	100.00
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน		
มีจำนวนสมาชิกในครอบครัว 1 คน	7	4.67
มีจำนวนสมาชิกในครอบครัว 2-3 คน	47	31.33
มีจำนวนสมาชิกในครอบครัว 4-5 คน	76	50.67
มีจำนวนสมาชิกในครอบครัว มากกว่า 5 คน	20	13.33
รวม	150	100.00
($\bar{X}$ = 3.89 SD = 1.49)		

ตารางที่ 11 (ต่อ)

ข้อมูลพื้นฐานทางสังคมประชากร	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ภูมิลาเนาเดิม		
เกิดที่อำเภอวังน้ำเขียว	73	48.67
เกิดที่พื้นที่อื่น	77	51.33
รวม	150	100.00
ปีที่ย้ายเข้ามาอยู่ตำบลอุ่มพรม*		
ก่อนปี พ.ศ. 2515	8	10.39
ระหว่างปี พ.ศ. 2515 - ก่อนปี พ.ศ. 2528	22	28.57
ปี พ.ศ. 2528 - ปี พ.ศ. 2541	17	22.08
หลังปี พ.ศ. 2541 - ปัจจุบัน	30	38.96
รวม	77	100.00
สาเหตุที่ย้ายเข้ามาอยู่ตำบลอุ่มพรม		
ย้ายเข้ามาตามสมาชิกในครอบครัว (บิดา-มารดา)	22	28.57
แต่งงานกับคนในหมู่บ้าน	27	35.06
บุกเบิกหาที่ทำกิน	24	31.17
ย้ายเนื่องจากการประกอบอาชีพ (เช่น ข้าราชการ)	4	5.19
รวม	77	100.00
ความต้องการในการย้ายถิ่นที่อยู่ในอนาคต		
ไม่ย้าย	139	92.67
ย้าย	7	4.67
ไม่แน่ใจ	4	2.66
รวม	150	100.00

หมายเหตุ * ปี 2515 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ออกกฎกระทรวงให้ป่าวังน้ำเขียว ในท้องที่ตำบลสะแกราช อำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา เป็นป่าสงวนแห่งชาติ
ปี 2528 กำหนดแนวเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียวใหม่ เพื่อให้สอดคล้องกับการดำเนินโครงการ ดำเนินการตามโครงการพัฒนาการในเขตปฏิรูปที่ดินออกจากเขตป่าสงวนแห่งชาติ
ปี 2541 มติคณะรัฐมนตรี 30 มิถุนายน 2541 เรื่อง การแก้ไขปัญหาที่ดินในพื้นที่ป่าไม้

ตารางที่ 12 รายได้และการประกอบอาชีพของกลุ่มตัวอย่าง

รายได้และการประกอบอาชีพ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
รายได้ของครัวเรือน (ต่อเดือน)		
น้อยกว่า 5,000 บาท	20	13.33
5,000 – 10,000 บาท	64	42.67
10,001 – 20,000 บาท	39	26.00
20,001 – 30,000 บาท	16	10.67
30,001 – 40,000 บาท	5	3.33
40,001 – 50,000 บาท	3	2.00
มากกว่า 50,000 บาท	3	2.00
รวม	150	100.00
อาชีพหลัก (ตอบได้มากกว่า 1 อาชีพ)		
รับจ้าง	57	38.00
เกษตรกรรม	54	36.00
ค้าขาย ธุรกิจส่วนตัว	19	12.67
รับราชการ	3	2.00
เก็บของป่า	3	2.00
ปศุสัตว์	2	1.33
พนักงานบริษัท	1	0.67
เรียนหนังสือ	1	0.67
ไม่ได้ประกอบอาชีพใด	15	10.00
(จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม 150 คน)		
อาชีพเสริม (ตอบได้มากกว่า 1 อาชีพ)		
รับจ้าง	23	33.33
เก็บของป่า	15	21.74
เกษตรกรรม	15	21.74
หัตถกรรมในครัวเรือน	11	15.94
ค้าขาย	4	5.80
ปศุสัตว์	1	1.45
(จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม 69 คน)		
รายได้หลักเพียงพอต่อค่าใช้จ่ายในครัวเรือน		
เพียงพอ	68	45.33
ไม่เพียงพอ	80	53.34
ไม่แน่นอน	2	13.33
รวม	150	100.00

2) ความคิดเห็นต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่โครงการท่องเที่ยวฯ

การพัฒนาการท่องเที่ยวในปัจจุบัน จากการสำรวจข้อมูลในพื้นที่และการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างพบว่า ในปัจจุบันได้มีการพัฒนาการท่องเที่ยวในหมู่บ้านวังน้ำเขียว บ้านหนองโสมง และบ้านซับเต่า โดยมีการพัฒนาจุดที่น่าสนใจเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชน ได้แก่ ลำธารท่าลี่ จุดชมรอยเท้าโบราณ และจุดชมวิวย่างเก็บน้ำลำเชียงสา โดยเฉพาะบริเวณน้ำตกธารท่าลี่ ในปัจจุบันได้มีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ห้องน้ำ ห้องสุขา ลานจอดรถ ที่นั่งพักผ่อน และมีคนในท้องถิ่นให้บริการจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่มแก่นักท่องเที่ยว อีกทั้งมีการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวตามสื่อต่างๆ ในส่วนของชุมชนที่ไม่มีการพัฒนาการท่องเที่ยวเนื่องจาก 1) ไม่มีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจในพื้นที่/ไม่มีจุดเด่นที่สามารถพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ 2) ชุมชนไม่มีความพร้อมด้านการท่องเที่ยว และ 3) พื้นที่อยู่ติดกับอุทยานแห่งชาติทับลาน ส่งผลถึงข้อจำกัดบางประการในการดำเนินการ

การมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว สำหรับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยว กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรม/มีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยว (ร้อยละ 85.33) มีเพียงบางส่วนที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยว (ร้อยละ 14.67) โดยรูปแบบของการมีส่วนร่วม ได้แก่ การเปิดร้านขายของและขายอาหารให้กับนักท่องเที่ยว การจัดกิจกรรมให้นักท่องเที่ยว และเป็นไกด์นำเที่ยว สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้เข้าร่วม/มีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว เหตุผลส่วนใหญ่เนื่องจากต้องประกอบอาชีพประจำ ไม่มีเวลาในการทำกิจกรรมอื่น (ร้อยละ 48.31) ในหมู่บ้านไม่มีการท่องเที่ยว/ไม่มีกิจกรรมให้เข้าร่วม (ร้อยละ 24.58) นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่างบางส่วนไม่มีความสนใจที่จะมีส่วนร่วม (ร้อยละ 13.56) (ตารางที่ 13)

ตารางที่ 13 การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยว โครงการการท่องเที่ยวป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง

การมีส่วนร่วมการพัฒนาการท่องเที่ยวในปัจจุบัน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยว		
เข้าร่วม	22	14.67
ไม่ได้เข้าร่วม	128	85.33
รวม	150	100.00
รูปแบบของการเข้าร่วม		
เปิดร้านขายของให้กับนักท่องเที่ยว	12	54.55
มีกิจกรรมการท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวเข้าร่วม	4	18.18
เปิดร้านขายอาหารบริการแก่นักท่องเที่ยว	4	18.18
ให้คำแนะนำ ให้ความคิดเห็นในการพัฒนาการท่องเที่ยว	1	4.55
เป็นไกด์นำเที่ยว	1	4.55
รวม	22	100.00

ความคิดเห็นต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในอนาคต จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างพบว่า ชุมชนท้องถิ่นส่วนใหญ่เห็นด้วยอย่างยิ่งกับการที่จะมีการพัฒนาการท่องเที่ยว (ร้อยละ 68.67) และเห็นด้วย (ร้อยละ 19.33) และชุมชนท้องถิ่นส่วนใหญ่มีความต้องการอย่างยิ่งที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ (ร้อยละ 44.00) มีเพียงบางส่วนที่ไม่ต้องการที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว (ร้อยละ 12.00) เนื่องจากไม่เห็นด้วยกับการที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน และไม่มีแนวความคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว สำหรับกิจกรรมที่ชุมชนอยากเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ๆ มากที่สุด ได้แก่ การขายอาหารและเครื่องดื่ม (ร้อยละ 75.19) การขายของที่ระลึกให้กับนักท่องเที่ยว (ร้อยละ 23.26) และการเป็นไกด์นำเที่ยวและบริการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว (ร้อยละ 15.50) ตามลำดับ (ตารางที่ 14)

ตารางที่ 14 ความคิดเห็นต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโครงสร้างการท่องเที่ยวป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง ในอนาคต

ความคิดเห็นต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในอนาคต	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ความคิดเห็นต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนที่จะเกิดขึ้นในอนาคต		
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	1	0.67
ไม่เห็นด้วย	1	0.67
เฉยๆ	16	10.67
เห็นด้วย	29	19.33
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	103	68.67
รวม	150	100.00
ความต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวในอนาคต		
ไม่ต้องการอย่างยิ่ง	11	7.33
ไม่ต้องการ	7	4.67
เฉยๆ	32	21.33
ต้องการ	34	22.67
ต้องการอย่างยิ่ง	66	44.00
รวม	150	100.00
รูปแบบการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยว (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
ขายอาหารและเครื่องดื่ม	97	75.19
ขายของที่ระลึก	30	23.26
เป็นไกด์นำเที่ยว	10	7.75
บริการทางด้านการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว	10	7.75
บริการที่พัก/โฮมสเตย์	9	6.98
ร่วมวางแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวกับหน่วยงานภาครัฐ/ชุมชน	8	6.20
ทำงานในสถานประกอบการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เช่น รีสอร์ท ร้านอาหาร	5	3.88
อื่นๆ เช่น เป็นอาสาสมัครดูแลความปลอดภัย ดูแลความสะอาดในแหล่งท่องเที่ยว	7	5.43
(จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม 129 คน)		

การรับรู้ประโยชน์จากการพัฒนาการท่องเที่ยว ในส่วนของการรับรู้ประโยชน์/ข้อดี จากการพัฒนาการท่องเที่ยวในด้านต่างๆ ซึ่งเป็นประเด็นที่สะท้อนให้เห็นถึงความคาดหวังของชุมชนท้องถิ่นต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ผลการศึกษาพบว่าในภาพรวม พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่รับรู้ว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อคนในชุมชนในระดับมาก โดยเฉพาะการส่งเสริมให้คนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ($\bar{x} = 3.87$ $SD = 1.012$) รองลงมาได้แก่ การสร้างทางเลือกในการประกอบอาชีพ ($\bar{x} = 3.76$ $SD = 1.060$) การมีรายได้เพิ่มขึ้น ($\bar{x} = 3.72$ $SD = 1.106$) พัฒนาศักยภาพตนเองในด้านต่างๆ ($\bar{x} = 3.62$ $SD = 0.967$) และ การสร้างเครือข่าย ขยายโอกาสในด้านต่างๆ ($\bar{x} = 3.59$ $SD = 1.069$) ตามลำดับ (ตารางที่ 15)

สำหรับประโยชน์/ข้อดีของการพัฒนาการท่องเที่ยวต่อชุมชน โดยภาพรวมกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการรับรู้ผลกระทบที่จะเกิดขึ้นค่อนข้างไปทางบวก โดยเฉพาะในประเด็นของการที่ชุมชนจะเป็นที่รู้จักมากขึ้น ($\bar{x} = 4.36$ $SD = 0.719$) ซึ่งเป็นผลทางบวกที่มีการรับรู้มากที่สุด ในส่วนของประโยชน์/ข้อดีที่ชุมชนท้องถิ่นมีการรับรู้ในระดับมาก ได้แก่ ทำให้ความเป็นอยู่ของคนในชุมชนดีขึ้น ($\bar{x} = 4.18$ $SD = 0.814$) การพัฒนาเศรษฐกิจในชุมชน ($\bar{x} = 4.11$ $SD = 0.853$) คนในชุมชนมีทางเลือกในการประกอบอาชีพมากขึ้น ($\bar{x} = 4.09$ $SD = 0.772$) การพัฒนาสภาพภูมิทัศน์และกายภาพให้ดีขึ้น ($\bar{x} = 4.07$ $SD = 0.800$) กระตุ้นให้คนในท้องถิ่นมีจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในแหล่งท่องเที่ยวมากขึ้น ($\bar{x} = 3.93$ $SD = 0.956$) การพัฒนาสาธารณูปโภคต่างๆ ภายในชุมชน เช่น ไฟฟ้า โทรศัพท์ ($\bar{x} = 3.88$ $SD = 0.989$) การลดลงของปัญหาการบุกรุกพื้นที่ป่า ($\bar{x} = 3.53$ $SD = 1.232$) มีกิจกรรม/โครงการ อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในชุมชน ($\bar{x} = 3.73$ $SD = 1.092$) ตามลำดับ สำหรับประโยชน์ในด้านการลดปัญหาความขัดแย้งกับเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ชุมชนท้องถิ่นคิดว่าจะได้รับประโยชน์ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.25$ $SD = 0.983$) (ตารางที่ 15)

ประเด็นของความกังวลของคนในท้องถิ่นต่อผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยภาพรวมชุมชนท้องถิ่นมีความกังวลกับปัญหาที่จะเกิดขึ้นในระดับน้อย-ปานกลาง ทั้งในด้านสังคม-วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้เมื่อพิจารณารายประเด็น พบว่า ชุมชนท้องถิ่นมีความกังวลกับปัญหาสังคม ยาเสพติด อาชญากรรมที่อาจเกิดขึ้นหากมีการพัฒนาการท่องเที่ยวมากที่สุด ($\bar{x} = 3.32$ $SD = 1.372$) รองลงมาได้แก่ ปัญหาค่าครองชีพสูงขึ้น ($\bar{x} = 3.19$ $SD = 1.228$) ปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อม เช่น ขยะ น้ำเสีย ($\bar{x} = 3.17$ $SD = 1.318$) ราคาสินค้ามีราคาแพงกว่าปกติ ($\bar{x} = 3.12$ $SD = 1.253$) ราคาที่ดินสูงขึ้น ($\bar{x} = 2.89$ $SD = 1.374$) ความแออัดของยานพาหนะ ($\bar{x} = 2.71$ $SD = 1.318$) ความเสื่อมโทรมของระบบนิเวศ พื้นที่ธรรมชาติ ($\bar{x} = 2.62$ $SD = 1.180$) ปัญหาการบุกรุกที่ดินเพื่อสร้างรีสอร์ท ($\bar{x} = 2.61$ $SD = 1.369$) การสูญเสียพื้นที่ธรรมชาติเพื่อเปลี่ยนไปเป็นพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว ($\bar{x} = 2.59$ $SD = 1.154$) นายทุนเข้ามากว้านซื้อที่ดิน ($\bar{x} = 2.57$ $SD = 1.406$) การเปลี่ยนวิถีชีวิตดั้งเดิม ($\bar{x} = 2.50$ $SD = 1.277$) ความขัดแย้งกับหน่วยงาน/คนในท้องถิ่น ($\bar{x} = 2.34$ $SD = 1.092$) ผลกระทบต่อสัตว์ป่าในพื้นที่ ($\bar{x} = 2.29$ $SD = 1.213$) ไม่สามารถประกอบอาชีพแบบเดิมได้ ($\bar{x} = 2.25$ $SD = 1.325$) การขาดรายได้จากการเข้าไปเก็บหาของป่า ($\bar{x} = 2.24$ $SD = 1.364$) ตามลำดับ (ตารางที่ 16)

ตารางที่ 15 การรับรู้ประโยชน์/ข้อดีของการพัฒนาการท่องเที่ยวโครงข่ายการท่องเที่ยวป่าสงวนแห่งชาติ
ป่าวังน้ำเขียว- ป่าเขาภูหลวง ของชุมชนท้องถิ่น

ประโยชน์/ข้อดี	n	ระดับการรับรู้ (ร้อยละ)					$\bar{X}$	SD	ระดับ
		น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด			
ประโยชน์ต่อตัวท่าน									
1. สร้างทางเลือกในการประกอบอาชีพ	150	4.00	6.00	28.67	32.67	28.67	3.76	1.060	4
2. มีรายได้เพิ่มขึ้น	150	4.67	7.33	28.67	30.00	29.33	3.72	1.106	4
3. สร้างเครือข่าย ขยายโอกาสในด้านต่างๆ	150	5.33	6.00	36.00	30.00	22.67	3.59	1.069	4
4. มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น	150	3.33	4.67	24.00	37.33	30.67	3.87	1.012	4
5. พัฒนาศักยภาพตนเองในด้านต่างๆ	150	2.67	6.67	36.67	34.00	38.55	3.62	0.967	4
ประโยชน์ต่อชุมชน									
1. การลดลงของปัญหาการบุกรุกพื้นที่ป่า	150	10.00	12.00	33.33	22.67	22.00	3.53	1.232	3
2. การพัฒนาสาธารณูปโภคต่างๆ ภายในชุมชน เช่น ไฟฟ้า โทรศัพท์	150	2.00	7.33	21.33	39.33	30.00	3.88	0.989	4
3. การพัฒนาสภาพภูมิทัศน์และกายภาพให้ดีขึ้น	150	0.67	1.33	20.67	45.33	32.00	4.07	0.800	4
4. ชุมชนเป็นที่รู้จักมากขึ้น	150	0.67	0.67	8.06	42.95	47.65	4.36	0.719	5
5. การพัฒนาเศรษฐกิจในชุมชน	150	0.67	2.67	19.33	40.00	37.33	4.11	0.853	4
6. ลดปัญหาความขัดแย้งกับเจ้าหน้าที่ภาครัฐ	150	6.00	10.67	46.00	27.33	10.00	3.25	0.983	4
7. ทำให้ความเป็นอยู่ของคนในชุมชนดีขึ้น	150	1.35	2.03	11.49	47.97	37.16	4.18	0.814	4
8. คนในชุมชนมีทางเลือกในการประกอบอาชีพมากขึ้น	150	0.67	2.00	15.33	51.33	30.67	4.09	0.772	4
9. กระตุ้นให้คนในท้องถิ่นมีจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในแหล่งท่องเที่ยวมากขึ้น	150	2.67	2.00	27.33	36.00	32.00	3.93	0.956	4
10. มีกิจกรรม/โครงการ อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในชุมชน	150	4.67	7.33	26.37	33.33	28.00	3.73	1.092	4

หมายเหตุ   ระดับ 1   ค่าคะแนน 1.00 – 1.80 ระดับประโยชน์/ข้อดี น้อยที่สุด
                   ระดับ 2   ค่าคะแนน 1.81 – 2.60 ระดับประโยชน์/ข้อดี น้อย
                   ระดับ 3   ค่าคะแนน 2.61 – 3.40 ระดับประโยชน์/ข้อดี ปานกลาง
                   ระดับ 4   ค่าคะแนน 3.41 – 4.20 ระดับประโยชน์/ข้อดี มาก
                   ระดับ 5   ค่าคะแนน 4.21 – 5.00 ระดับประโยชน์/ข้อดี มากที่สุด

ตารางที่ 16 การรับรู้ผลกระทบจากการพัฒนาการท่องเที่ยวโครงข่ายการท่องเที่ยวป่าสงวนแห่งชาติ
ป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง ของชุมชนท้องถิ่น

ปัญหา	n	ระดับการรับรู้ (ร้อยละ)					$\bar{X}$	SD	ระดับ
		น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด			
1. ความเสื่อมโทรมของระบบนิเวศ พื้นที่ธรรมชาติ	150	22.00	22.67	33.33	15.33	6.67	2.62	1.180	3
2. ผลกระทบต่อสัตว์ป่าในพื้นที่	150	36.67	19.33	26.00	14.00	4.00	2.29	1.213	2
3. ปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อม เช่น ขยะ น้ำเสีย	150	12.67	21.33	22.67	23.33	20.00	3.17	1.318	3
4. การสูญเสียพื้นที่ธรรมชาติเพื่อเปลี่ยนเป็นพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว	150	22.00	24.00	32.67	16.00	5.33	2.59	1.154	3
5. ปัญหาการบุกรุกที่ดินเพื่อสร้างรีสอร์ท	150	26.85	26.85	17.45	16.10	12.75	2.61	1.369	3
6. ความแออัดของยานพาหนะ	150	23.33	23.33	23.33	18.67	11.34	2.71	1.318	3
7. ค่าครองชีพสูงขึ้น	150	13.33	11.33	34.67	24.67	16.00	3.19	1.228	3
8. ราคาที่ดินสูงขึ้น	150	21.33	20.67	21.33	21.33	15.34	2.89	1.374	3
9. สินค้ามีราคาแพงกว่าปกติ	150	14.67	13.33	32.67	24.00	15.33	3.12	1.253	3
10. เกิดปัญหาสังคม ยาเสพติด อาชญากรรม	150	16.00	11.33	20.67	28.67	23.33	3.32	1.372	3
11. การเปลี่ยนวิถีชีวิตดั้งเดิม	150	30.87	17.45	30.20	13.43	8.05	2.50	1.277	3
12. การขาดรายได้จากการเข้าไปเก็บหาของป่า	150	44.67	16.67	17.32	12.67	8.67	2.24	1.364	3
13. ความขัดแย้งกับหน่วยงาน/คนในท้องถิ่น		28.00	26.67	32.00	10.00	3.33	2.34	1.092	2
14. นายทุนเข้ามากว้านซื้อที่ดิน	150	21.33	22.00	17.33	16.67	12.67	2.57	1.406	2
15. ไม่สามารถประกอบอาชีพแบบเดิมได้	150	42.28	18.12	20.13	11.42	8.05	2.25	1.325	2

หมายเหตุ   ระดับ 1   ค่าคะแนน 1.00 – 1.80 ระดับการรับรู้ผลกระทบ น้อยที่สุด
                   ระดับ 2   ค่าคะแนน 1.81 – 2.60 ระดับการรับรู้ผลกระทบ น้อย
                   ระดับ 3   ค่าคะแนน 2.61 – 3.40 ระดับการรับรู้ผลกระทบ ปานกลาง
                   ระดับ 4   ค่าคะแนน 3.41 – 4.20 ระดับการรับรู้ผลกระทบ มาก
                   ระดับ 5   ค่าคะแนน 4.21 – 5.00 ระดับการรับรู้ผลกระทบ มากที่สุด

3) ความพร้อมของชุมชนในการรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยวในด้านต่างๆ ในพื้นที่โครงการท่องเที่ยว

สำหรับความพร้อมในการพัฒนาการท่องเที่ยวถ้าหากมีการพัฒนาในอนาคต โดยภาพรวมพบว่าคนในท้องถิ่นมีความพร้อมที่จะรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยวในประเด็นต่างๆ ในระดับปานกลาง - มาก โดยประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างประเมินว่ามีความพร้อมในระดับมาก ได้แก่ การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ($\bar{x} = 3.59$ SD = 1.094) การมีทรัพยากรการท่องเที่ยว/แหล่งท่องเที่ยว ($\bar{x} = 3.47$ SD = 1.021) ร้านอาหารสามารถจำหน่ายอาหารให้นักท่องเที่ยวอย่างเพียงพอ ($\bar{x} = 3.42$ SD = 1.082) และ คุณภาพของอาหาร ($\bar{x} = 3.42$ SD = 0.815) สำหรับประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างประเมินว่ามีความพร้อมในระดับปานกลาง ได้แก่ การจัดการเรื่องระบบรักษาความปลอดภัยในแหล่งท่องเที่ยว ($\bar{x} = 3.37$ SD = 1.040) การจัดการขยะในแหล่งท่องเที่ยว ($\bar{x} = 3.24$ SD = 1.097) การดูแลสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวให้พร้อมใช้งานอยู่เสมอ ($\bar{x} = 3.17$ SD = 1.041) การบริหารจัดการ เช่น องค์กร การกระจายรายได้ ($\bar{x} = 3.09$ SD = 1.019) การพัฒนาระบบสาธารณูปโภคในแหล่งท่องเที่ยว เช่น ระบบไฟฟ้า แสงสว่าง ($\bar{x} = 3.07$ SD = 1.151) เส้นทางคมนาคมเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ($\bar{x} = 2.87$ SD = 1.246) การบริการด้านข้อมูลข่าวสารแก่นักท่องเที่ยว ($\bar{x} = 2.87$ SD = 1.143) การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยว ($\bar{x} = 2.73$ SD = 1.151) การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการท่องเที่ยว เช่น ห้องน้ำ ที่พักผ่อน ($\bar{x} = 2.70$ SD = 1.191) ตามลำดับ สำหรับประเด็นการบริการด้านสินค้าของที่ระลึกแก่นักท่องเที่ยว ($\bar{x} = 2.39$ SD = 1.218) กลุ่มตัวอย่างประเมินว่ามีความพร้อมในระดับน้อย (ตารางที่ 17)

ตารางที่ 17 ระดับความพร้อมของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยว โครงข่ายการท่องเที่ยว
ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง ตามการรับรู้ของชุมชนท้องถิ่น

ความพร้อม	n	ระดับความพร้อม (ร้อยละ)					$\bar{X}$	SD	ระดับ
		น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด			
1. ทรัพยากรการท่องเที่ยว/แหล่งท่องเที่ยว	150	2.67	15.33	30.67	35.33	16.00	3.47	1.021	4
2. เส้นทางคมนาคมเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	150	16.00	24.00	30.00	17.33	12.67	2.87	1.246	3
3. สิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการท่องเที่ยว เช่น ห้องน้ำ ที่พักผ่อน	150	18.00	28.00	28.00	18.00	8.00	2.70	1.191	3
4. ระบบสาธารณูปโภคในแหล่งท่องเที่ยว เช่น ระบบไฟฟ้า แสงสว่าง	150	11.33	18.67	32.00	28.00	10.00	3.07	1.151	3
5. การดูแลสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวให้พร้อมใช้งานอยู่เสมอ	150	7.33	14.00	43.33	24.67	10.67	3.17	1.041	3
6. การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยว	150	16.67	25.34	33.33	17.33	7.33	2.73	1.151	3
7. การบริการนำเที่ยว	150	16.00	28.67	29.33	19.33	6.67	2.72	1.148	3
8. การจัดการเรื่องระบบรักษาความปลอดภัยในแหล่งท่องเที่ยว	150	6.67	10.67	32.67	38.66	11.33	3.37	1.040	4
9. ร้านอาหารสามารถจำหน่ายอาหารให้นักท่องเที่ยวอย่างเพียงพอ	150	6.67	12.00	28.00	39.33	14.00	3.42	1.082	4
10. คุณภาพของอาหาร	150	0.00	11.40	44.97	34.23	9.40	3.42	0.815	4
11. การจัดการขยะในแหล่งท่องเที่ยว	150	8.00	15.33	32.67	32.67	11.33	3.24	1.097	3
12. การบริการด้านสินค้าของที่ระลึกแก่นักท่องเที่ยว	150	31.54	21.48	30.20	10.07	6.71	2.39	1.218	2
13. การบริการด้านข้อมูลข่าวสารแก่นักท่องเที่ยว	150	16.00	16.67	38.67	21.33	7.33	2.87	1.143	3
14. การบริหารจัดการ เช่น องค์กร การกระจายรายได้	150	8.67	13.33	46.00	24.00	8.00	3.09	1.019	3
15. การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน	150	4.67	10.00	30.00	32.00	23.33	3.59	1.094	4

หมายเหตุ   ระดับ 1   ค่าคะแนน 1.00 – 1.80 ระดับความพร้อม น้อยที่สุด
                   ระดับ 2   ค่าคะแนน 1.81 – 2.60 ระดับความพร้อม น้อย
                   ระดับ 3   ค่าคะแนน 2.61 – 3.40 ระดับความพร้อม ปานกลาง
                   ระดับ 4   ค่าคะแนน 3.41 – 4.20 ระดับความพร้อม มาก
                   ระดับ 5   ค่าคะแนน 4.21 – 5.00 ระดับความพร้อม มากที่สุด

4.5 การศึกษาความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการเพื่อสนับสนุนการประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยวของผู้มาเยือน

1) ข้อมูลทั่วไปทางด้านสังคมประชากรของผู้มาเยือน

กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศชาย (ร้อยละ 81.93) มากกว่าเพศหญิง (ร้อยละ 18.07) อย่างชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะของกิจกรรมปั่นจักรยานที่เป็นที่นิยมสำหรับเพศชายมากกว่าเพศหญิง ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 31-40 ปี (ร้อยละ 35.54) และ 41 – 50 ปี (ร้อยละ 26.51) ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะของกิจกรรมที่ต้องใช้พลังกำลังมาก (active activity) เมื่อพิจารณาถึงสถานภาพสมรส ปรากฏว่าในภาพรวมของนักท่องเที่ยวมีนักท่องเที่ยวที่มีสถานภาพสมรส (ร้อยละ 49.40) และโสด (ร้อยละ 48.19) ในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน ในส่วนของระดับการศึกษาสูงสุด พบว่า ส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 49.40) และระดับสูงกว่าปริญญาตรี (ร้อยละ 25.90) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ พนักงานบริษัทเอกชน (ร้อยละ 36.75) และเจ้าของธุรกิจ/นักธุรกิจ (ร้อยละ 21.08) และส่วนใหญ่มีรายได้มากกว่า 50,000 บาท ต่อเดือน (ร้อยละ 32.73) ซึ่งถือได้ว่าเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยว high-end ที่มีกำลังซื้อสูง สำหรับภูมิสำเนาของนักท่องเที่ยว พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครมากที่สุด (ร้อยละ 32.53) และภาคกลาง (ร้อยละ 32.53) มากที่สุด ทั้งนี้เป็นนักท่องเที่ยวท้องถิ่นเป็นสัดส่วนไม่สูงมากนัก (ร้อยละ 13.86) (ตารางที่ 18)

ตารางที่ 18 ข้อมูลพื้นฐานทางสังคมประชากรของผู้มาเยือน

ลักษณะพื้นฐานทางสังคมประชากร	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	136	81.93
หญิง	30	18.07
รวม	166	100.00
สถานภาพ		
สมรส	82	49.40
โสด	80	48.19
หย่าร้าง/แยกกันอยู่/ม่าย (คู่สมรสเสียชีวิต)	4	2.41
รวม	166	100.00
อายุ		
น้อยกว่า 20 ปี	4	2.41
21 – 30 ปี	28	16.87
31 – 40 ปี	59	35.54
41 – 50 ปี	44	26.51
51 – 60 ปี	25	15.06
มากกว่า 60 ปี	6	3.61
รวม	166	100.00
ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 39.81 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) = 10.762		

ตารางที่ 18 (ต่อ)

ลักษณะพื้นฐานทางสังคมประชากร	จำนวน	ร้อยละ
การศึกษา		
ประถมศึกษา	4	2.41
มัธยมศึกษาตอนต้น	5	3.01
มัธยมศึกษาตอนปลาย	15	9.04
ปวช.	5	3.01
ปวส.	8	4.82
อนุปริญญา	4	2.41
ปริญญาตรี	82	49.40
สูงกว่าปริญญาตรี	43	55.90
รวม	166	100.00
อาชีพปัจจุบัน		
พนักงานบริษัทเอกชน	61	36.75
เจ้าของธุรกิจ/นักธุรกิจ	35	21.08
รับจ้างทั่วไป	20	12.05
รับราชการ	19	11.45
พนักงานรัฐวิสาหกิจ	10	6.02
ว่างงาน	4	2.41
เกษตรกร	2	1.20
เกษียณอายุ	2	1.20
อื่นๆ (พ่อค้า แม่ค้า/นักศึกษา/พนักงานราชการ)	11	6.63
รวม	166	100.00
รายได้ต่อเดือน		
น้อยกว่า 10,000 บาท	11	6.67
10,001 – 20,000 บาท	33	20.00
20,001 – 30,000 บาท	24	14.55
30,001 – 40,000 บาท	24	14.55
40,001 – 50,000 บาท	19	11.52
มากกว่า 50,000 บาท	54	32.73
รวม	166	100.00
ที่อยู่ปัจจุบัน		
กรุงเทพมหานคร	54	32.53
ภาคกลาง (ยกเว้น กรุงเทพมหานคร)	54	32.53
ภาคตะวันออก	29	17.47
นครราชสีมา	23	13.86
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ยกเว้น นครราชสีมา)	4	2.41
ภาคเหนือ	1	0.60
ภาคใต้	1	0.60
รวม	166	100.00

2) รูปแบบการเดินทางของผู้มาเยือน

จากผลการศึกษาพบว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เคยเดินทางมาประกอบกิจกรรมในพื้นที่ที่ทำการเก็บข้อมูลมาก่อน (ร้อยละ 91.57) โดยส่วนใหญ่เดินทางมากับกลุ่มเพื่อน (ร้อยละ 71.69) สำหรับขนาดกลุ่มส่วนใหญ่เป็นกลุ่มขนาดเล็ก (2-5 คน) (ร้อยละ 40.36) และกลุ่มขนาดกลาง (6-10 คน) (ร้อยละ 39.16) ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะของการประกอบกิจกรรมปั่นจักรยานที่โดยส่วนใหญ่จะเป็นการประกอบกิจกรรมลักษณะกลุ่มเฉพาะ นักท่องเที่ยวเกือบทั้งหมดเดินทางมาโดยรถยนต์ส่วนตัว (93.97) นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่นิยมเดินทางแบบไปเช้าเย็นกลับ (ร้อยละ 87.35) มีเพียงบางส่วนที่พักค้างในพื้นที่ (ร้อยละ 16.25) สำหรับค่าใช้จ่ายในการเดินทางส่วนใหญ่อยู่ที่ 500 – 1,000 บาท ต่อคนต่อทริป (ร้อยละ 46.39) ในส่วนของการวางแผนการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ใช้ประสบการณ์ส่วนตัว (ร้อยละ 67.47) และหาข้อมูลจากเว็บไซต์และสื่อสังคมออนไลน์ (ร้อยละ 43.38) (ตารางที่ 19)

ตารางที่ 19 รูปแบบการเดินทางของผู้มาเยือน

รูปแบบการเดินทาง	จำนวน	ร้อยละ
ประสบการณ์ในการมาเยือนพื้นที่		
เคยมา	152	91.57
ไม่เคยมา	14	8.43
รวม	166	100.00
ประเภทกลุ่มในการเดินทาง		
กลุ่มเพื่อน	119	71.69
เพื่อนและครอบครัว	26	15.66
เดินทางคนเดียว	14	8.43
ครอบครัว/ญาติ	7	4.22
รวม	166	100.00
ขนาดกลุ่มในการเดินทาง		
คนเดียว	13	7.83
2 – 5 คน	67	40.36
6 – 10 คน	65	39.16
11 – 20 คน	12	7.23
มากกว่า 20 คน	9	5.42
รวม	166	100.00
ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 7.66 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) = 7.048		
ยานพาหนะในการเดินทาง		
รถส่วนตัว	156	93.97
รถทัวร์/รถประจำทาง	10	1.08
รถเช่า	4	2.41
รถบัส/รถตู้ของบริษัททัวร์	3	3.81
รถตู้โดยสาร	2	1.20
รถมอเตอร์ไซด์	1	0.60
รวม	166	100.00

ตารางที่ 19 (ต่อ)

รูปแบบการเดินทาง	จำนวน	ร้อยละ
การพักค้าง		
ไม่พักค้าง	145	87.35
พักค้าง 1 คืน	16	9.64
พักค้าง 2 คืน	5	3.01
รวม	166	100.00
ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง		
น้อยกว่า 500 บาท	46	27.71
500 – 1,000 บาท	77	46.39
1,001 – 1,500 บาท	17	10.24
1,501 – 2,000 บาท	14	4.43
มากกว่า 2,000 บาท	12	7.23
รวม	166	100.00
ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 1,019.82		
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) = 1,131.060		
แหล่งข้อมูลในการเดินทาง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
ประสบการณ์ส่วนตัว	112	67.47
เว็บไซต์/สื่อสังคมออนไลน์	72	43.38
คนรู้จัก/เพื่อน/ครอบครัว	56	33.73
นิตยสารท่องเที่ยว	12	7.23
หน่วยงานด้านการท่องเที่ยว	8	4.82
โทรทัศน์/วิทยุ	5	3.01
คู่มือแนะนำเที่ยว	5	3.01
หนังสือพิมพ์	4	2.41
บริษัทนำเที่ยว	2	1.20
โปสเตอร์/ป้ายประกาศ	1	0.60
จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม = 166		

สำหรับวัตถุประสงค์หลักในการเดินทาง ผลการศึกษาพบว่าผู้มาเยือนเดินทางมาประกอบกิจกรรมในพื้นที่ด้วยวัตถุประสงค์ที่หลากหลาย ทั้งในส่วนของวัตถุประสงค์กลุ่มแรงจูงใจผลักดัน (Push Factor) และแรงจูงใจดึงดูด (Pull Factor) โดยวัตถุประสงค์หลัก ได้แก่ การได้พักผ่อนร่างกายและจิตใจ การการพัฒนาความสามารถ/ทักษะของตนเอง การได้รับความสนุกสนาน ผจญภัย การใช้เวลาร่วมกับเพื่อน/ครอบครัว/คนรัก (ตารางที่ 20)

ตารางที่ 20 วัตถุประสงค์หลักในการเดินทางของผู้มาเยือน

วัตถุประสงค์หลักในการเดินทาง	จำนวน	ร้อยละ
การพักผ่อนร่างกาย/จิตใจ	116	69.88
การพัฒนาความสามารถ/ทักษะของตนเอง	85	51.20
การได้รับความสนุกสนาน ผจญภัย	68	40.96
การใช้เวลาร่วมกับเพื่อน/ครอบครัว/คนรัก	65	39.16
การได้เห็นลักษณะภูมิประเทศที่สวยงาม/สัมผัสความโดดเด่นของทรัพยากร	52	31.33
การหลีกเลี่ยงความวุ่นวายในชีวิตประจำวัน	40	24.10
การพบปะผู้คนหรือพบเพื่อนใหม่	38	22.89
การเรียนรู้ศึกษาธรรมชาติ	29	27.47
การไปเยือนสถานที่ท่องเที่ยวใหม่ๆ	19	11.45
การมีโอกาสไปเยือนสถานที่ที่ใฝ่ฝัน	16	9.64
การเข้าร่วมงานเทศกาลท่องเที่ยวที่จัดขึ้น	11	6.63
(จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม = 166)		

หมายเหตุ ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

3) พฤติกรรมการปั่นจักรยานของผู้มาเยือน

จากผลการศึกษาพบว่าผู้มาเยือนส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการปั่นจักรยาน 1-5 ปี (ร้อยละ 68.07) โดยมีแรงจูงใจหลักเพื่อออกกำลังกาย (ร้อยละ 62.82) สำหรับประเภทของจักรยานที่นิยมปั่นส่วนใหญ่เป็นจักรยานเสือหมอบ (ร้อยละ 78.92) ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการปั่นบนถนน (road-based trail) (ร้อยละ 86.14) ซึ่งเป็นลักษณะเด่นของเส้นทางจักรยานในพื้นที่ที่เก็บข้อมูล สำหรับความถี่ในการปั่นจักรยาน นักท่องเที่ยวให้ข้อมูลที่หลากหลายทั้งนี้ความถี่ในการปั่นต่อเดือนขึ้นอยู่กับเวลาว่างและสภาพอากาศในช่วงเวลานั้น ทั้งนี้ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความถี่ในการปั่นจักรยานอยู่ที่ 5-10 ครั้ง/เดือน (ร้อยละ 31.71) และ 11-20 ครั้ง/เดือน (ร้อยละ 29.27) และพื้นที่ธรรมชาติเป็นสถานที่ที่นักท่องเที่ยวนิยมไปประกอบกิจกรรมปั่นจักรยานมากที่สุด (ร้อยละ 78.48) (ตารางที่ 21)

ตารางที่ 21 พฤติกรรมการประกอบกิจกรรมปั่นจักรยานของผู้มาเยือน

พฤติกรรมการประกอบกิจกรรมปั่นจักรยาน	จำนวน	ร้อยละ
ประสบการณ์ในการปั่นจักรยาน		
น้อยกว่า 1 ปี	28	16.87
1-5 ปี	113	68.07
6-10 ปี	13	7.83
มากกว่า 10 ปี	12	7.23
รวม	166	100.00
ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.40 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) = 5.266		
แรงจูงใจเข้าร่วมกิจกรรมปั่นจักรยาน		
เพื่อออกกำลังกาย	98	62.82
เพื่อชื่นชมธรรมชาติ	7	4.49
ความชอบส่วนบุคคล	22	14.10
พบปะเพื่อนใหม่	23	14.74
เพื่อพัฒนาทักษะของตนเอง	5	3.21
กิจกรรมเพื่อสังคม	1	0.64
รวม	156	100.00
ประเภทของจักรยานที่นิยมปั่น		
จักรยานเสือหมอบ (road bike)	131	78.92
จักรยานเสือภูเขา (mountain bike) ประเภททางแข็ง (hard trail)	19	11.45
จักรยานเสือภูเขา (mountain bike) ประเภททางอ่อน (soft trail)	1	0.60
จักรยานเสือภูเขา (mountain bike) ประเภท Full Suspension	1	0.60
จักรยานเสือภูเขา ประเภทอื่นๆ	4	2.41
จักรยานทัวร์ริ่ง (touring bike)	7	4.22
อื่นๆ	3	1.81
รวม	166	100.00
ประเภทของเส้นทางจักรยานที่ชื่นชอบ		
การปั่นบนถนน (road-based trail)	143	86.14
เส้นทางจักรยานเสือภูเขา หรือเส้นทาง off-road	23	13.86
รวม	166	100.00
ความถี่ในการปั่น		
น้อยกว่า 5 ครั้ง/เดือน	35	21.34
5-10 ครั้ง/เดือน	52	31.71
11-20 ครั้ง/เดือน	48	29.27
21-30 ครั้ง/เดือน	25	15.24
มากกว่า 30 ครั้ง/เดือน	4	2.44
รวม	164	100.00
ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 14.79 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) = 21.403		

ตารางที่ 21 (ต่อ)

พฤติกรรมประกอบกิจกรรมปั่นจักรยาน	จำนวน	ร้อยละ
สถานที่ที่ชื่นชอบในการปั่นจักรยาน		
พื้นที่ธรรมชาติ	124	78.48
พื้นที่ที่มีเส้นทางจักรยาน	24	15.19
สถานที่ทั่วไป	6	3.80
พื้นที่ใกล้บ้าน	4	2.53
รวม	158	100.00

4) ความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการในการประกอบกิจกรรมปั่นจักรยานของ ผู้มาเยือน

จากการศึกษาความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการในการประกอบกิจกรรมปั่นจักรยานของผู้มาเยือน โดยภาพรวมพบว่าผู้มาเยือนมีความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการเพื่อสนับสนุนการปั่นจักรยานในระดับมาก ทั้งนี้ผู้มาเยือนให้เหตุผลว่าจะช่วยสนับสนุนให้ได้รับประสบการณ์ที่มีคุณภาพมากขึ้น รวมถึงการลดอุบัติเหตุขณะประกอบกิจกรรมปั่นจักรยาน เมื่อพิจารณาความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกรายประเด็น พบว่าในส่วนของสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการระหว่างการปั่นจักรยาน นักท่องเที่ยวมีความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการต่างๆ ตามลำดับ ดังนี้ 1) การติดตั้งป้ายต่างๆ เช่น ป้ายจราจร ป้ายบอกเส้นทาง ($\bar{x} = 4.07$ SD = 0.954) 2) จุดให้ความช่วยเหลือเมื่อเกิดเหตุฉุกเฉิน ($\bar{x} = 4.05$ SD = 1.135) 3) ที่นั่ง จุดนั่งพัก ระหว่างเส้นทาง ($\bar{x} = 3.73$ SD = 1.010) 4) การติดตั้งป้ายสื่อความหมาย/พัฒนาโปรแกรมสื่อความหมาย เพื่อให้ได้เรียนรู้เรื่องราวเกี่ยวกับพื้นที่ ($\bar{x} = 3.69$ SD = 1.019) 5) ระบบไฟกระพริบเตือนบนป้ายทางจักรยาน ($\bar{x} = 3.66$ SD = 1.148) 6) ระบบไฟฟ้าแสงสว่าง ($\bar{x} = 3.66$ SD = 1.234) เพื่อขยายช่วงเวลาในการประกอบกิจกรรมและลดอันตรายที่จะเกิดกับนักท่องเที่ยว 7) ที่เติมน้ำสาธารณะ ($\bar{x} = 3.52$ SD = 1.184) และ 8) ทางข้ามสำหรับผู้ใช้จักรยาน ($\bar{x} = 3.48$ SD = 1.143) (ตารางที่ 22)

สำหรับสิ่งอำนวยความสะดวกเมื่อสิ้นสุดการปั่นจักรยาน นักท่องเที่ยวมีความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการต่างๆ ตามลำดับ ดังนี้ 1) ห้องน้ำห้องสุขา ($\bar{x} = 4.14$ SD = 1.008) 2) ที่จอดรถจักรยาน หรือจุดจอดรถจักรยาน โดยเฉพาะเส้นทางจักรยานที่ใช้ร่วมกับทางหลวง ($\bar{x} = 4.01$ SD = 1.079) ร้านขายอาหาร เครื่องดื่ม ($\bar{x} = 3.98$ SD = 0.984) ระบบเชื่อมต่อระบบขนส่งมวลชนเพื่อให้สามารถเดินทางมาปั่นจักรยานในพื้นที่ได้โดยไม่ต้องใช้รถยนต์ส่วนตัว ($\bar{x} = 3.43$ SD = 1.187) และ ร้านซ่อมรถ จุดซ่อมจักรยาน ($\bar{x} = 3.28$ SD = 1.210) (ตารางที่ 22)

นอกจากนี้ ผู้มาเยือนยังให้ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการที่ควรพัฒนาเพิ่ม ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มของการให้บริการข้อมูลข่าวสาร เช่น ควรมีเจ้าหน้าที่บริการให้ข้อมูล มีการแนะนำเส้นทางเลือก รวมถึงการติดตั้งสัญญาณเครือข่ายอินเทอร์เน็ตไร้สาย และสัญญาณโทรศัพท์ให้ทั่วพื้นที่

ตารางที่ 22 ความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการในการประกอบกิจกรรมปั่นจักรยาน
ของผู้มาเยือน

สิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการ	n	ระดับความต้องการ (ร้อยละ)					$\bar{X}$	SD	ระดับ
		น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด			
ระหว่างการปั่นจักรยาน									
1. ทางข้ามสำหรับผู้ใช้จักรยาน	166	6.02	10.84	35.54	24.10	23.50	3.48	1.143	4
2. ระบบไฟกระพริบเตือนบนป้ายทางจักรยาน	166	6.63	8.43	23.50	35.54	25.90	3.66	1.148	4
3. ระบบไฟฟ้าแสงสว่าง	166	6.63	12.05	22.29	26.50	32.53	3.66	1.234	4
4. จุดให้ความช่วยเหลือเมื่อเกิดเหตุฉุกเฉิน	166	4.22	7.83	12.65	28.91	46.39	4.05	1.135	4
5. ป้ายต่างๆ เช่น ป้ายจราจร ป้ายบอกเส้นทาง	166	1.20	6.63	15.07	38.55	38.55	4.07	0.954	4
6. ที่นั่ง จุดนั่งพัก	166	3.01	7.83	25.90	39.16	24.10	3.73	1.010	4
7. ที่ดื่มน้ำสาธารณะ	166	7.23	10.24	30.72	26.51	25.30	3.52	1.184	4
8. ป้ายสื่อความหมาย เพื่อให้ได้เรียนรู้เรื่องราวเกี่ยวกับพื้นที่	166	3.01	9.04	26.51	38.55	22.89	3.69	1.019	4
เมื่อสิ้นสุดการปั่นจักรยาน									
1. ที่จอดรถจักรยาน หรือจุดจอดรถจักรยาน	166	1.20	10.24	19.28	24.70	44.58	4.01	1.079	4
2. ร้านซ่อมรถ/จุดซ่อมจักรยาน	166	8.43	17.47	31.33	22.89	19.88	3.28	1.210	3
3. ระบบเชื่อมต่อระบบขนส่งมวลชน	166	6.63	16.26	26.51	28.91	21.69	3.43	1.187	4
4. ร้านขายอาหาร เครื่องดื่ม	166	1.81	6.63	18.67	37.95	34.94	3.98	0.984	4
5. ห้องน้ำ/ห้องสุขา	166	1.81	6.63	13.85	31.32	46.39	4.14	1.008	4

หมายเหตุ   ระดับ 1   ค่าคะแนน 1.00 – 1.80 ระดับความต้องการ น้อยที่สุด
                   ระดับ 2   ค่าคะแนน 1.81 – 2.60 ระดับความต้องการ น้อย
                   ระดับ 3   ค่าคะแนน 2.61 – 3.40 ระดับความต้องการ ปานกลาง
                   ระดับ 4   ค่าคะแนน 3.41 – 4.20 ระดับความต้องการ มาก
                   ระดับ 5   ค่าคะแนน 4.21 – 5.00 ระดับความต้องการ มากที่สุด

4.6 การศึกษาความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการเพื่อสนับสนุนการประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวกลุ่มเฉพาะ

ส่วนที่ 1 เป็นการประเมินความพร้อมและความเหมาะสมของสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการในเส้นทางจักรยานพื้นที่โครงการท่องเที่ยวฯ โดยนักปั่นจักรยานร่วมกับตัวแทนของภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยวป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง เมื่อวันที่ 4 เมษายน 2561 (ซึ่งเป็นการเตรียมความพร้อมสำหรับการจัดกิจกรรม ปั่นปลูกป่า ในวันที่ 7 เมษายน 2561) ผลการประเมินความพร้อมสรุปประเด็นที่สำคัญ ดังนี้

- เส้นทางจักรยานที่กำหนดมีศักยภาพสูงที่จะดึงดูดนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวในกลุ่ม eco-adventure ที่นิยมประกอบกิจกรรมในพื้นที่ธรรมชาติ นิยมเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีลักษณะพิเศษที่นักท่องเที่ยวเข้าไปแล้วได้รับความเพลิดเพลิน ตื่นเต้น ทำทายผจญภัย ได้ประสบการณ์ใหม่ ๆ และได้เรียนรู้ ศึกษาดูธรรมชาติไปพร้อมๆ กัน
- จากการสำรวจเส้นทางพบว่าเส้นทางในพื้นที่ของอุทยานแห่งชาติทับลาน และสวนป่าวังน้ำเขียว บางช่วงไม่ได้มีการดูแลเส้นทางให้พร้อมใช้งานได้ บางจุดมีไม้ล้มขวางเส้นทางไม่สามารถปั่นจักรยานผ่านได้ ในประเด็นนี้หากต้องการพัฒนาเส้นทางนี้เป็นเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวในอนาคต จำเป็นต้องมีการบำรุงรักษาและตรวจสอบเส้นทางอย่างสม่ำเสมอ
- มีบางช่วงของเส้นทางจักรยานที่เป็นการปั่นบนถนน 304 (ระยะทาง 10 กิโลเมตร) เป็นการใช้เส้นทางจักรยานร่วมกับยานพาหนะอื่นๆ อาจก่อให้เกิดอุบัติเหตุกับนักปั่นรวมถึงผู้ใช้รถใช้ถนนได้ ในการพัฒนาเส้นทางในอนาคตควรพัฒนาไหล่ทางของถนนให้เป็นเส้นทางจักรยานแบบจัดพื้นที่เฉพาะสำหรับจักรยาน เพื่อป้องกันอันตรายที่จะเกิดขึ้น
- ควรมีการพัฒนาระบบความปลอดภัยทางจราจร ประกอบด้วย ระบบไฟกระพริบเตือนบนป้ายทางจักรยาน โดยเฉพาะช่วงที่ปั่นบนถนนสาย 304 และช่วงที่ผ่านชุมชน รวมถึงจุดให้ความช่วยเหลือเมื่อเกิดเหตุฉุกเฉิน
- ควรมีการจัดทำแผนที่เส้นทางจักรยานติดไว้ตามจุดพักต่างๆ ระหว่างเส้นทาง เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับผู้ที่ไม่คุ้นเคยกับเส้นทาง รวมถึงติดตั้งป้ายบอกทางที่ชัดเจนเพื่อป้องกันการพลัดหลงเนื่องจากเส้นทางมีทางแยกอยู่หลายจุด
- ควรมีการพัฒนาป้ายสื่อความหมายติดตั้งบริเวณจุดชมวิวและจุดสื่อความหมายที่น่าสนใจ เพื่อให้ผู้ที่ปั่นจักรยานในเส้นทางได้เรียนรู้เกี่ยวกับพื้นที่ไปด้วย

ส่วนที่ 2 เป็นการประเมินความพร้อมของเส้นทางโดยตัวแทนของชุมชนท้องถิ่นและภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยว (ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลอุดมทรัพย์ อุทยานแห่งชาติทับลาน สถานีวิทยุและฝึกนิสิตวนศาสตร์วังน้ำเขียว สถานีวนวัฒนวิจัยสระแกราซ สวนป่าวังน้ำเขียว) ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการเตรียมความพร้อมและการพัฒนาศักยภาพบุคลากรเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติวังน้ำเขียว – ป่าภูเขาลวง จังหวัดนครราชสีมา การดำเนินการในส่วนนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อประเมินศักยภาพเส้นทางจักรยานและความพร้อมของเส้นทางจากกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ ให้เห็นถึงความเป็นไปได้และทิศทางการจัดทำเส้นทางจักรยานท่องเที่ยวในพื้นที่โครงการป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าภูเขาลวง จากการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและข้อจำกัดจากเจ้าของพื้นที่ โดยการจัดกิจกรรมประชุมเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (participatory workshop) ในวันที่ 17-18 กุมภาพันธ์ 2561 เพื่อสร้างความเข้าใจให้กับตัวแทนชุมชนและภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยว เพื่อนำไปใช้ปฏิบัติงานจริงในพื้นที่ของต่อไป

ในขั้นตอนการปฏิบัติของการประชุมเชิงปฏิบัติการ ได้กำหนดกิจกรรมใน 3 ส่วน ประกอบด้วย 1) การสำรวจเส้นทางในพื้นที่ร่วมกันเพื่อประเมินศักยภาพเส้นทางจักรยานท่องเที่ยว ตามลักษณะกายภาพ สิ่งอำนวยความสะดวกและบริการ 2) การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาแบบจำลองโปรแกรมจักรยานท่องเที่ยว และ 3) เสนอแนะแนวทางการจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับเส้นทางจักรยานท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติวังน้ำเขียว – ป่าภูเขาลวง (ประเภท จำนวน และตำแหน่ง) ในการทำกิจกรรมได้แบ่งตัวแทนของชุมชนท้องถิ่นและภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยวที่เข้าร่วมกิจกรรมออกเป็น 3 กลุ่ม โดยได้ผลการศึกษาของแต่ละกลุ่ม ดังนี้

1) โปรแกรมจักรยานท่องเที่ยว

แบบจำลองโปรแกรมจักรยานท่องเที่ยว กลุ่มที่ 1 เป็นการออกแบบโปรแกรมการปั่นจักรยานท่องเที่ยวที่เน้นสัมผัสใกล้ชิดธรรมชาติ ให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสพัฒนาศักยภาพและพัฒนาตนเอง มากกว่าสนับสนุนการให้บริการ (service) ไม่เน้นการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่

โปรแกรมการท่องเที่ยวแบบไปเช้าเย็นกลับ (1 วัน) เริ่มต้นช่วงเช้าที่สถานีวนวัฒนวิจัยสระแกราซ ปั่นขึ้นเส้นทางสถานีวนวัฒนวิจัยสระแกราซ ชมลูกไม้ ผ่านแปลงปลูกกระถินเทพา ประดู่ พะยูง และแปลงปลูกไม้พื้นเมือง ภายใต้อาสนวิหารกระถินเทพา พักที่จุดชมวิวดอนป่าห้วยน้ำเค็ม (หลังคาสระแกราซ) และย้อนกลับผ่านแปลงรวมพันธุ์ไม้ยูคาลิปตัส จุดชมวิวดอนคอย 1 และ 2 กลับมายังสถานีวนวัฒนวิจัยสระแกราซ ปั่นออกถนนทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 304 ผ่านสถานีวิทยุและฝึกนิสิตวนศาสตร์วังน้ำเขียว สวนรวมพันธุ์กรรมไม้ป่าเฉลิมพระเกียรติ ร.9 เข้าเส้นทางชุมชน แวะพัก และรับประทานอาหารกลางวันที่ธารทาลี ปั่นต่อเข้าเส้นทางจักรยานชุมชนวิถีชีวิต จนถึงสันเขื่อนลำเชียงสา และพักชมวิวดอน และสิ้นสุดการปั่นจักรยานท่องเที่ยว 1 วัน (ภาพที่ 22 และ 23)

โปรแกรมการท่องเที่ยวแบบพักค้าง (2 วัน 1 คืน) เริ่มต้นช่วงเช้าที่สถานีวนวัฒนวิจัยสระแกราซ ปั่นขึ้นเส้นทางสถานีวนวัฒนวิจัยสระแกราซ พักที่จุดชมวิวดอนป่าห้วยน้ำเค็ม (หลังคาสระแกราซ) และย้อนกลับผ่านแปลงรวมพันธุ์ไม้ยูคาลิปตัส จุดชมวิวดอนคอย 1 และ 2 กลับมายังสถานีวนวัฒนวิจัยสระแกราซ ปั่นออกถนนทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 304 ผ่านผ่านสถานีวิทยุและฝึกนิสิตวนศาสตร์วังน้ำเขียว เข้าเส้นทางชุมชน แวะ

พักและรับประทานอาหารกลางวันที่ธารน้ำร้อนเช่นเดิม ปั่นต่อเข้าเส้นทางจักรยานชุมชนชมวิถีชีวิตและซื้อของฝากชุมชน แวะรับประทานอาหารเย็น พักค้างแรมและทำกิจกรรมที่สวนป่าวังน้ำเขียว (มีการส่งอาหารและเครื่องดื่มจากชุมชนเพื่อเป็นการกระจายรายได้ให้ชุมชนท้องถิ่น) วันที่ 2 เริ่มจากสวนป่าวังน้ำเขียว ปั่นไปชมพระอาทิตย์ขึ้นที่สันเขื่อนลำเชียงสา ช่วงสาย-บ่าย ปั่นเข้าเส้นทางจักรยานเขามะค่า ออกไปยังทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 304 และสิ้นสุดการปั่นจักรยานท่องเที่ยว 2 วัน 1 คืน บริเวณสวนรวมพันธุ์กรรมไม้ป่าเฉลิมพระเกียรติ ร.9 (สวนรุกขชาติ) และมีทางเลือกสำหรับผู้ติดตามหรือนักปั่นที่ต้องการพักการปั่นในวันที่ 2 คือจากสันเขื่อนลำเชียงสาไปชมพรรณไม้และทำกิจกรรมในช่วงสาย-บ่ายบริเวณสวนรุกขชาติได้เลย (ภาพที่ 24 และ 25)

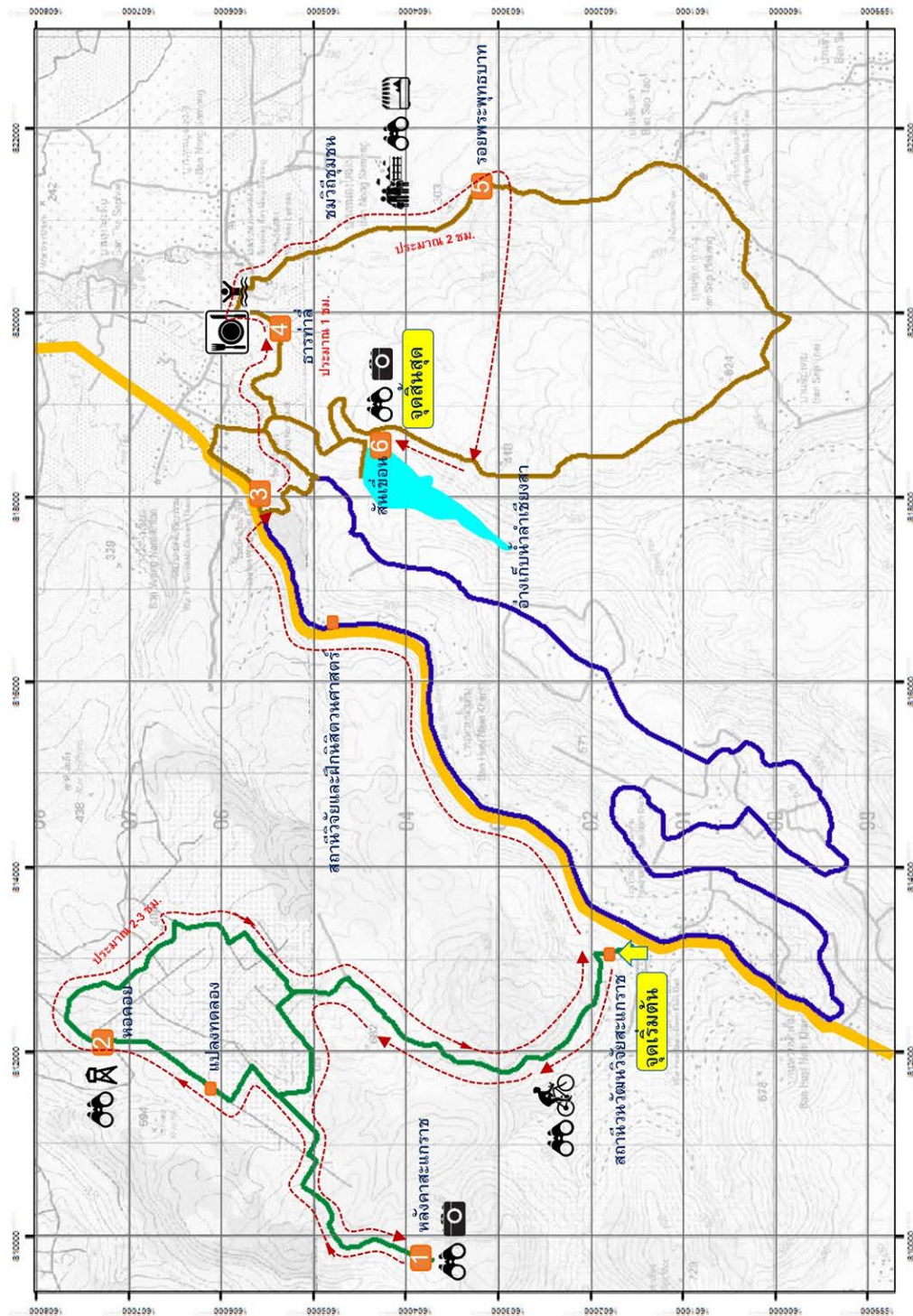
โปรแกรมการท่องเที่ยว 1 วัน กลุ่ม 1		
จุดท่องเที่ยว	กิจกรรม	ระยะเวลา
สถานีวนวัฒนวิจัยสระแกราช 	- ปั่นจักรยาน - ยิงลูกไม้ - อนุรักษ์ต้นไม้ - หลังกาสะแกราช - หอคอย	ประมาณ 2-3 ชม.
น้ำตกธารท่าลี่ 	- พักรับประทานอาหาร(เที่ยง) - พักผ่อน เล่นน้ำ	ประมาณ 1 ชม.
ชมวิถีชุมชน 	ชมวิวทิวทัศน์ระหว่างทาง (แวะซื้อของฝากระหว่างทาง) (บ้านอุดมทรัพย์พัฒนา, บ้านหนองโสมง, บ้านซำเต่า)	ประมาณ 2 ชม.
รอยพระพุทธรูป 	นมัสการรอยพระพุทธรูป	ประมาณ 30 นาที
อ่างเก็บน้ำลำเชียงสา 	ชมวิว ถ่ายรูป	

ภาพที่ 22 กิจกรรมการปั่นจักรยานท่องเที่ยวและช่วงเวลา ตามโปรแกรมการท่องเที่ยวแบบไปเช้าเย็นกลับ กลุ่มที่ 1

โปรแกรมท่องเที่ยว 1 วัน

กลุ่มที่ 1

สัญลักษณ์

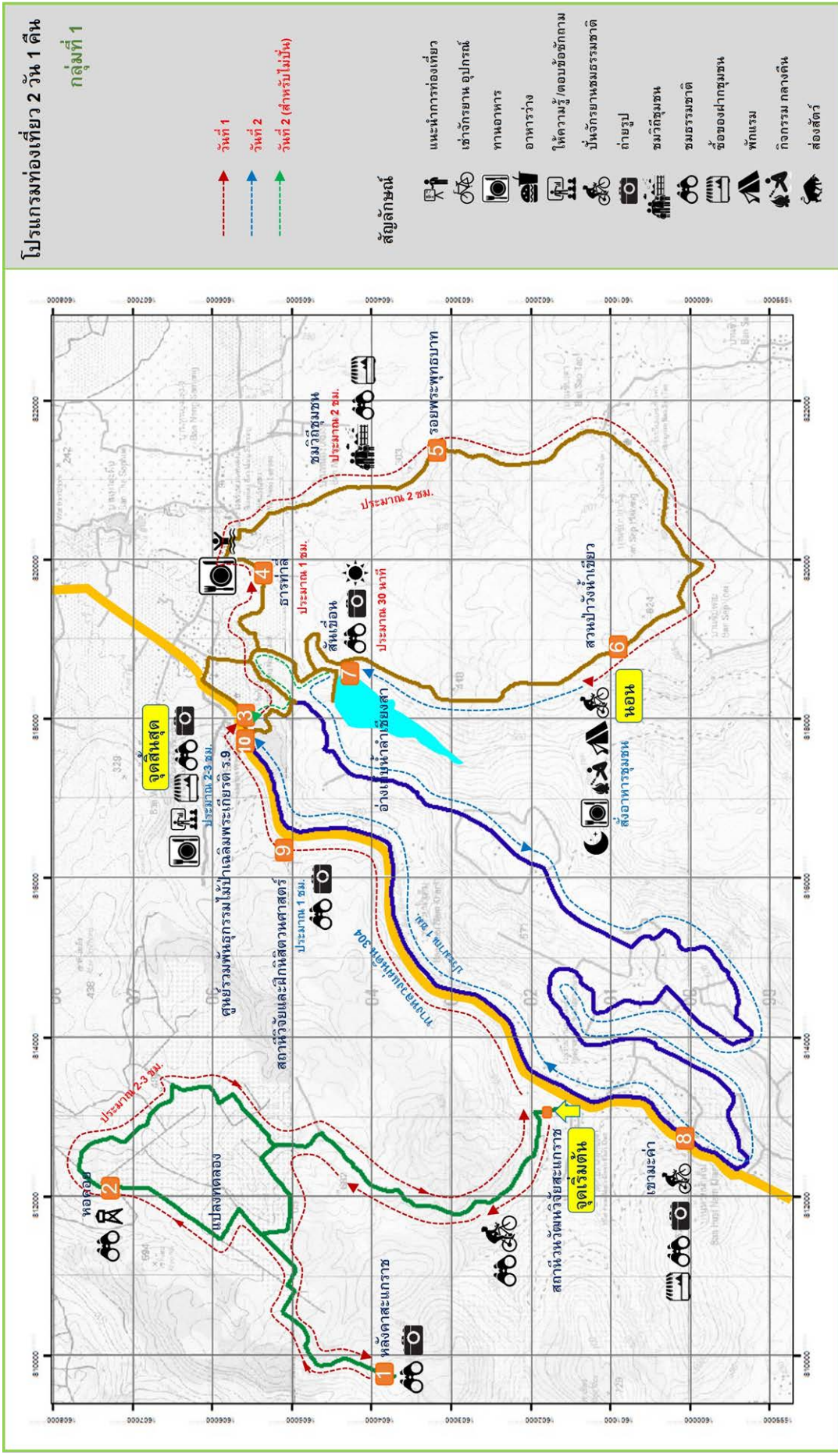

ภาพที่ 23 เส้นทางจักรยานตามโปรแกรมการท่องเที่ยวแบบไปเช้าเย็นกลับ กลุ่มที่ 1

โปรแกรมการท่องเที่ยว 2 วัน 1 คืน		กลุ่ม 1
จุดท่องเที่ยว	กิจกรรม	ระยะเวลา
• สถานีวนวัฒนวิจัยสระเกษราช	• ปั่นจักรยาน - ยิงลูกไม้ - อุโมงค์ต้นไม้ - หลังกาศะเกษราช - หอคอย	วันที่ 1 ประมาณ 2-3 ชม.
• น้ำตกธารทาลี่	• พักรับประทานอาหาร(เที่ยง) - พักผ่อน เล่นน้ำ	ประมาณ 1 ชม.
• ชมวิถีชุมชน	• ชมวิวทิวทัศน์ระหว่างทาง (แวะซื้อของฝากระหว่างทาง) (บ้านอุดมทรัพย์พัฒนา, บ้านหนองโสมง, บ้านซำเต่า)	ประมาณ 2 ชม.
• รอยพระพุทธรบาท • สวนป่าวังน้ำเขียว	• นมัสการรอยพระพุทธรบาท • ปั่นจักรยาน • พักรแรม (กางเต้นท์) • ทานอาหารเย็น, เข้า สั่งอาหารจากชุมชน • ดูดาว	กิจกรรมค้างคืน วันที่ 2
• อ่างเก็บน้ำลำเชียงสา	• ชมพระอาทิตย์ขึ้น	ประมาณ 30 นาที
• เขามะค่า เส้น 304	• ปั่นจักรยาน - ชมวิว - ชม/ซื้อสินค้าOTOP	ประมาณ 1 ชม.
• สถานีฝึกนิสิตวนศาสตร์	• ชมวิว, ทิวทัศน์ ดันยางนา	ประมาณ 1 ชม.
• สวนรุกขชาติ	• รับประทานอาหารเที่ยง • ซื้อของฝาก • ศึกษาพรรณไม้	ประมาณ 2-3 ชม.

ภาพที่ 24 กิจกรรมการปั่นจักรยานท่องเที่ยวและช่วงเวลา ตามโปรแกรมการท่องเที่ยวแบบพักค้าง (2 วัน 1 คืน) กลุ่มที่ 1

ภาพที่ 25 เส้นทางจักรยานตามโปรแกรมการท่องเที่ยวแบบไปเช้าเย็นกลับ กลุ่มที่ 1

แบบจำลองโปรแกรมจักรยานท่องเที่ยว กลุ่มที่ 2 เป็นการออกแบบโปรแกรมการปั่นจักรยานท่องเที่ยวที่เน้นการชูจุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยว ให้นักท่องเที่ยวและนักปั่น ได้สัมผัสถึงเอกลักษณ์และความน่าสนใจของทรัพยากรการท่องเที่ยวตลอดเส้นทางได้ครบถ้วน

โปรแกรมการท่องเที่ยวแบบไปเช้าเย็นกลับ (1 วัน) เริ่มต้นช่วงเช้าที่สถานีวนวัฒนวิจัยสระเกล้าฯ แนะนำกิจกรรมและเส้นทาง ปั่นขึ้นเส้นทางสถานีวนวัฒนวิจัยสระเกล้าฯ ชมวิวบริเวณจุดชมวิวนางคำ (จุดชมวิวกิโลเมตรที่ 1) ผ่านแปลงทดลองและแปลงปลูกไม้พื้นเมือง พักที่จุดชมวิวสวนป่าห้วยน้ำเค็ม (หลังคาสระเกล้าฯ) ย้อนกลับผ่านทางจุดชมวิวหอคอย 1 และ 2 กลับมายังสถานีวนวัฒนวิจัยสระเกล้าฯ ปั่นออกถนนทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 304 พักรับประทานอาหารกลางวันที่ศูนย์รวมพันธุ์กรรมไม้ป่าเฉลิมพระเกียรติ ร.9 ช่วงบ่ายปั่นในเส้นทางชุมชน ชมวิถีชุมชนและสิ้นสุดการปั่นที่ธารท่าลี่ ชมธรรมชาติและซื้อของฝากจากชุมชน (ภาพที่ 26 และ 27)

โปรแกรมการท่องเที่ยวแบบพักค้าง (2 วัน 1 คืน) เริ่มต้นช่วงเช้าที่สถานีวนวัฒนวิจัยสระเกล้าฯ ปั่นขึ้นเส้นทางสถานีวนวัฒนวิจัยสระเกล้าฯ พักที่จุดชมวิวสวนป่าห้วยน้ำเค็ม (หลังคาสระเกล้าฯ) และย้อนกลับผ่านจุดชมวิวหอคอย 1 และ 2 กลับมายังสถานีวนวัฒนวิจัยสระเกล้าฯ ปั่นออกถนนทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 304 ผ่านศูนย์ฝึกนิสิตวนศาสตร์ พักรับประทานอาหารกลางวันที่ศูนย์รวมพันธุ์กรรมไม้ป่าเฉลิมพระเกียรติ ร.9 ช่วงบ่าย ปั่นในเส้นทางจักรยานชุมชน ชมวิถีชีวิต แวะรับประทานอาหารเย็น พักค้างแรมและทำกิจกรรมยามค่ำคืนที่ สันเขื่อนลำเชียงสา วันที่ 2 เป็นการปั่นในเส้นทางเขมะค่า (ภาพที่ 28 และ 29)

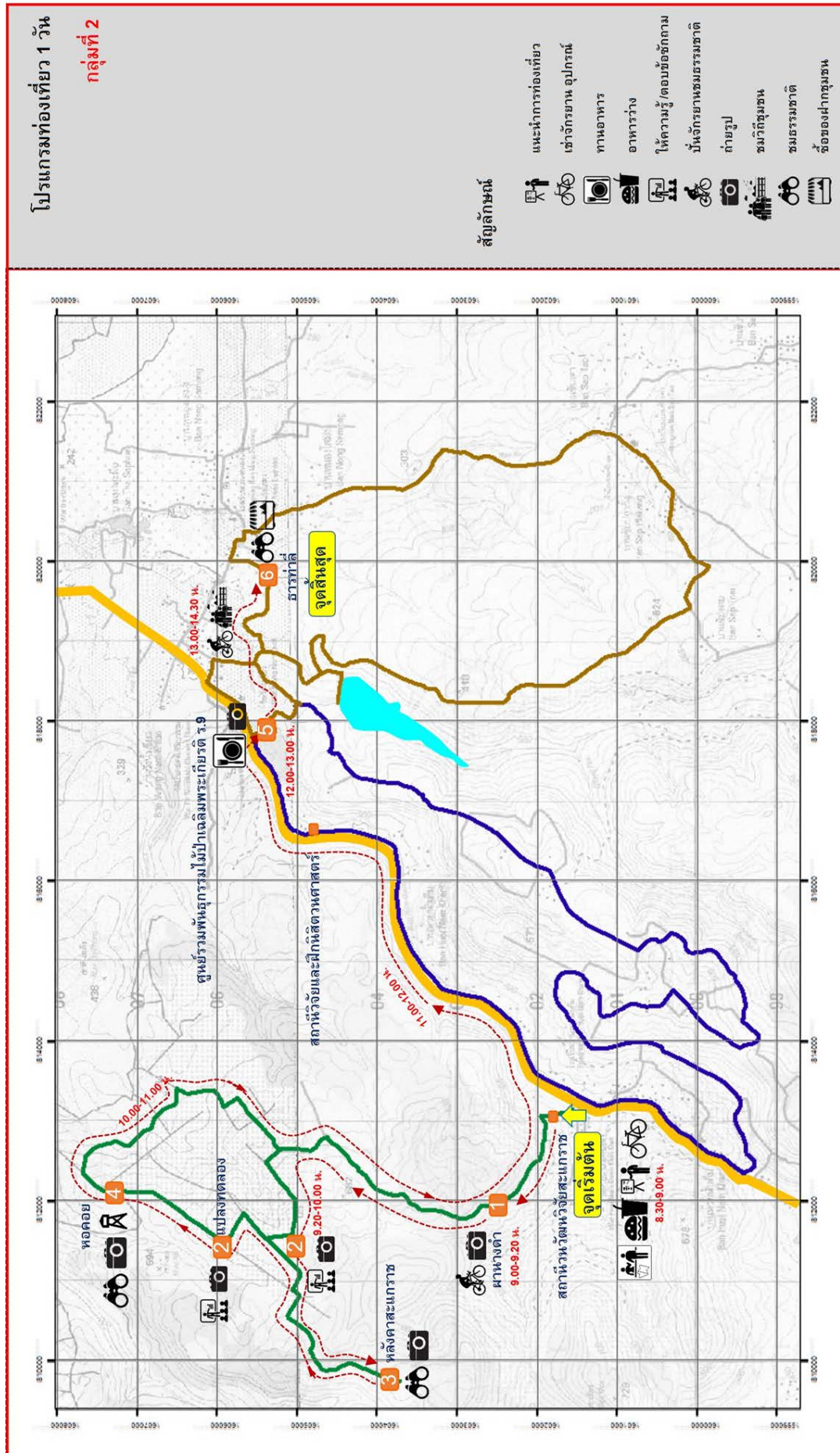
โปรแกรมการท่องเที่ยว 1 วัน

กลุ่ม 2

จุดท่องเที่ยว	กิจกรรม	ระยะเวลา
• สถานีวันพัฒนวิชัยเสกราช 	• แนะนำการท่องเที่ยวพร้อมอาหารว่าง • แจกเอกสารประชาสัมพันธ์ • เข้าจักรยาน อุปกรณ์บริการนักท่องเที่ยว	8.30-9.00 น. (30 นาที)
• จุดชมวิวดำน้ำ 	• ปั่นจักรยานชมธรรมชาติ • ถ่ายรูปที่ระลึก	9.00-9.20 น. (20 นาที)
• ชมแปลงทดลอง 	• แนะนำแปลงทดลอง ตอบข้อซักถาม • ถ่ายรูป	9.20-10.00 น. (40 นาที)
• หลังคาเสกราช 	• ชมวิว ถ่ายรูป • ปั่นหอคอยชมธรรมชาติ	10.00-11.00 น. (1 ชม.)
• ศูนย์รวมพันธุ์กรรมไม้ป่า 	• ทานอาหาร • ถ่ายรูป	11.00-13.00 น. (2 ชม.)
• ชมวิถีชุมชน 		13.00-14.30 น. (1 ชม. 30 นาที)
• น้ำตกธารทาลี 	• ชมธรรมชาติ • ซื้อของฝากชุมชน	

ภาพที่ 26 กิจกรรมการปั่นจักรยานท่องเที่ยวและช่วงเวลา ตามโปรแกรมการท่องเที่ยวแบบไปเช้าเย็นกลับ กลุ่มที่ 2

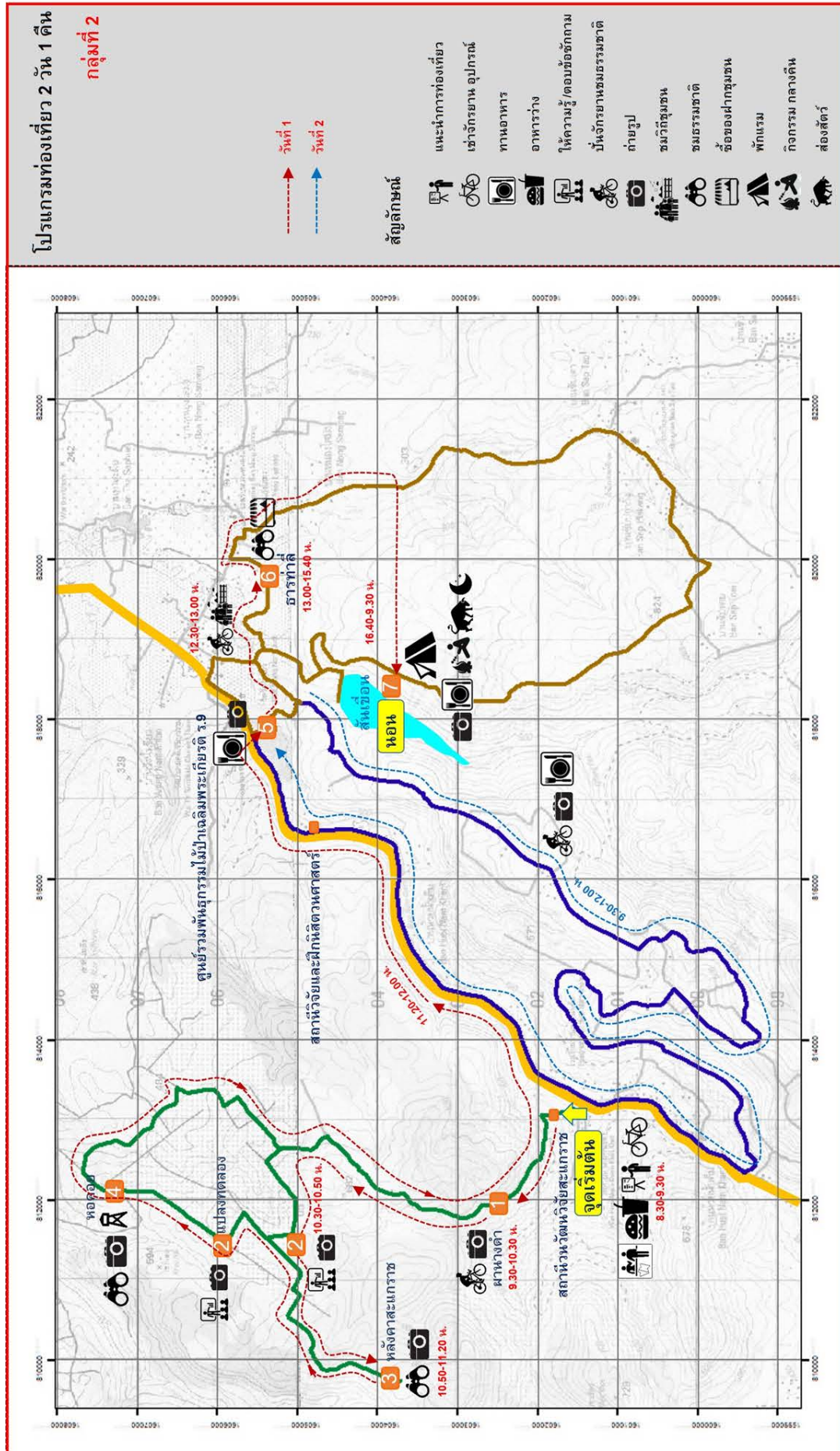
ภาพที่ 27 เส้นทางจักรยานตามโปรแกรมการท่องเที่ยวแบบไปเช้าเย็นกลับ กลุ่มที่ 2

โปรแกรมการท่องเที่ยว 2 วัน 1 คืน **กลุ่ม 2**

จุดท่องเที่ยว	กิจกรรม	ระยะเวลา
• สถานีวัฒนธรรมวิชัยสระเกษ	• แนะนำการท่องเที่ยวพร้อมอาหารว่าง • แจกเอกสารประชาสัมพันธ์ • เข้าจักรยาน อุปกรณ์บริการนักท่องเที่ยว	8.30-9.30 น. (1 ชม.)
• จุดชมวิวผานางคำ	• ปั่นจักรยานชมธรรมชาติ • ถ่ายรูปที่ระลึก	9.30-10.30 น. (1 ชม.)
• ชมแปลงทดลอง	• แนะนำแปลงทดลอง ตอบข้อซักถาม • ถ่ายรูป	10.30-10.50 น. (20 นาที)
• หลังคาสระเกษ	• ชมวิว ถ่ายรูป • ชมธรรมชาติหอคอย	10.50-11.20 น. (30 นาที)
• ศูนย์รวมพันธุ์กรรมไม้ป่า	• ทานอาหาร • ถ่ายรูป	11.20-12.00 น. (40 นาที)
• ชมวิถีชุมชน		12.30-13.00 น. (30 นาที)
• น้ำตกธารทาลี	• ชมธรรมชาติ • ซื้อของฝากชุมชน	13.00-15.40 น. (2 ชม. 40 นาที)
• สันเขื่อนลำเชียงสา	• พักแรมที่ริมเขื่อน (บ้านพัก) • ถ่ายรูป • ทานอาหาร (กลางคืน) • กิจกรรมกลางคืน • ดูดาว ส่องสัตว์	16.40-9.30 น. (1 ชม.)

ภาพที่ 28 กิจกรรมการปั่นจักรยานท่องเที่ยวและช่วงเวลา ตามโปรแกรมการท่องเที่ยวแบบพักค้าง (2 วัน 1 คืน) กลุ่ม 2

ภาพที่ 29 เส้นทางจักรยานตามโปรแกรมการท่องเที่ยวแบบแพ็คเกจ (2 วัน 1 คืน) กลุ่มที่ 2

แบบจำลองโปรแกรมจักรยานท่องเที่ยว กลุ่มที่ 3 เป็นโปรแกรมการปั่นจักรยานท่องเที่ยว “วิถีคน วิถีป่า” ที่เน้นจุดเด่นคือความหลากหลาย และลักษณะเด่นที่ต่างกันของเส้นทางชุมชน และเส้นทางในเขตพื้นที่ป่า รวมทั้งคำนึงถึงความสะดวกสบายและการบริการที่ทั่วถึง สมาชิกกลุ่มเสนอเพียงโปรแกรมการท่องเที่ยว 2 วัน 1 คืน ด้วยเหตุผลว่าจะสามารถใช้เวลาในแต่ละจุดได้มาก ซึมซับบรรยากาศได้เต็มที่ ไม่รีบเร่งและนักปั่นไม่เหนื่อยจนเกินไป

โปรแกรมการท่องเที่ยวแบบพักค้าง (2 วัน 1 คืน) วันที่ 1 เส้นทางจักรยาน “วิถีคน” เริ่มต้นที่สถานีวนวัฒนวิจัยสระแกราช ไปตามถนนทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 304 ผ่านศูนย์รวมพันธุ์กรรมไม้ป่าเฉลิมพระเกียรติ ร.9 เข้าสู่เส้นทางจักรยานชุมชน ผ่านน้ำตกธารท่าลี่ ซื้อสินค้าชุมชน (รายได้เข้าชุมชน) ผ่านสันเขื่อนลำเชียงสา เข้าสู่เส้นทางเขามะค่า ผ่านผาอีโลตัง แวะพักรับประทานอาหารที่หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติ ที่ ทล.4 (เขามะค่า) และปั่นตามเส้นทางเขามะค่า จนถึงสถานีวนวัฒนวิจัยสระแกราช วันที่ 2 เริ่มต้นที่สถานีวนวัฒนวิจัยสระแกราช ปั่นขึ้นเส้นทางสถานีวนวัฒนวิจัยสระแกราช ผ่านแปลงปลูกกระถินเทพา ประดู่ พะยูง และแปลงปลูกไม้พื้นเมือง ภายใต้ร่มเงาไม้กระถินเทพา พักที่จุดชมวิวสวนป่าห้วยน้ำเค็ม (หลังคาสระแกราช) และย้อนกลับผ่านแปลงรวมพันธุ์ไม้ยูคาลิปตัส จุดชมวิวหอคอย 1 และ 2 กลับมายังสถานีวนวัฒนวิจัยสระแกราช ในบริเวณนี้มีการจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกและสินค้าที่ระลึกที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน เช่น มีการนวดสปาสมุนไพร ขายไม้กวาด ข้าวหลาม ผักหวานเห็ด ถั่วทอด ผักปลอดสาร อัง ไข่มัดแดง เป็นต้น (ภาพที่ 30)

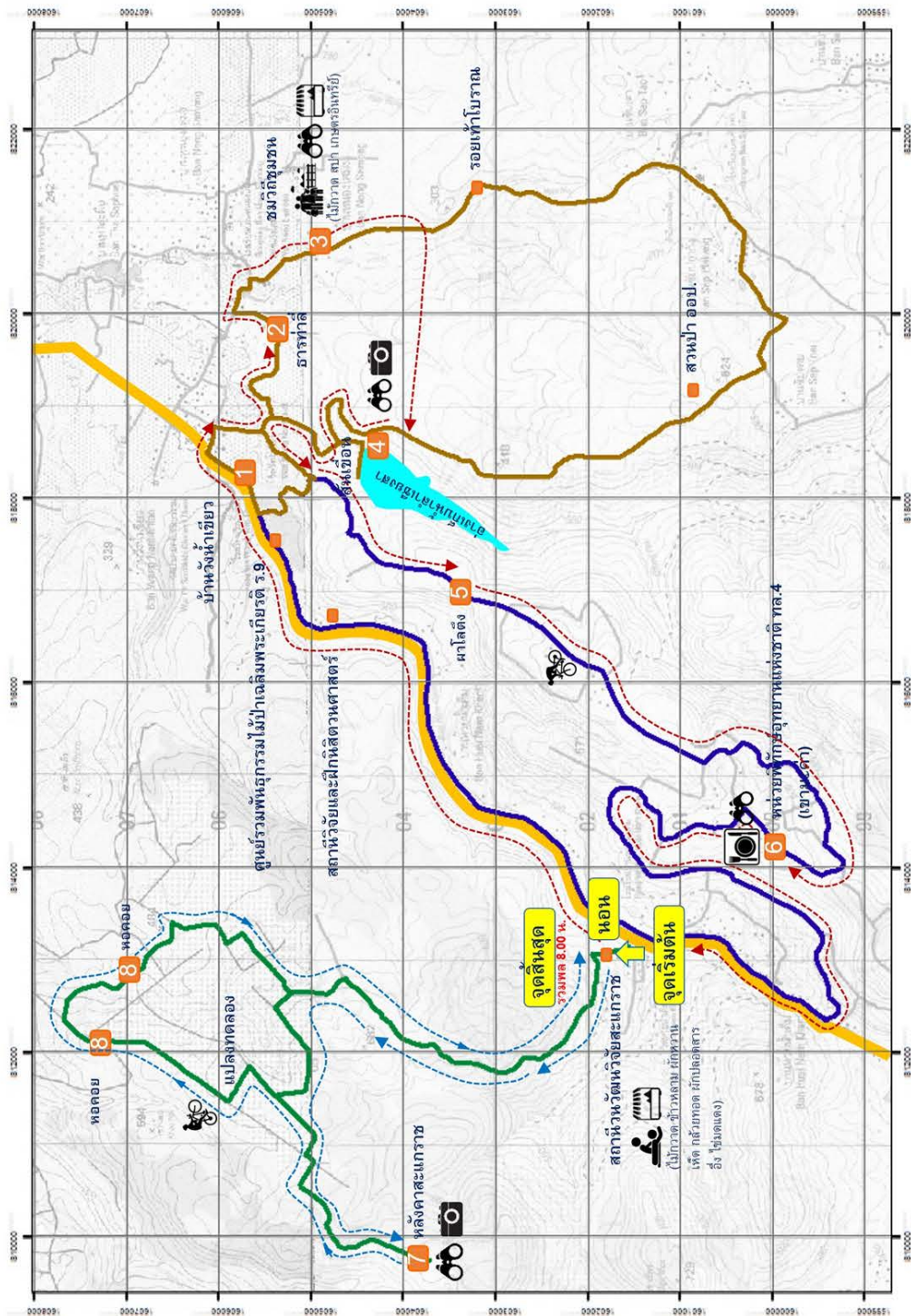
โปรแกรมท่องเที่ยว 2 วัน 1 คืน

กลุ่มที่ 3

วันที่ 1 : วัดดิน
วันที่ 2 : วัดป่า

สัญลักษณ์

- ☒ หมายเหตุการท่องเที่ยว
- 🚲 เช่าจักรยาน อุปกรณ์
- 🍽️ ทานอาหาร
- 📖 ให้ความรู้/ตอบข้อซักถาม
- 🏠 บ้านพัก/ชุมชนธรรมชาติ
- 📷 ถ่ายรูป
- 👤 ชมวิถีชุมชน
- 🏡 ชมธรรมชาติ
- 📄 ช้อนของฝากชุมชน
- 🏠 ที่พัก
- 🏞️ กิจกรรม กลางคืน
- 🏠 สบ

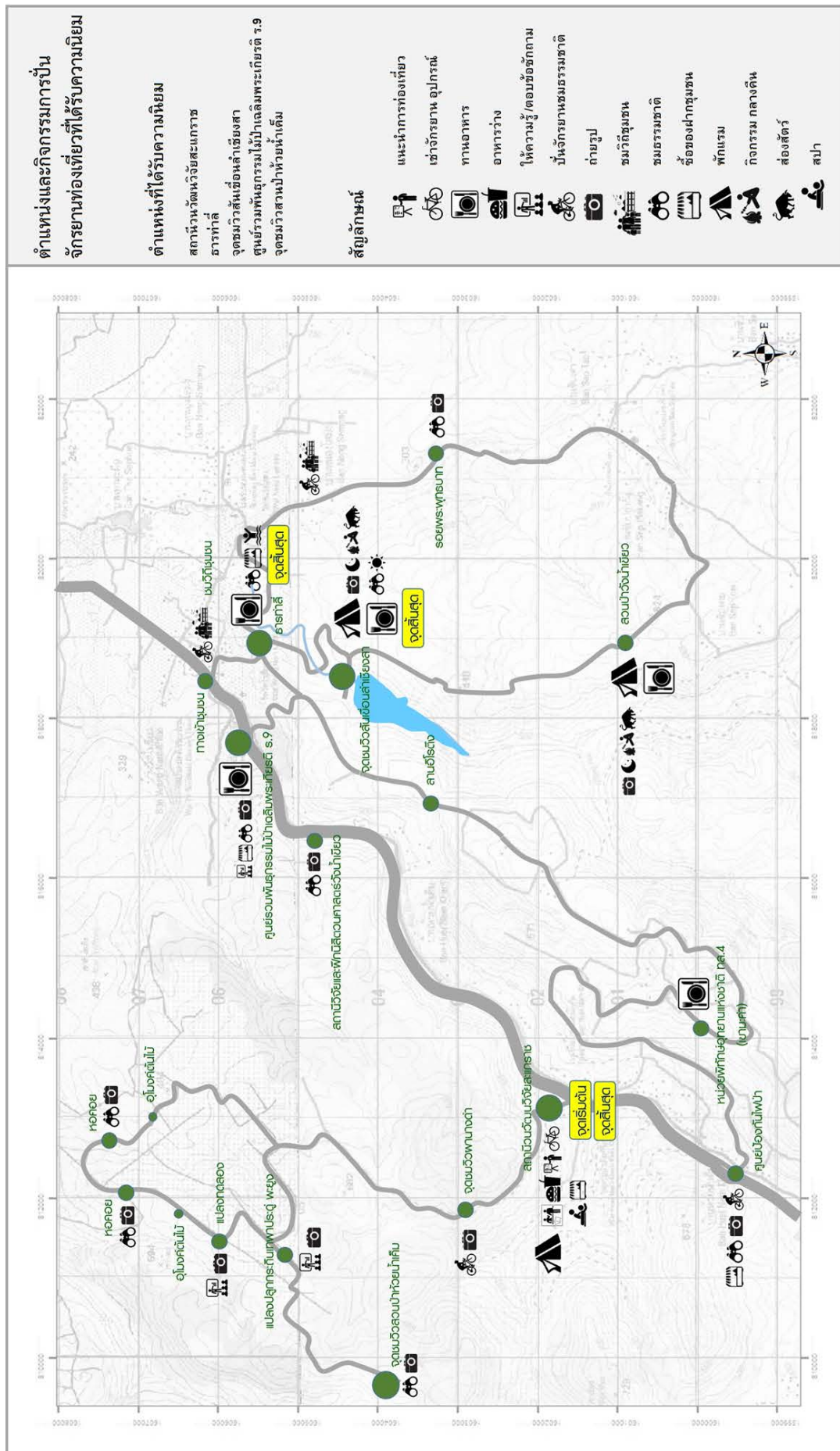

ภาพที่ 30 เส้นทางจักรยานตามโปรแกรมการท่องเที่ยวแบบพักค้าง (2 วัน 1 คืน) กลุ่มที่ 3

จากแบบจำลองโปรแกรมการท่องเที่ยว 3 กลุ่ม ทั้งโปรแกรมการท่องเที่ยวแบบไปเช้าเย็นกลับ (1 วัน) และแบบพักค้าง (ซึ่งทุกกลุ่มเสนอระยะเวลาที่เหมาะสม คือ 2 วัน 1 คืน) พบว่า สถานที่และจุดท่องเที่ยวที่ได้รับความสนใจ ได้แก่ สถานีวนวัฒนวิจัยสระเกล้า น้ำตกธารทาลี จุดชมวิวสันเขื่อนลำเชียงสา จุดชมวิวสวนป่าห้วยน้ำเค็ม และสวนรวมพันธุ์กรรมไม้ป่าเฉลิมพระเกียรติ ร.9

นอกจากนี้ตัวแทนชุมชนท้องถิ่นและภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยว ได้มีการวิเคราะห์ความเหมาะสมในการกำหนดจุดต่างๆ ตามศักยภาพในการรองรับกิจกรรมต่างๆ สำหรับเส้นทางจักรยาน ดังนี้ (ภาพที่ 31)

- จุดเริ่มต้นการปั่น ได้แก่ บริเวณสถานีวนวัฒนวิจัยสระเกล้า
- จุดสิ้นสุดการปั่น ได้แก่ บริเวณสถานีวนวัฒนวิจัยสระเกล้า จุดชมวิวสันเขื่อนลำเชียงสา และน้ำตกธารทาลี
- จุดพักรับประทานอาหาร ได้แก่ จุดชมวิวสันเขื่อนลำเชียงสา น้ำตกธารทาลี สวนรวมพันธุ์กรรมไม้ป่าเฉลิมพระเกียรติ ร.9 สวนป่าวังน้ำเขียว และหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติ ที่ ทล.4 (เขามะค่า)
- จุดพักค้างคืน ได้แก่ บริเวณสถานีวนวัฒนวิจัยสระเกล้า สันเขื่อนลำเชียงสา และสวนป่าวังน้ำเขียว
- แหล่งท่องเที่ยวและจุดชมวิวระหว่างเส้นทางปั่นจักรยาน ได้แก่ จุดชมวิวผานางคำ จุดชมวิวสวนป่าห้วยน้ำเค็ม (หลังคาสระเกล้า) หอคอยชมวิว แปลงทดลองและแปลงปลูกป่าต่างๆ รอยพระพุทธรูป และวิถีชุมชนท้องถิ่น

ภาพที่ 31 จุดที่น่าสนใจและจุดที่มีศักยภาพในการรองรับกิจกรรมต่างๆ สำหรับกิจกรรมปั่นจักรยาน โครงการการท่องเที่ยวป่าสงวนแห่งชาติป่างิ้วน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง

2) ความคิดเห็นต่อสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับการปั่นจักรยาน

ความคิดเห็นของชุมชนท้องถิ่นและภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยวต่อสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับการปั่นจักรยานจากการประชุมเชิงปฏิบัติการพบว่า สิ่งอำนวยความสะดวกที่ผู้เข้าร่วมอบรมคำนึงถึง ได้แก่ ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ป้ายสื่อความหมาย สื่อแจ้งกฎระเบียบการใช้พื้นที่ ศูนย์อาหาร ที่จอดรถ ที่จอดจักรยาน ห้องน้ำ ตลาดชุมชน พื้นที่พักผ่อนและพักผ่อนหย่อนใจประเภท ศาลา เก้าอี้นั่งริมทาง ถังขยะ จุดชมวิว ถ่ายภาพและจุดนั่งพักผ่อน พื้นที่ปิกนิก และลานกางเต็นท์ โดยสิ่งอำนวยความสะดวกที่กระจายตัวอยู่ตามเส้นทางจักรยาน ได้แก่ ป้ายสื่อความหมายประเภทต่างๆ สิ่งอำนวยความสะดวกประเภทอื่นๆ จะเกาะกลุ่มกันบริเวณสถานที่สำคัญหรือจุดท่องเที่ยว ได้แก่ สถานีวนวัฒนวิจัยสระเกล้า สะพานธาราลี้ จุดชมวิวสันเขื่อนลำเชียงสา จุดชมวิวน้ำตกห้วยน้ำเค็ม สวนรวมพันธุ์กรรมไม้ป่าเฉลิมพระเกียรติ ร.9 หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติ ที่ ทล.4 (เขามะค่า) และสถานีวิจัยและฝักินิสิตวนศาสตร์วังน้ำเขียว (ภาพที่ 32 - 34)

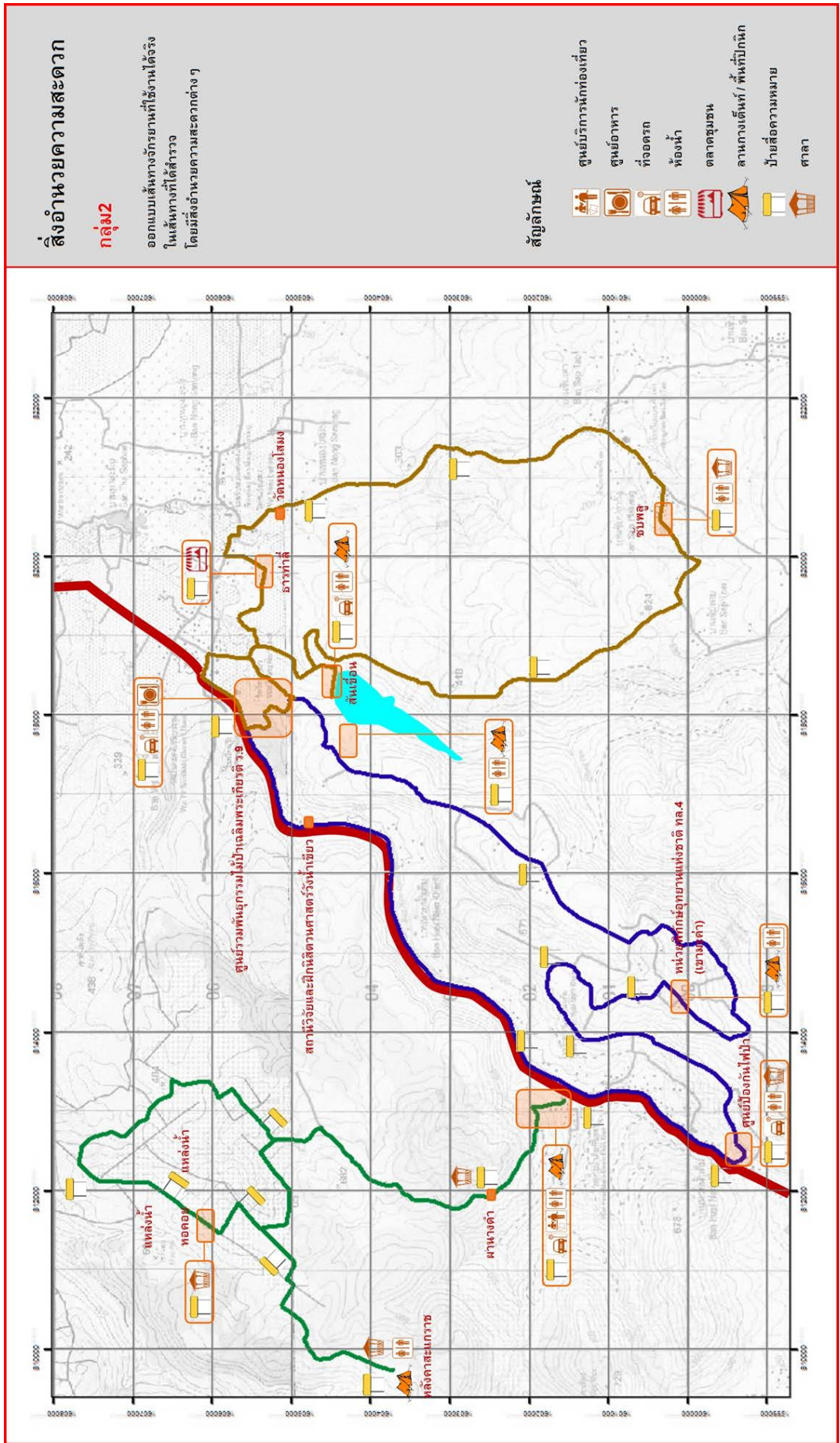
ความคิดเห็นของชุมชนท้องถิ่นและภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยวต่อสิ่งอำนวยความสะดวกที่ควรปรับปรุงเพื่อส่งเสริมการปั่นจักรยานท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพ ได้แก่ ปรับปรุงถนนสำหรับทางจักรยาน บริเวณเส้นทางชุมชน ปรับปรุงทัศนียภาพหน้าบ้านตามเส้นทางจักรยานให้เป็นระเบียบ และส่งเสริมให้สมาชิกในชุมชนมีความรู้ความเข้าใจในพื้นที่ สามารถให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อนักท่องเที่ยวได้

ความคิดเห็นของชุมชนท้องถิ่นและภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยวต่อสถานที่และแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพในการเป็นพื้นที่รองรับสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับการปั่นจักรยานท่องเที่ยวประเภทต่าง ๆ มีดังนี้

- ที่จอดรถ ได้แก่ บริเวณ สถานีวนวัฒนวิจัยสระเกล้า สะพานธาราลี้ สวนรวมพันธุ์กรรมไม้ป่าเฉลิมพระเกียรติ ร.9 และศูนย์ควบคุมไฟฟ้า
- ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ได้แก่ บริเวณ สถานีวนวัฒนวิจัยสระเกล้า (และกระจายอยู่ตามจุดต่างๆ ในเส้นทางจักรยาน (กลุ่ม 3))
- ศูนย์อาหาร ได้แก่ บริเวณ สถานีวนวัฒนวิจัยสระเกล้า สวนรวมพันธุ์กรรมไม้ป่าเฉลิมพระเกียรติ ร.9 จุดชมวิวน้ำตกห้วยน้ำเค็ม
- ลานกางเต็นท์ ได้แก่ บริเวณ สันเขื่อนลำเชียงสา จุดชมวิวน้ำตกห้วยน้ำเค็ม (หลังคาสระเกล้า) และบริเวณหอคอยชมวิวก
- ตลาดชุมชน ได้แก่ บริเวณ สถานีวนวัฒนวิจัยสระเกล้า สวนรวมพันธุ์กรรมไม้ป่าเฉลิมพระเกียรติ ร.9 และสะพานธาราลี้

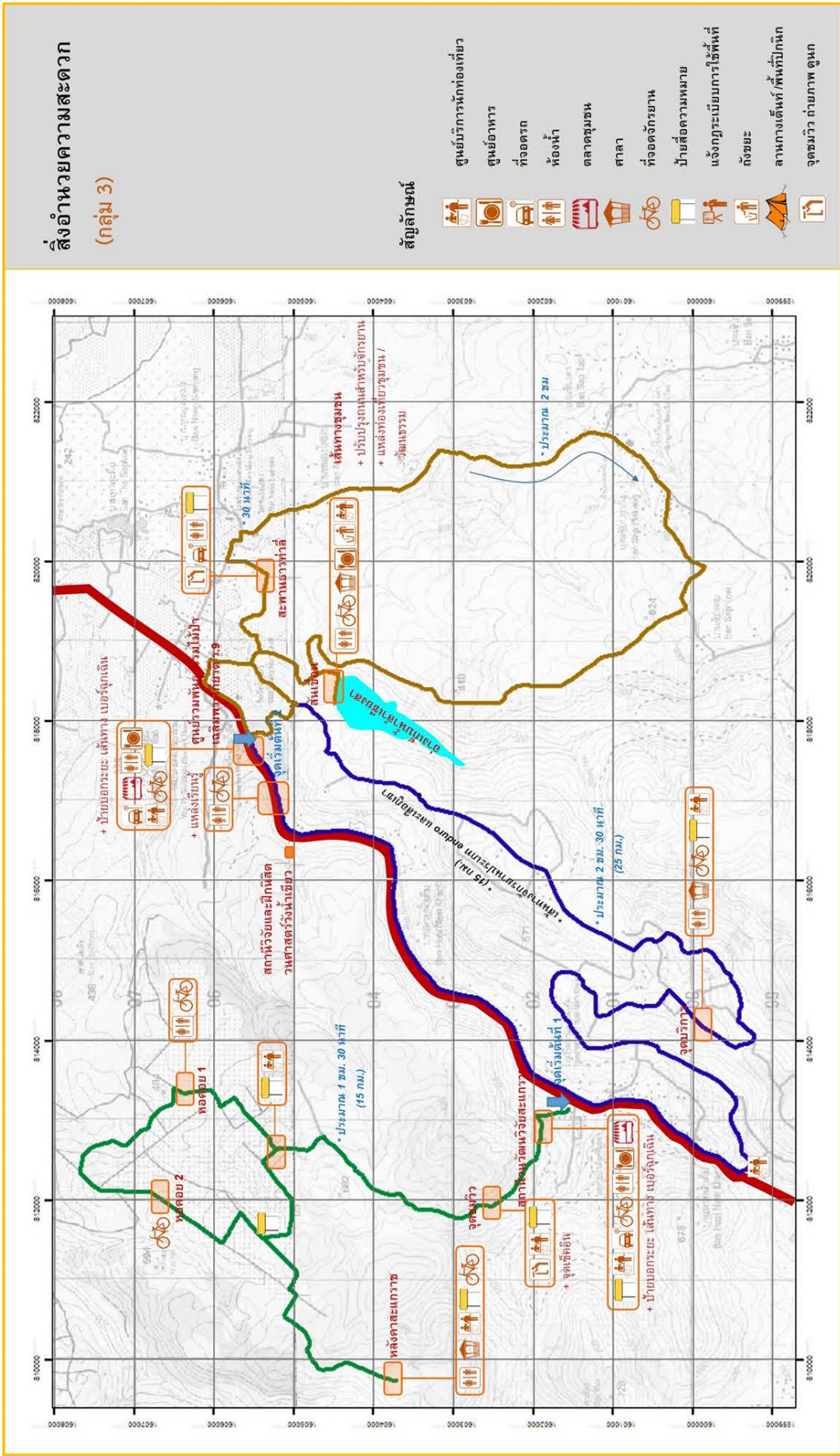
เนื่องจากแนวทางและแนวความคิดในการออกแบบตำแหน่งและการจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกของแต่ละกลุ่มมีความแตกต่างกัน ผลลัพธ์ที่ได้จากการประชุมเชิงปฏิบัติการ จึงเป็นความคิดเห็นต่อศักยภาพของพื้นที่ ที่ต้องพิจารณาควบคู่กับปัจจัยอื่นๆ เพื่อการจัดการเส้นทางจักรยานท่องเที่ยวต่อไป

113

ภาพที่ 33 จุดที่ควรมีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับการปั่นจักรยานท่องเที่ยว กลุ่มที่ 2

ภาพที่ 34 จุดที่ควรมีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับการปั่นจักรยานท่องเที่ยว กลุ่มที่ 3

5.1 สรุปผลการศึกษา

โครงการวิจัย “แนวทางการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง” มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการด้านการท่องเที่ยวสำหรับพื้นที่โครงการท่องเที่ยวป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง และการเตรียมความพร้อมให้กับหน่วยงานและชุมชนท้องถิ่นผู้ดูแลรับผิดชอบโครงการฯ ในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการ ซึ่งเป็นกระบวนการในการพัฒนาสมรรถนะการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ตามเป้าหมายของแผนงานวิจัย โครงการวิจัยนี้กำหนดกิจกรรมและระยะเวลาในการศึกษา รวม 12 เดือน โดยผลการศึกษาแต่ละส่วน สรุปได้ดังนี้

1) การสำรวจและประเมินความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการด้านการท่องเที่ยว

ในการประเมินความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่โครงการท่องเที่ยวฯ ใช้แบบประเมินความพร้อมที่ได้พัฒนาขึ้น โดยพิจารณาความพร้อมฯ ใน 6 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านแหล่งหรือกิจกรรมการท่องเที่ยว 2) ด้านความปลอดภัย 3) ด้านการบริการอาหารและเครื่องดื่ม 4) ด้านสินค้าและของที่ระลึก 5) ด้านข้อมูลและสารสนเทศ และ 6) ด้านที่พักแรม รวมทั้งหมด 40 ตัวชี้วัด ผลการประเมินโดยภาพรวมพบว่า ความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการด้านการท่องเที่ยวของพื้นที่โครงการท่องเที่ยวอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าพื้นที่โครงการท่องเที่ยวฯ มีระดับความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวหรือกิจกรรมการท่องเที่ยว การบริการด้านข้อมูลข่าวสารและการประชาสัมพันธ์ และการบริการด้านที่พักแรมในระดับปานกลาง สำหรับบริการในด้านความปลอดภัย อาหารและเครื่องดื่ม และสินค้าและของที่ระลึก มีความพร้อมในระดับต่ำ และเมื่อพิจารณารายแหล่ง สรุปได้ว่า สถานีวนวัฒนวิจัยสระแกราช สถานีวิจัยและฝึคนิสิตวนศาสตร์วังน้ำเขียว และชุมชนอุดมทรัพย์ มีระดับความพร้อมด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการด้านการท่องเที่ยวในระดับปานกลาง ในขณะที่หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติ ที่ ทล. 4 (เขามะค่า) และ สวนป่าวังน้ำเขียว มีความพร้อมในระดับต่ำ (ตารางที่ 23)

ตารางที่ 23 ผลการประเมินระดับความพร้อมด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการด้านการท่องเที่ยว
โครงการการท่องเที่ยวป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง

สิ่งอำนวยความสะดวก และการบริการ	คะแนนเต็ม	คะแนนที่ได้					ค่าเฉลี่ย
		สถานีวิจัย และฝักนิสิต วนศาสตร์ วังน้ำเขียว	สถานีวนวัฒน วิจัยสระแกราช	หน่วยพิทักษ์ อุทยานแห่งชาติ ที่ ทล. 4 (เขามะค่า)	สวนป่า วังน้ำเขียว	ชุมชน อุดมทรัพย์	
ด้านแหล่งหรือกิจกรรม ท่องเที่ยว	10 คะแนน	8	7.5	5	1	7	5.7
ด้านความปลอดภัย	5 คะแนน	2	3.5	1.5	0	2.5	1.9
ด้านการบริการอาหาร และเครื่องดื่ม	10 คะแนน	5.5	6.5	0	0	6	3.6
ด้านสินค้าและของที่ ระลึก	2 คะแนน	0	2	0	0	1	0.6
ด้านการบริการข้อมูล ข่าวสารและการ ประชาสัมพันธ์	3 คะแนน	1.5	2.5	1.5	1.5	1.5	1.7
ด้านที่พักแรม	10 คะแนน	7	7.5	5	0	6	5.1
รวม		24	29.5	13	2.5	24	18.6
ระดับความพร้อม		ปานกลาง	ปานกลาง	ต่ำ	ต่ำ	ปานกลาง	ปาน กลาง

หมายเหตุ   ค่าคะแนน มากกว่า 30 คะแนน   ระดับความพร้อมสูง
                    ค่าคะแนน 21 - 30 คะแนน   ระดับความพร้อมปานกลาง
                    ค่าคะแนน น้อยกว่า 20 คะแนน   ระดับความพร้อมต่ำ

จากการสำรวจเส้นทางจักรยานเขามะค่า เส้นทางจักรยานสถานีวนวัฒนวิจัยสระแกราช และเส้นทาง
จักรยานชุมชน สรุปเปรียบเทียบลักษณะเส้นทาง ภูมิทัศน์ ทรัพยากรการท่องเที่ยว และสิ่งอำนวยความสะดวก
สรุปรายละเอียดได้ดังนี้ (ตารางที่ 24)

ตารางที่ 24 เปรียบเทียบลักษณะเส้นทางจักรยานเขามะค่า เส้นทางจักรยานสถานีวนวิจัยสระเกล้าและเส้นทางจักรยานชุมชน

	เส้นทางจักรยานเขามะค่า	เส้นทางจักรยานสระเกล้า	เส้นทางจักรยานชุมชน
เส้นทาง			
ผิวทาง	ดินลูกรังบดอัด (ป่า) แอสฟัลท์ (ทางออก/304)	ดินลูกรังบดอัด	ดินลูกรังบดอัด ดินลูกรังบดอัดและหินคลุก แอสฟัลท์ คอนกรีต ผิวทางไม่เรียบ
	ดินลูกรังผิวทางค่อนข้างไม่เรียบ ไม่ตลอดเส้นทาง แอสฟัลท์ ผิวทางเรียบ	ผิวทางค่อนข้างเรียบตลอด เส้นทาง	ผิวทางไม่เรียบเกือบตลอด เส้นทาง
ขนาดเขตทาง	เฉลี่ย 3-5 เมตร (ในพื้นที่ป่า) มากกว่า 6 เมตร (ทางออก/304) (แคบสุด 1 ม. ช่วงสั้น/ต้นไม้คลุม)	เฉลี่ย 5 เมตร (ป่า)	เฉลี่ย 5-6 เมตร (ชุมชน) เฉลี่ย 1-4 เมตร (ป่า)
ความชัน	ร้อยละ 0-10 (ป่า) (ชันเขา 0-8 ลงเขา 5-10) ร้อยละ 0-5 (ทางออก/304)	ร้อยละ 0-10 เฉลี่ยร้อยละ 3-5 (ร้อยละ 5-10 ประมาณ 2 กม.) ขึ้นและลงเขา	ร้อยละ 0-10 (ชุมชน ร้อยละ 0-2 ทางขึ้น) (เกษตร,สวนป่า ร้อยละ 3-7 ชันเขา)
ความยาว	26.3 กม.	19-25 กม.	22.8 กม.
เส้นทาง	เส้นทางแบบวงปิด	เส้นทางแบบแนวยาว และวงปิด	เส้นทางแบบวงปิด
ทัศนียภาพ	วิวป่า ร้อยละ 58 วิวถนน ร้อยละ 42	วิวป่า ร้อยละ 100	วิวป่า ร้อยละ 50 วิวถนน ร้อยละ 50
ร่มเงา	เขตป่า มีร่มเงาไม่เป็นส่วนมาก ถนน ไม่มีร่มเงาไม่ใหญ่ เกือบ ตลอดเส้นทาง	เขตป่า มีร่มเงาไม่เป็นส่วนมาก (ไม่ตลอดเส้นทางบางช่วงเป็น ป่าโปร่งและทุ่งหญ้า)	เขตป่า มีร่มเงาไม่เป็นส่วนมาก ชุมชน พื้นที่เกษตรกรรม ไม่มีร่ม เงาไม่ใหญ่ เกือบตลอดเส้นทาง
จุดท่องเที่ยว	เขตป่า ระยะห่าง 1-3 กม. เขตถนน ไม่มีจุดท่องเที่ยว>10 กม.	ระยะห่าง 7-9 กม.	ระยะห่าง 2-10 กม.
สิ่งอำนวยความสะดวก	ยังไม่ได้มาตรฐานและจำนวนไม่ เพียงพอ	ยังไม่ได้มาตรฐานและจำนวน ไม่เพียงพอ	ยังไม่ได้มาตรฐานและจำนวนไม่ เพียงพอ
ระดับความยาก	ง่าย – ปานกลาง	ง่าย – ปานกลาง	ปานกลาง – ยาก
อุปกรณ์/ทักษะ	Trail bike และ All Mountain	Cross Country, Trail bike และ All Mountain	Trail Bike และ All Mountain
กิจกรรม	เส้นทางวิ่งผจญภัย/ครอบครัว ระดับปานกลาง (ครอบครัวระดับ ง่าย ไปถึงหน่วยพิทักษ์)	เส้นทางวิ่งผจญภัย/ครอบครัว	เส้นทางวิ่งผจญภัย

หมายเหตุ : จักรยานเสือภูเขาสามารถจำแนกตามชนิดเส้นทางและการใช้งาน แบ่งได้ 6 ประเภทหลักๆ เรียงตามความง่าย-ยากของเส้นทาง ได้แก่ 1. Recreational 2. XC หรือ cross country 3. Trail bike 4. All Mountain 5. Free ride, Downhill, Dirt jump 6. 4X หรือ four cross

ในส่วนของการประเมินความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการด้านการท่องเที่ยวตามเส้นทางจักรยานทั้ง 3 เส้นทาง (เส้นทางจักรยานเขามะค่า “ฟื้นฟู สู่ป่าธรรมชาติ” เส้นทางจักรยานสถานีวนวัฒนวิจัยสะแกราช “การป่าไม้ไทย งานวิจัยเพื่ออนาคต” และ เส้นทางจักรยานชุมชน “วิถีคน วิถีป่า”) ที่ได้พัฒนาขึ้นจากแผนงานวิจัย การพัฒนาต้นแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติวังน้ำเขียว – ป่าภูเขาลวง ที่ได้ศึกษาในปี 2558 – 2559 ผลการศึกษาสรุปประเด็นที่สำคัญได้ดังนี้

- เส้นทางจักรยานทั้ง 3 เส้นทาง เป็นเส้นทางที่มีศักยภาพของทรัพยากรที่สามารถส่งเสริมให้เกิดประสบการณ์ที่ดีแก่ผู้ประกอบการ ทั้งในส่วนของความสวยงามตามธรรมชาติ วิถีทัศน์ และจุดสื่อความหมายธรรมชาติที่ส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับนักท่องเที่ยว
- เส้นทางจักรยานทั้ง 3 เส้นทาง สามารถส่งเสริมการประกอบกิจกรรมในหลายระดับ ตั้งแต่ ง่าย ปานกลาง ไปจนถึงยาก สามารถปั่นจักรยานได้หลายลักษณะ (ตามชนิดเส้นทางและการใช้งาน) ทั้ง Trail Bike, Cross country และ All Mountain
- เส้นทางจักรยานทั้ง 3 เส้นทาง มีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานอยู่บ้าง เช่น ป้ายทางเข้า ป้ายบอกทาง พื้นที่พักผ่อน แต่ยังไม่ได้มาตรฐาน ขาดการดูแลรักษา และจำนวนไม่เพียงพอ ดังนี้
  - 1) สิ่งอำนวยความสะดวกบริเวณจุดเริ่มต้นและจุดสิ้นสุดการปั่นที่มีในเส้นทางจักรยาน ยังไม่เพียงพอต่อการรองรับการปั่นจักรยานท่องเที่ยว มีเพียงป้ายแสดงตำแหน่งด้านหน้าในเส้นทางปั่นจักรยานในพื้นที่ชุมชน มีที่จอดรถยนต์สำหรับชุมชนและมีค่าใช้จ่าย มีจุดพักผ่อน จุดบริการน้ำดื่ม ของว่างและถังขยะที่ใช้ร่วมกับชุมชน ในพื้นที่สถานีวนวัฒนวิจัยสะแกราชมีพื้นที่จอดรถ พื้นที่จอดและพักรถจักรยาน ห้องอาบน้ำ และห้องสุขา พื้นที่พักผ่อน สถานที่บริการเครื่องดื่มและอาหาร มีถังขยะและสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ แต่ปัจจุบันเป็นการใช้สำหรับนักวิจัยหรือนักท่องเที่ยวที่เข้าพักในสถานีเท่านั้น ยังไม่รองรับนักท่องเที่ยวชาวจีนหรือกิจกรรมการท่องเที่ยวปั่นจักรยาน
  - 2) สิ่งอำนวยความสะดวกระหว่างการปั่น ที่มีในเส้นทางจักรยาน ได้แก่ ป้ายสื่อความหมายบางประเภท เช่น ป้ายบอกทางบริเวณทางแยก (ในเส้นทางจักรยานสถานีวนวัฒนวิจัยสะแกราชและเส้นทางจักรยานชุมชน) มีป้ายแสดงตำแหน่งจุดสื่อความหมายทางธรรมชาติบ้างบางแห่ง ซึ่งพบมากในเส้นทางจักรยานสถานีวนวัฒนวิจัยสะแกราช และพื้นที่จุดพักในหลายบริเวณ ทั้งประเภท ศาลาหรือที่นั่งพักริมทาง ศาลาที่พักบริเวณจุดชมวิว พื้นที่พักรับบริเวณจุดกางเต็นท์ ซึ่งพบมากในเส้นทางจักรยานเขามะค่า และเส้นทางสถานีวนวัฒนวิจัยสะแกราช (เส้นทางละ 2 ตำแหน่ง) พบห้องน้ำ 2 ตำแหน่ง บริเวณหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติทับลานที่ 4 และวัดหนองโสมง และมีเสาไฟฟ้าตั้งแต่ทางเข้าถึงพื้นที่ชุมชนบ้านซับเต่า ก่อนถึงพื้นที่เกษตรกรรมเชิงเตี้ย แต่ยังไม่ไฟฟ้าส่องสว่างตามเส้นทางจักรยาน
  - 3) สิ่งอำนวยความสะดวกและบริการสนับสนุนอื่นๆ ในเส้นทางจักรยาน มีที่พักแรมและลานกางเต็นท์ รวมทั้งบริการอาหารและเครื่องดื่ม บริเวณหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ ทล.4 (เขามะค่า) และสถานีวนวัฒนวิจัยสะแกราช สำหรับนักท่องเที่ยวที่จอล่วงหน้า และมีพื้นที่รองรับสำหรับการกางเต็นท์บริเวณจุดชมวิวดวนป่าห้วยน้ำเค็ม (หลังคาสะแกราช) และบริเวณแปลงทดสอบพันธุ์ไม้ยูคาลิปตัส ยูโรฟิลล่า (เส้นทางเขามะค่า)

2) การประเมินความพร้อมของการบริหารจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการด้านการท่องเที่ยวของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

จากผลการสัมภาษณ์เชิงลึกตัวแทนหน่วยงานและชุมชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในโครงข่ายการท่องเที่ยวป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง จำนวน 11 หน่วยงาน ทั้งกลุ่มของหน่วยงานที่มีส่วนได้ส่วนเสียหลัก (key stakeholders) (ประกอบด้วย 5 หน่วยงาน ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลอุ่มพริ้ว อุทยานแห่งชาติทับลาน องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเขตนครราชสีมา สถานีวนวัฒนวิจัยสระเกษ และ สถานีวิจัยและฝึกนิสิตวนศาสตร์วังน้ำเขียว) และ หน่วยงานที่มีส่วนได้ส่วนเสียชั้นรอง (secondary stakeholders) (ประกอบด้วย 6 หน่วยงาน ได้แก่ หน่วยป้องกันรักษาป่า นม.3 สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 8 สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดนครราชสีมา สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดนครราชสีมา การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) สำนักงานนครราชสีมา และ สมาคมธุรกิจท่องเที่ยวจังหวัดนครราชสีมา) สรุปประเด็นที่สำคัญได้ดังนี้

- การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการทางด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ ยังอยู่ในช่วงเริ่มต้นดำเนินการหรือขั้นเริ่มต้นของการพัฒนา ยังไม่มีการกำหนดทิศทางการพัฒนาอย่างชัดเจน
- การดำเนินการพัฒนาในปัจจุบัน เป็นการดำเนินการเฉพาะหน่วยงาน ขาดความเชื่อมโยงของการพัฒนาในลักษณะของโครงข่ายการท่องเที่ยว
- ประเด็นปัญหาที่เป็นจุดอ่อนที่สำคัญของการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการในพื้นที่ โครงข่ายฯ สรุปได้ 3 ประเด็นหลัก ได้แก่ 1) ข้อยกจำกัดด้านงบประมาณในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการ 2) การขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยว รวมถึงการออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกและการพัฒนาการบริการที่เหมาะสมกับการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ และ 3) การขาดข้อมูลข่าวสาร โดยที่ผ่านการดำเนินงานของแต่ละหน่วยงานจะจำกัดอยู่เฉพาะหน่วยงานตนเอง ไม่มีการแลกเปลี่ยนและเชื่อมโยงข้อมูลกับแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงซึ่งกลายเป็นปัญหาที่ต่างคนต่างทำและไม่สามารถเชื่อมโยงกิจกรรมหรือการให้บริการการท่องเที่ยวได้
- หน่วยงานต่างๆ มีความต้องการที่จะดำเนินการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการในพื้นที่รับผิดชอบเพื่อที่จะรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยวในอนาคต ซึ่งทั้งนี้ต้องการการสนับสนุนจากหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องในระดับนโยบายทั้งในส่วนของงบประมาณ บุคลากร และข้อมูลข่าวสารต่างๆ เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่เป็นรูปธรรมและก่อให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในอนาคต
- ในส่วนของหน่วยงานระดับนโยบาย ยังขาดการทำงานที่แสดงให้เห็นถึงการบูรณาการร่วมกันและการเชื่อมโยงพันธกิจของแต่ละหน่วยงาน ทำให้การส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาที่เป็นรูปธรรมในพื้นที่เกิดขึ้นได้ช้า

3) การศึกษาความคิดเห็นและความพร้อมของชุมชนในการให้บริการด้านการท่องเที่ยว

จากการเก็บแบบสอบถามชุมชนท้องถิ่นในพื้นที่ศึกษา จำนวน 150 ตัวอย่าง ใน 5 หมู่บ้าน ประกอบด้วย บ้านวังน้ำเขียว บ้านซับเต่า บ้านซับพลู หนองโสมง และบ้านห้วยน้ำเค็ม สรุปประเด็นที่สำคัญได้ดังนี้

- คนในชุมชนท้องถิ่นมีการรับรู้ถึงการพัฒนการท่องเที่ยวที่เริ่มปรากฏให้เห็นในชุมชน (บริเวณน้ำตกธารท่าลี่ จุดชมรอยเท้าโบราณ และจุดชมวิวอ่างเก็บน้ำลำเชียงสา) มีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน และบริการจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่มให้นักท่องเที่ยว มีการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวตามสื่อต่างๆ
- สำหรับการพัฒนการท่องเที่ยวในอนาคต ชุมชนท้องถิ่นส่วนใหญ่เห็นด้วยอย่างยิ่งกับการที่จะมีการพัฒนการท่องเที่ยว และมีความต้องการที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนการท่องเที่ยว ซึ่งรูปแบบการมีส่วนร่วมจะมีแนวโน้มไปทางการจำหน่ายอาหารเครื่องดื่ม หรือจำหน่ายของที่ระลึกให้กับนักท่องเที่ยว มีเพียงส่วนน้อยที่กล่าวถึงการมีส่วนร่วมในแง่ของการเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการ คณะทำงานที่เกี่ยวข้องกับการวางแผน หรือการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่
- คนท้องถิ่นมีความคาดหวังในเชิงบวกกับการพัฒนการท่องเที่ยวในชุมชน โดยเฉพาะความคาดหวังในเรื่องของการยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในท้องถิ่น การสร้างทางเลือกในการประกอบอาชีพที่ส่งผลถึงการมีรายได้เพิ่มขึ้น
- อย่างไรก็ตามคนในท้องถิ่นก็มีความกังวลต่อผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการพัฒนการท่องเที่ยว ในหลายๆ ประเด็น ดังเช่นที่ปรากฏในแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ เช่น ปัญหาสังคม ยาเสพติด อาชญากรรมที่อาจเกิดขึ้นหากมีการพัฒนการท่องเที่ยว ปัญหาค่าครองชีพที่อาจสูงขึ้น ปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อม แต่ระดับของความกังวลกับปัญหาที่อาจเกิดขึ้นยังอยู่ในระดับน้อย-ปานกลาง
- สำหรับความพร้อมในการพัฒนการท่องเที่ยวถ้าหากมีการพัฒนาในอนาคต โดยภาพรวมพบว่าคนในท้องถิ่นมีความพร้อมที่จะรองรับการพัฒนการท่องเที่ยวในระดับปานกลาง - มาก ในประเด็นของการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การบริการอาหารและเครื่องดื่มให้นักท่องเที่ยว ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความคาดหวังถึงประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจ

4) การศึกษาความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการเพื่อสนับสนุนการประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยวของผู้มาเยือน

การศึกษาในส่วนนี้เป็นการศึกษาความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการเพื่อสนับสนุนการประกอบกิจกรรมการปั่นจักรยาน ตามที่ได้มีการตกลงความคิดเห็นร่วมกันที่จะเลือกกิจกรรมปั่นจักรยานเป็นกิจกรรมสำหรับการจัดจำลองสถานการณ์ ทำการเก็บข้อมูลจากนักท่องเที่ยวที่ประกอบกิจกรรมปั่นจักรยานในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ และนักท่องเที่ยวที่ปั่นจักรยานในเส้นทางต่างๆ ในอำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 166 ตัวอย่าง สรุปประเด็นที่สำคัญได้ดังนี้

- กลุ่มนักท่องเที่ยวที่ประกอบกิจกรรมปั่นจักรยาน ส่วนใหญ่ เป็นกลุ่มนักท่องเที่ยว high-end ที่มีกำลังซื้อสูง มีประสบการณ์ในการปั่นจักรยาน 1-5 ปี โดยมีแรงจูงใจหลักในการปั่นจักรยานเพื่อออกกำลังกาย และนิยมปั่นจักรยานในพื้นที่ธรรมชาติ
- ผลการศึกษาพบว่านักปั่นจักรยานให้ความสำคัญและมีความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการในการประกอบกิจกรรมปั่นจักรยาน ทั้งนี้ผู้มาเยือนให้เหตุผลว่าจะช่วยสนับสนุนให้ได้รับประสบการณ์ที่มีคุณภาพมากขึ้น รวมถึงการลดอุบัติเหตุขณะประกอบกิจกรรมปั่นจักรยาน โดยสิ่งอำนวยความสะดวกที่นักท่องเที่ยวมีความต้องการในลำดับต้นๆ ได้แก่ ป้ายต่างๆ เช่น ป้ายจราจร ป้ายบอกเส้นทาง จุดให้ความช่วยเหลือเมื่อเกิดเหตุฉุกเฉิน ที่นั่ง จุดนั่งพัก ระหว่างเส้นทาง ป้ายสื่อความหมาย/พัฒนาโปรแกรมสื่อความหมาย เพื่อให้ได้เรียนรู้เรื่องราวเกี่ยวกับพื้นที่ ระบบไฟกระพริบเตือนบนป้ายทางจักรยาน ระบบไฟฟ้าแสงสว่างเพื่อขยายช่วงเวลาในการประกอบกิจกรรมและลดอันตรายที่จะเกิดกับนักท่องเที่ยว และร้านซ่อมรถ จุดซ่อมจักรยาน นอกจากนี้ นักปั่นจักรยานบางกลุ่มเสนอให้มีการพัฒนาระบบขนส่งมวลชนเพื่อให้สามารถเดินทางมาปั่นจักรยานในพื้นที่ได้โดยไม่ต้องใช้รถยนต์ส่วนตัว

5) การศึกษาความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการเพื่อสนับสนุนการประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวกลุ่มเฉพาะ

จากการประเมินความพร้อมและความเหมาะสมของสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการในเส้นทางจักรยานพื้นที่โครงการท่องเที่ยวฯ โดยนักปั่นจักรยานร่วมกับตัวแทนของภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยวป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง สรุปประเด็นที่สำคัญ ดังนี้

- เส้นทางจักรยานที่กำหนดมีศักยภาพสูงที่จะดึงดูดนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวในกลุ่ม eco-adventure
- สถานที่และจุดท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยม ได้แก่ สถานีวนวัฒนวิจัยสระเกล้า น้ำตกธารทาสี จุดชมวิวสันเขื่อนลำเชียงส้า จุดชมวิวสวนป่าห้วยน้ำเค็ม และสวนรวมพันธุ์กรรมไม้ป่าเฉลิมพระเกียรติ ร.9
- การพัฒนาเส้นทางนี้เป็นเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวในอนาคต จำเป็นต้องมีการบำรุงรักษาและตรวจสอบเส้นทางอย่างสม่ำเสมอ รวมถึงการพัฒนาเส้นทางจักรยานแบบจัดพื้นที่เฉพาะสำหรับจักรยาน เพื่อป้องกันอันตรายที่จะเกิดขึ้น โดยเฉพาะการปั่นบนถนน 304 รวมถึงการพัฒนาระบบป้าย ทั้งในส่วนของป้ายบอกทางและป้ายสื่อความหมาย
- ปรับปรุงถนนสำหรับทางจักรยาน บริเวณเส้นทางชุมชน ปรับปรุงทัศนียภาพหน้าบ้านตามเส้นทางวิ่งจักรยานให้เป็นระเบียบ และส่งเสริมให้สมาชิกในชุมชนมีความรู้ความเข้าใจในพื้นที่สามารถให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อนักท่องเที่ยวได้

5.2 ข้อเสนอแนะ

1) แนวทางการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่โครงการท่องเที่ยว

จากผลการศึกษาพบว่าความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการด้านการท่องเที่ยวของพื้นที่โครงการท่องเที่ยวอยู่ในระดับปานกลาง แต่ในพื้นที่มีศักยภาพที่จะพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการที่จะรองรับการท่องเที่ยวในอนาคตได้ โดยมีข้อเสนอแนะในการพัฒนาแต่ละพื้นที่ ดังนี้

สถานีวิจัยและฝักระบบนิเวศน้ำเขียว

- ด้วยศักยภาพของพื้นที่และสิ่งอำนวยความสะดวกที่มีอยู่ในปัจจุบัน สามารถพัฒนาพื้นที่นี้ให้เป็นศูนย์บริการนักท่องเที่ยว หรือศูนย์ข้อมูลนักท่องเที่ยวของโครงการท่องเที่ยว โดยปรับใช้อาคารเดิมที่มีอยู่ได้
- ในพื้นที่สถานีวิจัยและฝักระบบนิเวศน้ำเขียวสามารถพัฒนาให้เป็นจุดพักผ่อนสำหรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการพักผ่อนได้ ได้แก่
  - พื้นที่สวนรวมพันธุ์กรรมไม้ป่าเฉลิมพระเกียรติ ร. 9 สามารถพัฒนาเป็นพื้นที่กางเต็นท์ แต่ต้องมีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานเพิ่มเติม เช่น ห้องน้ำ ห้องสุขา ระบบน้ำใช้ และไฟฟ้าส่องสว่าง
  - พื้นที่บริเวณสถานีฝักระบบนิเวศน้ำเขียวสามารถพัฒนาเป็นพื้นที่ค่ายเยาวชนเน้นกิจกรรมสิ่งแวดล้อมศึกษา (สามารถดำเนินการโดยใช้สิ่งอำนวยความสะดวกที่มีอยู่ในพื้นที่ได้เลย แต่อาจต้องมีการพัฒนาระบบป้ายสื่อความหมายเพิ่มเติม และบำรุงรักษาสิ่งอำนวยความสะดวกให้พร้อมใช้งานได้อยู่เสมอ)
- ในปัจจุบันในพื้นที่ได้มีการพัฒนากิจกรรมนันทนาการไปบ้างแล้ว โดยเน้นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การเดินป่าศึกษาธรรมชาติ แต่ยังขาดในเรื่องของการพัฒนาเจ้าหน้าที่ บุคลากร ในการเป็นนักสื่อความหมาย ในส่วนนี้ทางพื้นที่สามารถพัฒนาทักษะเจ้าหน้าที่ให้เป็นนักสื่อความหมายธรรมชาติ รวมถึงจัดกิจกรรมพัฒนามัคคุเทศก์ท้องถิ่น หรือพัฒนาป้ายสื่อความหมายสำหรับนักท่องเที่ยว เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของนักท่องเที่ยว รวมถึงการพัฒนาระบบสารสนเทศและการบริการข้อมูลข่าวสารให้กับนักท่องเที่ยว เช่น การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์เพื่อให้ข้อมูลนักท่องเที่ยว
- จัดทำแผนบำรุงรักษาสิ่งอำนวยความสะดวกให้พร้อมใช้งานได้อยู่เสมอ

หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ ทล. 4 (เขามะค่า)

- จากการสำรวจและประเมินความพร้อมในพื้นที่ พบว่าบริเวณหน่วยพิทักษ์ฯ มีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อรองรับการประกอบกิจกรรมนันทนาการของนักท่องเที่ยวไว้ค่อนข้างครบถ้วน แต่ขาดการดูแลรักษา ในส่วนนี้ทางอุทยานแห่งชาติทำลานควรจัดทำแผนการซ่อมแซม และบำรุงรักษาสิ่งอำนวยความสะดวกที่มีอยู่เดิมให้อยู่ในสภาพที่พร้อมใช้งาน ซึ่งอาจพิจารณาร่วมกับขีดความสามารถในการรองรับได้ของพื้นที่และความสามารถในการดูแลพื้นที่ของเจ้าหน้าที่

- หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ ทล. 4 ในปัจจุบัน มีนักท่องเที่ยวที่สนใจธรรมชาติและชอบกิจกรรมผจญภัยเข้าไปประกอบกิจกรรมในพื้นที่จำนวนหนึ่ง และในบางครั้งไม่ได้แจ้งให้เจ้าหน้าที่ทราบ ส่งผลต่อความเสี่ยงในการประกอบกิจกรรมของนักท่องเที่ยว ในส่วนนี้ทางอุทยานแห่งชาติทับลานควรมีการแจ้งระเบียบหรือข้อควรปฏิบัติในการประกอบกิจกรรมเพื่อป้องกันอันตรายที่จะเกิดระหว่างการประกอบกิจกรรม และควรมีมาตรการดูแลรักษาความปลอดภัยให้แก่ นักท่องเที่ยวและเตรียมความพร้อมด้านการปฐมพยาบาลเบื้องต้นให้กับเจ้าหน้าที่
- ระบบเส้นทางในพื้นที่หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ ทล. 4 มีความเสี่ยงในการเกิดอันตรายอยู่หลายจุด ทางพื้นที่ควรมีการจัดทำป้ายเตือนจุดที่อาจเกิดอันตรายให้กับนักท่องเที่ยวได้รับทราบ และพัฒนาระบบแจ้งเตือนเมื่อมีอันตรายกับนักท่องเที่ยว หรือหมายเลขติดต่อด่วนเพื่อให้ นักท่องเที่ยวสามารถแจ้งเตือนหรือติดต่อเจ้าหน้าที่ได้ เมื่อได้รับอันตรายขณะประกอบกิจกรรม หรือติดป้ายให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวสำหรับการปฐมพยาบาลตนเองเบื้องต้นเมื่อประสบอุบัติเหตุ ระหว่างประกอบกิจกรรม เป็นต้น

สถานีวิจัยสะแกราช กรมป่าไม้

- เนื่องจากในปัจจุบันได้มีการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ไปบ้างบางส่วน และมีกิจกรรมที่หลากหลาย ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถใช้เวลาอยู่ในพื้นที่ได้นาน ทางพื้นที่ควรมีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการเพิ่มเติม ดังนี้
  - การบริการอาหารและเครื่องดื่ม โดยใช้พื้นที่โรงอาหารและพื้นที่รับรองของสถานีฯ เน้นการให้บริการอาหารที่ประกอบจากวัตถุดิบในพื้นที่ ความปลอดภัย และสุขอนามัยในการประกอบอาหาร
  - พัฒนาสินค้าและของที่ระลึกบริการแก่นักท่องเที่ยว เน้นผลิตภัณฑ์ที่แปรรูปจากไม้สวนป่าในแปลงปลูกของสถานีวิจัยสะแกราช
  - พัฒนาการบริการด้านข้อมูลและสารสนเทศ โดยเฉพาะการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อออนไลน์ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงได้ง่ายในปัจจุบัน
  - ในอนาคตสามารถพัฒนาเป็นที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการจะพักค้างในพื้นที่ โดยปรับปรุงการให้บริการโดยใช้อาคารนันทิวิทย์ที่มีอยู่แล้ว (รองรับนักท่องเที่ยวได้ประมาณ 40 คน/คืน) และจำเป็นต้องมีการพัฒนาทักษะงานบริการให้กับแม่บ้าน เจ้าหน้าที่ ผู้ดูแลในส่วนนี้เพิ่มเติม
- จากการสำรวจพบว่าสถานีวิจัยสะแกราชมีจุดที่น่าสนใจอยู่หลายจุด แต่ยังขาดการพัฒนาโปรแกรมสื่อความหมายให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว โดยเฉพาะข้อมูลของพื้นที่ และจุดเด่นของพื้นที่สถานีวิจัยสะแกราช ได้แก่ การเป็นพื้นที่สาธิตในการฟื้นฟูสภาพป่าจากการบุกรุกแผ้วถางเพื่อทำการเกษตรแปลงใหญ่โดยการปลูกสร้างสวนป่า แปลงสาธิตการจัดการทางด้านวนวัฒนวิธ และแปลงทดลองปลูกป่าต่างๆ เช่น แปลงปลูกป่าพะยูง ปี 2528 แปลงรวมพันธุ์ไม้โตเร็วต่างประเทศ (ไม้สกุล Acacia และ Eucalyptus หลายสายพันธุ์) ปี 2529 แปลงทดลองปลูกไม้โตเร็วเพื่อพลังงานทดแทนและวิกฤตโลกร้อน แปลงทดสอบแหล่งกำเนิดและคัดเลือกพันธุ์ไม้ ปี 2551 แปลงวิจัยการเปลี่ยนแปลงสวนป่าเชิงเดี่ยวให้มีความหลากหลายทางชีวภาพ ปี 2550 ซึ่งเป็นปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมศักยภาพการท่องเที่ยวของพื้นที่ ในส่วนนี้ทางพื้นที่สามารถพัฒนา

โปรแกรมสื่อความหมายให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว และจัดทำป้ายสื่อความหมายในพื้นที่ที่โดย
ออกแบบให้กลมกลืนกับสภาพแวดล้อม และใช้วัสดุที่มีอยู่ในพื้นที่

สวนป่าวังน้ำเขียว องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้

- จากลักษณะทางกายภาพและศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของพื้นที่ ในช่วงแรกของการดำเนินการ
ควรส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงผจญภัย ไม่เน้นการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่
มากนัก แต่ควรเน้นการบริการด้านความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยว มีการจัดเจ้าหน้าที่เพื่อดูแล
ความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยว (ในกรณีที่สามารถดำเนินการได้) หรือจัดทำป้ายประกาศเตือน
ที่อาจเกิดอันตรายหรือมีความเสี่ยง รวมทั้งมีการแจ้งระเบียบหรือข้อควรปฏิบัติในการประกอบ
กิจกรรม เพื่อป้องกันอันตรายที่จะเกิดขึ้นระหว่างการประกอบกิจกรรม
- ควรมีการพัฒนาเส้นทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ติดตั้งป้ายบอกทาง และเคลียร์เส้นทางให้สามารถ
เข้าถึงได้
- พัฒนาระบบแจ้งเตือนเมื่อมีอันตรายกับนักท่องเที่ยว หรือหมายเลขติดต่อด่วนเพื่อให้
นักท่องเที่ยวสามารถแจ้งเตือนหรือติดต่อเจ้าหน้าที่ได้ เมื่อได้รับอันตรายขณะประกอบกิจกรรม

ชุมชนตำบลอุดมทรัพย์

- ด้านแหล่งและกิจกรรมการท่องเที่ยว ควรมีการพัฒนา ดังนี้
  - ติดตั้งป้ายบอกทาง และป้ายให้ข้อมูลตามจุดท่องเที่ยวต่างๆ
  - จัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกสาธารณะในแหล่งท่องเที่ยวให้เพียงพอ (พิจารณาร่วมกับ
ขีดความสามารถในการรองรับได้ของพื้นที่) และดูแลให้ถูกสุขลักษณะ ใช้งานได้อยู่เสมอ
  - ในอนาคตสามารถพัฒนาโครงการมัคคุเทศก์ท้องถิ่น อาสาสมัคร เจ้าหน้าที่ คอยบริการ
นักท่องเที่ยว ส่งเสริมให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการเดินทางท่องเที่ยวของ
นักท่องเที่ยว เช่น การให้บริการรถรับส่งในเส้นทางท่องเที่ยว
- ด้านความปลอดภัย ควรมีการพัฒนา ดังนี้
  - ในจุดที่มีนักท่องเที่ยวประกอบกิจกรรมหนาแน่น เช่น บริเวณน้ำตกธารทาลี ควรมีการ
จัดเจ้าหน้าที่เพื่อดูแลรักษาความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยวตลอดจนความพร้อมด้าน
การปฐมพยาบาลเบื้องต้นแก่นักท่องเที่ยว รวมถึงเตรียมเครื่องมือสื่อสารให้กับเจ้าหน้าที่
เมื่อเกิดเหตุร้ายหรือกรณีนักท่องเที่ยวเจ็บป่วย พัฒนาระบบแจ้งเตือนเมื่อมีอันตรายกับ
นักท่องเที่ยว หรือหมายเลขติดต่อด่วนเพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถแจ้งเตือนหรือติดต่อ
เจ้าหน้าที่ได้ เมื่อได้รับอันตรายขณะประกอบกิจกรรม
  - เพิ่มการรักษาความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวและยกระดับมาตรฐานความปลอดภัยของ
นักท่องเที่ยวด้านการให้บริการ รณรงค์ให้ชุมชนและผู้ประกอบการท้องถิ่นเป็นหูเป็นตา
ในฐานะชุมชนเจ้าของที่ดีให้ความช่วยเหลือนักท่องเที่ยวด้านความปลอดภัย และการ
สร้างความภูมิใจในการดูแลนักท่องเที่ยว
  - จัดทำและติดตั้งสัญลักษณ์เพื่อแสดงความปลอดภัย เช่น แจ้งเตือนอุบัติเหตุสำหรับ
เส้นทางปั่นจักรยาน ในพื้นที่ลาดชัน โค้งหักศอกการจัดทำป้าย เช่น ถนนลื่น ระวัง
รถบรรทุก ทางโค้ง ทางลาดชัน ฯลฯ (โดยเฉพาะการปั่นบนถนนสาย 304)

- ด้านสินค้าและของที่ระลึก ควรมีการพัฒนา ดังนี้
  - พัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อสนับสนุนการจำหน่ายสินค้าชุมชน เช่น ศูนย์กิจกรรมชุมชน ศูนย์จำหน่ายของที่ระลึก/ผลิตภัณฑ์ชุมชน
  - ในตำบลอุ้มทราย มีการผลิตสินค้าชุมชนและจำหน่ายให้แก่ผู้เดินทางสัญจรบริเวณริมทางหลวงหมายเลข 304 ควรมีการพัฒนามาตรฐานสินค้าชุมชน รวมถึงการออกแบบผลิตภัณฑ์เพื่อพัฒนาต่อยอดเป็นสินค้าของที่ระลึกทางการท่องเที่ยวของชุมชน และภาครัฐควรมีการพัฒนากิจกรรมทางการตลาด ส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ที่ทำขึ้นในชุมชน เช่น ไม้กวาด ผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ที่ผลิตในชุมชน
- ด้านข้อมูลข่าวสารและสารสนเทศ ควรมีการพัฒนา ดังนี้
  - จัดทำป้ายแนะนำสถานที่ท่องเที่ยว
  - จัดทำสื่อประเภทต่างๆ เพื่อให้ข้อมูลและประชาสัมพันธ์แก่นักท่องเที่ยว
  - จัดตั้งศูนย์ข้อมูลกลาง เพื่อเปิดช่องทางติดต่อสื่อสาร ที่นักท่องเที่ยวสามารถติดต่อในพื้นที่ได้
- ด้านการบริการอาหารและเครื่องดื่ม ควรมีการพัฒนา ดังนี้
  - จากการสำรวจพบว่าในพื้นที่มีร้านค้าร้านอาหารให้บริการแก่นักท่องเที่ยว แต่ยังขาดในเรื่องของคุณภาพและสุขอนามัย ทั้งนี้ควรมีการส่งเสริมให้ผู้ประกอบการเป็นผู้ประกอบการที่มีคุณภาพ (มีการใช้วัตถุดิบที่มีคุณภาพ มีการดูแลทำความสะอาดสถานที่อย่างสม่ำเสมอ และมีสุขอนามัยที่ดี) และส่งเสริมให้มีการให้บริการอาหารที่มีความปลอดภัยและถูกสุขอนามัย
- ด้านที่พักแรม ควรมีการพัฒนา ดังนี้
  - จากการสำรวจความต้องการในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการ พบว่าคนในชุมชนมีความต้องการที่จะพัฒนาที่พักแรมทั้งของชุมชนและเอกชน ซึ่งทางองค์การบริหารส่วนตำบลสามารถส่งเสริมการพัฒนาที่พักในลักษณะของ Homestay และมีการฝึกอบรมให้ผู้ที่ต้องการมีส่วนร่วมในการดำเนินการทราบถึงมาตรฐาน Homestay และการจัดการ Homestay และในส่วนของภาคเอกชนสามารถจัดฝึกอบรมให้กับผู้ที่สนใจให้มีความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการธุรกิจที่พักแรม

2) แนวทางการพัฒนาเส้นทางจักรยานท่องเที่ยวตามความสอดคล้องศักยภาพเส้นทางจักรยานท่องเที่ยว และความคิดเห็นของชุมชนท้องถิ่นและภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยว

ประเภทและกิจกรรมจักรยานท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับพื้นที่โครงการท่องเที่ยวป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง

จากศักยภาพของพื้นที่ ทั้งในส่วนของลักษณะทางกายภาพ จุดท่องเที่ยว/จุดที่น่าสนใจในพื้นที่ ทัศนียภาพระหว่างเส้นทางที่หลากหลาย และสิ่งอำนวยความสะดวก สามารถส่งเสริมกิจกรรมปั่นจักรยานได้หลากหลายกลุ่ม ดังนี้

- เส้นทางจักรยานสำหรับครอบครัว ระดับความยาก ง่าย - ปานกลาง: ในพื้นที่โครงการท่องเที่ยวสามารถส่งเสริมให้เป็นเส้นทางจักรยานสำหรับครอบครัวในหลายจุด ได้แก่ เส้นทางจักรยาน “การป่าไม้ไทย งานวิจัยเพื่ออนาคต” (สถานีวิจัยพัฒนาวิจัยสะแกราช) เนื่องจากเป็นเส้นทางที่มีความร่มรื่น มีความหลากหลายทางธรรมชาติ เป็นระเบียบ และรู้สึกปลอดภัย เหมาะแก่การท่องเที่ยวในรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการจัดการป่าไม้ นอกจากนี้ตลอดเส้นทางยังมีระดับความยากง่ายให้นักท่องเที่ยวเลือกประกอบกิจกรรมตามทักษะของตนเอง
- เส้นทางจักรยานสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่ม eco adventure เน้นการผจญภัย ระดับความยาก ปานกลาง – ยาก: นักท่องเที่ยวสามารถเลือกปั่นจักรยานตามเส้นทางจักรยานเขามะค่า และเส้นทางจักรยานชุมชน เนื่องจากมีความหลากหลายทางกายภาพและสังคม ความยากของความชันและผิวทาง สร้างความตื่นเต้นและท้าทายได้จากเส้นทางและวิว เหมาะแก่การท่องเที่ยวในรูปแบบนันทนาการในพื้นที่ธรรมชาติแบบผจญภัย (adventure) และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และเรียนรู้วิถีชุมชน)
- กิจกรรมเสริมระหว่างการบิน บริเวณจุดพักและจุดพักรถ ได้แก่ ให้ความรู้เกี่ยวกับพื้นที่และเกี่ยวกับการจัดการป่าไม้ ชมวิถีชุมชน ชมธรรมชาติ ชื้อของฝากชุมชน นวดสมุนไพรพื้นบ้าน ถ่ายรูป กิจกรรมกลางคืนบริเวณที่พักแรม ส่องสัตว์ ดูดาว เป็นต้น

จุดที่มีศักยภาพในการทำกิจกรรมปั่นจักรยานท่องเที่ยวประเภทต่าง ๆ

จุดที่มีศักยภาพสูงในการทำกิจกรรมปั่นจักรยานท่องเที่ยวจำแนกตามกิจกรรมต่างๆ วิเคราะห์จาก ความสอดคล้องของตำแหน่งของพื้นที่ที่มีศักยภาพจากการประเมินตามทฤษฎีและจากความคิดเห็นของชุมชนท้องถิ่นและภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยว ดังแสดงในตารางที่ 25

ตารางที่ 25 สถานที่และแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพในการทำกิจกรรมปั่นจักรยานท่องเที่ยวประเภทต่าง ๆ

สถานที่	จุดเริ่มต้น/ จุดสิ้นสุด		จุดพัก		ทานอาหาร		พักค้างคืน	
สถานีวันวัฒนวิชัยสระแกราช	😊	👍	😊	👍	😊	👍	😊	👍
หน่วยพิทักษ์อุทยาน ทล.4 (เขามะค่า)			😊	👍	😊	👍		👍
สถานีวิจัยและฝักนิสิตวนศาสตร์วังน้ำเขียว			😊	👍				👍
ศูนย์ป้องกันไฟป่า		👍	😊	👍				
จุดชมวิวน้ำเขื่อนลำเชียงสา	😊	👍	😊	👍	😊		😊	👍
จุดชมวิวน้ำเขื่อนลำน้ำเค็ม			😊	👍				👍
สวนรวมพันธุ์กรรมไม้ป่าเฉลิมพระเกียรติ ร.9	😊		😊	👍	😊	👍		
ธารทาลี	😊	👍	😊	👍	😊	👍		
สวนป่าวังน้ำเขียว			😊	👍	😊		😊	
ทางเข้าชุมชน	😊	👍	😊	👍				

หมายเหตุ : 😊 = ศักยภาพจากความคิดเห็นของชุมชนและภาคีฯ

👍 = ศักยภาพจากการประเมินตามทฤษฎี

จากผลการวิเคราะห์ ได้นำเสนอพื้นที่ที่มีศักยภาพในการทำกิจกรรมปั่นจักรยานท่องเที่ยวต่างๆ ได้แก่ (ภาพที่ 35)

- บริเวณที่มีศักยภาพในการเป็นจุดเริ่มต้นการปั่นและจุดสิ้นสุดการปั่น ได้แก่ บริเวณสถานีวันวัฒนวิชัยสระแกราช จุดชมวิวน้ำเขื่อนลำเชียงสา และธารทาลี
- บริเวณที่มีศักยภาพในการเป็นจุดพักรับประทานอาหาร ได้แก่ ธารทาลี สวนรวมพันธุ์กรรมไม้ป่าเฉลิมพระเกียรติ ร.9 และหน่วยพิทักษ์ทล.4 (เขามะค่า)
- บริเวณที่มีศักยภาพในการเป็นจุดพักค้างคืน ได้แก่ บริเวณสถานีวันวัฒนวิชัยสระแกราช และบริเวณรอบสันเขื่อนลำเชียงสา (สามารถพัฒนาได้ในอนาคต)
- บริเวณที่มีศักยภาพในการเป็นจุดพักระหว่างการปั่น ได้แก่ บริเวณสถานีวันวัฒนวิชัยสระแกราช จุดชมวิวน้ำเขื่อนลำเชียงสา ธารทาลี สวนรวมพันธุ์กรรมไม้ป่าเฉลิมพระเกียรติ ร.9 ศูนย์ป้องกันไฟป่า สถานีวิจัยและฝักนิสิตวนศาสตร์วังน้ำเขียว สวนป่าวังน้ำเขียว ทางเข้าชุมชน และหน่วยพิทักษ์ทล.4 (เขามะค่า)
- แหล่งท่องเที่ยวและจุดชมวิวระหว่างเส้นทางปั่นจักรยาน ได้แก่ จุดชมวิวนางคำ จุดชมวิวน้ำเขื่อนลำน้ำเค็ม (หลังคาสระแกราช) หอคอยชมวิว แปลงทดลองและแปลงปลูกป่าต่างๆ รอยพระพุทธบาท ชุมชน และวิถีชุมชนท้องถิ่น
- จากการศึกษาศักยภาพของเส้นทางพบว่าบริเวณที่ควรเพิ่มจุดพักหรือจุดบริการช่วยเหลือฉุกเฉิน ได้แก่ เส้นทางจักรยานเขามะค่าบริเวณระหว่างหน่วยพิทักษ์ทล.4 (เขามะค่า) ถึงแปลงวิจัยการจัดการไม้ยูคาลิปตัส คณะวนศาสตร์ และระหว่างสวนป่าวังน้ำเขียวถึงทางขึ้นเขื่อนลำเชียงสา เนื่องจากลักษณะทางกายภาพของเส้นทางมีความเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุได้ง่าย

การนำเสนอต้นแบบเส้นทางจักรยาน สำหรับส่งเสริมการท่องเที่ยว

จากการวิเคราะห์ความสอดคล้องของศักยภาพเส้นทางจักรยานท่องเที่ยวและความคิดเห็นของภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยวฯ ได้นำเสนอแบบจำลองเส้นทางจักรยานในพื้นที่โครงข่ายการท่องเที่ยวป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าภูเขาลวง โดยเส้นทางจักรยานนี้มีระยะทางรวม 48 กิโลเมตร (ภาพที่ 36) ผ่านจุดที่น่าสนใจต่างๆ ที่ส่งเสริมประสบการณ์การท่องเที่ยวที่หลากหลาย ดังนี้

จุดที่ 1	จุดเริ่มต้นเส้นทาง บริเวณทางเข้าชุมชนหมู่บ้านวังน้ำเขียว ตำบลอุดมทรัพย์
จุดที่ 2	สวนรวมพันธุ์กรรมไม้ป่าเฉลิมพระเกียรติ ร. 9 (ถนน 304)
จุดที่ 3	สถานีวิจัยและฝึกนิสิตวนาศาสตร์วังน้ำเขียว (ถนน 304)
จุดที่ 4	สถานีวนวัฒนวิจัยสะแกราช กรมป่าไม้ (ถนน 304)
จุดที่ 5	ศูนย์ป้องกันไฟป่า อุทยานแห่งชาติทับลาน (ถนน 304)
จุดที่ 6	ศูนย์รวมไผ่ (อุทยานแห่งชาติทับลาน)
จุดที่ 7	หน่วยพิทักษ์ ทล. 4 (เขามะค่า) (อุทยานแห่งชาติทับลาน)
จุดที่ 8	ลานอิโรตัง (สถานีวิจัยและฝึกนิสิตคณะวนศาสตร์)
จุดที่ 9	แปลงปลูกป่ายูคาลิปตัสเพื่อการฟื้นฟู (สถานีวิจัยและฝึกนิสิตคณะวนศาสตร์)
จุดที่ 10	จุดชมวิวสันเขื่อนลำเชียงสา (ชุมชนอุดมทรัพย์)
จุดที่ 11	สวนป่าวังน้ำเขียว
จุดที่ 12	น้ำตกธารทาลี (ชุมชนอุดมทรัพย์)
จุดที่ 13	จุดสิ้นสุดบริเวณทางเข้าชุมชนหมู่บ้านวังน้ำเขียว ตำบลอุดมทรัพย์ (จุดเดียวกับจุดเริ่มต้น)

การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อส่งเสริมกิจกรรมการปั่นจักรยาน

สิ่งอำนวยความสะดวกบริเวณจุดเริ่มต้นและจุดสิ้นสุดการปั่น ที่ควรมีการพัฒนาเพิ่มเติม ประกอบด้วย

- จุดประชาสัมพันธ์ จุดลงทะเบียน และ จุดบริการเช่า-ยืมอุปกรณ์
- ป้ายสื่อความหมายต่างๆ ประกอบด้วย ป้ายทางเข้า ป้ายบอกตำแหน่ง ป้ายหรือสื่อแสดงข้อมูลเส้นทาง (ข้อมูลทั่วไป บอกเวลาทำการ กิจกรรม ระดับความยาก-ง่ายของเส้นทาง) ข้อปฏิบัติที่ประกาศใช้ร่วมกันในพื้นที่ แจ้งเตือนภัยและเบอร์โทรศัพท์ฉุกเฉิน ก่อนเข้าเส้นทาง
- พื้นที่ที่จอดรถ พื้นที่รับฝากรถ และพื้นที่จอดและพักรถจักรยาน
- ห้องอาบน้ำ และห้องสุขา
- ตลาดชุมชน พื้นที่ซื้อของฝากชุมชน
- จุดพัก ประกอบด้วย พื้นที่พักของนักปั่นในลักษณะพื้นที่พักคอย อาจมีบริการน้ำดื่มของว่างและถังขยะ และพื้นที่ตรวจเช็คสภาพจักรยาน และซ่อมบำรุงในเบื้องต้น

สิ่งอำนวยความสะดวกระหว่างเส้นทางการปั่น ที่ควรมีการพัฒนาเพิ่มเติม ประกอบด้วย

- ป้ายสื่อความหมายต่างๆ ประกอบด้วย 1) ป้ายสื่อความหมายสนับสนุนการท่องเที่ยว ได้แก่ ป้ายหรือสัญลักษณ์แสดงแหล่งท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวก จุดชมวิวและจุดสื่อความหมายทางธรรมชาติต่างๆ 2) ป้ายสื่อความหมายเพื่อความปลอดภัยของนักปั่น ได้แก่ ป้ายบอกทาง ป้ายบอกทางบริเวณทางร่วมทางแยก รวมทั้ง มีอุปกรณ์และสัญลักษณ์เพื่อความปลอดภัยสำหรับผู้ปั่นจักรยาน
- จุดพัก ประเภท ศาลาและที่นั่งพัก ห้องน้ำ
- จุดบริการช่วยเหลือฉุกเฉินทั้งนักปั่นและจักรยาน (ระยะห่างอาจใช้ตามระยะเหมาะสมของการเดิน คือ 500 เมตร ถึง 1 กิโลเมตร อยู่ในเส้นทางที่มีความเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุได้ง่าย หรือใช้ระบบการจัดการ เช่น แจกอุปกรณ์แจ้งเหตุฉุกเฉินบริเวณจุดเริ่มต้น)
- ควรปรับปรุงถนนสำหรับทางจักรยาน บริเวณเส้นทางชุมชน และปรับปรุงทัศนียภาพหน้าบ้านตามเส้นทางวิ่งจักรยานให้เป็นระเบียบเรียบร้อย

สิ่งอำนวยความสะดวกสนับสนุนอื่นๆ ที่ควรมีการพัฒนาเพิ่มเติม ประกอบด้วย

- บริการที่พักแรม หรือ บ้านพัก สำหรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการพักแรมในพื้นที่
- ตลาดชุมชน และร้านขายของฝากต่างๆ
- ร้านอาหาร
- บริการสนับสนุนการเดินทาง
- พื้นที่แสดงเอกลักษณ์ชุมชน เช่น พื้นที่นวด สปาสมุนไพร เป็นต้น

แนวทางการส่งเสริมกิจกรรมการปั่นจักรยานในพื้นที่โครงข่ายการท่องเที่ยวฯ

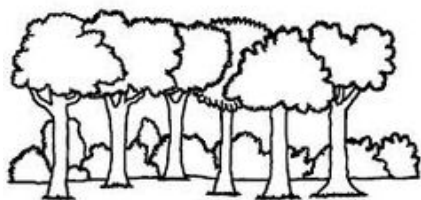
- หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการประชาสัมพันธ์เส้นทางจักรยานที่ได้มีการนำเสนอ รวมถึงการประชาสัมพันธ์รูปแบบการใช้จักรยานเพื่อการท่องเที่ยว ตามสื่อต่างๆ ให้มากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะสื่อสังคมออนไลน์ที่นักท่องเที่ยวเข้าถึงมากที่สุด
- สำหรับการประชาสัมพันธ์เส้นทางจักรยาน โครงข่ายการท่องเที่ยวป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว
  - ป่าเขาภูหลวง ควรมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการใช้จักรยานเพื่อการท่องเที่ยวในพื้นที่ เป็นการสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนในพื้นที่และนักท่องเที่ยวที่หันมาใช้จักรยานเพื่อท่องเที่ยวมากขึ้น
- หน่วยงานที่ดูแลพื้นที่และภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยว ควรมีการทำข้อตกลงร่วมกันอย่างชัดเจน ในประเด็นที่เป็นปัญหาอยู่ในปัจจุบัน ทั้งในเรื่องของการดูแลพื้นที่ที่ต้องมีการดำเนินการอย่างสม่ำเสมอ (งบประมาณ และอัตราค่าจ้าง) และการแบ่งปันผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต (ค่าธรรมเนียม ค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว และงบประมาณที่ได้รับเพื่อพัฒนาพื้นที่)

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2541). *คู่มือพัฒนาและออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์*. ศูนย์วิจัยป่าไม้ คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2545). *คู่มือแนวทางการจัดการที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบท*. การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, กรุงเทพฯ.
- กรมทางหลวง. (2558). *คู่มือแนะนำการจัดทำทางจักรยาน*. สำนักอำนวยความสะดวก กรมทางหลวง, กรุงเทพฯ.
- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2550). *มาตรฐานการส่งเสริมการท่องเที่ยว*. กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย, กรุงเทพฯ.
- กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, แผนการจัดการอุทยานแห่งชาติทับลาน เล่ม 2 แผนการจัดการ, น. 5-3 2550
- คณะวนศาสตร์. (2550). *สถานีฝึกนิสิตวนศาสตร์วังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา*. คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- ดารณี ด่านวันดี, พันธุ์ระวี กองบุญเทียม, Brzuszek F. Robert, จุติชัย ด้วงลำพันธ์ และ สุริยา เรียบร้อย. (2556). *คู่มือแนวทางการออกแบบโครงข่ายสีเขียว และพื้นที่สีเขียวแนวตั้ง*. คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการออกแบบสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยแม่โจ้, เชียงใหม่.
- นฤพนธ์ วงศ์จตุรภัทร. (2546). *ข้อเสนอแนะการถักจักรยานเพื่อสุขภาพ*. กองออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์, กรุงเทพฯ.
- นันทชัย พงศ์พัฒนานุรักษ์, วสันต์ จันทร์แดง, แสงสรรค์ ภูมิสถาน, สราวุธ สังข์แก้ว, รุ่งเรือง พูลศิริ, พิเชิด ลำไย, ปิยวัฒน์ ดิลกสัมพันธ, นรินทร์ จำวงษ์, พยัตติพล ผนวกระชวณะ, ยุทธพงษ์ ศิริมิ่งคณะ และ นพพร จันทรเกิด. (2558). *แผนพัฒนาป่าสาธิตวังน้ำเขียว อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา (พ.ศ. 2559 - 2563)*. คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- วิโรจน์ ศรีสุรภานนท์. (2557). *การจัดการที่จอดรถจักรยาน*. แหล่งที่มา: http://www.thaicyclingclub.org/wp-content/uploads/files/25_rs.dr_.wiorcchn.pdf, 29 กรกฎาคม, 2560.
- ศาสน์ สุขประเสริฐ, รุ่งอรุณ บุญถ่าน. (2548). *การศึกษาและพัฒนามาตรฐานการออกแบบทางจักรยาน*. สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, กรุงเทพฯ.
- สถาบันวิจัยสังคม. 2558. *แนวคิดเกี่ยวกับการใช้จักรยาน*. แหล่งที่มา: http://lidmed.sri.cmu.ac.th/bicycle/?page_id=106, 29 กรกฎาคม, 2560.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2559). *จักรยานที่เหมาะสมกับคุณ*. แหล่งที่มา: <http://resource.thaihealth.or.th/media/knowledge/15081>, 29 กรกฎาคม, 2560.
- แสงสรรค์ ภูมิสถาน, นันทชัย พงศ์พัฒนานุรักษ์, สมหมาย อุดมวิทิต, ฐิติวุฒิชัย สวัสดิ์อารี และ ภูริวัจน์ เดชอุ่ม. (2559). *คู่มือการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ*. สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ และ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, กรุงเทพฯ.
- แสงสรรค์ ภูมิสถาน, นันทชัย พงศ์พัฒนานุรักษ์, ภูริวัจน์ เดชอุ่ม, สมหมาย อุดมวิทิต, ฐิติวุฒิชัย สวัสดิ์อารี, วรณันต์ ตันติเวทย์ และ สุจิตต์ เรืองเรือ. (2559). *รายงานฉบับสมบูรณ์ แผนการวิจัย การพัฒนาต้นแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา*. สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ และ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, กรุงเทพฯ.

- องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน). (2557). *คู่มือเกณฑ์มาตรฐานการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน*. สำนักท่องเที่ยวโดยชุมชน องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน), กรุงเทพฯ
- Health Me Fit. (2557). *มือใหม่รู้จักจักรยาน*. แหล่งที่มา: <http://www.healthmefit.com>, 29 กรกฎาคม, 2560.
- ASEAN. (2014). *ASEAN Community Based Tourism standard*. Cambodian: Ministry of Tourism.
- ASEAN. (2016). *ASEAN Homestay Standard*. Jakarta: ASEAN Secretariat
- American Society of Interior Designers. (2016). *Sustainable design principles*. Retrieved from <https://www.asid.org/>, June 15, 2016
- Bell, S. (2008). *Design for Outdoor Recreation*. 2nd edition. New York: Taylor & Francis, Inc.
- Department of Conservation and Land Management. (1998). *Nambung National Park, Wanagarren Nature Reserve, Nilgen Nature Reserve and Southern Beekeeper's Nature Reserve*. Vol. 38, Management Plan.
- Laarman, J. G. and Durst, P. B. (1987). *Nature Travel and Tropical Forests. FPEI Working Paper Series*. Southeastern Centre for Forest Economics Research, North Carolina State University.
- Leiper, N. 1995. *Tourism Management*. Collingwood: Victoria, RMIT Press.
- Lindberg, K. (1991). *Policies for Maximising nature tourism's ecological and economic benefits*. Washington D.C.: World Resources Institute.
- May, A. and J. Selwood. (1992). *Holiday squatters in Western Australia: problems and policies*. Australian Journal of Leisure and Recreation, 2(2), 19-24.
- Pearce, D. (1989). *Tourist Development*. Harlow: Longman Scientific & Technical.
- Priskin, J. (2001). *Assessment of Natural Resources for Nature-based Tourism: The Case of the Central Coast Region of Western Australia*. Tourism Management, 22: 637-648.
- The Irish Sport Council. (2011). *Classification and Grading for Recreational Trails*. National Trail Office, An Irish Sports Council Initiative, Ireland.
- U.S. Army Environmental Command. (1981). *Installation Design – Improving the Visual Environment*. Retrieved from <http://www.usaec.army.mil>, October 15, 2015
- U.S. National Park Service. (2006). *Management Policies 2006*. National Park Service, U.S. Department of the Interior, Washington, DC.

การประเมินความพร้อมด้านสิ่งแวดล้อม
และการบริการด้านการท่องเที่ยว
โครงการท่องเที่ยวป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง

ตัวชี้วัด

การประเมินความพร้อมด้านสิ่งแวดล้อมและการบริการด้านการท่องเที่ยวในการศึกษาครั้งนี้ เป็นการประเมินความพร้อมในเบื้องต้นของพื้นที่ เพื่อให้ทราบว่าพื้นที่นั้นมีการพัฒนาสิ่งแวดล้อมและให้บริการด้านการท่องเที่ยวอย่างไร มีความพร้อมในระดับใด ซึ่งจะนำไปสู่การเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมและการบริการด้านการท่องเที่ยวที่จำเป็นและเหมาะสมสำหรับพื้นที่ศึกษา และการเตรียมความพร้อมให้กับหน่วยงานและชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมและการบริการ ซึ่งเป็นกระบวนการหนึ่งของการขับเคลื่อนให้เกิดการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในอนาคต ที่ชุมชนสามารถพึ่งพิงตนเองได้

การศึกษานี้กำหนดตัวชี้วัดในการประเมินความพร้อมด้านสิ่งแวดล้อมและการบริการด้านการท่องเที่ยวใน 6 ด้าน รวมทั้งหมด 40 ตัวชี้วัด ได้แก่

- ด้านแหล่งหรือกิจกรรมท่องเที่ยว จำนวน 10 ตัวชี้วัด
- ด้านความปลอดภัย จำนวน 5 ตัวชี้วัด
- ด้านการบริการอาหารและเครื่องดื่ม จำนวน 10 ตัวชี้วัด
- ด้านสินค้าและของที่ระลึก จำนวน 2 ตัวชี้วัด
- ด้านการบริการข้อมูลข่าวสารและการประชาสัมพันธ์ จำนวน 3 ตัวชี้วัด
- ด้านที่พักแรม จำนวน 10 ตัวชี้วัด

การให้ค่าคะแนน

การให้ค่าคะแนนในแต่ละตัวชี้วัดในการศึกษาครั้งนี้ ตัวชี้วัดแต่ละข้อจะมีค่าคะแนนเท่ากับ 1 คะแนน ให้พิจารณาว่าแหล่งท่องเที่ยว/พื้นที่นั้น มีการดำเนินการในแต่ละตัวชี้วัดอย่างไร และให้ค่าคะแนน ดังนี้

- มีการดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ หรือมีการดำเนินการตามที่ระบุ ค่าคะแนน = 1
ในแต่ละตัวชี้วัด
- มีการดำเนินการตามตัวชี้วัด แต่ไม่มีประสิทธิภาพ ค่าคะแนน = 0.5
- ไม่มีการดำเนินการตามตัวชี้วัด ค่าคะแนน = 0

การประเมินระดับความพร้อม

การประเมินระดับความพร้อมด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการด้านการท่องเที่ยวในการศึกษาครั้งนี้ ให้นำคะแนนที่ได้ไปเปรียบเทียบกับระดับความพร้อมกับเกณฑ์ที่กำหนดให้ต่อไปนี้

ค่าคะแนน	ระดับความพร้อม
มากกว่า 30 คะแนนขึ้นไป	สูง
21 - 30 คะแนน	ปานกลาง
น้อยกว่า 20 คะแนน	ต่ำ

สำหรับพื้นที่ที่ยังไม่มีบริการด้านที่พักแรม ในการประเมินระดับความพร้อมด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการด้านการท่องเที่ยวไม่ต้องประเมินตัวชี้วัดด้านที่พักแรม (10 ตัวชี้วัด) และเปรียบเทียบกับระดับความพร้อมกับเกณฑ์ที่กำหนดให้ต่อไปนี้

ค่าคะแนน	ระดับความพร้อม
มากกว่า 23 คะแนนขึ้นไป	สูง
15 - 23 คะแนน	ปานกลาง
น้อยกว่า 15 คะแนน	ต่ำ

ตัวชี้วัดในการประเมินความพร้อมด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการด้านการท่องเที่ยว
โครงการท่องเที่ยวป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง จังหวัดนครราชสีมา

เกณฑ์การประเมิน	คำอธิบาย	ตัวชี้วัดในการประเมิน	คำอธิบายตัวชี้วัด
1. ด้านแหล่งหรือกิจกรรมการท่องเที่ยว			
มีเส้นทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	เส้นทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวต้องเป็นเส้นทางที่ชัดเจนและปลอดภัย	1) มีเส้นทางที่สามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	มีเส้นทางที่นักท่องเที่ยวสามารถใช้เดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้ เช่น ทางเดินเท้า ทางจักรยาน ถนน เป็นต้น และสภาพเส้นทางมีความเหมาะสมกับการใช้งาน หรือสามารถรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวที่กำหนด
		2) มีป้ายบอกทาง	มีป้ายที่ติดตั้งในตำแหน่งที่เห็นเด่นชัดและนักท่องเที่ยวสามารถมองเห็นได้ง่ายและป้ายดังกล่าวต้องมีเนื้อหาถูกต้อง ชัดเจน และมีจำนวนเพียงพอ
มีสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว	หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องมีการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกที่เพียงพอและสอดคล้องกับลักษณะของพื้นที่ โดยคำนึงถึงสิ่งอำนวยความสะดวกที่สร้างความปลอดภัยและความสะดวกสบายขั้นพื้นฐานของนักท่องเที่ยว และรักษาสีสิ่งแวดล้อม	1) มีห้องน้ำสาธารณะที่เพียงพอ	มีห้องน้ำสาธารณะที่สะอาด และมีปริมาณเพียงพอกับการใช้ประโยชน์และความต้องการของนักท่องเที่ยว
		2) มีถังขยะรองรับขยะอย่างเพียงพอ	มีถังขยะเพื่อรองรับขยะจากนักท่องเที่ยว ที่อยู่ในสภาพดี และมีปริมาณเพียงพอ
		3) มีที่พักผ่อนสำหรับนักท่องเที่ยว	มีที่พักผ่อนสำหรับนักท่องเที่ยว เช่น ศาลา จุดพัก และจัดให้มีที่นั่งพักในปริมาณที่เหมาะสม
		4) มีระบบไฟฟ้า แสงสว่างในจุดต่างๆ อย่างเหมาะสมกับสภาพพื้นที่	มีไฟฟ้าแสงสว่างในจุดต่างๆ อย่างเหมาะสมตามสภาพพื้นที่ เพื่อส่องสว่างในเวลากลางคืน โดยเน้นให้มีในจุดที่เป็นจุดสำคัญ จุดเด่นของแหล่ง และจุดเสี่ยงที่อาจก่อให้เกิดอันตรายกับนักท่องเที่ยว
		5) มีการออกแบบที่กลมกลืนกับสภาพแวดล้อม	สิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่มีการออกแบบที่กลมกลืนกับสภาพแวดล้อม และใช้วัสดุในท้องถิ่น
		6) มีการดูแลให้ใช้งานได้ อย่างสม่ำเสมอ	สิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่ได้รับการดูแล บำรุงรักษา และปรับปรุงให้ใช้งานได้อยู่เสมอ และมีการจัดเจ้าหน้าที่หรือผู้รับผิดชอบดูแลอย่างสม่ำเสมอ
มีการจัดกิจกรรม นันทนาการและการท่องเที่ยวในพื้นที่	หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ให้นักท่องเที่ยวได้เข้าร่วมกิจกรรม	1) มีกิจกรรมการท่องเที่ยว/นันทนาการในพื้นที่	มีการจัดกิจกรรมนันทนาการ การท่องเที่ยว ที่สอดคล้องกับทรัพยากรการท่องเที่ยวในพื้นที่
		2) มีมีคฤหาสน์ท้องถิ่น อาสาสมัคร หรือเจ้าหน้าที่ คอยให้บริการนักท่องเที่ยว	มีมีคฤหาสน์ท้องถิ่น อาสาสมัคร หรือเจ้าหน้าที่ ทำหน้าที่ให้บริการดูแลนักท่องเที่ยว ให้ข้อมูลต่างๆ ในแหล่งท่องเที่ยว

เกณฑ์การประเมิน	คำอธิบาย	ตัวชี้วัดในการประเมิน	คำอธิบายตัวชี้วัด
2. ด้านความปลอดภัย			
มีการบริการด้านความปลอดภัยให้แก่ นักท่องเที่ยว	มีระบบการรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของ นักท่องเที่ยวในระหว่าง การประกอบกิจกรรมใน พื้นที่หรือแหล่งท่องเที่ยว	1) มีการจัดเจ้าหน้าที่ เพื่อดูแลรักษาความปลอดภัยให้แก่ นักท่องเที่ยวตลอดจน ความพร้อมด้านการ ปฐมพยาบาลเบื้องต้น แก่นักท่องเที่ยว	มีเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบดูแลความปลอดภัยรวมทั้งปฐมพยาบาล เบื้องต้น แก่นักท่องเที่ยวเมื่อเกิด อุบัติเหตุขึ้น ซึ่งเจ้าหน้าที่ดังกล่าว ควรมีความรู้ หรือได้รับการฝึก อบรมความรู้เรื่องการปฐม พยาบาลและการให้ความ ปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวจาก หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
		2) มีการเตรียมเครื่องมือ สื่อสารให้กับ เจ้าหน้าที่เมื่อเกิด เหตุร้ายหรือกรณี นักท่องเที่ยวเจ็บป่วย	มีเครื่องมือสื่อสาร เช่น โทรศัพท์ วิทยุสื่อสาร เพื่อให้เจ้าหน้าที่ที่ดูแล แหล่งท่องเที่ยวสามารถสื่อสารกับ เจ้าหน้าที่ภายนอกที่เกี่ยวข้องใน กรณีที่เกิดเหตุร้ายต่อนักท่องเที่ยว และเพื่อให้พนักงานสื่อสารกับ เจ้าหน้าที่ในแหล่งท่องเที่ยวได้ เมื่อมีข้อซักถามหรือเกิดเหตุร้าย
		3) มีการจัดทำป้าย ประกาศเตือนจุดที่อาจ เกิดอันตราย	มีป้ายเตือนจุดอันตรายให้เห็น ชัดเจน ที่นักท่องเที่ยวสามารถ เข้าใจได้ง่าย
		4) มีการจัดทำรั้วหรือ อุปกรณ์ป้องกัน อันตราย	มีการดำเนินการจัดหา/จัดสร้าง อุปกรณ์ป้องกันอันตราย เช่น มี ราวรั้วกันตึกจากที่สูง กำแพงป้องกัน ดินถล่ม ห่วงชูชีพ เสื้อชูชีพ ถึง ดับเพลิง เป็นต้น โดยจัดหาให้ เหมาะสมตามสภาพของแหล่งท่องเที่ยว
		5) มีการแจ้งระเบียบหรือ ข้อควรปฏิบัติในการ ประกอบกิจกรรม เพื่อ ป้องกันอันตรายที่จะ เกิดขึ้นระหว่างการ ประกอบกิจกรรม	มีระบบสัญญาณเตือนภัยติดตั้งใน แหล่งท่องเที่ยวเพื่อเตือนนักท่องเที่ยว ถึงภัยอันตรายที่กำลังจะเกิด หรืออาจจะเกิดขึ้น เช่น สัญญาณ เตือนภัยแผ่นดินไหว สัญญาณ เตือนเหตุไฟไหม้ สัญญาณเตือน น้ำป่าไหลหลาก เป็นต้น

เกณฑ์การประเมิน	คำอธิบาย	ตัวชี้วัดในการประเมิน	คำอธิบายตัวชี้วัด
3. ด้านการบริการอาหารและเครื่องดื่ม			
มีร้านอาหารที่จำหน่ายอาหารให้แก่นักท่องเที่ยวอย่างเพียงพอ	ร้านอาหารที่ให้บริการมีความสะดวกในการเข้าถึงสังเกตได้ง่าย และสามารถบริการอาหารได้เพียงพอต่อจำนวนนักท่องเที่ยว	1) มีร้านอาหารที่จำหน่ายอาหารให้นักท่องเที่ยวอย่างเพียงพอ	มีร้านจำหน่ายอาหารที่สะอาดปลอดภัยถูกสุขลักษณะให้นักท่องเที่ยวอย่างเพียงพอ และมีจำนวนร้านอาหารที่สามารถเป็นทางเลือกให้กับนักท่องเที่ยวได้
		2) มีร้านอาหารที่มีความสะดวกในการเข้าถึง	ที่ตั้งของร้านอาหาร เดินทางได้สะดวก หรือติดริมถนนใหญ่หรือทางถนนใหญ่เล็กน้อย สังเกตได้ง่าย
ผู้ประกอบการร้านอาหารเป็นผู้ประกอบการที่มีคุณภาพ	ผู้ประกอบการร้านอาหารมีความรู้ความเข้าใจในระบบการบริการอาหารและเครื่องดื่มที่ได้มาตรฐานการบริการ ตั้งแต่การคัดเลือกวัตถุดิบ การปรุงอาหาร เสิร์ฟอาหาร จนถึงการเก็บล้างทำความสะอาด	1) ผู้ประกอบการร้านอาหารมีความรู้และประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริการอาหารและเครื่องดื่ม	มีร้านจำหน่ายอาหารที่สะอาดปลอดภัยถูกสุขลักษณะให้นักท่องเที่ยวอย่างเพียงพอ และมีจำนวนร้านอาหารที่สามารถเป็นทางเลือกให้กับนักท่องเที่ยวได้
		2) มีการใช้วัตถุดิบที่มีคุณภาพ	มีการจัดเตรียมวัตถุดิบในการประกอบอาหารที่มีคุณภาพ ถูกสุขอนามัย และเป็นวัตถุดิบที่มาจากท้องถิ่น
		3) มีการเปิดโอกาสให้ผู้บริโภคแสดงความคิดเห็นต่อการบริการอาหารและเครื่องดื่ม	มีการเปิดโอกาสให้ผู้บริโภคแสดงความคิดเห็นต่อการบริการอาหารและเครื่องดื่ม และนำมาปรับปรุงคุณภาพและมาตรฐานในการให้บริการ
อาหารที่ให้บริการมีความปลอดภัยและถูกสุขอนามัย	อาหารที่ให้บริการมีความสะอาด ถูกสุขลักษณะ มีการปรุงอาหาร และการจัดเก็บอาหารที่ถูกสุขอนามัย	1) บริเวณที่เก็บอาหาร ครั้วปรุงอาหาร และบริเวณที่เสิร์ฟอาหาร มีการดูแลความสะอาดอย่างสม่ำเสมอ	บริเวณที่เก็บอาหาร ครั้วปรุงอาหาร มีการดูแลความสะอาดอย่างสม่ำเสมอ มีการทำความสะอาดบริเวณปรุงอาหารทุกครั้ง และมีการควบคุมไม่ให้มีสัตว์หรือแมลงเข้ามาในบริเวณที่เก็บอาหาร บริเวณครั้วปรุงอาหาร และบริเวณที่เสิร์ฟอาหารแก่นักท่องเที่ยว
		2) น้ำที่ใช้ในการปรุงอาหารมีความสะอาด	น้ำที่ใช้ในการปรุงอาหารมีความสะอาดหรือผ่านการต้มสุกก่อนการนำมาปรุงอาหารหรือบริการแก่นักท่องเที่ยว
		3) ผู้ประกอบอาหารมีสุขอนามัยที่ดี	ผู้ประกอบอาหารมีการล้างมือและทำความสะอาดบริเวณปรุงอาหารทุกครั้ง
		4) อุปกรณ์ที่ใช้ในการปรุงอาหารได้รับการดูแลทำความสะอาดอย่างสม่ำเสมอ	อุปกรณ์ที่ใช้ในการปรุงอาหารได้รับการดูแลทำความสะอาดอย่างสม่ำเสมอ และได้รับการทำความสะอาดก่อนนำมาใช้ในการประกอบอาหารทุกครั้ง
		5) มีการส่งเสริมสุขอนามัยที่ดีให้กับนักท่องเที่ยว	จัดให้มีอ่างล้างมือที่สะอาดพร้อมสบู่ สำหรับนักท่องเที่ยวใช้ได้โดยสะดวกและเพียงพอ เพื่อส่งเสริมสุขอนามัยที่ดีให้กับนักท่องเที่ยว

เกณฑ์การประเมิน	คำอธิบาย	ตัวชี้วัดในการประเมิน	คำอธิบายตัวชี้วัด
4. ด้านสินค้าและของที่ระลึก			
มีสินค้าและของที่ระลึกบริการแก่นักท่องเที่ยว	หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการสนับสนุนให้มีสินค้าและของที่ระลึกบริการแก่นักท่องเที่ยว	3) มีการจัดหาสินค้าและของที่ระลึกบริการแก่นักท่องเที่ยว	มีสินค้าของที่ระลึกจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยวเพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถซื้อหากลับไปเป็นของที่ระลึกได้ และเป็นการสร้างรายได้ภายในแหล่งท่องเที่ยว และชุมชนท้องถิ่น
		4) มีการจัดหาสถานที่เพื่อจำหน่ายของที่ระลึก	มีการจัดหาสถานที่เพื่อจำหน่ายของที่ระลึกให้กับนักท่องเที่ยว ที่สามารถเข้าถึงได้ง่าย เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยวและผู้จำหน่าย รวมทั้งมีการจัดระบบ ระเบียบในการวางจำหน่าย
5. ด้านข้อมูลและสารสนเทศ			
มีการบริการด้านข้อมูลและสารสนเทศ	หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวต้องมีการสนับสนุน หรือจัดให้มีเอกสาร แผ่นพับข้อมูลด้านการท่องเที่ยว เพื่อบริการด้านการท่องเที่ยว	1) มีป้ายแนะนำสถานที่ท่องเที่ยว	มีป้ายแสดงข้อมูลเฉพาะของแหล่งท่องเที่ยวเพื่อให้ข้อมูลกับนักท่องเที่ยวก่อนที่จะเดินทางเข้าไปในแหล่งท่องเที่ยว โดยรายละเอียดของป้ายควรแสดงถึงความเป็นมาของแหล่งท่องเที่ยว รายละเอียดภายในแหล่งแผนที่แสดงจุดต่างๆ เบอร์โทรศัพท์ติดต่อ เป็นต้น
		2) มีสื่อประเภทต่างๆ เช่น เอกสารแผ่นพับ สื่อออนไลน์ เพื่อให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว	มีระบบการให้ข้อมูลด้านการท่องเที่ยว เช่น เอกสารแผ่นพับ เพื่อบริการนักท่องเที่ยวโดยการจัดทำเน้นการประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยว
		3) มีช่องทางติดต่อสื่อสาร ที่นักท่องเที่ยวสามารถติดต่อได้	มีระบบการติดต่อสื่อสารทางโทรศัพท์ โทรสาร อินเทอร์เน็ต บริการนักท่องเที่ยว ที่สามารถให้นักท่องเที่ยวติดต่อได้ และมีบุคลากร/เจ้าหน้าที่ คอยให้บริการข้อมูลข่าวสารแก่นักท่องเที่ยว

เกณฑ์การประเมิน	คำอธิบาย	ตัวชี้วัดในการประเมิน	คำอธิบายตัวชี้วัด
6. ด้านที่พักแรม			
การจัดให้มีการบริการที่ พักแรมที่สะอาดและ ปลอดภัย	ผู้ประกอบการธุรกิจที่พัก แรมต้องมีการจัดสิ่ง อำนวยความสะดวกขั้น พื้นฐานให้แก่ นักท่องเที่ยวที่มาใช้ บริการ โดยคำนึงถึงการ รักษาความปลอดภัยใน ชีวิตและทรัพย์สิน ตลอดจนการรักษาความ สะอาดและการจัดที่พักที่ ถูกต้องตามหลัก สุขอนามัย	1) โครงสร้างที่พักแรมมี สภาพดีและปลอดภัย	โครงสร้างที่พักแรมมีสภาพดีและ ปลอดภัย มีการดูแลรักษาและ ตรวจสอบอย่างสม่ำเสมอ
		2) มีสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน ให้บริการนักท่องเที่ยว	มีสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานใน ส่วนต่างๆ ทั้งห้องพัก ห้องน้ำ ห้อง สุขา ให้แก่นักท่องเที่ยวที่มาใช้ บริการ
		3) มีการจัดการเรื่อง ความปลอดภัย	มีเจ้าหน้าที่ด้านความปลอดภัยคอย ดูแลความปลอดภัยให้นักท่องเที่ยว ที่มาพัก โดยกำหนดจำนวนให้ เหมาะสมกับปริมาณแขกที่มาพัก รวมถึงมีอุปกรณ์ที่จำเป็นในยาม ฉุกเฉิน เช่น อุปกรณ์สื่อสาร อุปกรณ์ปฐมพยาบาลเบื้องต้น
		4) มีระบบการลงทะเบียน แขกที่มาพัก	มีระบบการลงทะเบียนแขกที่มา พักอย่างเป็นระบบ ตรวจสอบได้
		5) ทุกส่วนในที่พักแรม มี ความสะอาดและถูก หลักสุขอนามัย	ทุกส่วนในที่พักแรม มีความสะอาด และถูกหลักสุขอนามัย โดยเฉพาะ ห้องน้ำห้องสุขา ไม่มีแหล่ง เพาะพันธุ์พาหะนำโรคอยู่ใน บริเวณที่พักแรม
		6) มีระบบการจัดการ ขยะและของเสีย	มีระบบการจัดการขยะและของ เสียที่ถูกต้องตามหลักสุขอนามัย
คุณภาพของ ผู้ประกอบการธุรกิจที่พัก แรม	ผู้ประกอบการธุรกิจที่พัก แรมมีความรู้ความเข้าใจ ในระบบการบริการด้านที่ พักแรมที่ได้มาตรฐานการ บริการ ตั้งแต่การรักษา ความปลอดภัย ความ สะอาดของที่พักแรม จนถึงมาตรฐานการ ให้บริการของพนักงาน	1) ผู้ประกอบการธุรกิจที่ พักแรมมีความรู้และ ประสบการณ์ที่ เกี่ยวข้องกับการบริหาร จัดการธุรกิจที่พักแรม	ผู้ประกอบการธุรกิจที่พักแรมมี ความรู้และประสบการณ์ที่เกี่ยวข้อง กับการบริการด้านที่พัก การ ต้อนรับและดูแลแขก การ ลงทะเบียน ทักทายการสื่อสารการ รักษาสุขลักษณะและความสะอาด
		2) มีพนักงานที่มีคุณภาพ	มีระบบการคัดเลือกพนักงานที่มา ให้บริการ โดยต้องเป็นบุคคลที่ไม่มี พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม หรือ พฤติกรรมที่อาจนำไปสู่อันตรายแก่ ชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว รวมถึงมีการฝึกอบรมและพัฒนา ทักษะให้กับเจ้าหน้าที่ด้านที่พัก แรม
		3) มีการให้ความรู้/ ข้อมูลที่จำเป็นแก่ นักท่องเที่ยว	มีการให้ความรู้/ข้อมูลแก่นัก ท่องเที่ยวในการปฏิบัติตนและ แสดงพฤติกรรมที่เหมาะสม รวมถึง ความจำเป็นที่จะต้องเคารพ ขนบธรรมเนียมของท้องถิ่น
		4) มีการเปิดโอกาสให้ ผู้บริโภควิจารณ์ ความคิดเห็นต่อการบริการ ของที่พักแรม	มีการเปิดโอกาสให้ผู้บริโภคแสดง ความคิดเห็นต่อการบริการของที่ พักแรม และนำไปปรับปรุง คุณภาพและมาตรฐานสำหรับการ ให้บริการในอนาคต

แบบประเมินความพร้อมด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการด้านการท่องเที่ยว
โครงการท่องเที่ยวปาวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง

เกณฑ์การประเมิน	ตัวชี้วัดในการประเมิน	ค่าคะแนน		
1. ด้านแหล่งหรือกิจกรรมการท่องเที่ยว				
มีเส้นทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	1) มีเส้นทางที่สามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	0	0.5	1
	2) มีป้ายบอกทาง	0	0.5	1
มีสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว	3) มีห้องน้ำสาธารณะที่เพียงพอ	0	0.5	1
	4) มีถังขยะรองรับขยะอย่างเพียงพอ	0	0.5	1
	5) มีที่พักผ่อนสำหรับนักท่องเที่ยว	0	0.5	1
	6) มีระบบไฟฟ้า แสงสว่างในจุดต่างๆ อย่างเหมาะสมกับสภาพพื้นที่	0	0.5	1
	7) มีการออกแบบที่กลมกลืนกับสภาพแวดล้อม	0	0.5	1
	8) มีการดูแลให้ใช้งานได้อย่างสม่ำเสมอ	0	0.5	1
มีการจัดกิจกรรมนันทนาการและการท่องเที่ยวในพื้นที่	9) มีกิจกรรมการท่องเที่ยว/นันทนาการ ในพื้นที่	0	0.5	1
	10) มีมัคคุเทศก์ท้องถิ่น อาสาสมัคร หรือเจ้าหน้าที่คอยให้บริการนักท่องเที่ยว	0	0.5	1
ค่าคะแนนด้านแหล่งหรือกิจกรรมท่องเที่ยว				

เกณฑ์การประเมิน	ตัวชี้วัดในการประเมิน	ค่าคะแนน		
2. ด้านความปลอดภัย				
มีการบริการด้านความปลอดภัยให้แก่นักท่องเที่ยว	1) มีการจัดเจ้าหน้าที่เพื่อดูแลรักษาความปลอดภัยให้แก่นักท่องเที่ยวตลอดจนความพร้อมด้านการปฐมพยาบาลเบื้องต้นแก่นักท่องเที่ยว	0	0.5	1
	2) มีการเตรียมเครื่องมือสื่อสารให้กับเจ้าหน้าที่เมื่อเกิดเหตุร้ายหรือกรณีนักท่องเที่ยวเจ็บป่วย	0	0.5	1
	3) มีการจัดทำป้ายประกาศเตือนจุดที่อาจเกิดอันตราย	0	0.5	1
	4) มีการจัดทำรั้วหรืออุปกรณ์ป้องกันอันตราย	0	0.5	1
	5) มีการแจ้งระเบียบหรือข้อควรปฏิบัติในการประกอบกิจกรรม เพื่อป้องกันอันตรายที่จะเกิดขึ้นระหว่างการประกอบกิจกรรม	0	0.5	1
ค่าคะแนนด้านความปลอดภัย				

เกณฑ์การประเมิน	ตัวชี้วัดในการประเมิน		ค่าคะแนน		
3. ด้านการบริการอาหารและเครื่องดื่ม					
มีร้านอาหารที่จำหน่ายอาหารให้นักท่องเที่ยวอย่างเพียงพอ	1) มีร้านอาหารที่จำหน่ายอาหารให้นักท่องเที่ยวอย่างเพียงพอ	0	0.5	1	
	2) มีร้านอาหารที่มีความสะดวกในการเข้าถึง	0	0.5	1	
ผู้ประกอบการร้านอาหารเป็นผู้ประกอบการที่มีคุณภาพ	3) ผู้ประกอบการร้านอาหารมีความรู้และประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริการอาหารและเครื่องดื่ม	0	0.5	1	
	4) มีการใช้วัตถุดิบที่มีคุณภาพ	0	0.5	1	
	5) มีการเปิดโอกาสให้ผู้บริโภคแสดงความคิดเห็นต่อการบริการอาหารและเครื่องดื่ม	0	0.5	1	
	6) บริเวณที่เก็บอาหาร ครั้วปรุงอาหาร และบริเวณที่เสิร์ฟอาหาร มีการดูแลความสะอาดอย่างสม่ำเสมอ	0	0.5	1	
	7) น้ำที่ใช้ในการปรุงอาหารมีความสะอาด	0	0.5	1	
	8) ผู้ประกอบอาหารมีสุขอนามัยที่ดี	0	0.5	1	
	อาหารที่ให้บริการมีความปลอดภัยและถูกสุขอนามัย	9) อุปกรณ์ที่ใช้ในการปรุงอาหารได้รับการดูแลทำความสะอาดอย่างสม่ำเสมอ	0	0.5	1
10) มีการส่งเสริมสุขอนามัยที่ดีให้กับนักท่องเที่ยว		0	0.5	1	
ค่าคะแนนด้านการบริการอาหารและเครื่องดื่ม					

เกณฑ์การประเมิน	ตัวชี้วัดในการประเมิน	ค่าคะแนน		
4. ด้านสินค้าและของที่ระลึก				
มีเส้นทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	1) มีการจัดหาสินค้าและของที่ระลึกบริการแก่นักท่องเที่ยว	0	0.5	1
	2) มีการจัดหาสถานที่เพื่อจำหน่ายของที่ระลึก	0	0.5	1
ค่าคะแนนด้านสินค้าและของที่ระลึก				

เกณฑ์การประเมิน	ตัวชี้วัดในการประเมิน	ค่าคะแนน		
5. ด้านข้อมูลและสารสนเทศ				
มีการบริการด้านข้อมูลและสารสนเทศ	1) มีป้ายแนะนำสถานที่ท่องเที่ยว	0	0.5	1
	2) มีสื่อประเภทต่างๆ เช่น เอกสารแผ่นพับ สื่อออนไลน์ เพื่อให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว	0	0.5	1
	3) มีช่องทางติดต่อ สื่อสาร ที่นักท่องเที่ยวสามารถติดต่อได้	0	0.5	1
ค่าคะแนนด้านข้อมูลสารสนเทศ				

เกณฑ์การประเมิน	ตัวชี้วัดในการประเมิน	ค่าคะแนน		
6. ด้านที่พักแรม				
การจัดให้มีการบริการที่พักรวมที่สะอาดและปลอดภัย	1) โครงสร้างที่พักแรมมีสภาพดีและปลอดภัย	0	0.5	1
	2) มีสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานให้บริการนักท่องเที่ยว	0	0.5	1
	3) มีการจัดการเรื่องความปลอดภัย	0	0.5	1
	4) มีระบบการลงทะเบียนแขกที่มาพัก	0	0.5	1
	5) ทุกส่วนในที่พักแรม มีความสะอาดและถูกหลักสุขอนามัย	0	0.5	1
	6) มีระบบการจัดการขยะและของเสีย	0	0.5	1
คุณภาพของผู้ประกอบการธุรกิจที่พักแรม	7) ผู้ประกอบการธุรกิจที่พักแรมมีความรู้และประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการธุรกิจที่พักแรม	0	0.5	1
	8) มีพนักงานที่มีคุณภาพ	0	0.5	1
	9) มีการให้ความรู้/ข้อมูลที่จำเป็นแก่นักท่องเที่ยว	0	0.5	1
	10) มีการเปิดโอกาสให้ผู้บริโภคแสดงความคิดเห็นต่อการบริการของที่พักแรม	0	0.5	1
ค่าคะแนนด้านการบริการด้านที่พักแรม				

ระดับความพร้อมด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการด้านการท่องเที่ยวโครงข่ายการท่องเที่ยวป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง

สิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการ	คะแนนเต็ม	คะแนนที่ได้
ด้านแหล่งหรือกิจกรรมท่องเที่ยว	10 คะแนน	
ด้านความปลอดภัย	5 คะแนน	
ด้านการบริการอาหารและเครื่องดื่ม	10 คะแนน	
ด้านสินค้าและของที่ระลึก	2 คะแนน	
ด้านการบริการข้อมูลข่าวสารและการประชาสัมพันธ์	3 คะแนน	
ด้านที่พักแรม	10 คะแนน	
รวม		
ระดับความพร้อม		

เครือข่ายองค์กรบริหารงานวิจัยแห่งชาติ
Thailand Research Organizations Network (TRON)

แบบสอบถามความคิดเห็นและความพร้อมของชุมชนในการให้บริการด้านการท่องเที่ยว

โครงการวิจัย

แนวทางการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง

คำชี้แจง

แบบสอบถามนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาแนวทางการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็น การรับรู้ ทักษะ และความพร้อมของชุมชนท้องถิ่นในการให้บริการด้านการท่องเที่ยว ซึ่งข้อมูลที่ได้จะเป็นประโยชน์ต่อการเสนอแนะแนวทางการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการเพื่อการท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษาต่อไป

แบบสอบถามนี้ ประกอบด้วยคำถามทั้งหมด 3 ตอน ได้แก่

- ตอนที่ 1: ข้อมูลทั่วไปทางด้านสังคมประชากรของผู้ตอบแบบสอบถาม
- ตอนที่ 2: ความคิดเห็นต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว
- ตอนที่ 3: ความพร้อมของชุมชนในการรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยวในด้านต่างๆ

คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณทุกท่านที่สละเวลาในการตอบแบบสอบถาม

ชื่อผู้ให้ข้อมูล.....

ที่อยู่.....

ตอนที่ 1: ข้อมูลทั่วไปทางด้านสังคมประชากรของผู้ตอบแบบสอบถาม
คำชี้แจง: โปรดเติมข้อมูลของท่านในช่องว่าง
หรือทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับข้อมูลหรือความคิดเห็นของท่าน

1. เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง
2. อายุ .....ปี
3. ระดับการศึกษา

☐ ไม่ได้ศึกษา	☐ ประถมศึกษา	☐ มัธยมศึกษาตอนต้น
☐ มัธยมศึกษาตอนปลาย	☐ อาชีวหรือเทียบเท่า	☐ อนุปริญญาหรือเทียบเท่า
☐ ปริญญาตรี	☐ สูงกว่าปริญญาตรี	
4. สถานภาพสมรส ☐ โสด ☐ สมรส ☐ ม่าย/หย่าร้าง
5. สถานภาพของท่านในครัวเรือน ☐ เจ้าบ้าน/หัวหน้าครัวเรือน ☐ สมาชิก/ผู้อยู่อาศัย
6. บทบาทในการบริหารหมู่บ้าน

☐ ผู้ใหญ่บ้าน	☐ กรรมการบริการหมู่บ้าน	☐ ลูกบ้าน
☐ อื่นๆ ระบุ.....		
7. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ..... คน (จำนวนที่อยู่อาศัยจริง)
8. ภูมิลำเนา ☐ เกิดที่นี่ ☐ เกิดที่อื่น
 ย้ายมาอยู่ที่นี่เมื่อปี .....
 สาเหตุที่ย้าย ☐ แต่งงานกับคนในหมู่บ้าน
☐ เข้ามาบุกเบิกหาที่ทำกิน
☐ ย้ายเข้าตามสมาชิกในครอบครัว
☐ อื่นๆ ระบุ.....
9. ท่านมีความต้องการที่จะย้ายถิ่นฐานในอนาคตหรือไม่

☐ ไม่ต้องการย้าย ระบุเหตุผล .....
☐ ต้องการย้าย ระบุเหตุผล .....
☐ ไม่แน่ใจ

10. ในปัจจุบัน ท่านประกอบอาชีพใด (โปรดระบุทุกอาชีพ)

อาชีพหลัก

☐ เกษตรกรรม	☐ ปศุสัตว์	☐ ประมง
☐ อุตสาหกรรมในครัวเรือน	☐ รับจ้าง	☐ รับราชการ
☐ พนักงานบริษัท	☐ เกือบของป่า	☐ เรียนหนังสือ
☐ ไม่ได้ประกอบอาชีพใด	☐ อื่นๆ ระบุ.....	

อาชีพเสริม

☐ เกษตรกรรม	☐ ปศุสัตว์	☐ ประมง
☐ อุตสาหกรรมในครัวเรือน	☐ รับจ้าง	☐ รับราชการ
☐ พนักงานบริษัท	☐ เกือบของป่า	☐ เรียนหนังสือ
☐ ไม่มีอาชีพเสริม	☐ อื่นๆ ระบุ.....	

11. รายได้ของครัวเรือน (ต่อเดือน)

☐ น้อยกว่า 5,000 บาท	☐ 5,000 - 10,000 บาท	☐ 10,001 - 20,000 บาท
☐ 20,001 - 30,000 บาท	☐ 30,001 - 40,000 บาท	☐ 40,001 - 50,000 บาท
☐ มากกว่า 50,000 บาท		

12. ส่วนใหญ่รายได้หลักของท่านเพียงพอต่อค่าใช้จ่ายในครัวเรือนหรือไม่

- ☐ เพียงพอ ☐ ไม่เพียงพอ

รายได้หลักของครัวเรือนมาจากอาชีพ/กิจกรรม .....

ตอนที่ 2: คำชี้แจง:	ความคิดเห็นต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่โครงการท่องเที่ยว ป่าวังน้ำเขียว - ป่าเขาภูหลวง โปรดเติมข้อมูลของท่านในช่องว่าง หรือทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับข้อมูลหรือความคิดเห็นของท่าน

1. ในปัจจุบันภายในหมู่บ้านของท่านได้มีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว/เตรียมการท่องเที่ยว เพื่อเชิญชวนนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเยี่ยมชมหมู่บ้านท่านหรือไม่

- ☐ มี ได้แก่.....
- ☐ ไม่มี เพราะ .....

2. ท่านคิดว่าจุดเด่นที่ทำให้หมู่บ้านของท่านน่าท่องเที่ยวคืออะไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ ธรรมชาติโดยรอบหมู่บ้าน	☐ ภูมิทัศน์ที่สวยงาม
☐ ประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิต	☐ นิสัยใจคอของคนในชุมชน
☐ อื่นๆ	

3. ในปัจจุบันท่านได้เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวหรือไม่
- ☐ ไม่ได้เข้าร่วม เพราะ .....
- ☐ เข้าร่วม เพราะ.....
- รูปแบบของการเข้าร่วม คือ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- ☐ เป็นไกด์นำเที่ยว
- ☐ เปิดร้านขายอาหารบริการแก่นักท่องเที่ยว
- ☐ เปิดร้านขายของให้กับนักท่องเที่ยว
- ☐ เปิดที่พัก/โฮมสเตย์ให้นักท่องเที่ยวเข้าพัก
- ☐ มีกิจกรรมการท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวเข้าร่วม
4. กิจกรรมที่ท่านให้บริการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเป็นอาชีพหลักหรือเป็นอาชีพเสริมของท่าน
- ☐ อาชีพหลัก   ☐ อาชีพเสริม   ☐ ไม่ได้ประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว
5. ถ้าท่านมีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ท่านมีรายได้ที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวประมาณเท่าใด รายได้ทั้งหมดต่อเดือน ..... บาท/เดือน
6. ท่านเห็นด้วยหรือไม่กับการที่จะมีการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน/หมู่บ้านของท่าน
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เฉยๆ			ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
5	4	3	2	1
7. ถ้ามีการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ ท่านต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวหรือไม่
ต้องการอย่างยิ่ง	เฉยๆ			ไม่ต้องการอย่างยิ่ง
5	4	3	2	1
8. ท่านต้องการมีส่วนร่วมในด้านใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- ☐ ขายอาหารและเครื่องดื่ม
- ☐ ขายของที่ระลึก
- ☐ บริการที่พัก/โฮมสเตย์
- ☐ เป็นไกด์นำเที่ยว
- ☐ บริการด้านการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว
- ☐ ทำงานในสถานประกอบการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เช่น รีสอร์ท ร้านอาหาร
- ☐ ร่วมวางแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวกับหน่วยงานภาครัฐ/ชุมชน
- ☐ อื่นๆ ระบุ.....

9. ท่านคิดว่าท่านจะได้ประโยชน์ หรือมีประโยชน์/ข้อดี จากการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนของท่าน (พื้นที่โครงการท่องเที่ยวป่าวังน้ำเขียว - ป่าเขาภูหลวง) ในประเด็นต่างๆ ต่อไปนี้ ระดับใด

ประโยชน์/ข้อดี	ระดับ				
	น้อยที่สุด 1	น้อย 2	ปานกลาง 3	มาก 4	มากที่สุด 5
ประโยชน์ต่อตัวท่าน					
1. สร้างทางเลือกในการประกอบอาชีพ					
2. มีรายได้เพิ่มขึ้น					
3. สร้างเครือข่าย ขยายโอกาสในด้านต่างๆ					
4. มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น					
5. พัฒนาศักยภาพตนเองในด้านต่างๆ					
ประโยชน์ต่อชุมชน					
1. การลดลงของปัญหาการบุกรุกพื้นที่ป่า					
2. การพัฒนาสาธารณูปโภคต่างๆ ภายในชุมชน เช่น ไฟฟ้า โทรศัพท์					
3. การพัฒนาสภาพภูมิทัศน์และกายภาพให้ดีขึ้น					
4. ชุมชนเป็นที่รู้จักมากขึ้น					
5. การพัฒนาเศรษฐกิจในชุมชน					
6. ลดปัญหาความขัดแย้งกับเจ้าหน้าที่ภาครัฐ					
7. ทำให้ความเป็นอยู่ของคนในชุมชนดีขึ้น					
8. คนในชุมชนมีทางเลือกในการประกอบอาชีพมากขึ้น					
9. กระตุ้นให้คนในท้องถิ่นมีจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในแหล่งท่องเที่ยวมากขึ้น					
10. มีกิจกรรม/โครงการ อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในชุมชน					

10. ถ้ามีการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่โครงการท่องเที่ยวป่าวังน้ำเขียว - ป่าเขาภูหลวง ท่านมีข้อกังวลต่อประเด็นต่างๆ ต่อไปนี้ในระดับใด

ประเด็น	ระดับ				
	น้อยที่สุด 1	น้อย 2	ปานกลาง 3	มาก 4	มากที่สุด 5
1. ความเสื่อมโทรมของระบบนิเวศ พื้นที่ธรรมชาติ					
2. ผลกระทบต่อสัตว์ป่าในพื้นที่					
3. ปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อม เช่น ขยะ น้ำเสีย					
4. การสูญเสียพื้นที่ธรรมชาติเพื่อเปลี่ยนไปเป็นพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว					
5. ปัญหาการบุกรุกที่ดินเพื่อสร้างรีสอร์ท					
6. ความแออัดของยวดยานพาหนะ					
7. ค่าครองชีพสูงขึ้น					
8. ราคาที่ดินสูงขึ้น					
9. สินค้ามีราคาแพงกว่าปกติ					
10. เกิดปัญหาสังคม ยาเสพติด อาชญากรรม					
11. การเปลี่ยนวิถีชีวิตดั้งเดิม					
12. การขาดรายได้จากการเข้าไปเก็บหาของป่า					
13. ความขัดแย้งกับหน่วยงาน / คนในท้องถิ่น					
14. นายทุนเข้ามากว้านซื้อที่ดิน					
15. ไม่สามารถประกอบอาชีพแบบเดิมได้					

**ตอนที่ 3: ความพร้อมของคนในท้องถิ่นในการให้บริการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่โครงการท่องเที่ยว
ป่าวังน้ำเขียว - ป่าเขาภูหลวง**

ถ้ามีการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนของท่าน ท่านคิดว่าชุมชนของท่านมีความพร้อมในการพัฒนาการท่องเที่ยวในประเด็นต่างๆ ต่อไปนี้ในระดับใด (โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับข้อมูลหรือความคิดเห็นของท่าน)

ประเด็น	ระดับ				
	น้อยที่สุด 1	น้อย 2	ปานกลาง 3	มาก 4	มากที่สุด 5
1. ทรัพยากรการท่องเที่ยว/แหล่งท่องเที่ยว					
2. เส้นทางคมนาคมเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว					
3. สิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการท่องเที่ยว เช่น ห้องน้ำ ที่พักผ่อน					
4. ระบบสาธารณูปโภคในแหล่งท่องเที่ยว เช่น ระบบไฟฟ้า แสงสว่าง					
5. การดูแลสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวให้พร้อมใช้งานอยู่เสมอ					
6. การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยว					
7. การบริการนำเที่ยว					
8. การจัดการเรื่องระบบรักษาความปลอดภัยในแหล่งท่องเที่ยว					
9. ร้านอาหาร สามารถจำหน่ายอาหารแก่นักท่องเที่ยวอย่างเพียงพอ					
10. คุณภาพของอาหาร					
11. การจัดการขยะในแหล่งท่องเที่ยว					
12. การบริการด้านสินค้าของที่ระลึกแก่นักท่องเที่ยว					
13. การบริการด้านข้อมูลข่าวสารแก่นักท่องเที่ยว					
14. การบริหารจัดการ เช่น องค์กร การกระจายรายได้					
15. การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน					

ขอขอบคุณทุกท่านที่สละเวลาตอบแบบสอบถาม

ภาคผนวก 3

แบบสอบถามความคิดเห็น เกี่ยวกับความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการ
เพื่อสนับสนุนการประกอบกิจกรรมการปั่นจักรยานในพื้นที่ธรรมชาติ

เครือข่ายองค์กรบริหารงานวิจัยแห่งชาติ
Thailand Research Organizations Network (TRON)

แบบสอบถามความคิดเห็น เกี่ยวกับความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการ เพื่อสนับสนุนการประกอบกิจกรรมการปั่นจักรยานในพื้นที่ธรรมชาติ

โครงการวิจัย

แนวทางการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง

คำชี้แจง

แบบสอบถามนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาแนวทางการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการเพื่อสนับสนุนการประกอบกิจกรรมการปั่นจักรยานในพื้นที่ธรรมชาติ ซึ่งข้อมูลที่ได้จะเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการสำหรับการประกอบกิจกรรมปั่นจักรยาน เพื่อส่งเสริมให้เกิดประสบการณ์ที่มีคุณภาพแก่ผู้มาเยือน ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

แบบสอบถามนี้ ประกอบด้วยคำถามทั้งหมด 4 ตอน ได้แก่

- ตอนที่ 1: ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับการท่องเที่ยวของผู้มาเยือน
- ตอนที่ 2: พฤติกรรมการประกอบกิจกรรมปั่นจักรยานของผู้มาเยือน
- ตอนที่ 2: ความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการในการประกอบกิจกรรมปั่นจักรยานในพื้นที่ธรรมชาติ
- ตอนที่ 3: ข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยว

คำชี้แจง: โปรดเติมคำตอบ/ให้ข้อมูลในช่องว่างที่กำหนดไว้ หรือทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน

คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณทุกท่านที่สละเวลาในการตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับการท่องเที่ยวของผู้มาเยือน

- ท่านเคยเดินทางมาเยือนอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่มาก่อนหรือไม่ (ไม่รวมครั้งนี้)

☐ ไม่เคยมา
 ☐ เคยมา
- ท่านเดินทางมาเที่ยวในครั้งนี้กับใครบ้าง

☐ เดินทางคนเดียว
 ☐ กลุ่มเพื่อน
 ☐ ครอบครัวและ/หรือญาติ
 ☐ กลุ่มเพื่อนและครอบครัว
 ☐ บริษัททัวร์
 ☐ อื่นๆ โปรดระบุ .....
- จำนวนสมาชิกที่ร่วมเดินทางในครั้งนี้ (รวมตัวท่าน) ..... คน
- ยานพาหนะหลักที่ท่านใช้ในการเดินทางท่องเที่ยวในครั้งนี้

☐ รถส่วนตัว
 ☐ รถเช่า
 ☐ รถตู้โดยสาร
 ☐ รถบัส/รถตู้ของบริษัททัวร์
 ☐ รถมอเตอร์ไซด์
 ☐ รถทัวร์/รถประจำทาง
 ☐ รถสองแถว
 ☐ รถจักรยาน
 ☐ อื่นๆ โปรดระบุ .....
- ในการเดินทางครั้งนี้ ท่านพักค้างในอุทยานแห่งชาติหรือไม่

☐ ไม่พักค้าง
 ☐ พักค้าง.....คืน
- วัตถุประสงค์หลักในการเดินทางท่องเที่ยวครั้งนี้ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ การพักผ่อนร่างกาย/จิตใจ
 ☐ การหลีกเลี่ยงความวุ่นวายในชีวิตประจำวัน
 ☐ การพบปะผู้คนหรือพบเพื่อนใหม่
 ☐ การไปเยือนสถานที่ท่องเที่ยวใหม่ๆ
 ☐ การพัฒนาความสามารถ/ทักษะของตนเอง
 ☐ การเรียนรู้ศึกษารธรรมชาติ
 ☐ การใช้เวลาร่วมกับเพื่อน/ครอบครัว/คนรัก
 ☐ การมีโอกาสไปเยือนสถานที่ที่ใฝ่ฝัน
 ☐ การได้รับความสนุกสนาน ผจญภัย
 ☐ การเข้าร่วมเทศกาลท่องเที่ยวที่จัดขึ้น
 ☐ การได้เห็นลักษณะภูมิประเทศที่มีความสวยงาม/สัมผัสความโดดเด่นของทรัพยากร
 ☐ อื่นๆ โปรดระบุ.....
- ในการเดินทางมาเยือนอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ในครั้งนี้ ท่านได้ประกอบกิจกรรมนันทนาการ/การท่องเที่ยวใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ ชมวิว
 ☐ ถ่ายภาพ
 ☐ ตั้งแคมป์พักแรม
 ☐ เดินป่า
 ☐ ศึกษารธรรมชาติ
 ☐ เล่นน้ำตก/เล่นน้ำ
 ☐ ปิกนิก
 ☐ ดูนก
 ☐ ส่องสัตว์
 ☐ ปั่นจักรยาน
 ☐ อื่นๆ โปรดระบุ.....

8. ท่านใช้แหล่งข้อมูลใดในการค้นหาข้อมูลและวางแผนการท่องเที่ยวในครั้งนี้ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
☐ ประสบการณ์ส่วนตัว	☐ หนังสือพิมพ์	☐ โทรศัพท์/วิทยุ
☐ นิตยสารท่องเที่ยว	☐ คู่มือแนะนำเที่ยว	☐ पोสเตอร์/ป้ายประกาศ
☐ เว็บไซต์	☐ สื่อสังคมออนไลน์	☐ บริษัทนำเที่ยว
☐ หน่วยงานด้านการท่องเที่ยว	☐ คนรู้จัก/เพื่อน/ครอบครัว	
☐ อื่นๆ โปรดระบุ.....		
9. ในการเดินทางมาเที่ยวครั้งนี้ ท่านมีค่าใช้จ่ายโดยประมาณเท่าใด (รวมค่าเดินทาง ที่พัก อาหารและ เครื่องดื่ม กิจกรรมท่องเที่ยว สินค้าที่ระลึก ฯลฯ) .....บาท
10. ในการเดินทางมาเที่ยวครั้งนี้ ท่านมีความพึงพอใจโดยรวมมากน้อยเพียงใด
ไม่พอใจมาก	เฉยๆ			พอใจมาก	
1	2	3	4	5	

ส่วนที่ 2 พฤติกรรมการประกอบกิจกรรมปั่นจักรยานของผู้มาเยือน

- ประสบการณ์ในการปั่นจักรยาน .....ปี
- แรงจูงใจที่ทำให้ท่านเข้าร่วมกิจกรรมปั่นจักรยาน .....
- ประเภทของจักรยานที่ท่านนิยมปั่นเพื่อการท่องเที่ยว/นันทนาการ
  - ☐ จักรยานเสือภูเขา (mountain bike) ประเภททางแข็ง (hard trail)
  - ☐ จักรยานเสือภูเขา (mountain bike) ประเภททางอ่อน (soft trail)
  - ☐ จักรยานเสือภูเขา (mountain bike) ประเภท Full Suspension
  - ☐ จักรยานเสือภูเขา (mountain bike) ประเภทอื่นๆ ระบุ .....
  - ☐ จักรยานเสือหมอบ (road bike)
  - ☐ จักรยานทัวร์ริง (touring bike)
  - ☐ จักรยานฟิกซ์เกียร์ (fixed gear)
  - ☐ จักรยานไฮโครคลอส (cyclo cross bike)
  - ☐ จักรยานครุยเซอร์ (cruiser bike)
  - ☐ จักรยาน BMX
  - ☐ จักรยานประเภทอื่นๆ ระบุ .....
- ประเภทของเส้นทางจักรยานที่ท่านชื่นชอบ
  - ☐ เส้นทางจักรยานเสือภูเขา หรือเส้นทาง off-road
  - ☐ การปั่นบนถนน (road-based trail)
- ความถี่ในการปั่น .....ครั้ง/เดือน
- สถานที่ที่ท่านชื่นชอบที่สุดในการปั่นจักรยานของท่าน.....

จักรยานเสือภูเขา (mountain bike)

จักรยานไฮบริด (Hybrid Bike)

จักรยานประเภทถนน (Road Bike)

จักรยานท่องเที่ยว (Touring Bike)

จักรยาน BMX (Bicycle motocross)

จักรยานครุยเซอร์ (Cruiser Bike)

จักรยานใช้งาน (utility bike))

จักรยานฟิกซ์เกียร์ (fixed gear)

ที่มา: <http://www.tonybike.com>

ส่วนที่ 3 ความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการในการประกอบกิจกรรมปั่นจักรยานในพื้นที่ธรรมชาติ

ในการประกอบกิจกรรมปั่นจักรยานในพื้นที่ธรรมชาติเพื่อการท่องเที่ยว/นันทนาการ ท่านมีความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการต่างๆ เหล่านี้ในระดับใด (โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน)

สิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการ	ระดับความต้องการ				
	มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1
ระหว่างการปั่นจักรยาน					
1. ทางข้ามสำหรับผู้ใช้จักรยาน					
2. ระบบไฟกระพริบเตือนบนป้ายทางจักรยาน					
3. ระบบไฟฟ้าแสงสว่าง					
4. จุดให้ความช่วยเหลือเมื่อเกิดเหตุฉุกเฉิน					
5. ป้ายต่างๆ เช่น ป้ายจราจร ป้ายบอกเส้นทาง					
6. ที่นั่ง จุดพัก					
7. ที่ดื่มเครื่องดื่ม					
8. ป้ายสื่อความหมาย เพื่อให้ได้เรียนรู้เรื่องราวเกี่ยวกับพื้นที่					
เมื่อสิ้นสุดการปั่นจักรยาน					
1. ที่จอดรถจักรยาน หรือจุดจอดรถจักรยาน					
2. ร้านซ่อมรถ/จุดซ่อมจักรยาน					
3. ระบบเชื่อมต่อระบบขนส่งมวลชน					
4. ร้านขายอาหาร เครื่องดื่ม					
5. ห้องน้ำ/ห้องสุขา					

สิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ ที่ท่านคิดว่าจำเป็นสำหรับการปั่นจักรยาน

ส่วนที่ 4 ข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยว

คำชี้แจง : กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ หรือกรอกข้อมูลลงในช่องว่างให้ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด

1. เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง
2. อายุ ..... ปี
3. สถานภาพ ☐ โสด ☐ สมรส ☐ หย่าร้าง/แยกกันอยู่/ม่าย (คู่สมรสเสียชีวิต)
4. ระดับการศึกษาสูงสุด

☐ ไม่ได้ศึกษา	☐ ประถมศึกษา	☐ มัธยมศึกษาตอนต้น
☐ มัธยมศึกษาตอนปลาย	☐ ปวช.	☐ ปวส.
☐ อนุปริญญา	☐ ปริญญาตรี	☐ สูงกว่าปริญญาตรี
5. อาชีพปัจจุบัน

☐ รับราชการ	☐ พนักงานรัฐวิสาหกิจ	☐ พนักงานบริษัทเอกชน
☐ รับจ้างทั่วไป/อิสระ	☐ เกษตรกร	☐ เจ้าของธุรกิจ/นักธุรกิจ
☐ แม่บ้าน/พ่อบ้าน	☐ ว่างาน	☐ เกษียณอายุ
☐ อื่นๆ โปรดระบุ		
6. รายได้ต่อเดือนของท่านโดยประมาณ

☐ น้อยกว่า 10,000 บาท	☐ 10,001 – 20,000 บาท	☐ 20,001 – 30,000 บาท
☐ 30,001 – 40,000 บาท	☐ 40,001 – 50,000 บาท	☐ มากกว่า 50,000 บาท
7. ภูมิลำเนา/ที่อยู่ปัจจุบันจังหวัด.....

ภาคผนวก 4

ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์ กิจกรรมที่วางแผนไว้ กิจกรรมที่ดำเนินการ และผลที่ได้รับตลอดโครงการ
โครงการวิจัยแนวทางการพัฒนาสิ่งแวดล้อมและการบริการเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง

**ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์ กิจกรรมที่วางแผนไว้ กิจกรรมที่ดำเนินการ และผลที่ได้รับตลอดโครงการ
โครงการวิจัยแนวทางการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง**

วัตถุประสงค์ของ โครงการวิจัย	กิจกรรมที่วางแผนไว้	กิจกรรมที่ดำเนินการ	ผลที่ได้รับตลอดโครงการ
วัตถุประสงค์ข้อ 1 สำรวจและประเมินความ พร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการด้าน การท่องเที่ยวในปัจจุบัน ใน พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำ เขียว-ป่าเขาภูหลวง	1. สำรวจเบื้องต้นพื้นที่ศึกษา เพื่อกำหนดขอบเขตพื้นที่ ศึกษาที่ชัดเจน และ วางแผนการเก็บข้อมูลใน รายละเอียด 2. รวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ เกี่ยวกับพื้นที่ศึกษา 3. พัฒนาแบบประเมินความ พร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการ 4. สำรวจข้อมูลในพื้นที่	1. สำรวจเบื้องต้นพื้นที่ศึกษา เพื่อกำหนดขอบเขตพื้นที่ ศึกษาที่ชัดเจน และ วางแผนการเก็บข้อมูลใน รายละเอียด ร่วมกับ หน่วยงานผู้ดูแลพื้นที่ และ ภาคีเครือข่ายการ ท่องเที่ยวป่าสงวนแห่งชาติ ป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขา หลวง 2. รวบรวมและสรุปข้อมูล พื้นที่ศึกษา 3. พัฒนาแบบประเมินโดย ประยุกต์ใช้มาตรฐานการ ส่งเสริมการท่องเที่ยวของ กรมส่งเสริมการปกครอง ท้องถิ่น (2550) ร่วมกับ เกณฑ์มาตรฐานการ บริหารจัดการแหล่ง ท่องเที่ยวโดยชุมชน (อพท, 2557) และ มาตรฐานการ ท่องเที่ยวโดยชุมชนของ อาเซียน (ASEAN, 2014) รวมทั้งหมด 40 ตัวชี้วัด 4. ประเมินความพร้อมของสิ่ง อำนวยความสะดวกและ การบริการด้านการ ท่องเที่ยวร่วมกับภาคี เครือข่ายการท่องเที่ยวฯ และตัวแทนหน่วยงาน 5. สัมภาษณ์ตัวแทน หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ในการจัดการพื้นที่	1. ข้อมูลทั่วไปของพื้นที่ศึกษา ได้แก่ สิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการด้าน การท่องเที่ยวที่มีอยู่ใน ปัจจุบัน แผนพัฒนาการ ท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษา มาตรฐานและรูปแบบสิ่ง อำนวยความสะดวกและ การบริการสำหรับกิจกรรม การปั่นจักรยานในพื้นที่ ธรรมชาติ 2. แบบประเมินความพร้อม ของสิ่งอำนวยความสะดวก และการบริการด้านการ ท่องเที่ยว 3. ผลการประเมินความพร้อม ของสิ่งอำนวยความสะดวก และการบริการด้านการ ท่องเที่ยว (ประเมินจาก พื้นที่) 4. สรุปผลการประเมินความ พร้อมการบริหารจัดการสิ่ง อำนวยความสะดวกและ การบริการด้านการ ท่องเที่ยวของหน่วยงานที่ เกี่ยวข้องในการดูแลพื้นที่

วัตถุประสงค์ของ โครงการวิจัย	กิจกรรมที่วางแผนไว้	กิจกรรมที่ดำเนินการ	ผลที่ได้รับตลอดโครงการ
วัตถุประสงค์ข้อ 2 ศึกษาความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการเพื่อสนับสนุนการประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยวของผู้มาเยือน สำหรับเส้นทางจักรยานในพื้นที่ศึกษา	1. ออกแบบเครื่องมือสำหรับการเก็บข้อมูล 2. เก็บข้อมูลในพื้นที่ที่กำหนดและวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด	1. พัฒนาแบบสอบถามสำหรับเก็บข้อมูล 2. เก็บแบบสอบถามจากนักท่องเที่ยวที่ปั่นจักรยานในเส้นทางต่างๆ ในอำเภอวังน้ำเขียว และอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 166 ตัวอย่าง ทำการเก็บข้อมูลในช่วงเดือนสิงหาคม - ตุลาคม 2560	ผลการศึกษาความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการเพื่อสนับสนุนการประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยวของผู้มาเยือน
วัตถุประสงค์ข้อ 3 พัฒนามาตรฐานสำหรับการพัฒนา/การจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการด้านการท่องเที่ยวสำหรับเส้นทางจักรยาน ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว - ป่าเขาภูหลวง เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	1. รวบรวมข้อมูลทุติยภูมิที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานและหลักการในการพัฒนา 2. เสนอแนะแนวทางการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับพื้นที่ศึกษา	1. รวบรวมมาตรฐานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องสำหรับการพัฒนา/การจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการด้านการท่องเที่ยวสำหรับเส้นทางจักรยาน 2. จัดกิจกรรมประชุมเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (participatory workshop) ร่วมกับตัวแทนของภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยวป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว - ป่าเขาภูหลวง เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาเส้นทางจักรยานท่องเที่ยว	1. แนวทางการพัฒนาเส้นทางจักรยานในพื้นที่ธรรมชาติ (จากการตรวจเอกสาร) 2. ข้อเสนอแนะ แนวทางการพัฒนาเส้นทางจักรยาน 3 เส้นทาง ในพื้นที่โครงการท่องเที่ยวป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว - ป่าเขาภูหลวง
วัตถุประสงค์ข้อ 4 เตรียมความพร้อมของชุมชนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการที่เหมาะสมและจำเป็นสำหรับพื้นที่ศึกษา	1. ศึกษาความคิดเห็นและความพร้อมของชุมชนท้องถิ่นในการให้บริการด้านการท่องเที่ยว 2. ทดลองจัดกิจกรรมเพื่อให้ผู้ใช้ประโยชน์จริงได้เข้าร่วมกิจกรรมและประเมินความพร้อมและความเหมาะสมของสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการ	1. พัฒนาแบบสอบถามสำหรับเก็บข้อมูล 2. เก็บข้อมูลจากชุมชนหมู่บ้านซับพลู บ้านซับเต่า บ้านหนองโสมง บ้านวังน้ำเขียว และบ้านห้วยน้ำเค็ม ตำบลอุดมทรัพย์ จำนวน 150 ครัวเรือน (ทำการเก็บข้อมูลในช่วงเดือนสิงหาคม - ตุลาคม 2560) 3. การประเมินความพร้อมและความเหมาะสมของสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการในเส้นทางจักรยานพื้นที่โครงการท่องเที่ยวฯ โดยให้นักปั่นจักรยานจากชมรมต่างๆ	1. การศึกษาความคิดเห็นและความพร้อมของชุมชนในการให้บริการด้านการท่องเที่ยว 2. สรุปข้อคิดเห็นจากผู้ทดสอบเส้นทาง

วัตถุประสงค์ของ โครงการวิจัย	กิจกรรมที่วางแผนไว้	กิจกรรมที่ดำเนินการ	ผลที่ได้รับตลอดโครงการ
วัตถุประสงค์ข้อ 5 เสนอแนะแนวทางการพัฒนา สิ่งอำนวยความสะดวกและ การบริการเพื่อการท่องเที่ยว อย่างยั่งยืน ในพื้นที่ป่าสงวน แห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขา ภูหลวง	วิเคราะห์สภาพพื้นที่ ความ พร้อมของพื้นที่ สิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการ ในพื้นที่ ความต้องการของผู้ใช้ ประโยชน์ ชุมชนท้องถิ่น และ หน่วยงานผู้ดูแลพื้นที่	1. จัดกิจกรรมประชุมเชิง ปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (participatory workshop) ร่วมกับ ตัวแทนของภาคีเครือข่าย การท่องเที่ยวป่าสงวน แห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง เพื่อ เสนอแนะแนวทางการ พัฒนาเส้นทางจักรยาน ท่องเที่ยวตามความ สอดคล้องศักยภาพ เส้นทางจักรยานท่องเที่ยว และกิจกรรมที่นำเสนอ 2. วิเคราะห์ข้อมูลจากผล การศึกษา	ข้อเสนอแนะแนวทางการ พัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก และการบริการเพื่อการ ท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ในพื้นที่ ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำ เขียว-ป่าเขาภูหลวง โดย นำเสนอใน 2 ส่วน 1. แนวทางการพัฒนาสิ่ง อำนวยความสะดวกและ การบริการด้านการ ท่องเที่ยวในพื้นที่โครงข่าย การท่องเที่ยวฯ (นำเสนอแต่ ละพื้นที่) 2. แนวทางการพัฒนาเส้นทาง จักรยานท่องเที่ยวตามความ สอดคล้องศักยภาพเส้นทาง จักรยานท่องเที่ยวและความ คิดเห็นของชุมชนท้องถิ่น และภาคีเครือข่ายการ ท่องเที่ยว

สัญญาเลขที่ RDG60T0020

โครงการวิจัยย่อยที่ 3

แนวทางการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง
สรุป (ร่าง) รายงานฉบับสมบูรณ์
(กิจกรรมเดือนที่ 7-12)

Output		หมายเหตุ
กิจกรรมในข้อเสนอโครงการ/หรือจากการปรับแผน	ผลสำเร็จ (%)	
	100%	
1. การศึกษาความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการเพื่อสนับสนุนการประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวกลุ่มเฉพาะ โดยทดลองจัดกิจกรรมเพื่อให้กลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้ใช้ประโยชน์จริงได้เข้าร่วมกิจกรรม และประเมินความพร้อมและความเหมาะสมของสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการ	100%	
2. ทดลองจัดกิจกรรมเพื่อให้ผู้ใช้ประโยชน์จริงได้เข้าร่วมกิจกรรม และประเมินความพร้อมและความเหมาะสมของสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการ (ดำเนินการร่วมกับแผนงาน)	100%	จัดกิจกรรมปั่นปลูกป่า เมื่อวันที่ 7 เมษายน 2561

ลงนาม _____ (หัวหน้าโครงการวิจัยผู้รับทุน)

ผศ.ดร. แสงสรรค์ ภูมิสถาน

วันที่ 16 กรกฎาคม 2561